

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN
DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Şener DEMİREL

HAZIRLAYAN
Melike YILDIRIM

ELAZIĞ-2017

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Melike YILDIRIM'ın Prof. Dr. Şener DEMİREL danışmanlığında hazırlamış olduğu "Pakize Özcan'ın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun.....tarih ve sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından..... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri:

1: Prof. Dr.Şener DEMİREL (Danışman)

2: Yrd.Doç. Dr. Ahmet Turan SİNAN

3: Yrd. Doç. Dr. Nurşat BİÇER

4 :

5:

İmza

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, ünvan, adı soyadı danışmanlığında hazırlamış olduğum “Pakize Özcan’ın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans/doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Melike YILDIRIM

...../...../.....

ÖN SÖZ

Çocuklarını iyi yetiştiremeyen toplumlar kendi gelecekleri açısından sıkıntı çeker, çünkü çocuk toplumdan aldığını yine bir biçimde topluma yansıtmaktadır. Çocuğun zihinsel açıdan yetiştirilmesinin yanında duyuşsal açıdan sağlıklı olması da önemlidir. Olumsuz ve zararlı davranışların zamanla benimsenerek normal görülmesi değerlerdeki bozulmanın bir göstergesi olarak kabul edilir.

Dünya üzerinde çocuklar; şiddetten, büyüyen sosyal problemlerden artan bir şekilde etkilenmektedirler. Pek çok ülkede aileler ve eğitimciler bu sorunların çözümünün etkili bir değerler eğitimi olduğuna inanmaktadır. Çocuğa bu zorluklarla karşılaştığında neler yapması gerektiği, nasıl davranmasının uygun olacağı konusunda romanlar ve öyküler yardımcı olacaktır. İdeal insan tipinin sahip olması gereken birçok özellik vardır. Çocuklarımıza bunlardan ne kadarını kazandırırız kârımızdır. Öykü ve romanlarda bulunan değerler bize bu konuda fayda sağlar.

Bu araştırmanın temel amacı Pakize Özcan'ın eserlerini, değerler eğitimi açısından incelemektir. Değer iletimi yapılırken birer araç olarak kullanılan edebî eserlerde, öğrencilere ulusal ve evrensel değerlere sahip olunması gerektiği konusunda ipuçları verilir. Böylece öğrenciler eserlerde kullanılan dil aracılığıyla planlı ve düzenli bir ortamda, toplumun benimsediği ortak değerlerle bütünleşmiş birer kişilik kazanırlar. Ortak değerler de ancak dil yoluyla öğrenilir. Bu öğrenmeyi gerçekleştirmenin önemli yollarından biri de öğrenciyi dilin bütün güzelliklerinin ve zenginliklerinin sunulduğu eserlerle karşılaştırmaktır. Pakize Özcan'ın eserlerinin, çocuklar ve gençler tarafından sevilerek okunması da bu yazarın eserlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi gereğini ortaya koymuştur.

Araştırmanın evrenini, yazarın eserleri oluşturmaktadır. Araştırmada, olguların betimlemesi hedeflediğinden, çalışmanın yöntemi, betimsel alan araştırması yöntemidir.

Araştırmanın birinci bölümünde, problem durumuna bağlı olarak alt problemler, tezin önemi ve amacı, sınırlılıklar, varsayımlar belirtilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde, araştırmanın yöntemi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, konuyla ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın dördüncü bölümünde, Pakize Özcan'ın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri yer almıştır. Araştırmanın beşinci bölümünde,

kitap tanıtımları yapılmıştır. Altıncı bölümde incelemeler sonucunda elde edilen bulgular yer almıştır. Son bölümde ise sonuç ve öneriler bulunmaktadır. Konu hakkında incelemeler yapılırken değerin hangi boyutlarıyla işlendiği eserlerden alıntılarla ifade edilmiş, değerlerle ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Tezimde emeği geçen hocam Prof. Dr. Şener DEMİREL'e teşekkürlerimi sunarım.

Elazığ – 2017

Melike YILDIRIM

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Pakize Özcan'ın Eserlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi

Melike YILDIRIM

**Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Elazığ, 2017, Sayfa: XII+194**

Bu tez çalışmasında, Pakize Özcan'ın eserleri değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Değerlerin belirlenme aşamasında ortaokul Türkçe ders kitaplarından yararlanılmıştır. Türkçe ders kitapları aracılığıyla araştırmada kullanılmak üzere 44 değer belirlenmiştir: sakınılması istenen davranışlar, geçmişe duyulan özlem, çağdaş ve demokratik olma, dayanışma ve birliktelik, cesur olma, vatanseverlik, sabırlı olma, çalışkan olma-çaba gösterme, diğerkâmlık, duyarlı olma, barış, sevgi, adalet ve eşitlik, eğitimin önemi, aile birliğine verilen önem, yaşanan çağa eleştiri, başkalarına zarar vermeme, sorumluluk, edebî bilinç, arkadaşlık-dostluk, saygı, yardımseverlik, şefkatli ve merhametli olma, öz güven, güven, çevreyi ve diğer canlıları koruma, dürüstlük, gerçeği arama, umutlu olma, özgürlük, kadının toplumdaki yeri, temiz olma, kendini tanıma, komşuluk ilişkileri, toplumsal inanışlar, şehir ve köy yaşamı, sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü, alçak gönüllü olma, bilimsellik, misafirperverlik, sanata ve sanatçıya duyarlılık, tarihe duyarlılık ve kültürel miras.

Belirlenen bu değerler içerisinde sanata ve sanatçıya duyarlılık, tarihe duyarlılık, kültürel miras adlı değerlere, eserlerde rastlanılmadığından dolayı, eserler geriye kalan 41 değer açısından incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Pakize Özcan, Değerler Eğitimi, İnceleme.

ABSTRACT

Master Thesis
The Examining Of Pakize Özcan's Works Within The Context Of Moral Values
Education

Melike YILDIRIM

Fırat University
Institute of Educational Science
Department of Turkish Language
Elazığ, 2017, Page: XII+194

In this thesis work, Pakize Ozcan's works have been studied within the context of Turkish education in terms of moral values education. Turkish language textbooks which are currently used in Turkish Secondary Schools have been used for specifying the stage of moral values. By means of these language text books, 44 (fourty four) moral values have been identified to be used in this research. In Pakize Ozcan's works, the improper behaviours (moral values) to avoid; longing for the past, being modern and democratic, cooperating and collaborating, being brave, patriotism, being patient, working hard and struggling, altrusim, being sensitive, peace, love, equality and justice, importance of education, significance of family cooperation, criticism at the present time, avoidance of hurting other people, responsibility, literary consciousness, friendship and fellowship, respect, beneficence, being compassionate and merciful, self confidence, confidence, protect the livings and the enviroment, honesty, searching for reality, hopefulness, liberty, place of woman in society, being neat and tidy, knowing yourself, neighbourhood relations, social beliefs, village life and city life, giving importance to health and well-being, tolerance, being modest, scientific, hospitality, respect to art and artists, being sensitive to history and cultural heritage.

Because there are no findings of sensitivity to art and artist, being sensitive to history and cultural heritage values, the works have been studied and re-examined in terms of remnant 41 (forty one) moral values.

Key Words: Pakize Özcan, Moral Values Education, Examination.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
BEYANNAME	I
ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XII
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler	3
1.3. Varsayımlar	3
1.4. Sınırlılıklar	3
1.5. Araştırmanın Amacı	3
1.6. Araştırmanın Önemi.....	4
1.7. Araştırmanın Yöntemi.....	4
İKİNCİ BÖLÜM.....	5
II. ÇOCUK EDEBİYATI.....	5
2.1. Çocuk, Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı.....	5
2.2. Çocuk Edebiyatının Önemi ve Nitelikleri.....	6
2.3. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi	7
2.3.1. Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi	8
2.3.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	11
III. DEĞER VE DEĞERLER EĞİTİMİ.....	11
3.1. Değerler Eğitimi.....	11
3.1.1. Değer Kavramı	11
3.1.2. Değerlerin Önemi ve İşlevi	12

3.1.3. Değerlerin Özellikleri.....	15
3.1.4. TUDÖP’te Değerler.....	15
3.1.5. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Belirlenen Değerler	17
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	18
IV. PAKİZE ÖZCAN’ IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ.....	18
4.1. Pakize Özcan’ ın Hayatı.....	18
4.2. Pakize Özcan’ın Sanatı	19
4.3. Pakize Özcan’ ın Çocuk ve Çocuk Edebiyatıyla İlgili Görüşleri.....	20
4.4. Pakize Özcan’ ın Eserleri	21
4.4.1. Çocuk Öyküleri	21
4.4.2. Çocuk Romanları.....	21
4.4.3. Gençlik Romanları.....	21
4.4.4. Masal Kitabı	21
4.4.5. Resimli Öykü Kitabı.....	22
4.4.6. Pakize Özcan’ın Aldığı Ödüller	22
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	23
V. PAKİZE ÖZCAN’IN ESERLERİNİN TANITIMI.....	23
5.1. Hikâye	23
5.1.1. Gücünü Yitiren Kral	23
5.1.2. Toprağa Düşen Tohum	27
5.1.3. Tatlım Ödevini Yap.....	33
5.2. Çocuk Romanı.....	37
5.2.1. Yıldız Toplayan Çocuk.....	37
5.2.2. Sürüsünü Yitiren Küçük Fil.....	40
5.2.3. Minti Düşler Ülkesinde	43
5.3. Gençlik Romanı	45
5.3.1. Söyleyemediğim Sözcükler	45
5.3.2. Üstüme Kar Yağıyor.....	48
5.4. Masal	51
5.4.1. Gülkız	51

ALTINCI BÖLÜM	54
VI. PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	54
6.1. Sakınılması İstenen Davranışlar.....	55
6.1.1. Zulmetmek.....	55
6.1.2. İkiyüzlülük.....	56
6.1.3. Kibir.....	56
6.1.4. Kötü Söz Söylemek	58
6.1.5. Adaletsiz Davranmak	59
6.1.6. Yalan Söylemek.....	62
6.1.7.Tehdit Etmek	66
6.1.8. Zorbalık	66
6.1.9. Alay Etmek.....	67
6.1.10. Şiddet.....	68
6.1.11. Kıskançlık.....	70
6.1.12. Zararlı Alışkanlıklar	70
6.2. Geçmişe Duyulan Özlem	73
6.3. Çağdaş ve Demokratik Olma	73
6.4. Dayanışma ve Birliktelik.....	76
6.5. Cesur Olma.....	78
6.6. Vatanseverlik.....	83
6.7. Sabırlı Olma	85
6.8. Çalışkan Olma, Çaba Gösterme	86
6.9. Diğerkâmlık.....	92
6.10. Duyarlı Olma.....	94
6.11. Barış	96
6.12. Sevgi.....	97
6.13. Adalet ve Eşitlik.....	103
6.14. Eğitimin Önemi	105
6.15. Aile Birliğine Verilen Önem.....	110
6.16. Yaşanılan Çağa Eleştiri	116
6.17. Başkalarına Zarar Vermeme	125

6.18. Sorumluluk.....	128
6.19. Edebî Bilinç.....	130
6.20. Arkadaşlık, Dostluk.....	138
6.21. Saygı.....	142
6.22. Yardımseverlik.....	146
6.23. Şefkatli ve Merhametli olmak.....	149
6.24. Öz Güven	153
6.25. Güven	154
6.26. Çevreyi ve Diğer Canlıları Koruma	156
6.27. Dürüstlük.....	158
6.28. Gerçeği Arama	160
6.29. Umutlu Olma.....	162
6.30. Özgürlük.....	165
6.31. Kadının Toplumdaki Yeri	168
6.32. Temiz Olma.....	176
6.33. Kendini Tanıma.....	178
6.34. Komşuluk İlişkileri.....	178
6.35. Toplumsal İnanışlar.....	179
6.36. Şehir ve Köy Yaşamı	179
6.37. Sağlıklı Olmaya Önem Verme	180
6.38. Hoşgörü	182
6.39. Alçak Gönüllü Olma	183
6.40. Bilimsellik	184
6.41. Misafirperverlik.....	185
YEDİNCİ BÖLÜM.....	186
VII. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	186
KAYNAKLAR	190
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	196

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Değerler Eğitimi Konulu Çalışmaların Alan Dağılımı	14
Tablo 2. TÜDÖP’ teki Değerler	15
Tablo 3. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar	17
Tablo 4. İncelemede Esas Alınan Değerler	54
Tablo 5. Değerlerin Eserlerdeki Görölme Sıklığı	186

KISALTMALAR LİSTESİ

G	: Gülkız
GYK	: Gücünü Yitiren Kral
MDÜ	: Minti Düşler Ülkesinde
SS	: Söyleyemediğim Sözcükler
SYKF	: Sürüsünü Yitiren Küçük Fil
TDT	: Toprağa Düşen Tohum
TÖY	: Tatlım Ödevini Yap
TÜDÖP	: Türkçe Dersi Öğretim Programı
ÜKY	: Üstüme Kar Yağıyor
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YTÇ	: Yıldız Toplayan Çocuk

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumuna, problem cümlesine, varsayımlara, araştırmanın sınırlılıklarına, araştırmanın önemine, araştırmanın amacına ve yöntemine yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitimin görevlerinden biri bireylere ait olduğu toplumun değerlerini sağlıklı bir şekilde iletmek ve bu yolla onların topluma uyumunu kolaylaştırmaktır. Çünkü birey ancak eğitim aracılığıyla içinde bulunduğu grubun değer yargılarını, inançlarını, gelenek ve göreneklerini öğrenir ve öğrendiklerini kendine rehber edinerek diğer insanlarla olan ilişkilerinde bu değerlere göre hareket eder. İsmail Doğan (2002, s. 145), bir toplumda yaşamanın o topluma ait değerleri, inançları, alışkanlıkları kısacası toplumun yaşam tarzını öğrenmeyi kaçınılmaz olarak beraberinde getirdiğini, bu aşamada ise devreye eğitimin girdiğini ifade eder.

Eğitimin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor olmak üzere üç boyutu vardır. Araştırmanın konusu olan değerler, eğitimin duyuşsal boyutu içerisinde yer alır. Eğitimde duyuşsal boyutun ihmal edilmesi, insanların sahip olduğu önemli bir potansiyelin de göz ardı edilmesine neden olacaktır. Çünkü insanların başarılı olabilmesi için yalnızca bilişsel ya da psikomotor becerilere sahip olması yeterli değildir. Aynı zamanda değerlerden, inançlardan, tutumlardan, ahlaktan oluşan duyuşsal alanda belirli bir yetkinliğe ulaşmış olması gerekir. Dolayısıyla duyuşsal eğitim hem bireyin kendisi hem de içinde bulunduğu toplumun geleceği için vazgeçilmez bir unsurdur.

Bugüne bakıldığında toplumun temel taşlarından olan değerlerde ciddi bir yozlaşma olduğu görülmektedir. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler toplumun değerler sistemini etkilemekte; yaşam koşullarının teknolojiyle beraber değişmesi insanları bazı değerlerden uzaklaştırmaktadır. Nitekim insanlar internet aracılığıyla dünyanın öbür ucunda yaşayan insanlarla iletişim kurabilirken aynı yaşam alanını paylaştığı komşularını tanımamaktadır. Şiddet, bencillik, hoşgörüsüzlük, hak yeme, saygı ve sevgi eksikliği bir kartopu gibi büyüyerek artmakta; insanları birbirinden uzaklaştırarak yalnızlığa itmektedir.

Ülkemizdeki temel eğitimin asıl amacı millî ve evrensel değerleri benimsemiş ve yaşamının her aşamasında onları kendine rehber edinen bireyler yetiştirmektir.

Millî Eğitim’in üç maddelik genel amaçlarına kısaca göz atıldığında amacın; Türk milletinin millî, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen; ailesini, vatanını, milletini seven; Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen; ahlak bakımından sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe sahip; insan haklarına saygılı; hür ve bilimsel düşünme gücüne sahip; topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı bireyler yetiştirmek olduğu görülür.

Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarının yanı sıra Türkçe Öğretim Programı’nın Genel Amaçları da bizi değerler eğitime götürür. 11, 12 ve 13. maddelerde yer alan amaçlar doğrudan değerler eğitimi ile ilgilidir. İlk on maddede ise dolaylı olarak değerlere yer verilmiştir.

Gerek Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında gerekse Türkçe ve Sosyal Bilgiler gibi derslerin öğretim programlarının özel amaçları arasında değerleri aktarmak yer alsa da bugün ülkemizde geline nokta eğitimin, duyuşsal değerleri aşılama yetersiz olduğunu göstermektedir.

Edebî eserlerin, millî ve evrensel değerleri tanıtmadaki rolü, değerler sisteminin daha çok 7-18 yaş arasında şekillenmesi ve Pakize Özcan’ın genellikle bu yaş grubuna hitap eden eserler yazması, ayrıca eserlerinin çocuklar ve gençler tarafından sevilerek okunması gibi hususlar göz önünde bulundurulunca Özcan’ın romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi gereği ortaya çıkmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Pakize Özcan'ın eserlerinden değerler eğitimi açısından yararlanılabilir mi?

1.2.1. Alt Problemler

1. Pakize Özcan'ın eserlerinde hangi değerler öne çıkmaktadır?
2. Pakize Özcan'ın eserlerinde TUDÖP çerçevesinde değerler eğitimi açısından ele alınabilecek örnekler var mıdır?
3. Pakize Özcan'ın eserlerinin çağımız değerleri açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

1.3. Varsayımlar

1. Pakize Özcan'ın eserlerinde yer alan değerlerin, TUDÖP'te yer verilen değerlerle uygunluk içerisinde olduğu varsayılmaktadır.
2. Pakize Özcan'ın eserlerinde yer alan değerlerin, hedef kitleye edebî eserler yoluyla da kazandırılabilmesi varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma Pakize Özcan'ın; Gücünü Yitiren Kral, Toprağa Düşen Tohum, Tatlım Ödevini Yap, Yıldız Toplayan Çocuk, Sürüsünü Yitiren Küçük Fil, Minti Düşler Ülkesinde, Söyleyemediğim Sözcükler, Üstüme Kar Yağıyor ve Gülkız isimli eserleri ile sınırlıdır. Özcan'ın "Ayşe'nin Kitabı" isimli eseri, okul öncesi döneme hitap ettiği için araştırma dışında tutulmuştur. Ayrıca incelemeye esas alınan eserler, değerler eğitimi yanında Türkçe eğitimi açısından da incelemeye tabi tutulmuştur.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla amaçlanan yazdığı eserleriyle ilk ve ortaokul çağındaki çocuklara seslenen ve çocuk edebiyatı alanında kendine yer edinen Pakize Özcan'ın eserlerinin, bireylere hangi değerleri ilettiğini tespit etmek, değer aktarımında ve bireyin eğitiminde edebî eserlerin önemine dikkat çekmektir.

1.6. Araştırmanın Önemi

Çocuk ve gençlik edebiyatı yazarlarından biri olan Pakize Özcan masal, öykü, roman gibi edebiyatın farklı türlerinden eserler vererek çocuk edebiyatı alanına önemli katkı sağlamıştır. Özcan'ın, ilk ve ortaokul çağındaki çocukların içinde bulundukları gelişim dönemlerinin özelliklerini göz önünde bulundurarak değerleri, uygun bir dil ve üslupla söz konusu eserlerinin dokusuna sindirdiği görülmektedir. Bu çerçevede sanatçının incelemeye alınan eserlerinin, TÜDÖP genel amaçlarındaki 11, 12 ve 13. maddelere uygun olacak şekilde toplumsal değerleri aktarmada uygun niteliklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, Özcan'ın kitaplarını Türkçe eğitimi bağlamında değerler eğitimi açısından incelemek önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda söz konusu kitapların özellikleri değerlendirilecek, eserlerin değerler eğitimi açısından niteliği ortaya konulacaktır. Yapılacak olan çalışma, hem çocuk edebiyatı çalışma alanında veri tabanı olması bakımından hem de Pakize Özcan'ın çocuk edebiyatındaki yerini belirlemesi açısından önem taşımaktadır.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada Pakize Özcan'a ait eserler, belirlenen değerleri içermesi açısından incelenmiş; eserlerde hangi değer ne şekilde işlendiği, en çok hangi değerlere yer verildiği araştırılmıştır.

Çalışmada doküman incelemesi esas alınmış, Pakize Özcan'ın eserlerinde belirlenen değerlerle ilgili iletileri saptamaya yönelik nitel bir çalışma ortaya konmuştur.

Çalışmaya yön veren veriler, kaynak taraması yoluyla elde edilmiştir. Konuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak ilgisi bulunan tezlere Yüksek Öğretim Kurulunun elektronik tez tarama arşivi vasıtasıyla ulaşılmıştır. Eserler için okuma, not alma, ileti çıkarma, değerlendirme işlemi yapılmıştır. Değerlendirmeler ile ilgili sonuçlar ayrı başlık altında toplanmış, değerlerle ilgili iletilerin eserlerde nasıl verildiği ve değerlerin nasıl işlendiği tespit edilmiştir. Ardından yorumlama yapılmış ve sonuçlara ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. ÇOCUK EDEBİYATI

Çalışmanın bu bölümünde çocuk, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının tanımı üzerinde durulacaktır. Ayrıca bu kısımda çocuk edebiyatının niteliğine, önemine ve tarihsel gelişimine de yer verilecektir.

2.1. Çocuk, Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı çalışmalarını incelemekten hedef kitlenin yani çocuğun tanımı, edebiyat ve çocuk edebiyatı kavramlarının üzerinde durulmalıdır.

TDK Türkçe Sözlük'te çocuk,

“1.Küçük yaştaki erkek veya kız. 2.Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3.Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. 4.Genç erkek. 5.Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi. 6.Büyüklerle yakışmayacak biçimde düşüncesizce davranan kimse. 7.Belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse.” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2009, s. 444).

Yalçın ve Aytaş (2005, s. 13) 0-16 yaş grubuna çocuk denildiğini, ancak bu sınırlamanın her zaman geçerli olamayacağını belirtirken; Oğuzkan ve Alaylıoğlu (1976, s. 368) ise çocukluk dönemini iki yaş ile ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi olarak sınırlandırır.

Çocuğun adım adım olgunlaşan bir yurttaş olduğunu belirten Ciravoğlu (2000, s. 11) çocuğun henüz olgunlaşmasa da toplumsal sistemimizin bir parçası olduğunu belirtir. Güteryüz (2003, s. 6) ise bebeği kucak çocuğu olarak tanımlarken çocuk kavramını ise 2-16 yaş arasındaki kız ya da erkeklere verilen ortak ad olarak ifade eder.

TDK Türkçe Sözlük'te (2009, s. 600) edebiyat, “1.Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın. 2.Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür. 3.mec.

İçten olmayan, gereksiz, boş sözler.” şeklinde tanımlanırken Bezirci ve Göker edebiyatı (1993, s. 13) “İnsanın duygu, düşünce ve toplum yaşamını, doğayla ilişkilerini söz ve yazıyla, etkili bir dil ve güzel bir biçimle anlatmayı amaç edinen bir sanat dalı” şeklinde tanımlar. Tural (1993, s. 57) edebiyatın gerçekleri idrak ettikten sonra lisanın imkânlarından faydalanılarak ortaya konan bir kompozisyon olduğunu belirtirken Kavcar (1999, s. 4) ise edebiyatın çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve en etkili biçimde ortaya koyan bir sanat olduğunu ifade eder.

Çocuk edebiyatı kavramı, çocuk ve edebiyat kavramlarının bir araya gelerek oluşturduğu yeni bir kavramdır. Edebiyat alanında çalışmaları bulunan Gökşen (1980, s. 87), çocuk edebiyatının güzel ve etkili ürünlerden oluştuğunu ifade ederek bu edebiyat türünün çocuğun fikir ve sanat eğitimiye katkıda bulunduğunu belirtirken Ciravoğlu (1999, s. 9) ise çocuğu henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken toplumun en genç üyeleri olarak nitelendirip çocuğun düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne de çocuk edebiyatı adını verir.

Söz konusu tanımlardan anlaşılacağı üzere çocuk edebiyatı, amaç ve kapsam olarak çocukların bütün çocukluk dönemlerini içine alan, onların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce, yetenek, zevk ve duyarlılıklarına katkıda bulunan bir yazma sürecidir. Ayrıca yukarıdaki tanımlarda dikkat çeken ortak özellik, çocuk edebiyatının edebiyatın tanımından daha özel bir niteliğe sahip olduğudur.

2.2. Çocuk Edebiyatının Önemi ve Nitelikleri

Çocuk edebiyatının, çocuğa seslenmesi onu diğer alanlardan farklı kılan bir özelliktir. Çocukların düşünme tarzları ve algılama şekilleri yetişkinlere nazaran farklılık göstermektedir. Çalışmanın bu bölümünde çocuk edebiyatının önemi ve niteliği üzerinde durularak konu ile ilgili açıklamalara yer verilecektir.

Mustafa Ruhi Şirin (2006, s. 94), çocuk edebiyatını çocuk duyarlılığının kalbi olduğunu ve bu edebiyat türünün çocuğu yakalayandan ziyade çocuğa yakalanan çocuksu bir edebiyat serüveni olduğuna belirtir.

Çocuk edebiyatı, çocuğa keyifli anlar geçirmeyi sağlamanın yanında eğitici yönüyle de kendini göstermektedir; doğrudan çocuğu eğitmek amacıyla oluşturulmasa dahi çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı gaye edinir.

Çocuk, edebiyatla okul öncesi çağında sözlü olarak karşılaşır. Kendisine masal anlatılır veya kitap okunur. Oyun çağında edebiyatı oyun mantığı içinde algılar. Okumaya başladığı sırada edebiyatı sezmeye başlar. Edebiyatın ne olduğunu tanımlayamaz; ama güzel edebiyattan hoşlandığını çevresine belli eder.

Söz konusu açıklamalardan yola çıkılarak çocuk edebiyatının çocuğa dönük bir edebiyat olduğu, çocuğun hem duygu hem de düşünce dünyasına hitap ettiği anlaşılmaktadır.

Çocuk edebiyatı, çocuğa okuduğu veya dinlediği yapıtlardan zevk almayı, eleştirel bakış açısı kazandırmayı, okuma alışkanlığı edindirmeyi, çocuğa bilgi kazandırmayı ve çocuğa eserler aracılığıyla hayatı tanıtmayı amaçlar. Eserler sayesinde çocuklar, hayatın acı tatlı yönlerini göğüslemeyi, zorluklarla baş edebilmeyi öğrenir.

Çocuk gerçeğinin yetişkinlerin gerçeğinden çok farklı olduğunu ve bu nedenle çocuk edebiyatının çocuğu yüceltmesi gerektiğini savunan Dilidüzgün (2004, s. 19) çocuğun kitap ile yazınsal bir iletişim kurmasını, okuma alışkanlığı edinmesini, özgür ve eleştirel düşünmesini çağdaş eğitimin gerekleri arasında gösterir.

Çocuk edebiyatının diğer türlerden ayrı tutulmasının doğru olmadığını düşünen Yalçın ve Aytaş' a (2005, s. 16) göre iyi bir çocuk edebiyatının yalnızca eğitici ve öğretici olması, ahlaki değer yargılarını içermesi yetmez. Aynı zamanda onun edebî değer taşımasına, estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmasına da ihtiyaç vardır. Görülüyor ki çocuklar için yazmak titiz bir çalışma, büyük bir dikkat gerektirmektedir. Çocuklar için yazarken onları basite almamak, aynı zamanda aşırılığa kaçmamak da önem teşkil etmektedir.

2.3. Çocuk Edebiyatının Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi

Bu bölümde çocuk edebiyatının dünyadaki ve Türkiye’deki gelişimine ayrı başlıklar altında yer verilecektir.

2.3.1. Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Her coğrafyada çocukluğun keşif süreci yüzyıllar almıştır. Fakat günümüzde dünyaya hâkim olan çocuk kavramı Batı'nın yarattığı ve beslediği bir kavramdır. Batı'da başlayan süreç günümüzde tüm dünyaya hâkim olmuştur.

Çocuk edebiyatı ile ilgili ilk çalışmalar Avrupa ve ABD'de görülür. Bu ülkelerde halk öykülerinden ve masallarından esinlenerek ürünler verilmeye başlanmıştır. “Çocuk edebiyatı konusunda ilk bilinçli ve önemli girişimlere geçen ülkeler İngiltere, Fransa, Almanya, ABD ve İskandinav Ülkeleri olmuştur.” (Şirin, 2000, s. 58).

Yukarıda adı geçen ve dünyada sanata öncülük etmiş ülkelerde bile sadece çocuklar için kitap yazılmaya çok geç başlanmıştır.

İngiltere’de, kilise çocukların ders kitapları dışındaki kitapları okumalarını istemiyordu. Fakat bu baskıcı ortama rağmen 16. yüzyıldan itibaren ders dışında kullanılacak kitaplardan bazıları çocuklara uyarlandı. “Gerek anlatım gerekse resimleme bakımından pek basit bir biçimde hazırlanan bu kitaplar daha çok ‘Robin Hood’, ‘Tom Thumb’ gibi halk hikâyelerinden esinlenerek yazılan eserlerdi.” (Şirin, 2000, s. 58-59).

Bunların yanında Ezop’ un fablları da yine çocuklar tarafından okunan eserler arasındaydı.

17. yüzyılda La Fontaine’in kaleme aldığı fabllar çocuklar tarafından çok beğenildi. Aynı yüzyılda yaşayan Perrault ve La Fontaine çocuk edebiyatının hem Fransa’da hem de dünyada öncüsü sayıldı.

18. yüzyılda İngiltere’de John Newbery öne çıkmış ve çocuklar için yayımlanacak kitaplarda birtakım özelliklere önem verilmesi gerektiğini savunmuştur. 19. yüzyılda İngiltere’de çocuk edebiyatı alanında eser veren birçok yazar ortaya çıkar:

“Alice Harikalar Ülkesinde eseriyle Lewis Carroll (1632-1898), David Copperfield’ın yazarı Charles Dickens (1812-1870), Tom Brown’ın Okul Günleri adlı eseriyle Thomas Hughes (1822-1896), Küçük Prens, Küçük Lord yapıtlarıyla Brunett-Mrs Frances Hudgson ve Ormanların Çocuğu, Çengel adlı eserleriyle Rudyard Kipling (1865-1936) bu yazarlardan birkaçıdır.” (Kıbrıs, 2006, s. 4).

Batı’da bu şekilde temellendirilen çocuk edebiyatı özellikle Almanya, İngiltere ve Amerika’da hızlı bir gelişme göstermiştir.

2.3.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Edebiyatımızda çocuklar için söylenmemiş olmasına rağmen çocukların faydalandığı sözlü halk edebiyatı ürünleri çocuk edebiyatının ilk örnekleri arasında sayılabilir. 14. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüş olan divan edebiyatında çocuklar için kaleme alınmış, çocuk psikolojisi dikkate alınarak yazılmış edebî eserlere rastlanmamaktadır.

Çocukların özellikleri göz önünde tutularak onlar için kitaplar oluşturulması konusu, ancak Tanzimat’tan sonra ele alınmıştır. Çocukların özel ilgileri, okuma güç ve yetenekleri göz önünde tutularak onlara seslenen eserlerin hazırlanması girişimlerine ancak Tanzimat’tan sonra başlanmıştır (Şirin, 2000, s. 82-83).

Batı edebiyatından alınıp çeviri yolu ile edebiyatımıza kazandırılan fabl türündeki manzumeler çocuk şiirine geçişin ilk örnekleri olarak görülür. İlk çeviri örneklerden sonra Şinasi, Ahmet Mithat Efendi ve Muallim Naci gibi sanatçılarımız da dönemin diğer eserlerinde kullanılan dile göre oldukça sade bir yazı diliyle manzum fabl örnekleri yazmışlardır. Manzum fabl alanında ilk adımı Şinasi atmıştır. Şinasi, La Fontaine’den çeviriler yaptığı gibi “Eşek ile Tilki”, “Arı ile Sivrisinek” ve “Karakuş Yavrusu ile Karga” gibi manzumeleri de kendisi kaleme almıştır. Şinasi’nin La Fontaine’den fabl çevirileri 1859’da şairin “Tercüme-i Manzume” adlı kitabında yayımlanmıştır (Çıkla, 2005, s. 94).

Ülkemizde çocuk edebiyatıyla alakalı düşüncelerin ve görüşlerin daha çağdaş bir bakış açısıyla ortaya çıkması İkinci Meşrutiyet’ i bulur. “İkinci Meşrutiyet’in ilanı ile yeni rejimin kendilerine emanet edileceği nesillerin yetiştirilmesi zarureti, yeni bir terbiye anlayışı ve bu terbiye için gerekli bir edebiyatı da beraberinde getirmiştir. ” (Enginün, 2007, s. 34).Çocuğa verilen önem cumhuriyetin ilan edilmesiyle gelen yeni toplum anlayışıyla birlikte artmıştır. Cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı sahasında önemli eserler yazılmaya başlanır ve çocuk eserleri sayısında artış meydana gelir.

Günümüzde çocuklar için şiir, hikâye ve roman yazar isimleri sıralayacak olursak “Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Ayla Çınaroğlu, Mehmet Güler, İpek Ongun, Hasan Lâtif Sarıyüce, Hakkı Özkan, Elvan Pektaş Deniz, Mustafa Ruhi Şirin, Niyazi Birinci, Muzaffer İzgü, Yücel Feyzioğlu, Turan Yüksel, Mümtaz Zeki Taşkın, Ahmet Efe, Hasan Demir, Üzeyir Gündüz, Hüseyin Emin Öztürk, Abbas Cılga, Adnan Çakmakçıoğlu” (Şirin, 2000, s. 90) ilk akla gelen isimler olur.

Bu isimlere Sadık Yalsız Uçanlar, Muzaffer İzgü, Necdet Neydim, Saza Aksoy, Salih Zengin, Talip Apaydın, Pakize Özcan gibi isimler de katılabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. DEĞER VE DEĞERLER EĞİTİMİ

Çalışmanın bu bölümünde değer kavramından hareketle değerlerin önemine ve işlevine, değerlerin özelliklerine, ortaokul Türkçe ders kitaplarında belirlenen değerlere yer verilecektir.

3.1. Değerler Eğitimi

Değerler konusu, uzun yıllar boyunca üzerinde tartışılan ve incelemeler yapılan bir alan olmuştur. Gerek dünyada gerek ülkemizde değerler eğitimi ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Değerler, toplumu bir arada tutan yapı taşlarından olmakla birlikte bireylerin bu evrenin içerisinde, onun bir parçası olarak varlığını sürdürmesini sağlayan evrensel gerçeklerdir (Elbir ve Bağcı, 2013, s. 1326).

Söz konusu evrensel gerçeklerin bozulmadan aktarılabilmesi, insanlara verilecek değerler eğitimi sayesinde mümkün olabilir. Bir toplumda değerler sarsıldığında, bireylerin sağlıklı kişilik özellikleri göstermeleri de zorlaşır. Çünkü değerler kişilerin davranışlarına yön veren önemli ölçütlerdir. Değerler, bir birey olarak bizlere ne olduğumuz ve gelecekte ne olmak istediğimiz konusunda ışık tutar. Ancak günümüzde tüm dünyada değerlere karşı ciddi bir yabancılaşma söz konusudur. Sevgi, saygı, güven, merhamet, yardımlaşma, arkadaşlık, aile birliğine önem verme, hoşgörü, özgürlük gibi pek çok değer önemini yitirmiştir. Değerlerin önemini yitirmesinin sonucu olarak bireylerin ruh sağlığı bozulmakta, bu da toplumun geleceğini tehlikeye atmaktadır.

Toplumların varlıklarını sürdürmeleri için değerlerin kilit bir rol oynadıkları unutulmamalı, toplumsal değerler kadar evrensel değerlere de sahip çıkılmalıdır. Bu araştırma çerçevesinde değer kavramı farklı açılardan incelenecektir.

3.1.1. Değer Kavramı

Türkçe Sözlük'te değer sözcüğünün anlamları şöyle sıralanmıştır: “1. Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. 2. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, paha. 3.Yüksek ve yararlı nitelik. 4.sf. Üstün, yararlı nitelikleri olan (kimse). 5.fel. Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında

beliren şey. 6.mat. Bir değişkenin veya bilinmeyenin sayı ile anlatımı” (TDK, 2009, s. 483).

Değer kavramının sözlük anlamının dışında, değerler eğitimi üzerinde çalışmış birçok araştırmacının yaptığı çeşitli tanımlar da bulunmaktadır: Halil İbrahim Bahar (2005, s. 78-79) güç, zenginlik, adalet, eşitlik, çalışkanlık, misafirperverlik, dürüstlük gibi bir toplumun sahip olduğu ortak bakış açılarına değer adı verildiğini ifade ederek değerlerin toplumun yaşattığı, kültürel olarak tanımlanmış ortak amaçlar olduğunu belirterek iyilik, güzellik, doğru, yanlış gibi kavramların toplumsal hayatta temel değerleri oluşturduğunu ve değerlerin iyilik ve inançlar hakkındaki soyut ölçüler olduğunu dile getirmiştir.

Veysel Bozkurt ise “Değişen Dünyada Sosyoloji” adlı kitabında (Bozkurt, 2008, s. 93) değerlerin bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlar olduğunu; iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlaki ve gayri ahlaki şeyler hakkında ölçütler sunduğunu belirtmiştir.

Yukarıdaki tanımlar her ne kadar birbirilerinden farklı olsa da hemen her tanımda değerlerin davranışları istenir kıldığı, toplumun sahip olduğu ortak bakış açılarını yansıttığı, doğru ve yanlış ayırt etmeye yarayan soyut ölçüler olduğu, birlik ve beraberliği sağlayıp kargaşayı önleyen kabuller olduğu görülür.

Toplumsal değerler, bir toplumun bireylerinin büyük bir bölümü tarafından üzerinde anlaşılan, toplumsal ilişkilere yön veren değerlerken; millî değerler, ait olduğu ulusla adeta özdeşleşen, onların hayata bakış açısını yansıtan değerlerdir. Daha geniş bir kabule sahip olan evrensel değerler ise dünya üzerindeki insanların büyük bir kısmı tarafından benimsenen, önemi ve gerekliliği konusunda hemen herkesin hemfikir olduğu değerlerdir. İster toplumsal, ister millî, ister evrensel olsun değerler bir topluluğun üzerinde fikir birliğine vardığı, insanların manevi açıdan olgunlaşmalarını ve davranışlarına yön vermelerini sağlayan standartlardır.

3.1.2. Değerlerin Önemi ve İşlevi

Değerler insanın ailesi, iş arkadaşları, sosyal çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi için gerekli olan başlıca unsurlar arasında yer alır. Toplumu güçlü ve huzurlu kılmak,

değerlerin en önemli işlevlerinden biridir. Çünkü değerler insanları ortak bir paydada buluşturarak onlara birlikte yaşama olanağı sunar.

Değerlerin toplumsal açıdan önemine dikkat çeken İbrahim Arslanoğlu (2005, s. 77), insanların yaşadıkları toplumun değerlerini bildiklerinde onu olumlu anlamda değiştirip güçlü, kalkınmış bir toplum hâline getirebileceklerini; aksi takdirde, toplumun olumsuz yönde değişip ahlaki, hukuki ve ekonomik açılardan çökerek başka toplumların kölesi hâline geleceğini savunur. Bu noktada değerlerin, eğitim yoluyla aktarılması toplumların geleceği için büyük önem kazanmaktadır.

Dünya üzerinde huzur ve refahın olabilmesi, bireylerin hayatlarını düzene koyabilmesi için belirli değerlerin var olması kaçınılmazdır. Herkesin haklarının korunması, kimsenin haksızlığa uğramaması birtakım değerlerin benimsenmesini gerekli kılmaktadır. Çünkü değerler bireylerin yaşamlarını kolaylaştırdığı gibi diğer insanlarla olan ilişkilerini de sağlamlaştıran bir anahtar niteliğindedir. Hiçbir değer benimsenmediği, herkesin kafasına göre hareket ettiği bir toplumda düzen yerine kargaşa olur. Oysa toplumun geneli tarafından kabullenilen ortak değerler kişinin kendi iç huzurunu yakalamasını sağlamanın yanında bireyleri ortak duygular etrafında birleştirerek toplumsal birlik ve beraberliği sağlar. Bu yüzden değerler insanların hem kendi yaşantılarında hem de toplumsal hayatlarında ciddi işlevler üstlenir.

Birçok araştırmacı, bu denli önemli görevler üstlenen değerlerin işlevlerine ilişkin çeşitli tespitlerde bulunmuştur. Örneğin Mahmut Tezcan, değerlerin işlevlerini; bireye amaç ve yön tayin etmesi, bireye ve topluma faaliyetlerinde yön göstermesi, bireylerin davranışlarını sorgulaması, bireyin kendini ve başkalarını tanıması ve bireyin doğruyu- yanlış, haklıyı-haksızı, ahlaki ve gayri ahlaki ayırt etmesi biçiminde tasnif etmiştir (Tezcan, 1992, s. 15).

Konuyla ilgili bir başka araştırmacı Orhan Gökçe ise değerlerin işlevlerini sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenilebilen arzu ve istekleri için temel atıf noktası görevinde olması, kültürün esasını oluşturması, kişinin şahsiyetinin bir parçası olması ve bireyin hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissi-duygusal yönünü belirtmesi biçiminde sıralamıştır (Gökçe, 1994, s. 133).

Yukarıya alınan sıralamalardan ön plana çıkan ortak işlevler şöyle sıralanabilir:

1. Değerler toplumsal bütünlüğü sağlamada önemli bir rol üstlenir, bireyleri ortak bir noktada birleştirir.
2. Değerler bireyin sosyalleşme sürecine yardımcı olur.
3. Değerler sayesinde nesiller kendi kültürlerine yabancılaşmaz.
4. Değerler bireyi ideal düşünme ve davranma yollarına yönlendirir.
5. Değerler insanları manevi yönden zenginleştirir.

Ayrıca YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde “Değerler Eğitimi” konulu 108 çalışmanın olduğu tespit edilmiş ve bu çalışmaların alanlara göre dağılımına bakılarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur:

Tablo 1. Değerler Eğitimi Konulu Çalışmaların Alan Dağılımı

No	Ana Bilim Dalı	Adet
1	İlköğretim Ana Bilim Dalı	28
2	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı	25
3	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı	16
4	Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı	8
5	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı	4
6	Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı	3
7	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Ana Bilim Dalı	3
8	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı	2
9	Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı	2
10	Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı	2
11	Felsefe Anabilim Dalı	2
12	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı	2
13	Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı	1
14	İşletme Ana Bilim Dalı	1
15	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı	1
16	Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı	1
17	Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı	1
18	Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı	1
19	Müzik Ana Bilim Dalı	1
20	Psikoloji Ana Bilim Dalı	1
21	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	1
22	Eğitim Programları Ana Bilim Dalı	1
23	İlahiyat Ana Bilim Dalı	1

Yapılan incelemeler ışığında Ulusal Tez Merkezi'nde “Değerler Eğitimi” konulu toplam 108 çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, bu alanda İlköğretim Ana Bilim Dalı'na ait 28, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'na ait 25 çalışma bulunurken müzik, psikoloji, ilahiyat da dâhil olmak üzere toplam 8 anabilim dalında değerler konulu birer çalışmanın kayıtlı olduğu dikkat çekmiştir. Ayrıca, tespit edilen bu 108 çalışmanın 89'unun yüksek lisans düzeyinde, 19'unun ise doktora düzeyinde olduğu görülmüştür.

3.1.3. Değerlerin Özellikleri

Huzurlu bir hayat için vazgeçilmesi mümkün olmayan unsurların başında gelen değerler, bazı özellikler taşır. Değerlerin bütünüyle anlaşılabilmesi ve önemlerinin tam anlamıyla kavranabilmesi için bu özelliklerin bilinmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak Ertan Özensel'in değerlerin özellikleri ve işlevleri hakkındaki görüşleri şu şekilde özetlenebilir (Özensel, 2003, s. 231-232): Değerler kültürden kültüre, toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Toplumlar benimsedikleri değerlerin gerekliliğine inanır. Değerler değişime açıktırlar, zamanın şartlarına göre değişiklikler olabilir. Değerler birbirini tamamlar niteliktedir.

3.1.4. TUDÖP'te Değerler

Türkçe dersinin değerleri aktarırken kullandığı temel materyal ders kitaplarında yer alan metinlerdir. Bu derste kullanılan Türk ve dünya edebiyatına ait edebî metinler aracılığıyla öğrencilerin millî ve evrensel değerleri tanımları sağlanabilir. Bu metinlerden hareketle sorulacak sorular, düzenlenecek ahlaki tartışmalar, yapılacak canlandırmalar vasıtasıyla öğrencilerin değerleri tanımasının yanında onları özümsemesi ve gerekliliğine inanması sağlanabilir. Bu noktada dikkat edilecek şey ders kitaplarında yer alan metinlerin değerleri aktarmada kullanılabilecek nitelikte olmalarıdır.

Aynı programda temalarla ilgili tablo incelendiğinde tema ve konu örnekleri başlığı altında bazı değerlere yer verildiği görülür:^{1*}

Tablo 2. TUDÖP' teki Değerler

* <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=247> , 21.01.2017, 17.50

Sınıf									
Ders Saatleri		(10)	(10)	(8)	(8)	(6)	(6)	(5)	(5)
Tema	Konu Örnekleri								
Biz ve Değerlerimiz	Aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Dünya ve Çevre	Çevre, doğa, doğal afetler, bitkiler, hayvanlar, evren, zaman bilinci, mevsimler, gece, gündüz vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Millî Kültürümüz	Yurdumuz, özellikli şehirler, yerler, kültürel, tarihî vb. önemli mekânlar, geleneksel sporlar, gelenekler, dinî bayramlar, vatan, bayrak, millî bayramlar, tarihî şahsiyetler vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Millî Mücadele ve Atatürk	Millî mücadele, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, Çanakkale vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Vatandaşlık Bilinci	Eşitlik, özgürlük, sorumluluk, görev bilinci, adalet, hukukun üstünlüğü, çalışma, üretme, paylaşma, emeğin değeri, vergi bilinci, tüketici bilinci vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sağlık, Spor ve Oyun	Temizlik, beslenme, ilk yardım, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, spor, spor kültürü, dinlenme, eğlenme, oyun, geleneksel çocuk oyunları, bilgisayar oyunları vb.	X	X	X	X	X	X	X	X
Sanat ve Toplum	Sanat, estetik, insan ve toplum, müzik, resim, tiyatro, mimari eserler, sinema vb.					X	X	X	X
Bilim ve Teknoloji	Teknoloji, ulaşım, iletişim, haberleşme, sosyal medya, merak duygusu, keşif ve icatlar vb.	X	X	X	X	X	X	X	X

Sonuç olarak Türkçe dersi, bünyesinde bir sürü edebî metni barındırarak öğrencilere Türk ve dünya edebiyatının kültürünü yansıtan çeşitli örnekler sunması, öğretmen ve öğrencilerin sürekli iletişim içinde olması ve hayata dönük bir sürü konuyu konuşma imkânı sağlaması, bireyin kimlik ve kişilik gelişimini sağlayan temel derslerden biri olması, ders saatinin fazla olması sebebiyle değer eğitimi sürecinde kullanılabilecek en etkili derslerden birisidir.

3.1.5. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Belirlenen Değerler

2016-2017 eğitim ve öğretim yılı içerisinde ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar Türkçe dersi kitaplarında yer alan tema düzeni aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 3. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Temalar

5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Vatandaşlık Bilinci	Sevgi	Sevgi	Sevgi
Millî Mücadele ve Atatürk	Atatürk	Atatürk	Atatürk
Millî Kültürümüz	Okuma Kültürü	Kişisel Gelişim	Toplum Hayatı
Bilim ve Teknoloji	Duygular	Toplum Hayatı	Millî Kültür
Biz ve Değerlerimiz	Millî Kültür	Millî Kültür	Duygular
Sanat ve Toplum	Doğa ve Evren	Doğa ve Evren	Zaman ve Mekân
Sağlık, Spor ve Oyun			
Dünya ve Çevre			

Yukarıdaki temalar doğrultusunda, ortaokul Türkçe ders kitapları aracılığıyla araştırmada kullanılmak üzere 44 değer belirlenmiştir. Bu değerler: sakınılması istenen davranışlar, geçmişe duyulan özlem, çağdaş ve demokratik olma, dayanışma ve birliktelik, cesur olma, vatanseverlik, sabırlı olma, çalışkan olma-çaba gösterme, diğergâmlık, duyarlı olma, barış, sevgi, adalet ve eşitlik, eğitimin önemi, aile birliğine verilen önem, yaşanılan çağa eleştiri, başkalarına zarar vermeme, sorumluluk, edebi bilinç, arkadaşlık-dostluk, saygı, yardımseverlik, şefkatli ve merhametli olma, öz güven, güven, çevreyi ve diğer canlıları koruma, dürüstlük, gerçeği arama, umutlu olma, özgürlük, kadının toplumdaki yeri, temiz olma, kendini tanıma, komşuluk ilişkileri, toplumsal inanışlar, şehir ve köy yaşamı, sağlıklı olmaya önem verme, hoşgörü, alçak gönüllü olma, bilimsellik, misafirperverlik, sanata ve sanatçıya duyarlılık, tarihe duyarlılık, kültürel miras. Belirlenen bu değerler içerisinde sanata ve sanatçıya duyarlılık, tarihe duyarlılık, kültürel miras adlı değerlere, eserlerde rastlanılmadığından dolayı, eserler geriye kalan 41 değer açısından incelenmiştir.

Ayrıca, ortaokul Türkçe ders kitapları incelenirken sadece 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalar arasında “değerlerimiz” adlı bir kısma açık bir şekilde yer verilip, diğer kitaplarda bu kısmın yer almaması dikkat çekmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. PAKİZE ÖZCAN' IN HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Çocuk gelişimi üzerinde önemli katkısı olan çocuk edebiyatı yazarları, yaptıkları işin farkında olarak gerekli duyarlılıkla davranmalıdırlar. Çocuk kitapları yazarı olmak için çocuğu anlamak gerekir. Bu yüzden çocuk kitabı yazarı olmak bir yazar için zor bir seçimdir. Çocuk edebiyatı yazarları birçok yönden eğitsel görev üstlenmiş olurlar. Çocuk ve gençler için eser veren, çocuk edebiyatında önemli bir yer tutan yazarlardan biri de Pakize Özcan' ır.

Pakize Özcan ile ilgili bu kısımda yazarın hayatına, sanatına, eserlerine, çocuk edebiyatı ve çocuklarla ilgili görüşlerine yer verilmiştir.

4.1. Pakize Özcan' ın Hayatı

Eğitimci ve Türk çocuk kitapları yazarıdır. 20 Şubat 1951 tarihinde Karabük'te doğan Pakize Özcan, son dönemin yetiştirdiği çocuk edebiyatı yazarlarındanıdır. Yazar belki de babasının köy enstitüsü mezunu bir öğretmen olması sayesinde okuma alışkanlığını küçük yaşlarda edinmiştir. Yazar çocukluğu ilgili bu durumu, yani içindeki okuma aşkını şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Çocuklar için yazılmış kitaplar evimize girmezdi benim çocukluğumda. Yaşadığım küçük kasabada, kitap evi olmayışındandı belki de... Ara ara okulumuza, nereden geldiğini bilmediğim, din ağırlıklı öykü kitapları ile şimdi yazarını anımsayamadığım macera kitapları serisi gelir; babam satın alırdı, daha çok ağabeyim için (belki de ağabeyimin kandırmasıydı). Ağabeyim onları saklar, biz kızların okumasına engel olurdu. Ne yapar eder, hırpalanmayı göze alır, evi didik didik arar, bir biçimde ele geçirmeyi başarırdım kitapları. Babam, köy enstitüsü mezunu bir öğretmendi; bu nedenle, büyüklere göre yazılmış çoğu klasik türde kitaplar da vardı evimizde. Çoğunlukla sıkılmadan okurdum onları, pek bir şey anlamasam da.”²

² <http://pakizeozcan.blogspot.com.tr/>, 22.01.2017, 15.04

Kastamonu Kız İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ön Lisans Programı'nı tamamladı. Türkiye'nin çeşitli yörelerinde yirmi altı yıl öğretmenlik yaptı. Çocuklar ve gençler için roman, öykü ve masallar yazan Özcan, "Gücünü Yitiren Kral" adlı çocuk öyküsü ve "Gülkız" adlı masal kitabıyla ödüller aldı. Mersin ve İstanbul'da yaşayan yazar evli ve iki çocuk annesidir.

4.2. Pakize Özcan'ın Sanatı

Pakize Özcan, çocuklara yönelik yazdığı eserler ile tanınan bir yazardır. Edebiyat dünyasında yerini de bu eserler dolayısıyla almıştır. Pakize Özcan, yazı yazmaya başladığı süreci ve yazmadaki amacını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Yazmaya çocuk ve gençler için romanlar ve öyküler yazarak başladım. Amacım filan yoktu... İçimden gelen bir dürtüyle hayatın içinden biri olarak, beni rahatsız eden durumları ortaya koyduğum; kendimce, daha iyi bir yaşama ulaşmakta izlenebilecek yolları aradığım, yüreğimden kopup gelen doğaçlamalarla hareket ettiğim bir serüven olarak başladım yazmaya. Öyle tanınayım, kitaplarım çok satsın, ünlü olayım gibi bir derdim asla olmadı! ”*

Çok sevilen çocuk kitapları ile tanınan Pakize Özcan, kitaplarında toplumsal konulara değinmektedir. Yazar, yazdığı eserler üzerinden modern dünyanın yöneten yönetilen ikilemine, sık rastlanan zorbalıkla sindirme yöntemine; bir düşüncüyü özgürce ifade etmenin, zalime karşı boyun eğmemenin, sorgulamanın önemine ve sürüye aidiyeti reddetme gibi konulara değinmektedir.

Özcan'ın kitapları ile çocuklar tek yürek olabilmenin, geleceğe umutla bakabilmenin, tüketenden çok üreteni desteklemenin, haksızlıkla mücadele edebilmenin, yanlışa karşı çıkabilmenin tadına dolaylı da olsa varabilmektedir. Özcan'ın eserlerinin çoğunda, etkileyici bir sistem eleştirisi olduğu göze çarpmaktadır.

Özcan'a göre bir yazar yaşadığı toplumun sorunlarından uzak kalmamalıdır. Yazar bu görüşünü şu cümlesi ile desteklemektedir: “ Toplumdan kopuk, halkın yaşamından habersiz kişilerin kitap cümleleri ile yaptığı analizler boştur. Toplumun durumunu ancak, gerçek hayatın içinde ama gözlerden uzak yaşayan ve çoğunluğu oluşturan insanların arasına katılarak öğrenebiliriz. ”*

Yazar kitaplarında dil, biçim ve kurguya önem vermekte, eserlerinde özellikle kadın-erkek eşitsizliğine dikkat çekmektedir. Pakize Özcan, bu konudaki düşüncesini ve düşüncesinde özgür kalabilme isteğini şu sözlerle ifade etmektedir: “Bir kadın yazarın

kaleminden öyküler dinlemek unutturur mu, insan yerine konulmadan yaşamının yarattığı ruh örselemesini!”* “İnsanın bakış açısını değiştirebilmesi, kendini yenileyebilmesi için ara ara kendini kaybetmesi gerekiyor. Arada bir kaybolursam, bilinsin ki nedeni düşüncelerimde özgürleşebilme isteğidir. Ben yazmazsa deli olacaktıyım. Yazmalıyım; aklıma ne eser, kafamdan ne geçerse... Sansürsüz... Alabildiğine özgür.”*

Pakize Özcan’ın eserlerini okumaktan zevk aldığı yazarların başında Sait Faik Abasıyanık, Yaşar Kemal ve Reşat Nuri Güntekin gibi Türk edebiyatının usta isimleri gelmektedir.

4.3. Pakize Özcan’ ın Çocuk ve Çocuk Edebiyatıyla İlgili Görüşleri

Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yirmi altı yıl öğretmenlik yapan Pakize Özcan, bu tecrübenin sağladığı avantaj ile çocukları yakından tanıma imkânı bulmuştur. Onların ilgilerini ve yaşamda karşılaştıkları problemlerle başa çıkabilme yollarını yakından gözlemleme fırsatı bulan yazar, edindiği bu tecrübeleri başarılı bir şekilde eserlerine yansıtabilmiştir. Pakize Özcan, bu durumu ve yazarlığa bakış açısını şöyle özetlemektedir:

“Yazarlık; istisnalar bulunmakla birlikte kolayca, genç yaşta ulaşılan, ulaşılacak bir meslek değildir. Yeteneğin, geniş düş gücüne sahip olunmanın yanı sıra yıllar yılı okumaları, hayatın içinde bulunmaları, biriktirilen yaşam deneyimlerini, bilgiyi, yoğun bir kültür birikimini gerektirir.”³

Pakize Özcan, bir toplumun geleceği için çocukları iyi bir şekilde eğitmenin hayati role sahip olduğunun farkında olan bir yazardır. Özcan kitapları aracılığıyla çocuklara bazı değerleri, gelenek ve görenekleri, olumlu davranış kalıplarını göstermeyi amaç edinmiştir. Bu nedenle yazarın kitaplarında işlediği konular, hayattan hiç de kopuk değildir.

Çocuklar, Pakize Özcan’ın kitaplarının sayfalarının arasında baskıdan kurtulmanın, özgürce hareket etmenin, ellerinden alınanı geri kazanabilmek için seslerini duyurmanın, farklı görüşlerden sıyrılıp birlik olmanın; kavgayı, dövüşü bir kenara bırakıp hürriyete ulaşmanın önemini bulabilmektedir. Yani yazar, yazdığı çocuk kitapları aracılığıyla çocuklarda farkındalığı, eleştirel bakışı, toplumsal sorumluluğu geliştirmek istemektedir. Özcan’ a göre çocuklar için yazılan eserler de bu bilinç doğrultusunda oluşturulmalıdır. Özcan’a göre iyi bir yazar çağına tanıklık etmeli ve

³ <http://pakizeozcan.blogspot.com.tr/>, 22.01.2017, 15.04

hayatın gerçeklerinden kopuk olmamalıdır, eserlerini de bu doğrultuda gerçek konulardan uzak sahte bir dünya içerisinde sunmamalıdır.

Ayrıca Pakize Özcan, ebeveynlerin çocukları tek yönlü kitaplar okumaya yöneltmesine karşı çıkmaktadır. Ona göre hayat tek yönlü değildir, içinde; siyaset, macera, romantizm, yönetilme/yönetme, tarih, psikoloji, sosyoloji türü gibi çeşitli konuları barındırır. Bu nedenle çocuk ve gençlere yönelik kitaplara sınırlama getirerek, onların dünyalarını küçültmemek gerekmektedir. Zaten, onun gençlik romanları sadece gençler için değil, aynı zamanda gençliğini çabuk unutan ve gençleri anlayamamaktan yakınan yetişkinler için de önemli bir kaynak durumundadır.

4.4. Pakize Özcan' ın Eserleri

4.4.1. Çocuk Öyküleri

Gücünü Yitiren Kral (2003)

Toprağa Düşen Tohum (2003)

Tatlım Ödevini Yap(2009)

4.4.2. Çocuk Romanları

Yıldız Toplayan Çocuk (2004)

Sürüsünü Yitiren Küçük Fil (2005)

Minti Düşler Ülkesinde (2007)

4.4.3. Gençlik Romanları

Söyleyemediğim Sözcükler (2001)

Üstüme Kar Yağıyor (2005)

4.4.4. Masal Kitabı

Gül kız (1998)

4.4.5.Resimli Öykü Kitabı

Ayşe'nin Kitabı (1996)

4.4.6. Pakize Özcan'ın Aldığı Ödüller

Gülüz (Bu Yayınevi Çocuk Masalları Yarışması Adnan Çakmakçıoğlu Özel Ödülü)

Gücünü Yitiren Kral (Eğitim-Sen Çocuk Öykü Yarışması Seçici Kurul Özel Ödülü)

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN TANITIMI

Bu başlık altında, tez çalışmasının konusu olan Pakize Özcan'ın eserleri tanıtılacaktır: Gücünü Yitiren Kral, Toprağa Düşen Tohum, Tatlım Ödevini Yap, Yıldız Toplayan Çocuk, Sürüsünü Yitiren Küçük Fil, Minti Düşler Ülkesinde, Söyleyemediğim Sözcükler, Üstüme Kar Yağıyor, Gülkız. Bu çerçevede sırasıyla eserlerin özeti, konusu, teması, mekânı, zamanı, şahıs kadrosu, iletileri ve resimleri gibi hususlar üzerinde durulacaktır.

5.1. Hikâye

5.1.1. Gücünü Yitiren Kral

Etkileyici toplumsal eleştiriler taşıyan bu kitap 2003 yılında ilk defa “Bilgi Yayınevi” tarafından basılan bir eserdir.

Küçük okurların, hayvanların dünyasına konuk edildiği bu eser ünlü sanatçı **Mustafa Delioğlu**'nun benzersiz desenleri ve **Suzan Aral**'ın tasarımıyla 2011 yılından itibaren yeniden hayat bularak **Günışığı Kitaplığı** aracılığıyla yayımlanmıştır. Özcan, bu eser aracılığıyla “1997 Eğitim Sen Çocuk Öykü Yarışması Seçici Kurul Özel

Ödülü” nı almıştır.

Yazar bu eserini, kitabında da belirttiği üzere ülkedeki tüm meraklı çocuklara ithaf etmiştir. Ormanlar Ülkesi’ ndeki hayvanlar aracılığıyla modern dünyanın yöneten-yönetilen ikileminin konu edildiği bu kitap, on bölümden oluşmaktadır. Eser içerisindeki bölümler şu şekildedir:

- Fersiz Gözler
- Bilgelerin Bilgesi
- Tehlike Çanları
- Onur Madalyası
- Seilmeyen Kuş
- Duyan Geldi
- Tam Curcuna
- Dert Yananlar
- Sinsi Sinsi
- Yeni Yasa

Ormanlar kralı aslan son günlerde sıkıntılıdır; zorunlu olmadıkça ininden çıkmamakta ve kimse ile görüşmemektedir. En ufak hareket bile onu nefessiz bırakmaya yetmektedir. Bu duruma çok üzülmekte, çünkü orman halkının maskarası olduğunu düşünmektedir. Gerçekten de öyledir, son günlerde onu kimsenin kral yerine koyduğu yoktur. Kralın bu durumunu fırsat bilen Kocaoğlan Ayı ve Yağcı Çakal kanunları yok sayarak kendi yasalarını oluşturur. Bu grup, orman halkı üzerinde baskı kurmaya, onları korkutmaya, hatta onları öldürmeye kadar işi vardırılmaktadır.

İşin bir başka yanı daha vardır: Orman ülkesinin aydın ve sanatçıları da harekete geçmiş, ülkeyi kral ve Kocaoğlan’ dan koruyabilmek için gizli gizli toplantılar düzenlemektedirler.

Yaşanan olaylar sonucunda aslanın yüreği kin ve nefretle dolmaya başlar. Kısacası, ormanda tehlike çanları çalmaya başlamaktadır. Baykuş durumu fark eder ve sorunların tartışılarak barışçıl yollardan çözülebilmesi için Aslan Kral’ı ikna etmeye çalışır. Durumu kavgasız, savaşız çözme aşamasına getirir, kralı da sorunların tartışılacağı bir toplantı yapmaya ikna eder.

Toplantı için bütün hayvanlar Saray İn'in önünde toplanırlar. Toplantı başladıktan sonra ortalık bir curcuna yerine döner; toplantı, toplantı olmaktan çıkar ve adeta Kral Aslan ile Ayı Kocaoğlu'nun kavgasına dönüşür. Öbür hayvanlar ise sıkıntıdan patlama noktasına gelir. Zaman ilerledikçe bütün hayvanlar eteğindeki taşları döker ve herkes kendisini rahatsız eden noktayı dile getirir. Orman halkı konuşup düşüncelerini açıklar. Ama nasıl olduysa halk yine iç içe girer. Bu kargaşa sırasında Akrep Sinsi, Kral Aslan'ın topuğuna bütün zehrini boşaltarak onun ölmesine neden olur ve sonuç olarak kral, halkı tarafından zehirlenir.

Ölen kralın ardından ülke olumsuz bir şekilde etkilenmez; çünkü daha Kral Aslan'ın sağlığında ülkede iç karışıklık başlamış, kralın halk üzerinde hiçbir etkisi kalmamıştır. Başta Bilgin Baykuş olmak üzere, ülkenin bilirkişileri yeni yasa tasarılarını çoktan hazırlamıştır. Kralın öldüğü günün ertesinde, yeni yasalar Bilim Kurulu tarafından yürürlüğe konur. Ülkede geçici yönetim kadrosu oluşturulur. Öykü sonunda, ülke halkı hangi yönetim şeklini seçecekleri konusunda henüz bir karara varamamıştır.

Hikâye genelinde, zorba krala karşı haklarını arayan hayvanların başından geçenlere yer verilmektedir. Bu öykünün teması, özgürlük ve barıştır. Ormanlar Ülkesi ve Saray İn (kralın evi) öyküdeki mekânlardır. Güneş Derin Göl'e düştüğü vakit öyküdeki olaylar gelişir.

Kral Aslan ana karakterdir. Ana karakter hikâyede güçten düşmüştür, eski itibarını kaybetmek üzeredir ve bu durum onu çok rahatsız etmektedir. Kısacası, kral yaşlanmıştır ve hayvanlarla nasıl başa çıkacağını bilememektedir.

Bilgin Baykuş: İyi bir gözlemci, çok iyi bir araştırmacıdır. Kimsenin görmediğini görmekte, kimsenin duymadığını duymaktadır. Sabırlı ve nazik bir yapısı vardır. Daha okul yıllarındayken tüm aklını, tüm gücünü, tüm varlığını ülkesine adayacağına yemin etmiştir. Sözünü yerine getirmek için çok çalışmakta, bu nedenle uykuya çok az zaman ayırmaktadır. Kralın sonsuz güven duyduğu tek karakterdir.

Başpostacı Güvercin: Postacı olmasına rağmen Ormanlar Ülkesi'nde yaşanan tüm olayları en geç o duymaktadır. Biraz safçadır. Kimsenin tatlısına, tuzlusuna karışmamakta, sadece işi ile meşgul olmaktadır. Okulunu birincilikle bitirmiştir. Ülke sorunları ile hiç ilgilenmeyen, tek derdi bir madalya daha alabilmek olan karakterdir.

Yağcı Çakal: İkili oynamayı çok seven bir karakterdir. Kralın destekçisi gibi görünse de asıl amacı kralın kuyusunu kazabilmektir.

Ayı Kocaoğlu: Bir zamanlar kralın en iyi dostu iken kralın gözden düşmesi ile onun tahtına göz dikmiştir. Bu amaçla, her fırsatta çevresindekileri krala karşı kıskırtmaya çalışır.

Balerin Kelebek: Aydın bir karakterdir, ülkeyi kraldan ve yasaları yok sayan Kocaoğlu'ndan korumayı gaye edinmiştir.

Genç Fındıkzade: Ülkenin zenginlerinin başında gelen aydın bir karakterdir.

Kurnaz Tilki: Kendince ondan akıllısı yoktur ve her işin üstesinden gelebileceğini düşünmektedir.

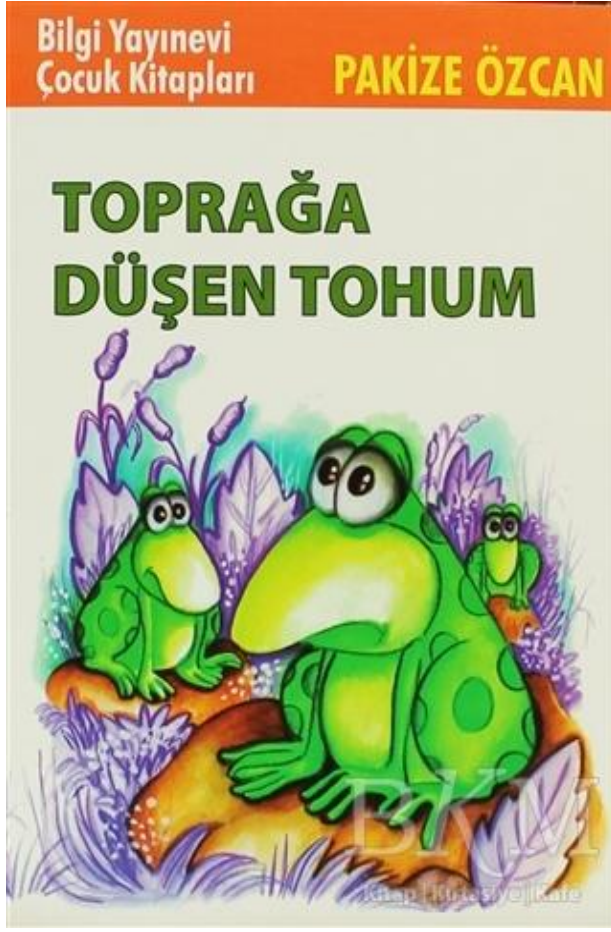
Sürmegöz Eşek: Elinden pek bir iş gelmez, inatçı bir karaktere sahiptir.

Timsahkuşu Hüzünlü: Gözlerden uzak yaşamaktadır; çünkü orman halkı tarafından hiç sevilmemektedir. Timsahkuşu Hüzünlü, kraldan nefret eden bir karakterdir.

Topkuyruk Tavşan, Kaplumbağa Ağır ayak, kertenkele, Kartal Patpat, Mürekkepbalıkları, pelikan, işçi arılar, Alacakarga, Karakarga, köpek, kedi, fare, maymun, Kaşıkçıkuşu'nun eşi Li Hanım, Dağtavuğu İbik, saray doktoru, Titrek Serçe, Dedikoducu Saksagan, arılar topluluğu, akrepler, kurt, kuş, Bay ve Bayan Sincap, Ağustosböceği Cırlayık, Tombul Solucan ve kocası, Nalçabaş Yılan, Tünel Kazıcı Bay Köstebek, Dokumacı Tırtıl, Cambaz Örümcek, yırtıcı kuşlar, sürüngenler, Güzellik Kraliçesi Bayan Tavus Kuşu, atıcılık şampiyonu ve okçuluk birincisi Atıcı Kirpi, Kurnaz Tilki, Kazmadiş Fare, Çamaşırcı Ayı, Kartal Patpat, ünlü oyma ustası Takdelen, satıcılar, müzisyenler ve dilenciler öyküdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

Eserde, haksızlıklara karşı durmak gerektiği ve bu mücadele süresince birlik ve dayanışmanın ne denli önemli olduğu iletisi yer almaktadır. Bu eser aracılığıyla okurlar, hayvanlar âlemine yönelik bilgilerini artırma imkânı bulabilmektedir. Ayrıca karakterlerin isimlendirilmesi hayvanların ön plana çıkan özelliklerinden hareket edildiği dikkat çekmektedir. Pakize Özcan, bu kitabında anlatımını canlı renklerin yer aldığı resimler aracılığıyla zenginleştirmiş, okuyucunun ilgisinin sıcak kalmasını sağlamıştır.

5.1.2. Toprağa Düşen Tohum

Birbirinden eğlenceli ve ilginç öykülerin yer aldığı bu kitabın ilk basımını 2003 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Kitabın kapak tasarımı ve öykülerdeki resimler Nilgün Bayraktaroğlu'na aittir.

Minik okurlar, bu kitap sayesinde kurbağaların gözlerinin pörtlek olmasının altında yatan eğlenceli sebepleri öğrenirken korkulukların da korkusu olabileceğini keşfedecek ve daha birçok ilginç bilgiye ulaşabilecektir. Yazar, bu eserinde de okurlarını aydınlatabilecek bilgileri hayvanların dünyasının kapılarını aralayarak kitapseverlere sunmaktadır.

Eser, altı kısa öyküden oluşmaktadır. Bunlar:

- Kara Bıyıklı Bahçıvan ile Tombul Solucan
- Toprağa Düşen Tohum
- Bostan Korkuluğunun Korkusu
- Kurbağaların Gözleri Neden Pörtledi
- Kraker ve Yavruları
- Ayıcık' tır.

Eserdeki öyküler yazılma sırasına göre şöyle değerlendirilebilir:

a) Kara Bıyıklı Bahçıvan ile Tombul Solucan

Derecik mutlu bir yaşam sürmektedir, çünkü insan ayağının hiç değmediği yemyeşil bir çayırılıkta yaşamaktadır. Solucan ise insan ayağının sık değdiği bir bahçede yaşamaktadır. Tombul Solucan, yaşadığı yerde çok mutluyken kara bıyıklı bir

bahçıvanın yanından ayırmadığı zehirli ilaçlardan korkan arkadaşlarının bahçeyi terk etmesiyle beraber çok yalnız kalmış ve mutsuz olmuştur. Kara bıyıklı bahçıvana daha fazla o da tahammül edemez ve insan ayağının sık değdiği bahçeyi terk ederek, insan ayağının hiç değmediği yemyeşil bir çayıra yerleşir. Burada uzun yıllar mutlu yaşar ve yeni dostlar edinir.

Doğa ve insan temalı bu öyküde, solucanın verdiği yaşam mücadelesi anlatılmaktadır. İnsan ayağının hiç değmediği yemyeşil bir çayırılık ve insan ayağının sık değdiği bir bahçe öyküde mekân olarak kullanılmıştır. Zaman tam olarak belirtilmemiş; ancak yapılan betimlemelerden bir yaz günü olduğu anlaşılmaktadır.

Hikâyedeki ana karakter, tombul solucandır: Neşeli bir yapıya sahiptir; ancak dostları gidince çok mutsuz olur.

Derecik, balıklar, kurbağalar, sarı göğüslü bir kuş, kelebekler, uğurböcekleri, karıncalar, benekli kelebek, puan küpü uğurböceği, kırmızı sakallı topal karınca, filler sultanı, kara bıyıklı bahçıvan öyküde bulunan fon karakterlerdir.

Öyküde, günümüzde hayvanların yaşam alanlarının gün geçtikçe daraldığına dikkat çekilmiştir. Bu yaşam alanlarını korumamız gerektiği iletisi, öykünün dokusuna sindirilmiştir. Kitapta yer yer resimlere yer verilmiştir.

b) Toprağa Düşen Tohum

Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, bahçesini çapalarken oradan geçen Bider Kargası' nın gagasındaki tohum yere düşer. Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, bahçesinde uyuyan tohumu görür ve üşümesin diye tohumun üzerini toprakla güzelce örter.

Toprağın altında kalan tohum korkar ve tedirgin olur, o karanlık ortamdan kurtulmak ister. Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan bir gün kendi gücüyle oradan kurtulabileceğini söyler ona. Bunun üzerine tohum tüm gücünü kullanarak başıyla toprağı itip durur. Yorgunluktan bacakları titrer, terler, ayakları ağrır, ama o günlerce sürdürür çabalarını; bıkmadan, usanmadan. Bir sabah yüzüne güneş ışığının vurduğunu fark eder ve çok mutlu olur. Emekleri boşa gitmemiş, toprağı yarmış ve sonunda ışığa kavuşmuştur.

Doğa ve yaşam temasının kullanıldığı bu öyküde, bir tohumun ışığa kavuşmak için verdiği mücadele ve bu süreçte onu yalnız bırakmayan solucanın çabası anlatılmaktadır.

Olay, Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan'ın evi olan bahçede geçmektedir. Zaman, hikâyede tam olarak belirtilmese de yapılan betimlemelerden bir bahar günü olduğu anlaşılmaktadır.

Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, zor durumda olan tohuma yardımcı olacak kadar merhametli bir karakterdir. Tohum, öykünün başında umutsuzluğa kapılsa da aldığı destek sonucunda azimli bir duruş sergilemeyi başaran bir karakterdir. Bider Kargası(tohumla beslenen bir karga türü),benekli kelebekler, insanlar, kuşlar, rüzgâr eserdeki fon karakterlerdir.

Umutsuzluğa kapılmanın yanlış olduğu, tüm olumsuzluklara rağmen çabalamaya devam edilmesi gerektiği iletisi, okurlara aktarılmaktadır.

c) Bostan Korkuluğunun Korkusu

Bostana dikileli üç gün bile olmayan bir korkuluğun hikâyesi anlatılmıştır. Sahibi çok korkunç bir korkuluk yaptığını, artık bostanına sineğin bile giremeyeceğini düşünür; ancak durum hiç de bostan sahibinin düşündüğü gibi değildir. Korkuluk görevini yapamamaktan korkmaktadır, çünkü kuşları korkutmak için giydirilen tüm giysiler iyi insanlardan alınmıştır. Bostan sahibi, korkuluğa çok güvendiği için bostana gelip denetleme gereği bile duymamaktadır.

Korkuluk, görevinin bostanı korumak olduğunu bir an olsun aklından çıkarmamakta, ancak zavallı kuşları korkutup onları açlığa mahkûm etmeye yüreği razı olmamaktadır. Zaman zaman diğer ürkütücü korkuluklara özensen de bir an da aklı başına gelmekte, bu düşünceleri için utanç duymaya başlamaktadır.

Kuşların ise keyfi yerindedir. Karınlarını tıka basa doyurabilmektedirler. Bir kez olsun korkuluğun da duyguları olabileceğini, onun da acı çekebileceğini, hatta ağlayabileceğini düşünmemektedirler.

Vicdanı ile sorumlulukları arasında kalan korkuluk günler geçtikçe sararıp solar. O, artık ayakta kalmak istemiyordur. Bir sabah bostandan sebze toplamaya gelen bostan sahibi ve karısı, korkuluğun çamurlar içine devrilmiş yıkık dökük bedeniyle

karşılaşırlar. Bostan sahibi, onun yerine çok korkunç bir korkuluk diker. İyi niyetli korkuluğun kıymetini bilmeyen kuşlar, dikilen yeni korkuluktan çok ürkerler ve bir daha korkularından bostana giremezler.

Bostan korkuluğunun, görevi ile iyi niyeti arasında kaldığı sürecin anlatıldığı bu öykü, merhamet ve duyarlılık teması temel alınarak oluşturulmuştur. Olay, bir bostanda gerçekleşmektedir. Öyküde zaman, bahar mevsimidir.

Bostan korkuluğu, öykünün ana karakteridir. Bostan korkuluğu, çok merhametlidir. İşini iyi yapmak istese de her zaman vicdanına yenik düşmektedir. Bostan sahibi ve karısı, kuşlar, paltonun eski sahibi, fötr şapkanın eski sahibi eserdeki yardımcı karakterlerdir.

Eserde, her durumda, gerçeği arama çabasının sürmesi ve çevreye karşı duyarlı olunması gerektiği iletileri işlenmiştir.

ç) Kurbağaların Gözleri Neden Pörtledi

Çalçene Kurbağa, kralın yiyeceklerin tümüne el koymasından çok şikâyetçidir, şikâyetçi olduğu bu durumu Bilge Kaplumbağa ile paylaşır. Bilge Kaplumbağa, kurbağaların sorunlarının tek çözümünün kral ile konuşmak olduğunu belirtir ve sabah olduğunda Çalçene Kurbağa ile krala gitmek için sözleşir. Ancak Çalçene Kurbağa yüreksizdir ve her defasında krala gitmemek için bir bahane bulup Bilge Kaplumbağa' yı atlatır. Bilge Kaplumbağa, durumun farkına vararak Çalçene Kurbağa' ya bu konuda daha fazla ısrar etmez.

Bir süre sonra hayvanlar toplanarak Bilge Kaplumbağa' nın yanına gelirler ve açlıktan ölmek üzere olduklarını söylerler. Kaplumbağa yine kralın yanına gitmeyi önerir. Kralın yanına gidip herkes şikâyetini söyler, sadece korkan kurbağalar sessiz kalır. Bunun üzerine kral yiyeceklerin eskisi gibi sadece yarısını alacağına dair söz verir. Sadece, sessiz kalan kurbağaların durumdan şikâyetçi olmadıklarını için konuşmadıklarını ve onların yiyeceklerinin hepsini almaya devam edeceğini söyler. Kral kurbağaların konuşmalarını da yasaklar. Emir kraldan gelince kurbağaların vıraklamaları boğazlarına takılıp kalır, soluk bile alamazlar korkularından. Soluklarını tuttukları için gözleri iri iri pörtleyen kurbağalar o günden sonra hep pörtlek gözlerle kalırlar.

Kral tarafından uğradıkları haksızlıklara karşı mücadele veren hayvanların serüveninin anlatıldığı bu hikâyede cesaret, adalet ve birliktelik teması işlemiştir. Öykü, Yosunlu Dağ'ın eteği ile ormanda geçmektedir. Güneş Sümbüllü Dağı aşır Serin Göl'e düştüğü vakit olaylar yaşanmıştır.

Çalçene Kurbağa: Hakkını aramaktan çekinen orman sakinidir, ana karakterlerdendir.

Bilge Kaplumbağa: Kendi hâlinedir, az konuşur, yavaş yürür, herkese karşı nazik ve saygılıdır. Ayrıca, ormandaki en bilgili hayvandır, ana karakterlerdendir.

Kurbağalar, kral, tilki ve ormanın diğer sakinleri öyküdeki yardımcı karakterlerdir.

Bu öyküde, hakkını aramayan bireylerin, gelecekte çok daha büyük haksızlıklarla karşılaşmalarının kaçınılmaz olduğu ve sadece haksızlara boyun eğmeyenlerin haklarına kavuşabilecekleri iletileri yer almaktadır.

d) Kraker ve Yavruları

Kraker anne olmak istemekte, ancak nasıl anne olacağını bilmemektedir. Bilgi edinmek için evin en yaşlı kedisi Miyagi ile konuşur.

Günler geçer ve Maviş ile Kraker' in üç küçük kedisi olur. Anne olan Kraker, çocuklarını büyütürken yine, evin en yaşlı kedisi Miyagi' nin bilgisine başvurur. Kraker yavrularını en iyi şekilde büyötmeye kararlıdır.

Bir kedinin anne oluş sürecinin konu edinildiği bu öyküde, sevgi teması işlenmiştir. Ayrıca yazar bu öykü ile çocuklara, dünyaya geliş sürecini de sade bir dil ile anlatmaya çalışmıştır. Öykü, Ayşe'nin evinde geçmektedir. Zaman, hikâyede tam olarak belirtilmemişse de anlatılan olaylardan yola çıkarak mart ayı olduğu bilgisine ulaşabiliriz.

Kraker, anne olmak isteyen genç bir kedidir. Hikâyedeki ana karakter Kraker' dir. Miyagi, Kraker' in aksine tecrübeli bir kedidir. Öykü boyunca Kraker'e yol gösterir. Maviş, Kraker' in çocuklarının babası olan kedidir. Ayşe, üç kedi yavrusu öyküdeki diğer karakterlerdir.

Öyküde, bilinmeyen konularda büyüklerin bilgisine başvurmanın önemli olduğu iletisi vardır.

e) Ayıcık

Özlem, henüz okula gitmeyen küçük bir kızdır. Özlem' in anne ve babası, çalışan insanlardır. Bu nedenle, zamanın çoğunu anne ve babası olmadan evde geçiren Özlem'in en büyük zevki oyuncakları ile oynamaktır. En sevdiği oyuncağı ise ayısı Pofuduk' tur. Özlem, Pofuduk olmadan yemek yememekte, yatağa girmemekte, hatta sokağa bile çıkmamaktadır.

Bir süre sonra Özlem'in anne ve babası yıllık izne ayrılır. Bu fırsatı değerlendirip Özlem ile birlikte tatile giderler. Özlem tatile giderken Pofuduk' u evde unuttur, Pofuduk evde tek başına on beş gün geçirir ve Özlem' i çok özler.

Yazarın, sevgi teması üzerinde şekillendirdiği bu öyküde, oyuncak bir ayının dünyası konu edinilmiştir. Öykü, Özlem'in evinde geçmektedir. Özlem'in anne ve babasının, izne ayrıldığı dönem olay örgüsü gelişir.

Pofuduk, öyküdeki ana karakterdir. Bir oyuncak olan Pofuduk, henüz okula başlamayan Özlem'i çok sevmektedir. Özlem, evin küçük kızıdır. Anne ve babası çalıştığı için genellikle vaktinin çoğunu oyuncaklarıyla, özellikle de Pofuduk ile geçirir. Özlem'in anne ve babası, çalışan ebeveynlerdir. Bu nedenle, çocuklarına vakit ayırmakta zorlanmaktadırlar.

Öyküde tek başına ayakta durabilmenin önemli olduğu iletisi vardır. Ayrıca yazar, Pofuduk' un yabancı kişilere kapıyı açmaması, tuvaletten çıktıktan sonra elini yıkaması gibi durumlarla okurlarına örnek bir karakter oluşturmuştur.

5.1.3. Tatlım Ödevini Yap

Yazarın, günümüz eğitim sistemine eleştirel bir bakışla yaklaştığı bu eserin ilk basımı Bilgi Yayınevi tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Eserin kapağı ve resimleri Serdar Südor tarafından tasarlanmıştır.

Eser, üç kısa öyküden oluşmaktadır. Özcan, bu eseri ile okurlarını Erşan, Suna ve Cemre'nin hayal güçleri ile renklendirdikleri dünyalarına davet etmektedir. Ana karakterlerin bakış açıları ile yansıtılan bu öykülerde, okurların kendilerinden, ailelerinden ve arkadaşlarından izler

bulması kaçınılmazdır.

Eserdeki üç öykü, yazılma sırasına göre değerlendirilecektir:

- Sakakuşunun Tüyleri
- Ödev Şifreleri
- Söğütlere Su Yürürken

a) Sakakuşunun Tüyleri

Öykü, öğretmenin sınıfta “Sakakuşunun Tüyleri Neden Renkli?” isimli hikâyeyi okumak istemesi ile başlar. Öykünün başlığı Erşan'ın ilgisini çeker ve bu haşarı öğrenci sakakuşunun tüylerinin neden renkli olduğunu merak etmeye başlar. Öğretmen, öyküyü okuduktan sonra sınıftaki bütün öğrencilerden ev ödevi olarak hikâyenin özetini çıkarmalarını ister; ancak Erşan özet çıkarmayı sevmemektedir. Aslında Erşan, nasıl özet çıkartılacağını da bilmemektedir. Bu durumu öğretmenine anlattığında, öğretmenin sert tepkisi ile karşılaşır. Bunun üzerine Erşan, kendi

geliştirdiği 3+6+3 (Kitabın baş kısmından üç cümle, orta kısmından altı cümle ve sonuç kısmından üç cümle yazdığı bir taktiktir.) taktiğini kullanmayı düşünür, belki de bu taktiği kullanmasına hiç gerek kalmayacak ödevi annesine yaptırabilecekti. Bu ümitle eve gelince, işte olan annesinin yolunu gözlemeye başlar. Ancak işten dönen annesi yorgundur ve dişi ağrıtmaktadır. Anne, öyküyü dinlemekle yetinirken hüsrana uğrayan Erşan özeti annesine yazdıramadığı için öykünün sonunda üzgündür.

Pakize Özcan, haşarı bir öğrenci olan Erşan'ın ödevini yapış süreci konu edinmiştir. Ayrıca, tema olarak eğitim ve çocuk kullanılmıştır. Öyküde mekân olarak sınıf ve ana karakterin evi kullanılmıştır. Olay, okulların açık olduğu sıcak bir günde yaşanmıştır.

Öykünün ana karakteri, dördüncü sınıf öğrencisi olan Erşan'dır. Erşan, okulda geçirdiği zaman diliminde fazlasıyla sıkılan, derslere dikkatini yoğunlaştırmakta zorlanan, haşarı ancak zeki bir öğrencidir.

Erşan'ın annesi, yorgun olduğunda dahi oğlu ile ilgilenmeye çalışan ve hayal gücü çok geniş olan bir karakterdir. Erşan'ın öğretmeni, öğrencilerine sık sık ödev veren ve Erşan'ın korktuğu için saygı gösterdiği bir karakterdir. Sınıf arkadaşları, teyzesi, teyzesinin kedisi Şehriye eserde pek bir etkisi olmayan fon karakterlerdir.

Eserde, öğrencilerin ödevlerini kendilerinin yapmaları gerektiği mesajı bulunmaktadır. Ayrıca, eğitimcilerin ödev verme konusunda aşırıya kaçmalarının öğrencileri yanlış çözümler aramaya yönlendirebileceği üzerinde durulmuştur. Eserde yer yer resimlere yer verilmiştir.

b) Ödev Şifreleri

Hikâye, ana karakter Suna'nın sağlık problemi ile başlar. Suna hastadır ve doktora gittiklerinde doktor bu hastalığın psikolojik temelli olduğunu söyler. Ancak komşuları Safinur teyze, doktorun söylediklerine pek itibar etmez ve hastalığın tedavisi için Suna'yı bir hocaya okutmak gerektiğini söyler. Suna ise ne doktorun ne de komşuları Safinur teyzenin söylediklerine kulak asar, çünkü o sorunun sürekli yapmak zorunda olduğu ödevlerden kaynaklandığını bilir. Zaten, Suna hikâye süresince ödev yapmaktan ne kadar sıkıldığını vurgulayıp duracaktır. Öğretmeni Suna'ya bir ödev daha verir: “Aydınlık Dünyamızı Karartanlar” konulu bir düşünce yazısı yazacaktır. Ödevlerden bunalan Suna, bu ödevi de duyunca çok sıkılır. Okuldan eve giderken

serviste uyuyakalır ve kötü rüyalar görür. Eve geldiğinde ise teyzesinin verdiği bilgiler ışığında ödevini yapar, ertesi gün okula gider ve sınıfta ödevini okur. Başta öğretmeni olmak üzere sınıftaki tüm arkadaşları ödevini çok beğenir.

Suna'nın, öğretmenin verdiği ödevi yapma sürecinin konu edinildiği bu hikâye, eğitim ve çocuk teması üzerine şekillendirilmiştir. Öyküde mekân olarak sınıf ve ana karakterin evi kullanılmıştır, okulların açık olduğu bir zaman dilimi söz konusudur.

Öyküdeki ana karakter Suna'dır. Suna, öğretmeni tarafından verilen ödevlerden çok sıkılan zeki bir öğrencidir. Öğretmenin verdiği son ödevi, bu şikâyetlerini dile getirebilmek için bir fırsat olarak görmesi zekâsının göstergesidir.

Suna'nın annesi Sevinay Hanım çalışan bir bayandır. İş temposuna rağmen çocuğuna zaman ayırmayı ihmâl etmemektedir. Ancak, çocuğu ile kendisini fazlaca bütünleştirmiştir.

Suna'nın teyzesi, Türkçenin doğru kullanımı konusunda bilinçli olan bir bireydir. Eserde de Sevinay Hanımı, Suna'nın ödevlerinin sorumluluğunu üstlenmemesi konusunda uyarmaktadır. Ayrıca, kelime hazinesi çok gelişmiş bir karakterdir.

Komşu Safinur Teyze, epey yaşlı ve batıl inançları olan bir karakterdir. Öğretmen, servis şoförü, sınıftaki öğrenciler ise eserdeki fon karakterlerdir.

Öyküde, okullarda verilen ödevlerin aşırıya kaçması durumunda, öğrencinin bu durumdan olumsuz etkilenebileceği mesajı bulunmaktadır.

c) Söğütlere Su Yürürken

Hikâye, ibibik kuşunun ötüşü ve ana karakter Cemre'nin bu ses ile uyanmasıyla başlıyor. Cemre ibibik kuşunun ötüşünü çok beğenir ve ibibik kuşunu görebilmek için bahçede kovuğu olan bir ağaç aramaya başlar. Armut ağacının yakınından gelen sesi takip eder ve sonunda ibibik kuşunu görür. Cemre, ibibik kuşunun düşlerinin masal kahramanı olduğunu düşünür.

Cemre, belgesel filmi çekmek istemektedir ve çekmeyi düşündüğü belgesel filmine ana karakter olarak ibibik kuşunu uygun görür. Belgesel filminin adını “Söğütlere Su Yürümek” olarak belirler. Bu isimde karar kılmasında, annesinin söylediği sözler etkili olmuştur. Sonbaharda yapraklarını döken ağaçlar, baharda

hava­ların ısınmaya baş­lamasıyla bir­likte ye­niden can­lanır, ya­prak­lanırmış. Köy­le­rinde ba­harın ge­li­şi, söğüt­le­re su yü­rüdü de­yi­şiyle ifa­de e­di­lir­miş. İb­i­bik kuş­la­rının ötmeye baş­laması da söğüt­le­re su yü­rümeye baş­ladığının müj­de­ci­si­ymiş. An­ne­sinin bu an­lat­ta­ık­la­rın­dan çok et­ki­le­nen Cemre o an bel­ge­sel fil­minin adı­nda kar­ar kılar.

Daha son­ra Cemre çek­meyi istediği bel­ge­sel fil­mi için uy­gun ortam olu­ştu­ra­bilmek adı­na çalış­maya koyulur. Bu yolda en büyük de­ste­ği aile­sin­den özelli­kle de an­ne­sin­den görür, aile­sin­den gördüğü yar­dımlar ve istek­li çalış­ma­sının sonucunda, çekim­le­ri ta­ma­ma­la­mayı baş­arır.

Cemre’nin, bel­ge­sel çek­me sü­re­ci­nin an­la­tıldığı öyküde çalış­kan­lık ve hayal gücü te­ması iş­len­miş­tir. Hikâ­ye­de me­kân ola­rak Cemre ve aile­sinin köy­deki evi kul­la­nıl­mış­tır. Bu ev ba­hçeli bir ev­dir ve Cemre bel­ge­sel için ge­rek­li çekim­le­ri bu ba­hçede kay­det­miş­tir. Öyküde­ki olaylar, okulların tatil oldu­ğu yaz mevsiminde ger­çek­leş­miş­tir.

Ana ka­rak­ter Cemre’dir. Cemre’nin en belir­gin özelli­ği kar­ar­lı ve çalış­kan ol­ma­sıdır. Yar­dımcı ka­rak­ter­le­r ise an­ne, ba­ba, Korki dayı, an­ne­anne ve dayı oğlu Erol’dur.

İnsan­la­rın, hayal­le­ri­ni ger­çek­leş­ti­re­bi­le­me­le­ri için yılmadan çaba gös­ter­me­le­ri ge­rek­ti­ği ile­ti­si öyküde yer al­ma­kta­dır.

5.2. Çocuk Romanı

5.2.1. Yıldız Toplayan Çocuk

Kitabın ilk basımı 2004 yılında Bilgi Yayinevi tarafından yapılmıştır. Kitabın kapağının tasarımı ve öykü içerisindeki resimler Nilgün Bayraktaroğlu'na aittir.

Kitapta ilkokula başlayacak olan Korkmaz'ın bu süreçteki heyecanları, düş kırıklıkları anlatılmaktadır. Ayrıca, eserde eğitim sisteminin ve öğretmen davranışlarının okula yeni başlayan bir öğrenci bakış açısıyla yansıtılması eğitim alanındaki eksikler ve yanlışlar açısından okurları düşündürebilecek niteliktedir.

Öykü şu bölümlerden oluşmaktadır:

- Annem, Babam ve Ben
- Doğum Günü
- Okula Kayıt
- Okulda İlk Gün
- Kocaman Bir Yıldız
- Deli Numarası ve Bir Yıldız Yağmuru
- Yazılı Sınav
- Tembeller, Çalışkanlar
- Yıldız Toplayan Çocuk
- Annem Okulda

Korkmaz, okula yeni başlayacak olan yedi yaşında bir çocuktur ve okula başlayacağı için çok heyecanlıdır. Okullara kayıt süreci başladığında, kayıt

yaptırabilmek için annesi ile birlikte Ova İlköğretim Okulu'na gider. Okulda hiç de beklediği gibi güler yüzle, sevecen tavırlarla karşılanmaz. Aksine, müdür yardımcısı çok asık suratlıdır ve yüksek miktarda kayıt parası istemektedir. Korkmaz, bu okulda bağış parası olmadan kayıt yapılmayacağını öğrenince okula gidemeyeceğini düşünerek korkar. Annesi, kayıt parası istemenin yasak olduğunu bilir, ancak oğlunun iyi bir eğitim almasını istediğinden bağış parası adı altında toplanan kayıt parasını vermek zorunda kalır.

Korkmaz, okulun ilk günü çok heyecanlıdır, bir an önce okuma-yazma öğrenmek istemektedir. Okulun ilk günü, öğretmenine hayran olsa da ilerleyen günlerde onun sert tavırları ile karşılaşır. Öğretmeni, onu hiç dinlemez ve sürekli azarlar. En kötüsü de Korkmaz, öğretmenin onu neden sürekli arkadaşlarının arasında azarladığını anlamaz. Bu nedenle arkadaşları arasında dalga konusu olur, üstelik öğretmeninden hiç yıldız alamadığı için de çok üzgündür. Çok hevesle başladığı okula artık gitmek istememektedir, annesine bu durumları anlatmak istemese de Nermin Hanım bir şeylerin ters gittiğini sezer ve oğlunun okumayı çabuk öğrenebilmesi için sabırla yardım eder, Zerrin Hanım'ın aksine, Korkmaz' a sevgi ve şefkatle yaklaşır. Annesinin bu ilgili tutumuna Korkmaz'da kayıtsız kalmaz ve elinden gelen tüm çabayı gösterir.

Öğretmeni, iletişim kanallarını Korkmaz'a karşı öylesine kapatmıştır ki onun okumayı ve yazmayı söktüğünü bile fark etmez. Zerrin Hanım, Korkmaz'ın annesini okula çağırarak Korkmaz'dan şikâyetçi olur. Ancak annesi, oğlunun okuma ve yazmayı öğrendiğini ispat edince Zerrin Hanım şaşkınlık içerisinde kalır. Eserin sonunda anne, oğlunu bu okula yazdırarak doğru bir karar verip vermediğini düşünmektedir.

Korkmaz'ın, okula kayıt ve okuma-yazmayı öğrenme sürecinin anlatıldığı bu eser, eğitim teması üzerinde şekillendirilmiştir. Olaylar, Korkmaz'ın evi ve okulu arasında geçmektedir. Eserde olaylar, okulların açılma zamanı olan sonbahar mevsiminde gerçekleşmiştir.

Korkmaz, eserdeki ana karakterdir, yedi yaşındadır ve okula yeni başlayacaktır. Şaka yapmayı, bilgisayarda oyun oynamayı çok sevmektedir, ayrıca hayvanseverdir.

Nermin Hanım, Korkmaz'ın annesidir. Liseyi bitirince üniversiteye gitmek istemişse de babası bu durumuna izin vermemiştir. Nermin Hanım, daha sonra bir

bankada işe girmiş; ancak Korkmaz doğunca işi bırakmak zorunda kalmıştır. Mutfaktan çıkmaya pek vakit bulamayan bir ev hanımıdır, Korkmaz'ın okuma ve yazma öğrenmesi için çok destek olmuştur.

Semih Bey, Korkmaz'ın babasıdır. Belediyenin Parklar ve Bahçeler Müdürlüğünde peyzaj mimarı olarak çalışmaktadır.

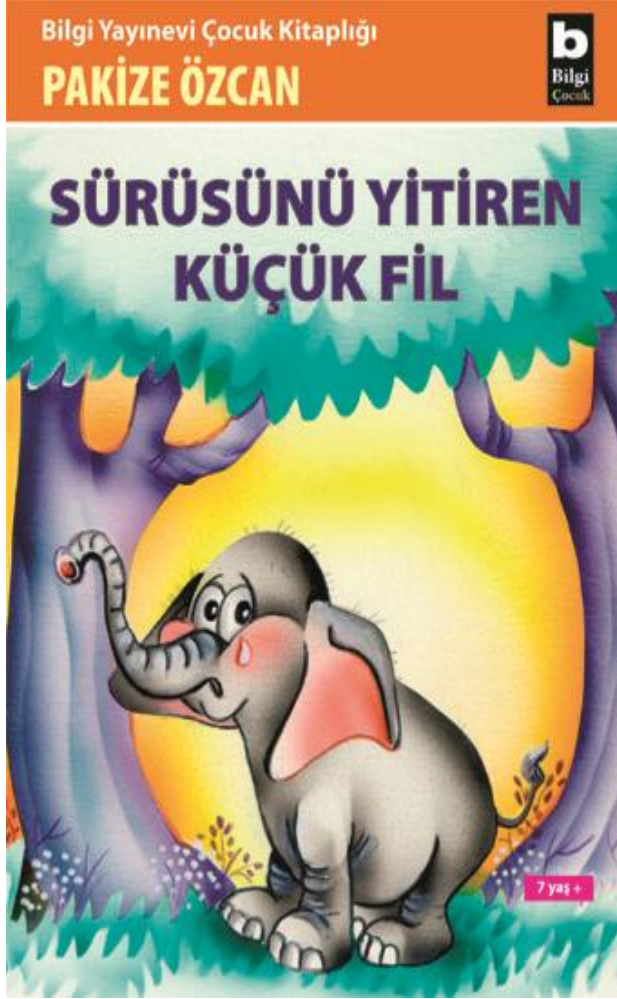
Müdür yardımcısı, her şeyin bir bedeli olduğunu düşünen, bu nedenle paraya fazlasıyla değer veren bir karakterdir. Okula kayıt için gelen velilerden, yasak olmasına rağmen, bağış parası adı altında kayıt parası toplamaktadır.

Zerrin Elçin, Korkmaz'ın sınıf öğretmenidir, fazlasıyla otoriterdir. Disiplini başarının anahtarı olarak görmektedir.

Korkmaz'ın dedesi, Korkmaz'ın kedisi Fiko, teyze, Özgür, Özgür'ün annesi, İbrahim Amca, Özlem, Tombiş Nuri, Selim, Ezgi, Erol, Ahmet, müdür, okuldaki öğretmenler, servis şoförü, Volkan, Aylin ve okuldaki diğer öğrenciler eserdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

Eğitimdeki yanlış uygulamaların öğrencilerin okuma isteğini törpüleyebileceği iletilen bu eserde, ebeveynlerin aldığı kararların çocukların geleceğine etki edeceğine ve bu nedenle alınan kararlarda dikkatli olunması gerekliliğine değinilmektedir. Eserde bulunan resimler, kelimelerin soyut dünyasını somut hâle getirmeye katkı sağlamıştır.

5.2.2. Sürüsünü Yitiren Küçük Fil

İlk baskısı 2005 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılan eserin, kapak tasarımı ve resimlendirmesi Nilgün Bayraktaroğlu tarafından yapılmıştır.

Çocukların hayvanlara olan merakını ve sevgisini göz önünde bulunduran Özcan, bu eserin karakterlerini de hayvanlar âleminden seçmiştir. Metin, resim dengesini gözetken yazar, minik okurlarını Horti'nin ilginç serüvenine davet etmektedir.

Kitapta şu bölümler yer almaktadır:

- Gizli Tehlike
- Üç Gün Sonra...
- Horti Yolda
- Çok Tehlikeli Bir Durum
- Şiş Göbekli, Garip Yaratıkla Tanışma
- Bir Umut, Bir Düş Kırıklığı
- Bir Düş Kırıklığı Daha...
- Büyük Sürpriz

Yörenin en güçlü hayvanları olan filler dağlardan birinin güney sırtlarında yaşar. Burada yaşayan fillerin, yırtıcı hayvanlar dışında huzurlarını kaçıracak düşmanları da yoktur. Kısacası fil sürüsü dağda gamsız, kedersiz bir yaşam sürdürür.

Gün gelip mutluluklarının bozulacağı akıllarına gelmese de tehlike çanları çalmaya başlar filler için. Fil sürüsünün su kaynağı olan Gölge Göl'ün suyu çekilmeye başlar ve göl her an kuruma tehlikesi ile karşı karşıya kalır.

Dani, bu sorunu sürüdeki diğer fil arkadaşları ile paylaşır. Sürüdeki diğer filler, Dani'nin söylediklerine pek itimat etmezler; çünkü Dani'nin geçmişte bazı konularda yanlışları olmuştur. Buna rağmen Dani sorun için çözüm yolları aramaya koyulur. Zaman Dani'yi haklı çıkarır, gün geçtikçe gölün suyu çekilmeye başlar ve göl tamamen kuruma noktasına gelir. Dani bir keşif ekibi oluşturur ve dağın kuzey yamacına keşfe çıkar. Aramalar sonuç verir ve keşif ekibi dağın kuzey yamacında su kaynağı bulur; ancak bu su kaynağı yurtlarına çok uzaktadır. Dani, diğer fillere dağın kuzey yamacına göç etmeyi teklif etse de filler yurtlarından ayrılmak istemez.

Bunun üzerine her gün dağın kuzey yamacına yürüyüp su içtikten sonra kendi topraklarına geri dönmeyi kararlaştırırlar; ancak küçük fil Horti daha beş günlük olduğu için bu yürüyüşlerin ona çok ağır geleceği düşünülür. Horti'nin annesi Patbasan, küçük filin de yürüyüşe katılabilecek güçte olduğunu savunur. Bunun üzerine fil sürüsü her gün dağın kuzey yamacına su içmeye gider ve akşam olmadan topraklarına geri döner.

Horti bu yolculukları hiç sevmez, çünkü çabucak yorulur. O yüzden Horti, bir an önce yolculuklardan kurtulmak ister, ama başaramaz.

Yine bir gün su kaynağına gitmek için sürü yola çıkar, ancak yolculuk esnasında bir hortum oluşur. Hortum çok şiddetlidir, öyle ki fillerin gövdeleri iri olmasa filleri alıp uçurabilecek kuvvettedir. Fillerin çoğu kulağından, bacağından, hortumundan yaralanır. Birkaç fil ise kör olma tehlikesi ile karşı karşıya kalır; yine de Patbasan'ın başına gelenler karşısında bütün bunlar önemsiz sayılır; çünkü o güçlü hortum, Horti'yi de alıp götürmüştür. Bütün aramalar boşa çıkar ve Horticik bir türlü bulunamaz.

Horti, hortumun şiddeti ile sürüden çok uzak bir yere savrulur. Orada onu, Ayı Nine bulur. Ayı Nine, Horti'yi korur kollar; onu yalnız bırakmaz. Uzun uğraşlar sonucunda Patbasan Horti'yi bulur ve yalnız olduğu sürede Horti'ye bir anne gibi sahip çıktığı için Ayı Nine'ye minnettar kalır.

Eserin konusu, Horti'nin maceraları ve fillerin su bulmak için gösterdikleri mücadeledir. Eserdeki tema, doğa ve yaşamdır. Bir dağın güney sırtları, eserde mekân olarak belirtilmiştir ve olaylar, bir yaz mevsiminde gerçekleşmiştir.

Horti, eserdeki ana karakterdir, henüz beş günlüktür, yaramazdır, sürekli sürüden ayrılp annesini meraklandırır.

Patbasan, Horti'nin annesidir ve her anne gibi evladına çok düşkündür.

Loplop Fil, Horti'nin annesinin en yakın arkadaşıdır, Horti kaybolduğunda üzüntüden perişan olan annenin en büyük destekçisidir.

Dani, sürü başıdır. Eser süresince, en büyük uğraşı sürüsünün çıkarlarını gözetmek ve onlara bir zararın gelmesini engellemektir. Deneyimlidir ve soğukkanlı bir yapıya sahiptir.

Ayı Nine, çok merhametli ve yardımseverdir. Horti, annesinden uzağa düştüğü süreçte ona annesinin yokluğunu hissettirmemeye çalışır, aynı zamanda da annesini bulmasına yardımcı olur.

Toslak ve Cartlak Karga öyküdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

Eser, suyun canlılar için çok önemli olduğu ve su kullanımına dikkat edilmesi gerektiği iletilisini içermektedir. Ayrıca, Pakize Özcan' ın eserinde yer yer kullandığı resimler, okurun kitabın içeriğini anlamlandırmasına ve kavramasına katkı sağlamaktadır.

5.2.3. Minti Düşler Ülkesinde

Eserin ilk basımı 2007 yılında Bilgi Yayinevi tarafından yapılmıştır. Kapak tasarımı ve resimler Nilgün Bayraktaroğlu' na aittir. Kitap tek bölümden oluşmuştur.

Minti bir sabah uyanır ve canı kahvaltı yapmak istemez. Can sıkıntısından ne yapacağını bilemez hâldedir, evin altını üstüne getirir. O kadar sıkılmıştır ki yalnızlıktan en sonunda kendi kendine konuşmaya başlar. Bu da yetmez en sonunda yalnızlıktan kurtulmak için düşsel bir arkadaş oluşturur. Tabi bu düşsel arkadaş, yine Minti'nin kendisidir. Minti, düşsel arkadaşına Ponti ismini

verir ve başlar kendi kendine konuşmaya.

Bir süre sonra düşsel arkadaşından da sıkılır ve uykusu gelir. Böylece Minti'nin düşler ülkesine olan yolculuğu başlar.

Minti, kendisini bir anda ucu bucağı görünmeyen yemyeşil bir tarlanın ortasında buluverir. Neredeyse tüm ömrünü dört duvar arasında geçiren Minti, bu uçsuz bucaksız tarlayı görünce içi korku ile dolar ve ağlamaya başlar. Ağlayarak etrafta gezinirken bir yarış anonsu duyar ve yarış alanına gitmeye karar verir; çünkü orada kendine yardımcı olacak birilerini bulmayı umuyordur. Kurbağalar ile balıkların yarışını izleyen Minti, düşsel arkadaşı ile rüyasında da karşılaşır. Bu arada yarış alanı da iyice karışır ve yarışmacılar kavgaya tutuşur, bu süreçte Minti de yaşlı bir kurbağa ile tartışır. Yaşlı kurbağa otuz kadar kurbağayı etkiler ve Minti' ye karşı cephe almalarına neden olur; ancak Minti kıvrak zekâsı sayesinde peşindeki kurbağalardan kurtulur, bu koşuşturmaca

esnasında kurbağaların hikâyesini öğrenir ve cırcır böceği ile tanışır. Minti, sahibinin eve girerken çıkardığı sesler nedeniyle uykusundan uyanır ve rüyası böylece son bulur.

Özcan, bu eserinde düş kurmayı seven bir kedi olan Minti'nin serüvenlerini anlatmaktadır. Bunu yaparken de -özellikle hikâyenin sonunda- okurlara düş ile gerçek arasındaki bağıntıyı sorgulatmaktadır. Eser, doğa ve yaşam teması üzerinde oluşturulmuştur. Minti'nin yaşadığı ev, Minti'nin rüyasındaki uçsuz bucaksız tarla ve yarışın yapıldığı dere, olayların geçtiği yerlerdir. Olaylar, güneşin en parlak ışıklarını saçtığı güneşli bir günde gerçekleşmiştir.

Eserin ana karakteri, Minti isimli bir kedidir. Minti rahatına düşkün, belirli alışkanlıkları olan ve o alışkanlıklardan kolay kolay vazgeçmeyen bir kedidir, temizlik hastası denebilecek kadar titizdir. Değişikliklerden hiç hoşlanmaz, yeniliklerden nefret eder. Minti kısırlaştırılmış bir kedidir ve içten içe bu durumun verdiği huzursuzluğu yaşamaktadır (Düşsel arkadaşı olan Ponti ile konuşurken bunu dile getirmiştir.) .

Ponti, Minti'nin yalnızlıktan çok sıkıldığı bir anda oluşturduğu hayali bir karakterdir.

Yaşlı kurbağa, eskiden daha iyimser bir kurbağa olmasına rağmen başına gelen talihsiz olaylardan sonra düşmanlık, nefret ve öfke duyguları ile dolu olan bir karakter hâline gelmiştir.

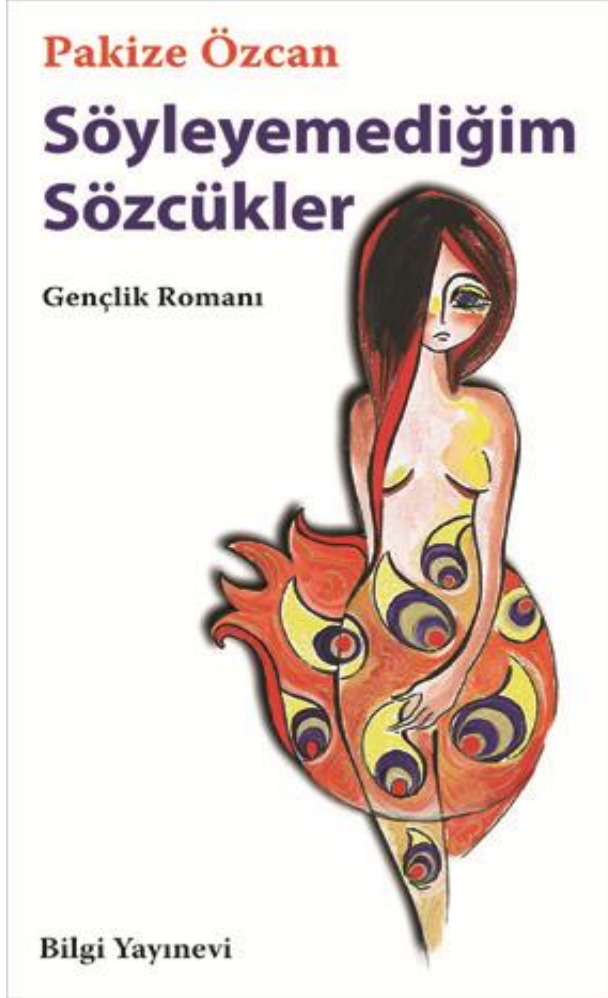
Denizatı Şahlanır, yörede ün salmış bir kupa taşıyıcısıdır. Görevini iyi yapan, saygı duyulan, kibar ve nazik genç bir kurbağadır.

Kurbağalar, balıklar, kelebekler, sinekler, uzun bacaklı kurbağa, çöp bacak, cırcır böceği, peygamberdeveleri, sarı kuş, Minti' nin sahibi, yaşlı kurbağanın kızı Tizses, yaşlı kurbağanın oğlu Pesses, yaşlı kurbağanın eşi Şenses eserdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

İnsanların, diğer canlıların da bir yaşam hakkı olduğunun bilincine varması ve bu doğrultuda davranmaları gerektiği mesajının yer aldığı bu eserde yazarın çocukların beğenisine sunduğu resimler de yer almaktadır.

5.3. Gençlik Romanı

5.3.1. Söyleyemediğim Sözcükler

Eser, ilk defa 2001 senesinde Bilgi Yayınevi tarafından basılmıştır. Kitabın kapak tasarımı çalışması Zeynep Tokat' a aittir ve roman 17 bölümden oluşmaktadır.

Olay kendi gerçeklerinin doğru ve önemli olduğuna inanan Sıla'nın penceresinden anlatılmaktadır. Sıla ve arkadaşlarının kendilerine has giyiniş tarzları, müzik zevkleri vardır. Bu gençler içinde bulundukları zamanın değer yargılarını ve yasaklarını eleştirmektedirler. Kendi doğruları ile yetişkinlerin doğruları arasında boğulan gençler, zaman zaman istenmeyen durumlarla da karşılaşmakta; ancak umut etmekten vazgeçmemektedirler. Sıla, içinde bulunduğu ergenlik döneminin de etkisiyle ailesi ile

sorunlar yaşamaktadır. Bağımsız olmak isteyen, kendi ile ilgili her türlü kararı tek başına almak isteyen Sıla, kurallara boyun eğmek istememektedir. Bu isteği yüzünden, okuduğu okulda da türlü zorluklar yaşamaktadır. Ailesinin ve okulun özgürlüğünü kısıtladığını düşünen Sıla, ani duygu değişimleri yaşamakta ve sevgiyi yanlış insanlarda aramaktadır. Aysun aracılığıyla tanıştığı Cem, Sıla'nın hayatını zorlaştıracak ve yaptığı yanlışları sorgulaması için zemin oluşturacaktır.

Kısacası bu eserde kargaşaların ortasındaki Sıla ve arkadaşlarının ortaya çıkmakta olan kimlik duygusu ile uğraşmaları; ayrıca artan bağımsızlık isteği ile süre giden bağımlılık gereksinmesi ile başa çıkma süreçleri anlatılmaktadır. Yazar bu

eserinde kuşak çatışmasını, ailenin çocuklar üzerindeki yadsınamaz etkilerini, ergenlik dönemindeki bireylerin kimlik arayışlarını gözler önüne sermeye çalışmıştır.

Sıla'nın Mersin'in Eğriçam Mahallesi'ndeki evi ve okulu, romandaki olayların gerçekleştiği yerlerdir. Olaylar, okul dönemi içerisinde gerçekleşmektedir.

Romanın ana karakteri Sıla'dır. "Biz diğerleri gibi olmayanlarız." görüşüyle kişiliğini kabul ettirmeye çalışmakta, bunu yaparken de mevcut düzene başkaldırmaktadır.

Sıla'nın babası, bankada çalışmaktadır. Yoğun bir işi hayatı vardır, işten arta kalan zamanlarını briç kulübünde geçirmeyi sevmektedir. Eve neredeyse yatmadan yatmaya gelmektedir.

Sıla'nın annesi Makbule Hanım, Sıla'nın okulunda öğretmenlik yapmaktadır. İşinden arta kalan zamanlarını mutfak işleri ile uğraşarak geçirmektedir. Birçok konuda Sıla ile çatışma yaşamaktadır, kızının kendisinden her geçen gün biraz daha fazla uzaklaşmasına çok üzülmemektedir.

Murat, Sıla'nın arkadaşıdır ve Sıla'yı çok sevmektedir.

Zeynep, hoş bir genç kızdır, bu nedenle sınıftaki bütün oğlanlar ona ilgi göstermektedir. Anne ve babası devlet memurudur. Pek fazla gülmeyen, çok fazla konuşmayan bir karakterdir. Anne ve babası arasındaki sorunlar onu çok fazla etkilemektedir. Babası, annesine fiziksel şiddet uygulamakta, bu duruma şahit olan Zeynep'in ise ruhunda onulmaz yaralar açılmaktadır.

Aysun, Sıla'nın arkadaşıdır, en az bir dedektif kadar meraklıdır. Okuldaki herkesin özel yaşamına merak duyar ve kitap okumayı çok sevmektedir, en büyük hayali ise ilerde ünlü bir yazar olabilmektir.

Müdür Selami Bey, Sıla'nın okuduğu okulun müdürüdür. İyi bir müdürün otoriter olması ve otoriter görünmesi gerektiğine inanır. Bu inançla mütemadiyen asık suratlıdır, bu onun öğrenciler karşısında takındığı yüz şeklidir. Selami Bey için eğitim, disiplin demektir, yalnızca disiplin...

Cem; Sıla'nın, arkadaşı Aysun aracılığı ile tanıştığı bir karakterdir. Yaşı Sıla'nın yaşından büyüktür, zengin bir ailenin çocuğudur. Aile içinde yaşadığı sorunlar, onun

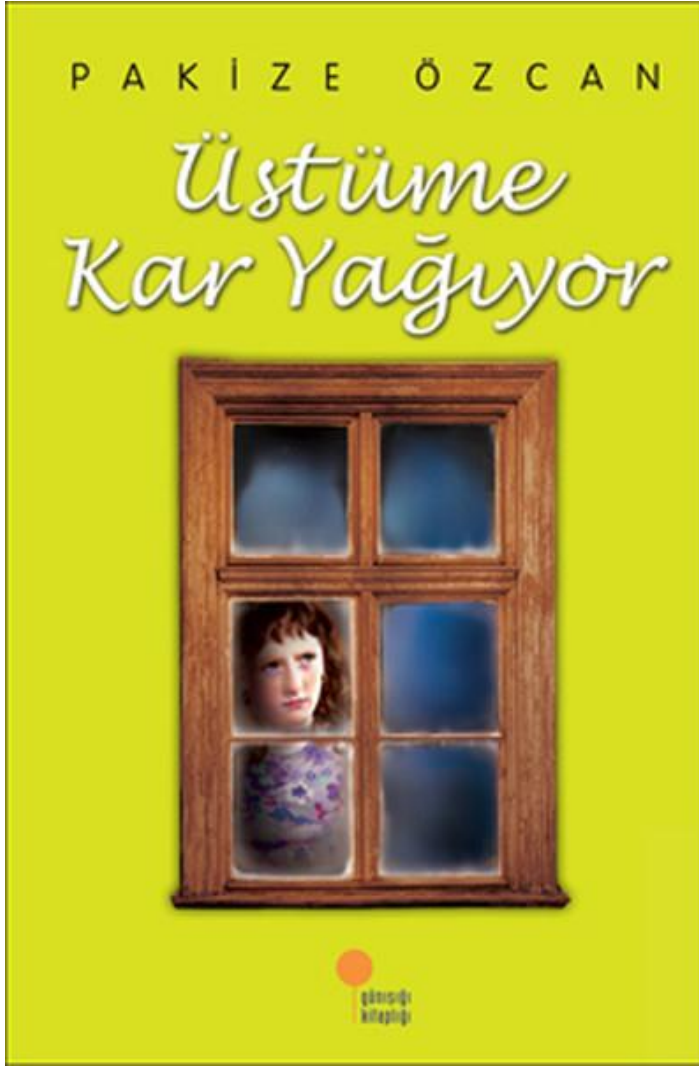
sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesini engellemiştir. Romanda, Sıla'nın zor zamanlar geçirmesinde etken olduğu görülüyor.

Gökhan, Gökben, Aslı, Korkmaz, Emre ve Sıla'nın okuldaki diğer arkadaşları, okulda görev alan öğretmenler, Cem'in ailesi eserdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

Aile içerisindeki olumsuz davranışların çocukların yaşamını ne denli kötü bir biçimde etkileyebileceğini gözler önüne seren eserde, yaşam içerisinde empati kurabilmenin çok önemli olduğu iletisi verilmiştir.

5.3.2. Üstüme Kar Yağıyor

Romanın ilk basımını 2005 yılında Günışığı Kitaplığı yapmıştır. Kitabın kapak tasarımı Bora Gürsel'e aittir. Yazar, bu kitabı ülkedeki tüm Asumanlara ithaf etmiştir.

Roman, dokuz bölümden oluşmaktadır. Yazarın diğer kitaplarından farklı olarak, son sayfalarda mini bir sözlük bulunmaktadır. Ayrıca, bölüm başlarında yapılan alıntılar kapsayan bir kaynakça kısmı da yer almaktadır.

Küçük bir Anadolu kasabasında yaşayan Asuman, kendi yaşamıyla ilgili hemen hiçbir konuda söz sahibi

olmayan, aile ve çevre baskısı altında yaşayan bir genç kızdır. Ailesi, onun liseye devam etmesi yerine, uygun gördükleri biriyle evlenmesini ister. Delikanlının birinden mektup aldığı gerekçesiyle evden uzaklaştırılan Asuman, köydeki teyzesinin yanına gönderilir. İstanbul'da yaşayan kuzenleri de yaz tatili için oradadır. Başarılı bir iş yaşamı planlayan Nurcan'la ve üniversite tezini hazırlayan ağabeyi Cengiz'le geçirdiği günler, genç kızın, yaşamını ciddi biçimde sorgulamasına neden olur. Ancak, ailesi onun "iyi bir evlilik" yapması için ilk adımları atmıştır bile!

Eserde, Asuman isimli genç bir kızın yaşadığı zorluklar anlatılmaktadır. Aile baskısı, çevre baskısı, cinsiyet ayrımı, kadının toplumdaki yeri, çocuk yaşta evlenmeleri için baskı yapılan kızların dramı gibi toplumsal sorunların eserde işlendiği

görülmektedir. Yazar, tema olarak hem aile hem çevre baskısı altında yetişen bir genç kızın yaşama tutunma mücadelesi verirken çevresine, özellikle de ailesine duyduğu öfkeyi ve okuma isteğini eserinin dokusuna sindirmiştir.

Eserde belirli mekân yoktur, olaylar kimi zaman ana karakterin evinde kimi zaman pazarda kimi zaman da ana karakterin teyzesinin köydeki evinde geçmektedir. Ayrıca Asuman'ın yaşadığı yer küçük bir Anadolu kasabası olarak geçmektedir. Eserde geçen Bostancı Gölü ve Alaçat Ormanı kelimeleri Asuman'ın sürgüne gönderildiği teyzesinin evinin Karabük'ün Eflaki ilçesinde olabileceğini göstermektedir. Yani yazar, eserine doğduğu yeri mekân olarak seçmiştir. Eserde olayların geliştiği zaman dilimi, okulların tatil edildiği yaz mevsimine denk gelmektedir.

Eserin ana karakteri Asuman adında 15 yaşındaki bir genç kızdır. Asuman erken yaşta evlenmek istemeyen, bunun yerine eğitime devam etmek isteyen ve bu uğurda ailesi ve çevresi ile sürekli bir mücadele içerisinde olan bir kişidir.

Asuman'ın annesinin adı Zelfure' dir. Bu karakter ise kocası ile pek anlaşamayan, kızların okumak yerine zengin bir kısmet bulup bir an önce evlenmeleri gerektiğini düşünen bir zihniyete sahiptir. Eserde sık sık anne ve kızın çatışmalarına şahit olunmaktadır.

Asuman'ın babasının adı Mahmut'tur. Otoriter bir yapısı vardır. Çocuklarının ikisine de sevgi ve anlayış göstermeyi sevmeyen, kötü alışkanlıkları olan, şiddete eğilimi olan bir karakterdir.

Asuman, aile içerisinde kendisine en yakın olarak ağabeyi Serdar'ı görmektedir. Serdar, yeri geldiğinde kardeşini savunsa da çoğu zaman o da ailenin diğer üyeleri gibi işlerini Asuman'a yaptırmaktan gocunmamaktadır. Serdar, Merzifon'da iki yıllık bir üniversitede okuyan, mahallerinde oturan sevdiği kıza bir türlü açılmayan utangaç bir karakterdir.

Cengiz ve Nurcan, Asuman'ın teyzesinin üvey torunlarıdır. Bu iki kardeş, eserde Asuman'ın yaşamını sorgulamasını sağlayıp onun okumaya yönelmesine destek olacaklardır.

Osman, Asuman'ın teyzesini oğludur, Asuman'dan dört yaş büyüktür. Asuman'ın ailesi onu, Osman ile evlendirmek istemektedir.

Ayşe Asuman'ın teyzesinin kızıdır. Geleceği dair isteği öğretmen olup hemen evlenmektir. Sinem, Mücella, Fatoş isimli karakterler Asuman'ın okuldan arkadaşlarıdır. Sinem'in ailesi çok anlayışlıdır. Bu nedenle Asuman zaman zaman arkadaşını kıskanmaktadır. Mücella ise eserdeki çocuk gelindir, ailesi tarafından okuldan alınır ve sırf zengin diye tanımadığı biri ile evlendirilir.

Naciye hala, gördüğü şiddet sonrası çocuğunu kaybedince yaşama isteği kalmamış, adeta hayattan kopmuştur.

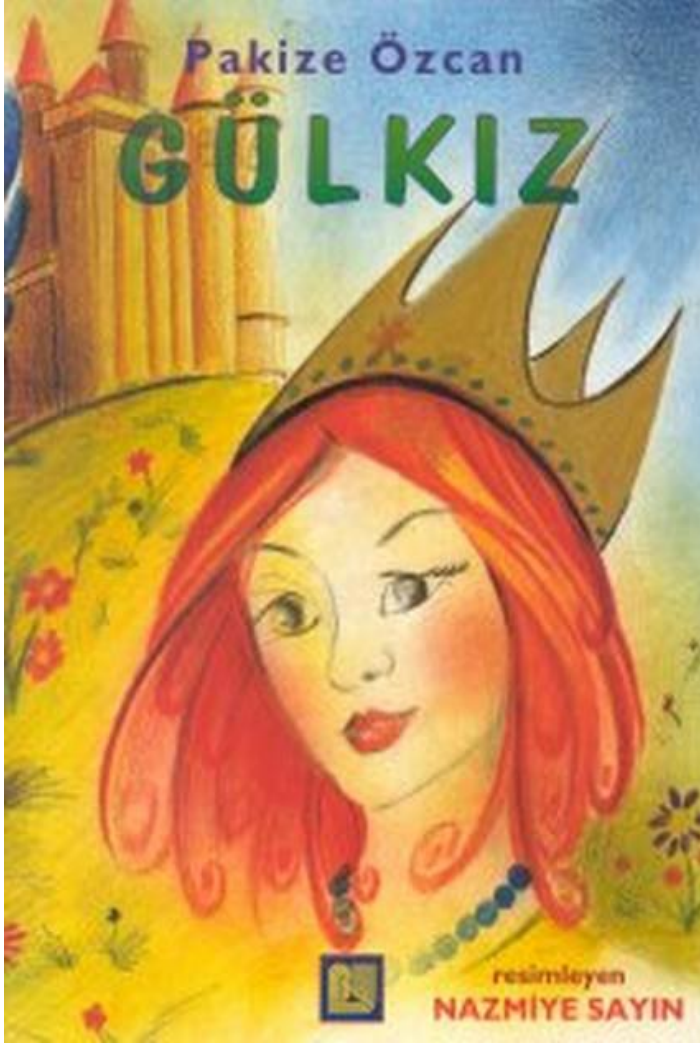
Zülbiye hala, çocuk gelinlerdendir, 14 yaşında iken rızası olmadan dayısının oğlu ile evlendirilmiştir. Çocuk yaşta evlenmenin acısını bildiği için Asuman'a destek olacaktır.

Deli Kezban, Şakir amca, Feride, Deli Hasan'ın oğlu, Zabıt Kâtibi Hüseyin, Sare kadın, Şerif yenge, Nurettin, Güldane, Zeycan yenge, Şefika, Şükriye, mavi gömlekli, Oya, Aysel, Şeyda Hanım, Hacı Süleyman, Hacer yenge, Öğretmen Selda, Zakire teyze, Sevim, Arif Ağa karakterleri eserdeki diğer yardımcı karakterlerdir.

Yazar, toplumda cinsiyet eşitsizliğinden doğan baskının 15 yaşındaki bir genç kızın hayatını ne kadar zorlaştırdığını gözler önüne sermiştir. Böylece yazar, kadın erkek eşitsizliğine vurgu yapmıştır. Eserde günümüzün bir türlü önlenemeyen sorunlarından olan çocuk yaşta evliliğin insanların hayatlarını kararttığı, o yaşlardaki çocukların eğitimlerine devam etmeleri gerektiği mesajı da verilmiştir.

5.4. Masal

5.4.1. Gülkız

Pakize ÖZCAN' ın bu eserinin ilk baskısı, Bu Yayınevi tarafından 1998 yılında yapılmıştır. Eserdeki resim alışmaları Nazmiye Sayın' a aittir. Eser, 1998 Bu Yayınları ocuk Edebiyatı Masal Yarışması Adnan akmakıoğlu özel dl'n almıştır.

Yazar, bu masalı aracılığı ile okurlarına bilginin birçok güzel kapıyı açabileceğini hissettirmiştir. zcan, insan yaşamında asıl önemli olanın ne olduğunu okurlarına hatırlatmaya çalışmıştır.

İnsanların az olduğu ülkelerin birinde Gülkız adında bir güzel bir kız yaşar, bu kız çok güzeldir, ne var ki güzelliğin her şeyden üstün tutulduğu bir ülkede yaşadığı için fazla da kibirlidir. Zaman akıp giderken ülkenin padişahı ölür. Yeni padişahın geldiği ahaliye duyurulur, ahalinin ağzından yeni padişahın lafı uzun zaman düşmez.

Yeni padişahın bir sorunu vardır: kızının çirkinliği. Bu durum padişahı çok üzmektedir; çünkü kızını gören yolunu değiştirmekte, onu görenler uzun süre konuşamamaktadır. Padişah bu dertten yataklara düşer,büyük veziri onun bir derdi olduğu anlar ve derdine bir are bulmak ister. Büyük vezir, güzellik yerine çirkinliği

moda yapmanın duruma fayda sağlayacağını söyler. Bu fikir padişahın çok hoşuna gider, vezirini altınlara boğar. Bu haber Gülkız' ın kulağına gidince çok üzülür, köşe başyken aniden kimsenin ilgilenmediği köşe taşı oluverir. O mutsuz bir şekilde otururken gözleri inciden, kanatları ipekten bir kuş konar penceresine ve ona derdini sorar. Olanları dinleyen kuş, Gülkız'a bir bilmece sorup yanıtın evde olduğunu söyleyerek uçup gider. O güne kadar hiçbir şey için parmağını bile kımıldatmayan kız, başlar evi aramaya. Çatı katına varınca camın yedinci kepenginin üzerinde bir ışık gören kız, ışığı takip ederek bilmediği bir âleme yol alır. Işık ise bir cüce olur ve çeker kızı kapısı olan, duvarı olmayan; bacası olan, çatısı olmayan bir odaya. Odanın her yerinden gözleri kamaştıran bir ışık yayılırken, başlar bu ışıklardan oluk oluk kitap düşmeye. Gülkız hayatında ilk defa bu kadar kitabı bir arada gördüğü için çok şaşırır ve günlerce aylarca başka hiçbir şey yapmadan sadece kitap okur orada.

Padişahın yeni bir sorunu vardır: Ülke dev karıncaların istilasına uğramıştır. Padişah ulemayı, âlimleri çağırıp bu soruna bir çözüm arar durur ancak bulamaz. Gülkız'a görünen kuş, padişaha da görünür ve bu derdin devasını sadece Gülkız'ın bulabileceğini söyler. Padişah, Gülkız'ı huzuruna çağırıp bu soruna çözüm bulmasına hâlinde, tacını da tahtını da ona bırakacağını söyler. Gülkız, üç gün süre isteyip sorunun çözümü için çalışmaya başlar. Kız çok çalışıp sorunun çözümünü bulur ve padişahın kırk yiğit delikanlı ister. Bu kırk yiğit delikanlı, dev karıncaların geceleri barındığı Karadağ'ın etrafına hendekler kazar ve bu hendeklere ırmakların suyunu salar. Sabah olunca karıncalar uyanıp acıktıkları için hendekleri geçmek isterler; ancak nafile bir çaba olur, çünkü geçmek isteyenler boğularak, kalanlar ise açlıktan ölür. Ülkeyi bu dertten kurtaran Gülkız, kraliçe olur. Padişahın çirkin kızı, tahtta gözü olduğu için önüne gelene eziyet etmeye başlar, halkın imdadına yine Gülkız yetişir. Çirkin kız aman dileyince Gülkız ona öğütlerde bulunup çalışmasını söyler. Bu sayede çirkin kız, çobanların yoldaşı olup güzel kınalı kuzular büyüterek çalışmanın tadına varır. Bunlar olurken Gülkız; ahaliye güzellik ve çirkinliğin değil, asıl önemli olanın ilim ve bilim olduğunu duyurur. Daha sonra ülkede bilge kişiler en saygıdeğer insanlar olarak bilinerek ülke yönetiminde onlara yer verilir. O günden sonra ülke halkı, dirlik ve düzen içerisinde mutlu bir şekilde yaşar.

Eserde, Gülkız isimli güzel bir kızın çevresinde gelişen olaylar anlatılmaktadır. Masalın teması, okumanın ve çalışmanın önemi üzerinde şekillenmiştir. Masal,

insanların az gidip uz gittiği, dere tepe düz gittiği, ama bir arpa boyu bile yol gidemediği ülkelerden birinde geçmektedir. Masalda belirli bir zaman dilimi olmamakla beraber, duyulan geçmiş zamanın kullanıldığı görülmektedir.

Gülkıız, masaldaki ana karakterdir. Masalın ilk bölümlerinde, güzelliğın dolayı kibirli bir görüntü çizse de masalın ilerleyen kısımlarında, yanlışlarını düzelterek bilginin güzellikten daha önemli olduğunu kavrar.

Padişah, kızının çirkinliğini çok fazla dert edinir. Halkının refahından ziyade, kendi rahatını düşünen bir karakterdir.

Padişahın kızı, çirkinliği dillere destan olan bir karakterdir. Babası padişah olduğu için çok kibirli olsa da masalın sonuna doğru, yaptığı yanlışlardan dönerek çalışmanın önemini anlar.

Kuş, kitaplar ülkesinin perisidir.

Ahali, büyük vezir, âlimler, ulemalar, dev karıncalar, çobanlar, cüce, kırk koç yiğit masaldaki diğer yardımcı karakterlerdir.

Güzellik dış görünüşte değil, bilgide saklıdır; bu nedenle insanları sürekli olarak kendilerini geliştirmeyi gaye edinmeleri gerektiği eserde verilmek istenen iletidir. Ayrıca eserde bulunan resimler, masalın iletisine görsel bir zenginlik de eklemektedir.

ALTINCI BÖLÜM

VI. PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde, Pakize Özcan'ın eserlerinin değerler eğitimi açısından tasnif ve değerlendirilmesi yer almaktadır. Değerlendirme yapılırken ortaokul Türkçe ders kitaplarının ve bu alanda yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda elde edilen değerler ön planda tutulacaktır. Aşağıda söz konusu olan değerler tablo hâlinde verilmiştir. Eserler aşağıdaki tabloda yer alan değerler doğrultusunda incelenecektir:

Tablo 4. İncelemede Esas Alınan Değerler

No	Değerler	No	Değerler
1.	Sakınılması İstenen Davranışlar	22.	Yardımseverlik
2.	Geçmişe Duyulan Özlem	23.	Şefkatli ve Merhametli Olma
3.	Çağdaş ve Demokratik Olma	24.	Öz Güven
4.	Dayanışma ve Birliktelik	25.	Güven
5.	Cesur Olma	26.	Çevreyi ve Diğer Canlıları Koruma
6.	Vatanseverlik	27.	Dürüstlük
7.	Sabırlı Olma	28.	Gerçeği Arama
8.	Çalışkan Olma, Çaba Gösterme	29.	Umutlu Olma
9.	Diğerkâmlık	30.	Özgürlük
10.	Duyarlı Olma	31.	Kadının Toplumdaki Yeri
11.	Barış	32.	Temiz Olma
12.	Sevgi	33.	Kendini Tanıma
13.	Adalet ve Eşitlik	34.	Komşuluk İlişkileri
14.	Eğitimin Önemi	35.	Toplumsal İnanışlar
15.	Aile Birliğine Verilen Önem	36.	Şehir ve Köy Yaşamı
16.	Yaşanılan Çağa Eleştiri	37.	Sağlıklı Olmaya Önem Verme
17.	Başkalarına Zarar Vermeme	38.	Hoşgörü
18.	Sorumluluk	39.	Alçak gönüllü Olma
19.	Edebî Bilinç	40.	Bilimsellik
20.	Arkadaşlık, Dostluk	41.	Misafirperverlik
21.	Saygı		

6.1. Sakınılması İstenen Davranışlar

Bu kısım sırasıyla zulmetmek, ikiyüzlülük, kibir, kötü söz söylemek, adaletsiz davranmak, yalan söylemek, tehdit etmek, zorbalık, alay etmek, şiddet, kıskançlık, zararlı alışkanlıklar alt başlıkları altında incelenmiştir. Bu alt başlıklar bilinmesi ve sakınılması istenilen tutum ve davranışlar arasında gösterilebilmektedir:

6.1.1. Zulmetmek

Pakize Özcan'ın incelemeye esas alınan eserlerinde sakınılması istenen davranışlardan biri olan zulmetmek GYK, SYKF ve MDÜ adlı eserlerde tespit edilmiştir.

GYK'de ormanlar kralı aslan, sıkıntılı olduğu zamanlarda kendine zarar verebilmektedir:

Ormanlar Kralı Aslan son günlerde çok sıkıntılıydı. Gizliden gizliye gözyaşı döküyor, tırnaklarını kemirip saçlarını yoluyordu(GYK, s. 9).

Orman halkı, Kral'ın yaşlı olmasından yararlanarak ona zarar vermeye çalışmaktadır:

Ya Tilki'nin yaptığına ne demeli! Kral Aslan'ın yolu üstüne pusu kurmayı iş edinmişti kendine. Kral tam yanından geçerken, çelme takıp onu düşürüyor, sonra da kuyruğundan yakalayarak sözde, düşmesini önlüyordu! Üstelik “ Düşeni kaldırmak sevaptır!” deyip kahkahalar ata ata, kuyruğunu savura savura Kral Aslan'ın çevresinde dans ediyordu.

Hele o ürkek, o korkak, o pısırik Topkuyruk Tavşan! Kral'ı gördüğü yerde sanki canavar kesiliyor; gizlice, kimi kez de açıktan, onun kuyruğunu yakalıyor, kazma dişlerinin arasına alıp sakız gibi çiğniyordu (GYK, s. 14-15).

GYK'de hayvanlar arasında soykırım uygulandığına değinilmiştir:

İhmal Amca derler, bir çocuk öyküleri yazarının anlattığına göre, bu nefretin kökleri çok eskilere dayanıyormuş. Tarihi bile bilinmeyen çok eski yıllarda, timsahkuşlarının beslenme biçimine kızan orman halkı, onları yumurtaları ile yok etmeye karar vermiş. Arılar topluluğu ve akreplerin karşı çıkmalarına karşın, bu kararı zamanın kralına onaylatmayı da başarmışlar. Yırtıcı kuşlar ve sürüngenler bu görevi üstlenmişler, ormanda ne kadar timsahkuşu varsa, hepsini tek tek yumurtaları ile birlikte yok etmişler.

Orman halkı, nedenini unutsalar da, bu tarihi olayı biliyor; yapılan büyük soykırıma karşın, hâlâ ülkelerinde yaşayan timsahkuşunun, nereden nasıl geldiğine bir türlü akıl erdiremiyorlardı (GYK, s. 54).

SYKF’de Loplop Fil, ne zaman sinirlense kendine zarar vermektedir: Loplop Fil öfkeli görünüyordu... Hortumunu kaldırıp “şak” diye alnına vurdu (SYKF, s. 36).

Minti, kızdığı zaman kendine zarar verebilmektedir: Kuyruğunu kaldırıp sırtına sırtına indirdi bir kırbaç gibi. Bu, onun kendini cezalandırma biçimiydi (MDÜ, s. 50).

6.1.2. İkiyüzlülük

Riyakârlık hem dini hem de ahlaki açıdan istenmeyen davranışlardır. Pakize Özcan, GYK adlı eserinde ormanda yaşayan hayvanlar içinde Yağcı Çakal örneğiyle ikiyüzlü davranış sergileyenlerin şöyle olduğunu anlatır:

Gerçi, Yağcı Çakal her zaman ikili oynuyor, Kral Aslan ‘dan yanaymış gibi görünüyordu ama işin gerçeğini Kral da biliyordu ki; Ayı Kocaoğlan, akbabalar ve çakallar işbirliği yapıyor, ülkenin en değerli besinlerini çalıyor, en güzel manzaralı mağaralarını zorla ele geçirip, buralara kendi adamlarını yerleştiriyorlardı. Gün geçtikçe sayıları artıyor, sayıları arttıkça güçleri de artıyor, orman halkı üzerinde baskı kurmaya, onları korkutmaya, hatta öldürmeye dek varđırıyorlardı işi. Ormanlar Ülkesi’nin yasalarını yok sayarak kendi yasalarını oluşturmuşlardı. Orman Halkı artık Kral Aslan’ dan çok, bu yasa tanımaz topluluktan korkmaya başlamış, bu topluluk karşısında kul köle durumuna düşmüştü (GYK, s. 15-16).

6.1.3. Kibir

Kibir kişinin kendini beğenmesi ve diğer insanlardan üstün görmesi olarak tanımlanabilir. Kibir hem din hem de toplum nezdinde hoş görülmeven davranışlardır. Pakize Özcan GYK, YTÇ, SYKF, MDÜ ve G adlı eserlerde yer yer bu durumun ortaya koyup eleştirmiştir. GYK’de kral, acımasız olmasının yanında kibirli davranışlara da sahiptir:

Aslında, Kral Aslan sık sık düşünüyordu Bilgin Baykuş’a akıl danışmayı. Ama, güçsüzlüğünün, umarsızlığının bilincinde olmasına karşın, ‘ Ben bir kralım! Kimselere akıl danışmam! En iyi ben bilirim!’ diye düşünmekten vazgeçmiyor, Bilgin Baykuş’a gidip danışmayı gururuna yediremiyor bir türlü... (GYK, s. 22).

“Şeyyy...” diye söze başladı yine Aslan, “ aslında dertliyim. Ama ben, dertlerimin çaresini kendim bulabilirim. Ne de olsa bir kralım! ” (GYK, s. 23).

Ayı Kocaoğlan da en az kral kadar kibirlidir:

Ayı Kocaoğlan, kargalar susuncaya dek bekledi. Sonra pazılarını şişirdi. Göğsünü gerdi. Herkesi küçümseyen bir bakış takındı. Hiçbir lafin altında kalacak gibi değildi. Kendisini her zaman, en üstün, en güçlü hayvan olarak görmüştü. Bu nedenle, ‘Ormandaki en iyi yiyecekleri yemek, en iyi mağaralarda yaşamak benim hakkım,’ diye düşünüyordu. Ona göre, diğer hayvanlar aşağılık, sefil yaratıklardı. Onların hak ettiği yaşam da sefilce olmalıydı... (GYK, s. 66-68).

YTÇ’da Korkmaz’ın öğretmeni, velilerin davranışları sonucunda kendini fazlasıyla beğenen biri hâline gelmiştir:

“Yani siz bana ne söylemek istiyorsunuz? Sınıfınızda olup bitenlerden haberiniz yok mu demek istiyorsunuz? Bakın hanımefendi, ben amirlerinden takdirler, teşekkürler almış bir öğretmenim. Veliler, çocuklarını bende okutabilmek için, araya büyük adamlar koyuyorlar. Daha bir yıl öncesinden sınıfımın kontenjanı doluyor. Beni kendi okullarına transfer edebilmek için özel okullar peşimden koşuyor. Ne mutlu size ki, çocuğunuz benim gibi bir öğretmene düşmüş!.. Yani, sizin çocuğunuz okuyor benim haberim bile yok öyle mi?” (YTÇ, s. 121-122).

SYKF’de Sürübaşı Dani’nin, bulunduğu durumun zorluğunu anlatırken, kibirli davranarak bazı hayvanları küçümsediği göze çarpmakta:

Bütün bunlar kafasına dank etti ama; birden, geçmişte öngördüklerinin pek çoğunun gerçekleşmediği geldi aklına. Kendine olan güvenini yitirir gibi oldu bir an. “Bir yanılgıya daha düşersem; karınca kadar küçülür, böcek kadar değersizleşirim sürünün gözünde” dedi kendi kendine (SYKF, s. 12-13).

MDÜ’de Minti, cesur olmaktan ziyade kibirli bir kedidir:

“Aptal kedi!” dedi, “kendine gelsene sen! Bir ödleğ gibi ne kaçıp duruyorsun?... Boyuna-posuna, gücüne-kuvvetine bakmadan, o zavallı yerden bitmelerden mi korkuyorsun?.. ” (MDÜ, s. 50-52).

Gül kız’ın, kibirli olduğu görülmektedir; onun böyle kötü bir özellik edinmesinde çevresinin yadsınamayacak bir payı olduğu görülmektedir:

Gül kız’ın bir eli yağda, bir eli baldaymış. Yediğini önüne kor, yemediğini ardına atarmış. “Ben bir dünya güzeliyim!” der, alçak dağları kendisinin yarattığını sanırmış (G, s. 6).

Gülkız, masal bitmeden kibrin kendisine verdiği zararını fark etmektedir:

-Ah benim kara bahtım, kötü talihim! Demiş. Ama, bahtımı da tahtımı da karartan benim. Kalbim kara olmasaydı, bahtım kara olur muydu?... Ne oldum delisi olup da eller o kadar kötü davranmasaydım, şimdi köşe başının köşe başı olur muydum? Yapayalnız kalır mıydım?... Bugüne dek, ağzımın tadını düşünmekten burnumun ötesini görebildim mi? Yüzüm güzel olacağına, huyum güzel olsaydı daha iyi olmaz mıydı?... (G, s. 14).

Padişah, tahtının büyüüne kapılarak kibirlenmeyi kendinde hak gören bir karakterdir:

Ama, ne padişahlığına toz kondurmuş, ne de diyeceğini demekten geri durmuş;

-A aklı kıt kuş, demiş, dağın taşın sahibi padişahın padişahken, âlimin âlimken yapamadığını saçı uzun, aklı kısa bir eksik etek mi yapacak! şimdi seni alırım ele, vururum yere! deyince padişah (G, s. 24-25).

6.1.4. Kötü Söz Söylemek

GYK’de kral, bir yöneticiye yakışmayacak şekilde, halkı için düşmanca hisler beslemekte ve kötü cümleler sarf etmektedir. Refahını sağlamakla yükümlü olduğu halka işkence edercesine davranmaktadır:

“Biliyor musun, Bilgin Baykuş,” dedi , “onların ne mal olduklarını öyle güzel anlattın ki, bu zavallılarla uğraşmaya değmez, diye düşünmeye başladım. Yine de onlara gereken dersi vermem gerektiğine inanıyorum. Yaptıkları yanlarına kâr kalmamalı!” (GYK, s. 31).

“Bana bak, aptal yaratık!” diye bağırdı, “Seni ayaklarımın altına alır, buzağısını çiğneyen deli inek gibi çiğnerim! Nasıl madalya alınacağını gösteririm şimdi sana!” (GYK, s. 51).

TÖY’de Erşan’ın, annesinin yanında argo bir söz kullandığı görölmektedir:

“Evet anne, ne kadar piç bir öykü değil mi!” dedim. “Bir de öğretmen özetini çıkarmamızı istiyor!” (TÖY, s. 24).

Erşan’ın kötü söz kullandığını duyan annesi onu hemen uyararak yanlışının farkına varmasını sağlar:

Annemin, sanki ayva yiyormuş da yediği ayva boğazına takılmış gibi, gözleri irileşti birden. Ağzını kocaman aıp;

“Erşşş! ” diye bağırdı, kullandığın sözcüklere dikkat etsene! Ağzına acı biber sürmemi mi istiyorsun?” (TÖY, s. 24).

MDÜ’de, karakterlerin kendi aralarında geçen konuşmalarda hiç de kibar olmadıkları görülmektedir. Özellikle, öykünün ana karakteri Minti, bu konuda hiç duyarlılık göstermemektedir:

Yaşlı kurbağaya;

“Hey, siğil çıkını! Kupa, kesinlikle balıkların olacak!” diye seslendi kendini tutamayarak (MDÜ, s. 41).

SS’de okul müdürünün bir eğitimciye yakışmayacak tarzda konuştuğu görülmektedir:

-Allah Allah, Allah Allah! Bunca yıllık yöneticiyim, böyle bir olayla ilk kez karşılaşıyorum!.. Böyle giyinerek, böyle davranarak, ne yapmaya çalışıyorsun sen?.. Amacın nedir senin?.. Bunca yıldır, bu okulun kurallarını öğrenemedin mi daha! Bu yaptığının, hem ahlaka, hem de disiplin kurallarına aykırı olduğunu düşünemeyecek kadar aptal mısın yoksa sen? Bana bak; aklını başına toplamaz da, bir daha böyle bir densizlik yapmaya kalkışırsan hiç gözünün yaşına bakmam bir çekirge gibi ezerim vallahi seni! Utanmaz!.. Dürerim defterini; hayatını kaydırırım senin! (SS, s. 52).

ÜKY’de Asuman’ın annesi, çocuklarına karşı rahatsız dahi olmadan argo kelimeler kullanabilmektedir:

Annem, hızlı bir pervane gibi döndürdüğü elinin işaret parmağına ip doluyordu. Aniden, dolama işini bıraktı. Danteli avuçladığı ellerini kucağına koydu. Gözlerini yiyecek gibi dikti ağabeyime. “Sıçtığım bok! ” dedi. Haberim olsa ne olacak, olmasa ne olacak? Ne yapacaktımışım arşimeti marşimeti bilip de?.. Ben, güttüğüm domuzu bilirim ancak! ” (ÜKY, s. 17).

6.1.5. Adaletsiz Davranmak

GYK’de, kralın bir zamanlar yakın olduğu Kocaoğlan’a ayrıcalık tanıdığı, hırsızlık yapmasına dahi göz yumduğu, halkına karşı adil davranmadığı aşağıdaki bölümde görülmektedir:

Baykuş’un bakışlarından güç aldı Kral Aslan:

“ Bana bak, Kocaoğlan!” diye kükredi. “ Evet, sen bu ormanın dayısısın; karımın manevi kardeşi, çocuklarımla özden de yakın dayısısın! Bu yakınlığından yararlanıp pek çok hak elde ettin! Ülkenin tüm köprülerini sana verdim! Sana dayı

demedikleri için, köprülerden geçirmediklerinin yakınmalarını dinlemediğim, gözyaşlarına bakmadığım gibi, onları sağa sola sürgün ettim! İşçi arıların ballarını çalmana göz yumdum. Ormandaki armutların en iyileri hep senin oldu, hepsini sen yedin. Üste-

Sözün burasında, sesi birden çatallaşıverdi Aslan'ın. Birkaç kez öksürdü. Kendine uzatılan sudan bir yudum içti. Sonra, kaldığı yerden sürdürdü konuşmasını:

“ Üstelik, herkes çalışıp üretirken, sen mağaranda kış uykusuna yatıp aylarca uyudun. Bugüne dek ekmek elden, su gölden yaşadın. Avlanma yasaklarını deldin, gölümüzde balık bırakmadın! Şimdi de kalkmış, utanmadan bana meydan okuyorsun ha!.. Artık anlıyorum ki, ‘ Besle kargayı, oysun gözünü,’ sözünü söyleyen, boş yere söylememiş! ” (GYK, s. 64-66).

ÜKY’de özellikle kadın-erkek ilişkileri arasındaki adaletsizliğe, eşitsizliğe dikkat çekilmiştir. Özcan bu eserinde, cinsiyetçi bir yaklaşımı hedef almakta ve erkek egemenliğinin sürekli pekiştirilme isteğini eleştirmektedir. Asuman, sürekli olarak her işin kendisinden yapılmasının istenmesinden bıkmakta ve içten içe bunun bir adaletsizlik olduğunu düşünmektedir:

“Ağabeyim yine o sakat dilenci ses tonu ile seslendi arkamdan: Asuman gitmişken bana da bir su getir abisinin be.

Mutfağa gitmişken bana da bir su getir!.. Mutfağa gitmişken... mutfak... mutfak-Asuman,Asuman-kahve,çorba-Asuman, geyik resimli sofra yaygısı-turşu-Asuman, zıkkım-zıkkımın kökü, cehennem-cehennemin dibi...” (ÜKY, s. 20).

Asuman'ın annesi, Asuman ile abisi arasında adaletsiz tavırlar sergilemektedir, yani anne çocuklarına eşit haklar sunmamaktadır. Bunun nedenini de şu sözlerle açıklamaktadır:

“Ne yapacaksın, Zeycan yenge; oğlan eve kız ele gerek...” (ÜKY, s. 72).

ÜKY’ nin hemen hemen her sayfasına, cinsiyet ayrımından doğan bu adaletsiz durum akıcı bir üslupla işlenmiştir. Zaten, bu eser başlı başına cinsiyet ayrımından doğan adaletsizliğine karşı bir tepkidir:

“Cengiz ağabey sol yanıma geçti, ibriğin sapına yapıştı:

-Haydi, sıra sende, dedi.

Şaşkın şaşkın yüzüne bakakaldım. Bir erkeğin elime su dökmesi... Hem de sosyolog... Küçük dilimi yutacağım neredeyse!

-Ne bekliyorsun, dedi gözlerimin içine bakarak:

-Açsana elini!” (ÜKY, s. 155).

Asuman, çoğu zaman bu adaletsiz durumun onun gerçeği olduğunu, gerçekten de erkeklerin daha çok hakka sahip olduğunu düşünmekte, gün geçtikçe de bu düşünce onun yaşamında geniş bir yer edinmektedir. Eserdeki bazı bölümlerde, Asuman’ın kadın ve erkeklerin eşit olmadığını, erkeklerin daha üstün olduğunu düşündüğüne şahit olunmaktadır. Asuman’ı bu yanlış düşünceden çekip alan kişi, bu düşüncenin aslında ne kadar da adaletsiz olduğunu hatırlatan kişi, akrabası olan Cengiz ağabeyidir. Belki de bu yüzden Asuman gitgide kendini ona daha yakın hissetmektedir:

“Aslında ömrümde ilk kez bir erkeğin benimle bu şekilde konuşuyor olmasına şaşırımtım. Yani nasıl anlatayım; sanki ben onun dengiymişim de! Hay Allah, kafam kariştı yine! İnsan adam yerine konulunca seviniyor.” (ÜKY, s. 171).

Eserde, kadınların miras dağılımı konusunda uğradığı adaletsizlik de dile getirilmektedir:

Nurcan abla hala boş gözlerle bakıyordu halama “Yani kadınların miras hakkı yoktur, Nurcan abla,” dedim.

“Hah, işte tam öyle kadını!” dedi halam. “Kızlar, erkek kardeşlerinin önlerine dayadığı, ‘Babamın malından mülkünden payıma düşeni aldım, bundan böyle hiçbir hak istemeyeceğim,’ diye yazan kâğıda parmak basarlar.”

Nurcan abla dudağını büzerek, “Ee, basmasınlar!” dedi. “Niye basıyorlar ki?”

Halam acı acı baktı Nurcan ablanın yüzüne. Kavga eder gibi, “Sen bu köyde yaşa da, erkeksen basma!” dedi sert bir sesle. “Kadın başınla ne yapabilirsin, ağana babana nasıl karşı gelebilirsin ki?” (ÜKY, s. 210).

Asuman, İstanbul’dan köye tatile gelen kuzenleri ile geçirdiği zamanın sonunda kadın erkek arasındaki eşitsizliğini, bu adaletsiz durumu sorgulamaya başlamıştır ve artık bu durumu doğal bir olay olarak karşılayamamaktadır:

“Sonunda şu sonuca vardım: Kadınlar erkeklerden korktuklarından; kızlar da söz hakları olmadığından söylemiyorlar duygu ve düşüncelerini. Bir de, el adama ne demez, diye düşünüyor herkes.” (ÜKY, s. 214-215).

Eserde, kadına düşük bir statü atfeden zihniyetin Asuman’ın hayatını ne kadar da zorlaştırdığını görülmektedir, eğitim konusunda yapılan cinsiyet eşitsizliğine de

değinilmiştir. Asuman’ın abisi Merzifon’da bir üniversite de okumaktadır, buna rağmen Asuman’ın liseye gidip gidemeyeceği dahi bilinmemektedir:

Osman ağabeyim göz ucuyla bana bakarak, “Asuman’ı da okutacak mı Mahmut eniştem?” diye sordu, sesinde açıkça belli olan bir kaygıyla.

“Vallahi, Osman,” dedi annem, “ bana kalsa, hayırlısından, şöyle helal süt emmiş bir kısmet çıkarsa, evlensin gitsin, derim. Neden dersin, okusa bile, iş bulacağı garanti değil. Buralarda, okuyan oğlanlar bile hep boşta. Hazır ekmek düşmanı hepsi de. Kahve köşelerinde sürtüp duruyorlar. Şimdi bir şey de açılmış, neydi onun adı be, söylesene, kız, neydi?.. Ha şey, internet kahvesi, şimdi de oralara dadanmışlar. Ben, ‘ Bırak okumasın. Kız kısmı okusa ne olacakmış sanki?’ diyorum. Ama, enişten, ‘Namusuyla okursa, okuturum,’ diyor.” (ÜKY, s.92).

Özcan’ın, bu eserinde adil olma ve eşitlik değerine, daha çok cinsiyet ayrımı üzerinden kadına, özellikle de kız çocuklarına yapılan haksızlıkları işlediği görülmektedir.

6.1.6. Yalan Söylemek

GYK’de kral, başkasından akıl almayı gururuna yediremediği için Bilgin’in düşünceleri kendi düşünceleriymiş gibi davranarak, yalan söylemeyi bir süre devam ettirir:

“ Sanırım, önce bir toplantı yapmayı düşünüyorsunuz. ”

“ Nasıl da okudun düşüncemi! Ben de tamı tamına öyle düşünüyordum. ”

“ Sizin gibi barışsever bir krala, ancak böyle bir davranış yakışır, Sayın Kralım,” diye karşılık verdi Bilgin Baykuş ve, ‘ Buraya kadar iyi idare ettim,’ diye düşündü.

İşi, kavgasız, savaşız çözmeye aşamasına getirmişti.

...

Kral aslan da toplantı fikrinden hoşlanmıştı. Böyle bir toplantı aracılığıyla tüm gücünü, asaletini, yürekliliğini yeniden orman halkına gösterebileceğine inanıyordu.

“ Sayın Kralımız, toplantı öncesi bir hazırlık yapmamız gerekmez mi? ” diye sordu bu kez Bilgin Baykuş. “Toplantıda neler konuşacağımızı, ne gibi kararlar alınması gerektiğini belirlemeniz gerekmez mi?.. Bütün bunları düşündüğünüzden hiç kuşum yok! Öncelikle, bir gündem hazırlamayı planlıyorsunuzdur, sanırım. ”

“Dostum, size boşuna bilgin dememişler! İçimden geçenleri bile okuyabiliyorsunuz! Ben de tamı tamına öyle düşünüyordum! Hemen bir günden hazırlayayım demiştim kendi kendime.” (GYK, s. 32-34).

TDT’de Çalçene, kralın yönetiminden şikâyetçidir. Kralın uygulamaları sonucunda, karnını doyurmakta güçlük çekiyordur. Bilge Kaplumbağa’ ya meramını söyler. Kaplumbağa, kralın karşısına geçerek konuşmayı teklif eder. Çalçene, istemeyerek de olsa bu teklifi kabul ettiğini söyler; ancak sözünde durmaz ve her defasında başka bir yalan söyleyerek Bilge Kaplumbağa’yı başından savar:

“ Çok doğru söylüyorsun kardeşçğim, ” dedi. “ Kralın huzuruna çıkıp sorunlarımızı anlatmalıyım ona. Yardımlarını ve iyiliklerini istemeliyim ondan... Sanırım, insafa gelir beni dinledikten sonra. ”

Bilge Kaplumbağa, mutlulukla gülümsedi:

“ Tamam! ” dedi. “ Yarın, güneş Sümbüllü dağı aştığında, ışıklarını Serin göle saçtığında, gelir seni alırım evinden. ”

Aldıkları bu karardan sonra, kucaklaşıp öpüştüler. Esenlikler dileyip ayrıldılar birbirlerinden...

Ertesi gün, güneş, Sümbüllü dağı aşır, Serin göle düştüğünde, Çalçene’nin kapısını çaldı Bilge Kaplumbağa.

Boynu bükük, benzi soluk açtı Çalçene kapıyı...

Benzi soluktu, çünkü yüzünü kireç ocağına batırmıştı. Boynunu ise, hasta gibi görünmek için büküyordu. Gözlerini üzgün üzgün kısararak baktı, Bilge Kaplumbağa’nın yüzüne. Ağlamaklı inlemekli bir sesle;

“ Ah anam!.. Of anam!.. Ölüyorum kardeşçğim ölüyorum, gördün mü başıma gelenleri! ” dedi.

“ Evet, ” dedi Bilge Kaplumbağa, “ pek iyi görünmüyorsun doğrusu !.. ”

“ Şeyyy!.. ” dedi Çalçene, “ tam da kralın huzuruna çıkacağımız gün hastalanmak olacak iş mi, kardeşçğim?.. Seni de buralara dek boşuna yordum! Öyle üzgünüm ki!..

Bilge Kaplumbağa avutucu bir sesle;

“Üzüldüğün şeye bak!” dedi. “Dünyanın günü mü tükendi?.. Yarın çıkarız kralın huzuruna... Yeter ki, sen çabuk iyileş!”

Kaplumbağa, ertesi gün, güneş Sömbüllü dağı aşır Serin göle düştüğünde Çalçene Kurbağa'nın kapısını yine çaldı. Bu kez de, kolu bacağı sarılı buldu onu karşısında.

“ Ne oldu yine sana böyle? ” diye sordu, şaşkınlık içinde.

Çalçene yine o acıklı sesiyle;

“ Ah kardeşçığım ah! ” dedi, “ hiç sorma başıma gelenleri... Bir manda, şu gördüğün söğüdün dalına yuva yapmış. Baktım yavrusunu sinek kapacak. Onu kurtarayım derken, ağaçtan düştüm...”

Bilge Kaplumbağa, Çalçene' nin yalanına inanmadı bu kez. Ama, inanmış gibi göründü. Bu işin sonunun nereye varacağını merak ediyordu çünkü...

Neyse, üçüncü gün de güneş Sömbüllü dağı aşır Serin göle düşünce, dayandı kurbağanın kapısına. Bu kez gördükleri, tam bir şaşkına çevirdi onu... Çalçene Kurbağa karşısına dikilmiş, garip el-kol hareketleri yapıp duruyordu... Ağzını yüzünü oynatıyor, avurtlarını şişiriyor, çenesini göğsüne sarkıtıyor, garip iniltilere çıkarıyordu. En sonunda, kurbağanın ne demek istediğini, neden öyle garip hareketler yaptığını anladı Bilge Kaplumbağa.

Anlatmaya çalıştığı şuydu:

“ Efendim, dilimi eşekarısı soktu. Bu yüzden konuşamıyorum... Çok özür diliyorum sizden!.. ”

Bilge Kaplumbağa, Çalçene'nin ipe un serdiğini, kralın karşısına çıkmak gibi bir niyeti olmadığını iyice anladı artık. Ama, hiç sesini çıkarmadı. “ İyi günler ” dileyip bir daha, onun kapısının önünden bile geçmemeye karar vererek ayrıldı oradan. Çalçene'nin sesi soluğu kesildi o günden sonra. Utandığından mıdır, yoksa başka bir nedeni mi vardır bilinmez, hayvan içine çıkamadı bir daha... (TDT, s. 42-45).

Görüldüğü gibi Çalçene, sözünde durmamanın ve sürekli yalan söylemenin cezasını bir daha hayvan içine çıkamayarak öder. Üstelik, yalanlar söyleyerek çözmekten kaçtığı bu sorun, her geçen gün biraz daha büyüyerek ormandaki diğer canlıları da etkilemeye devam eder. Yazar, Çalçene aracılığı ile yalan söylemenin kötü olduğunu, verilen sözün tutulması gerektiğini ve hak aranırken cesur olunması gerektiğini okurlarına anlatmıştır.

MDÜ'de Minti'ye kızgın olan yaşlı kurbağa, ona dersini vermek için etrafına bir grup kurbağayı toplamaya çalışır. Bunu yaparken de yalanlarını art arda sıralar, diğer kurbağalara nefret ve düşmanlık aşılamaya çalışır:

Sonunda, küçük -büyük demeden, peşine takabileceği otuz kadar kurbağa topladı çevresine. Minti hakkında bilgilendirdi onları:

“O, tüylüdür, öyleyse kötüdür;

Onun kuyruğu yılan gibidir, demek ki sinsidir;

Onu tüyleri, kirpi gibi diktir, çünkü kibirlidir;

Onun kulakları hep dik durur, çünkü dedikoducudur;

Onun yüzünde kara bir maske vardır, demek ki, iki yüzlüdür;

Onun burnu pembedir, bu nedenle tehlikelidir! ”

Şudur, budur!.. Şöyledir, böyledir... vb...

Çevresine topladığı kurbağalara, çoğu ipe sapa gelmeyen böyle şeyler söyledi işte. Amacı, onlara nefret duyguları aşılamaktı; ama becerebildi mi, bilinmez... Çünkü kurbağalar öyle boş, öyle anlamsız gözlerle bakarak dinliyorlardı ki yaşlı kurbağayı.

Bu sözleriyle, düşmanlık duyguları da aşılamaya çalıştı yaşlı kurbağa (MDÜ, s. 45).

SS’de, Sıla ve Zeynep isteklerini gerçekleştirebilmek için yalan söyleyebilmektedir:

-Bak, dedi Zeynep, Sılanın omuzlarından tutarak, şimdi beni iyi dinle, daha eve girer girmez anneni arıyorsun! Ona, bizim telefon ziline bozuk olduğunu, onun için seni aramamasını, gece bir daha arayacağını söylüyorsun. Ayrıca, yarın da arayacağını belirtiyorsun ve mutlaka, annemin de selamı olduğunu söylüyorsun.

Zeynep bütün bunları bir solukta söyledi.

-Ya annem, annenle de görüşmek isterse? dedi Sıla.

Hipnotizma olmuşçasına Zeynep’ in etkisi altına girmişti. Onun vereceği her akla inanmaya, vereceği her emri yerine getirmeye, söyleyeceği her şeyi yapmaya hazırıdı... Kendini, başkaları tarafından yöneltilecek tam bir aptal gibi duyumsuyordu şu anda.

Zeynep, kendinden emin bir şekilde sıraladı konuşulacakları:

”Şu an banyoda" dersin. "Çıkınca arasın mı?" diye de sorarsın. Sesinin güven verici olmasına dikkat et ve rahat ol. "Hayır" diyecektir kesinlikle... Bu işi şimdiden bitmiş bil! Hem neden rahat olmayacakmışsın; yaptığın kötü bir şey değil ki. Bizi yalan söylemeye onlar zorlamıyorlar mı? (SS, s. 117-118).

6.1.7.Tehdit Etmek

GYK’de kral, istekleri olmadığında etrafına tehditler savurabilmektedir:

“ Neden bu kadar geciktin, Başpostacı? ” diye bağırdı. “ Sana verdiğim onur madalyasını geri almamı mı istiyorsun? Seni Mağara İn’e mi hapsedtireyim? Seni sınır dışı edip sürgünlere mi göndereyim? Bütün bunları mı istiyorsun? ” (GYK, s. 41).

“Bana bak, Başpostacı Güvercin,” diye bağırdı, “bu seferlik seni bağışlıyorum. Yalnız, bundan sonra, çağırdığım anda karşımda bulacağım seni! Şimdi hemen git, tüm orman halkına haber et: Yarın güneş Derin Göl’e düştüğünde Saray İn’in önünde bir toplantı yapacağım. Bütün orman halkı bu toplantıya katılmak zorunda! Bir tek canlı bile eksik olsa, bu durumdan seni sorumlu tutar, seni cezalandırırım.”

Başpostacı Güvercin, ölümün eşiğinden döndüğünü düşünerek derin bir soluk aldı. “Emredersiniz, Efendim!” deyip ayrıldı Kral’ın huzurundan (GYK, s. 44-45).

6.1.8. Zorbalık

GYK’de kral dışında, halkı sömüren başka bir topluluk da vardır: Ayı Kocaoğlan ve adamları. Ayı Kocaoğlan, halkın besinlerine el koyarak onların geçim sıkıntısı çekmesine sebep olmaktadır. Halkın bir kısmı aç kalmamak için ağır işler yaparak yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaktadır:

Çamaşırcı Ayı sakindi. Alnından, yüzünden süzülen terler leğenin içine şıp şıp damlıyor, ikide bir köpüklü elleriyle terlerini silmek zorunda kalıyordu. Çok titizdi. Çamaşırlarda ufacık bir leke bırakmazdı. Çocuklarını geçindirmek için bu işi yapıyordu. Ormandaki yaşam koşulları da değişmişti artık. Her isteyen, istediği besinden, gereksinim duyduğu kadarını alıp yeme hakkına sahip değildi. Çünkü, besinlerin büyük bir kısmına Ayı Kocaoğlan’ın adamlarınca el konmuştu. Çamaşırcı Ayı, sabahın alacakaranlığından, akşamın alacakaranlığına dek çalışıp ter döküyor, yine de çocuklarının karnını doyurabilecek kadar besini ancak kazanabiliyordu. (GYK, s. 57-58).

Ayı Kocaoğlan, zorbalığın boyutlarını otlara el koymaya kadar taşır. Kocaoğlan’ın yaptıkları ülkedeki spor faaliyetlerini dahi etkilemektedir; çünkü halk geçim derdinden başka bir şey düşünemeyecek bir hâle gelmiştir:

Koşu pistinin az ötesinde yerini alan Okçu Kirpi’nin başı da oldukça kalabalıktı. Hedef tahtasını bir ağaca dayamış, bir tutam yeşil ot karşılığında ok

attırıyordu isteklilere. Artık ot bulmak bile güçleşmişti ormanda. Çünkü, Kocaoğlan ve adamları otlara da el koymuştu. Eskiden yalnızca okçuluk yarışlarına katılıp iyi dereceler elde etmekten başka bir şey düşünmeyen Okçu Kirpi, artık geçim derdine düşmüştü. Bu yüzden spor yaşamı sona ermiş, ne yazık ki bir daha da ülkede yeni okçular yetişmemişti (GYK, s. 59).

SS’de okul müdürü, davranışları ve sözleri ile idaresi altındaki insanları ezmekten çekinmemektedir:

Nöbetçi öğrenci olduğu bir gün öğretmenler odasına gitmişti. Tam da o öğretmenler odasındaiken, müdür içeriye girmiş; durup dururken Neşe Öğretmen’e bağırıp çağırmaya, onu azarlamaya başlamıştı, tüm öğretmenlerin gözleri önünde üstelik (SS, s. 44).

6.1.9. Alay Etmek

TDT’de korkuluk, görevini yerine getiremediği için üzülmemektedir. Bu duruma bir de diğer korkulukların kötü muamelesi eklenince kendini büsbütün kötü hissetmektedir:

Bu kadarla kalsaydı, iyiydi... Komşu bostanların korkulukları alay etmeye başlamasınlar mı bir de onunla!.. Kalın ve ürkütücü sesleriyle bir koro oluşturup;

“Şuna bakın, güya korkulukmuş!.. Gülelim bari!.. ” diyerek kahkahalarla gülmesinler mi?..

...

Korkuluk bu duruma üzülmüyordu üzülmesine hem de çok üzülmüyordu... (TDT, s. 29).

Böylece yazar, biri ile alay etmenin ne denli kırıcı olabileceğini okurları ile paylaşmaktadır.

YTÇ’de Korkmaz, ailesi sayesinde kimse ile alay etmemesi gerektiğini, alay etmenin kötü bir davranış olduğunu öğrenir:

Özgür, ellerini dizlerine vura vura kahkahalarla güldü. Öyle gücüne gitti ki onun gülmesi, benimle alay ediyor gibi geldi...

Ben kimseyle alay etmem!.. Başkalarıyla alay etmek kötüymüş (YTÇ, s. 29).

6.1.10. Şiddet

YTÇ’de öğretmen, okul bahçesinde yaramazlık yapan öğrencileri susturmak için şiddet uygular:

İnce bıyıklı bir öğretmen hızlı hızlı yürüyerek sıraların arasına girdi. Birbirlerine ağız eğererek garip sesler çıkaran iki çocuktan, bir eliyle kırmızı yüzlünün, öteki eliyle de diğerinin kulağından çekerek kafalarını birbirine tokuşturdu. Hıçkırı hıçkırı ağlamaya başlayan kırmızı yüzlü çocuğun, yüzü gibi kulağı da kızardı. Benim korkudan soluğum kesildi ama, gürültü hâlâ sürüyordu (YTÇ, s. 74).

Korkmaz’ın okulunda bulunan öğretmenler, ödevlerini yapmayan öğrencileri azarlamakta ve dövmetedirler. Öğrencilerden bazıları, korkularından ödevlerini başkalarına yaptırırken, bazıları da yalan söyleyerek korkularına yenik düşmektedir:

Arkamdaki koltukta oturan üç çocuk durmadan konuşuyordu!..

“ Gece yarılarına dek uğraştım, yine de yetiştiremedim ödevimi. ”

“ Benimkini annem yaptı! ”

“ Bizim öğretmen ödevini yapmayanlarını dövüyor ! ”

Ben de ödevimi yapmadım. Yapmadıysam yapmadım; okumayı öğrendim ya, ona bakın siz!.. (YTÇ, s. 115).

Yine yanıt vermedim. Keşke, elektrikler kesildi deseydim! Çünkü, çok kötü bir şey oldu... Çok kötü!.. Öğretmen suratıma “ şak ” diye bir tokat yapıştırdı. Utancımdan, yüzümü ellerimin arasına sakladım, hıçkırı hıçkırı ağladım (YTÇ, s.120).

SS’de okullarda, disiplinin dayak ile sağlanabileceğine dair yanlış bir inanış olduğuna değinilmektedir:

-Tamam kızım, seni anlamadığımdan ve bir bebek gibi yönlendirdiğimden yakınıyorsun mademki, istediğini yap; karışmıyorum sana! Eh ne yapalım, kendi düşen ağlamaz! Yine de bir anne olarak son bir şey hatırlatayım; müdürümüzü biliyorsun; çok sert bir adamdır. Onun eğitim anlayışını tam kavramış değilim ama, kesin bildiğim şu ki, okul kurallarına uymayanlara karşı çok acımasız davranır. Açık söylemek gerekirse, disiplini sağlamak için dayak da dahil olmak üzere her yola başvurmaktan çekinmez. Öğretmen toplantılarında hep aynı cümleyi yineler durur; “Napolyon ne demiş arkadaşlar; ‘ para, para para!’ Ben de diyorum ki, disiplin, disiplin, disiplin!.. Her şeyin başı disiplin, her şeyin başı disiplin arkadaşlar!..” (SS, s. 26).

Zeynep'in annesi, aile içi şiddete maruz kalmaktadır. Anne ve babasının bitmek bilmez kavgalarından bunalan Zeynep, bazen evden kaçarak teselliyi arkadaşı Sıla'da aramaktadır:

Paradan başka bir şey konuşulmayan evlerinde; her konuşma tartışmaya, her tartışma kavgaya dönüşür; kavgalar, genellikle babasının annesini yumruklamasıyla son bulurdu. Dayanma gücü zorlandığında bir yolunu bulup evden kaçır, Sıla'lara sığınırdu Zeynep (SS, s. 36).

Ayşe Hanım,eşinden şiddet görmektedir:

Sema, bu düşünceler içine gömülmüşken, Şerafettin Bey, öyle beklenmedik bir anda, öyle beklenmedik bir biçimde bir yumruk gömdü ki kadının midesine, Ayşe Hanım olduğu yerde, hacıyatmaz gibi bir süre sallandıktan sonra donmuş gibi kaldı; ne ağlayabiliyor, ne de kımıldayabiliyordu (SS, s. 108).

ÜKY'de şiddet öğelerini barındıran kısımlar da yer almaktadır:

Hüseyin demiş ki Hasan'a: 'O ırz, namus düşmanı oğluna söyle, bir daha düşmesin kırımın peşine!' Hasan da demiş ki: ' Sen adam olup da kızına sahip çıkmazsan, daha çok düşen olur peşine! ' Bu laf, Hüseyin'i çığırından çıkarmış. Okkalı bir yumruk indirmiş Hasan'ın suratına. Deli Hasan bu, altta kalır mı hııı! Çekmiş bıçağını, kökünden kesmiş Zabıt Kâtibi Hüseyin'in kulağını (ÜKY, s. 21).

"Babam anneme doğru bir hamle yaparak, çeneni kırdırma bana, diye bağırdı." (ÜKY, s. 20).

"Vır vır etme, kadın! "Diye çıldırılmışçasına bağırdı babam. "Vır vır edip durma kulağımın dibinde! Allah korusunmuş! Allah'ın işi gücü yok da senin kırımı korumakla mı uğraşacak? Kendi kırımına kendin sahip olacaksın! Kulağıma en ufak bir söz gelsin Asuman ile ilgili, Hüseyin'den bin beter eder, iki kulağını birden keserim şart olsun senin! Benim uykum geldi, gevezelik edip durmayın hem, herkes yatsın artık!.. " (ÜKY, s. 23).

Başımı önüme eğdim. " Buyur, baba! " dedim yavaşça.

İşte o anda, önce sağ, sonra sol yanağımda patlayan tokatla, fırtınaya tutulmuş gibi sallandım, bir o yana, bir bu yana. Kulaklarım uğulduyor, başım dönüyor, yanaklarım alev alev... Zifiri karanlık bir zindana döndü oda. " (ÜKY, s. 50).

"Öfkeli sesi kulaklarımda çın çın çınıyordu. Birdenbire eline doladığı saçımı tutup kendine çekti beni. Ben acı içerisinde kıvrılırken onun o korkunç yüzü bir karış ötemdeydi."

“Boğazımdaki düğüm peş peşe gelen hıçkırıklara dönüştü birdenbire. Sarsıla sarsıla hıçkırıyorum. İşte o anda, bir tokat daha patladı suratımda. ”

“Babamın elinden çekerek güçlkle kurtardım saçlarımı. Kökleri cayır cayır yanıyor. Canlı cenaze gibi sürüklendim kapıya. Bacaklarım taşımak istemiyor bedenimi. Babamın anneme yönelttiği öfkeli sözler, bir kez daha tepeden tırnağa titretti zor ayakta duran bedenimi. ” (ÜKY, s. 51).

ÜKY’de, sadece Asuman’ın babası kızına şiddet uygulamamaktadır. Asuman’ın arkadaşı Mücella da babasından şiddet görmektedir:

Babası kızıyormuş saçını öyle şakağına düşürüyor diye. Hatta bir gün, sırf bu yüzden tokat bile yemiş (ÜKY, s. 30).

6.1.11. Kıskançlık

SS’de Müdür Selami Bey, tarafsız olmayı bir türlü başaramayan, öğretmenlerine karşı kaba davranabilen, öğrencilerine karşı acımasız olan kıskanç bir idarecidir:

Aslında, kendisinin pek ayırdında olmadığı, ama, onu yakından tanıyan iyi bir gözlemcinin gözünden kaçmayacak ve bir müdürde olmaması gereken belirgin bir özelliği daha vardı; kıskançtı, çok kıskançtı Müdür Selami Bey. Okuma alışkanlığı kazanan, okuduğu için de farklı davranan ve bu özellikleriyle, çevresindeki insanlardan saygı gören öğretmenleri kıskanıyordu. İşte onun bu huyu, tarafsız davranmasını önüyor, tatsız tutsuz olaylar yaşamasına, bu yüzden de, günlerinin huzursuzluk içinde geçmesine neden oluyordu. Kendisine böyle bir şey söylense, dünyada kabullenmezdi; ama, o kabullense de, kabullenmese de işin gerçeği buydu... (SS, s. 43).

6.1.12. Zararlı Alışkanlıklar

SS’de Cem’in annesinin kumar tutkusu bulunmakta, eşi de bu durumu haklı gerekçelere dayandırmaya çalışmaktadır:

-N'apsın bu kadın ya?.. N'apsın bu kadın?.. Sabahtan akşama dek evde tutsak mı yaşasın?.. Olur mu böyle şey arkadaş!.. Hiç böyle şey olur mu?.. Kadın kadına oynanan masum oyunlar bunlar hemşerim; hiç olmazsa vakit geçiriyorlar, can sıkıntısından kurtuluyorlar anlıyor musun, diyerek görüşlerini belirtip karısının kumar tutkusunu haklı bir nedene bağlamaya çalışarak bitirdi konuşmasını (SS, s. 81).

Şerafettin Bey alkol kullanmakta, Cem’in de içmesine izin vermektedir:

Bakışlarını Cem'den ayırmadan;

- İki bira, dedi Şerafettin Bey (SS, s. 100).

Şerafettin Bey'in kötü alışkanlığı içki ile sınırlı değildir, sigara da içmektedir:

Şerafettin Bey de konuşmuyordu. Sigaraları uç uca ekliyordu, bira şişelerini art arda deviriyordu (SS, s. 101).

Şerafettin Bey cebinden bir sigara çıkarıp yaktı. Derin derin üst üste iki-üç nefes çekti sigarasından, birden ayağa fırladı (SS, s. 107).

SS'de anne ve babasının ayrılığından sonra, bu duygu ile nasıl baş edeceğini bilemeyen Zeynep, şarabın sarhoş edici etkisine sığınmakta bulur çareyi. Sıla, tereddüt etse de arkadaşına eşlik eder:

Sonra, hızla yerinden kalkıp mutfığa yöneldi. Elinde boncuk boncuk buğulanmış bir şarap şişesi ve iki şarap bardağıyla geri geldi.

Sıla, şaşkın baktı; bir Zeynep'in elindeki şarap şişesine, bir de onun yüzüne.

Sıla'nın şaşkınlığını yüzünden okudu Zeynep:

-Bizim evden şarap hiç eksik olmaz, dedi, bardakları masanın üzerine koyarak; içersin değil mi?

Sıla ikircimli görünüyordu; önce, "hayır" der gibi kıpırdadı dudakları; sonra;

-Ömrümde ilk kez şarap içeceğim bugün dedi, gülümseyerek...

Zeynep ustaca açtı şarap şişesini ve yine aynı ustalıklarla doldurdu kan kırmızısı şarabı bardaklara (SS, s. 125-126).

ÜKY'de Asuman'ın anne ve babası sigara içmek gibi kötü bir alışkanlığa sahiptir. Ayrıca, çocuklarının yanında sigara içmekten çekinmeyerek, onların da sağlıklarını tehlikeye atmakta ve kötü örnek olmaktadır:

Sigara dumanlarının oluşturduğu sis tabakasının arkasında, gözlerimin seçmekte zorlandığı çekyatlardan birine annem, diğerine babam oturmuş. Fosur fosur sigara içiyorlar. Sanki canlı değil de, ağızlarından duman püsküren, öfkeli bakışları odanın duvarlarına asılı kalmış birer ürkütücü yontu ikisi de (ÜKY, s. 9).

Annem ,bu haber üzerine dantelle ilişkisini tümünden kesti. Dantelini, güvercin yumurtası kadar kalmış beyaz yumağını toparlayıp yanından ayırmadığı küçük, karanfil çiçeği nakışlı bez torbasına koydu. Masaya uzanarak ,Maltepe paketinden bir sigara çekip tüttürdü. Burnundan dumanlar püskürte püskürte, "Haydi, dedi, "madem başladın, sonunu da getir şunun! Ağzının içine bakıp durma adamı!" (ÜKY, s. 18).

Gömleğinin cebinden bir Marlboro çekip, iki dudağının arasına yerleştirdi. Annemin yanındaki koltuğa devrilircesine oturup sigarasını yaktı (ÜKY, s. 20).

“N’apacağım şimdi ben? Baban olacak herifin, ‘ Kadın, al, gerekir belki,’ deyip, fazladan beş kuruş verdiği mi var sanki? Kendisi, pahalı ucuz demez, gâvur sigaralarını içer durmadan fosur fosur. İçki derseni ayrı”

“Sen de içiyorsun ki...”

Annem sehpanın üstündeki Maltepe paketiyle çakmağa uzandı. Bir sigara yaktı. “Ablam nasıl, Osman? Ne var, ne yok köyde?” dedi. Dumanlar burnundan baca gibi püskürtüyor (ÜKY, s. 91).

Kötü alışkanlıklar, sadece bağımlıları değil çevresindekileri de olumsuz bir biçimde etkiler. Asuman, babasını ne zaman sarhoş bir hâlde görse huzursuz olmaktadır:

Kapıyı geç açtığım için babamdan azar işitme korkusu ile ürkekçe aralayarak başımı uzatıp baktım kapıdan. Önce, hafiften bir rakı kokusu çavdı burnuma. Sonra, merdiven sahanlığının loş aydınlığı içine gömülü silüetiyle bir gölge gibi duran babamı seçtim. Eyvah! Yine sarhoş, dedim içimden. Bu akşam bela hazır.

Baktım, ayakkabılarının bağcıklarını çözmek üzere eğildi. Derin bir soluk aldım. O sarhoşken, yapay da olsa mutlu mesut görünmezseniz –Tatlı bir gülücük, mutlu bakışlar, yumuşak ve sevecen bir ses tonu... böyle şeyler işte!- kendisine tavra yaptığınız duygusuna kapılır. Bunu bahane ederek de, yapmadığını bırakmaz insana. Babamın bu huyunu iyi bildiğimden, eve böyle sarhoş geldiği zamanlar, her türlü olasılığı ince ince düşünmek zorunda kalırım (ÜKY, s.12).

ÜKY’de, içki içmenin doğurabileceği kötü sonuçlara da değinilmiştir:

Teyzem bu konağa, henüz on dört yaşındayken, enişteme üçüncü eş olarak gelmiş. Peş peşe üç çocuk doğurmuş: Şimdi askerde olan Ahmet’le, Osman ve Ayşe. Eniştem alkol komasından ölünce, teyzem otuz yaşında dul kalmış (ÜKY, 113).

Yukarıdaki alıntılardan da görüldüğü üzere yazar sakınılması istenen davranışları çeşitli yönlerden inceleyerek eserlerinde yer vermiştir. Özellikle zararlı alışkanlıklar bölümüne ağırlık verilmiş ve bu kötü alışkanlıkların aile yapısını ne denli olumsuz etkilediğini gözler önüne sermiştir.

6.2. Geçmişe Duyulan Özlem

TDK Türkçe Sözlük’ te geçmiş (TDK, 2009, s. 739),

“1.Geçme işini yapmış. 2.Zaman bakımından geride kalmış. 3.Çürümeye yüz tutmuş. 4.Bugüne göre geride kalmış olan zaman,mazi. 5.Arkada kalan hayat,mazi. 6.Birinin ölmüş ana,baba ve yakınları.” şeklinde, özlem (TDK, 2009, s. 1558) ise “Bir kimseyi veya bir şeyi görme, kavuşma isteği, hasret, tahassür”

olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar ekseriyetle daha iyi olduğu, daha mutlu olduğu günlere hep özlem duymaktadır. GYK’de yaşlı aslanın genç ve güçlü olduğu zamanlarına özlem duyduğu görülmektedir.

Aslan artık yaşlanmıştır:

“Her şey bulanık, her yer sisler içinde, burnumun ucunu bile görmekte zorlanıyorum artık! ” dedi. Kopacak kadar incelmış boynunu büktü hüznle (GYK, s. 11).

Bir gün önce Çakal’ın getirdiği, ama ağzını bile sürmediği et artıklarını sağa sola savurdu. Bu kadarcık hareket bile onu yormaya yetmişti (GYK, s. 11).

Aslan, yaşlandıkça geçmişteki güçlü hâllerini özlemle hatırlamaya başlamaktadır:

“Ah, ah! Artık ne akıl danışan ne de hesap veren var! Oysa, daha düne kadar her şey benden sorulur, orman halkı önümde saygıyla eğilirdi. Benim ‘ak’ dediğime, kimse ‘kara’ diyemezdi. Ya şimdi!.. Şimdi öyle mi? Herkesin maskarası oldum! Öyle güçsüzüm ki, ağlayıp sızlanmaktan başka hiçbir şey gelmiyor elimden! ” (GYK, s. 11-13).

Yukarıdaki alıntılardan görüldüğü üzere geçmişe duyulan özlem değeri ile az bir bulguya rastlanılmıştır. Genel olarak GYK’de Kral Aslan’ın gençliğine duyduğu özlem olarak bu değere yer verildiği tespit edilmiştir.

6.3. Çağdaş ve Demokratik Olma

İçinde bulunulan çağın anlayış ve şartlarına uygun olmak,demokrasiyi yaşamak ve yaşatmak toplumun huzuru açısından ehemmiyet taşımaktadır. İncelenen eserler arasına da özellikle GYK’de, zorba kralın acımasız yönetimi karşısında orman halkının hak arayışı içerisinde olduğu süreç dikkat çekmektedir.

Kralın dediklerine kimsenin itiraz edememesi, ormanda halkın söz sahibi olmadığının göstergesidir. Ayrıca, ormanda geçerli olan yasalar da demokratik bir biçimde belirlenmemiştir:

“Yüce Kralımız, ” dedi, “elbette sizden daha güçlüsü yok bu ormanda! Siz yalnız güçlü değil, çok da iyi yüreklisiniz! Bir kral olduğunuz halde, kan döken kral olmadınız. Ülkemizi, kendi keyfinize göre değil, yasalarla yönettiniz. Her ne kadar bu yasaları, halkınıza pençe zoruyla onaylattıysanız da, bilge hayvanlara, yasaların istediğiniz şekilde hazırlanması için baskı yaptıysanız da, ülkenin yasalarla yönetilmesini sağladınız. Tüm bunlar gösteriyor ki, siz adil bir kralınız. Siz, halkını seven bir kralınız. ”

Aslında, Bilgin Baykuş’un gerçek düşünceleri değildi bu söyledikleri. Aslan’ın da, pek çok kral gibi yalnız kendini düşündüğünü, zamanında halkına çok zulmettiğini biliyordu. Gerekteğinde, yasaları hiçe sayarak pek çok masumu mağara zindanlarına hapsedtiğini biliyordu. Ne yazık ki, orman halkını korumak için böyle konuşmak zorundaydı... (GYK, s. 28-29).

Toplantı esnasında doğan karışıklık sırasında, Aslan Kral, Akrep Sinsi tarafından zehirlenerek ölür, halkı korkutarak kabul ettirdiği yasalar hemen değiştirilir. Ayrıca, kral ailesinden birinin yönetime gelmesi engellenerek daha demokratik bir yaşam hedeflenir:

Kral’ın öldüğü günün ertesinde, yeni yasalar Bilim Kurulu tarafından yürürlüğe kondu.

Ülkede geçici yönetim kadrosu oluşturuldu. Balerin Kelebek, sanat ve kültür işleri bakanlığına; Topkuyruk Tavşan, haber alma örgütü başkanlığına; Timsahkuşu Hüzünlü, çevre koruma ve temizlik işleri başkanlığına; Genç Fındıkzade, eğitim işleri başkanlığına; Sürmegöz Eşek, doğayı koruma ve geliştirme başkanlığına atandı. Görevinden alınmayan tek hayvan, Başpostacı Güvercin’di. O, eskisi gibi posta işleri başkanlığındaki görevini sürdürecekti (GYK, s. 93-95).

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere, kim hangi alanda iyi ise o doğrultuda bir göreve getirilir, ayrıca göreve getirme sırasında ilişkiler değil, yetenekler esas alınır. Yani, Aslan Kral’ın yaptığı hatalardan orman halkı büyük bir ders alır.

TDT’de, ırmanda süregelen yönetim, demokratik bir yönetim değildir. Kral, halkı korkutarak sindirmeye çalıştığı için kimse sorunları olsa dahi, kralın huzuruna çıkmaya cesaret edememektedir. Bu durum, ormandaki canlıların yaşamını, her geçen

gün, biraz daha fazla olumsuz yönde etkilemektedir. Demokratik bir idare anlayışının, yaşam için ne kadar önemli olduğu, her geçen gün biraz daha mutsuz ve huzursuz olan orman halkı aracılığı ile görülmektedir:

“Ah kaplumbağa kardeş ah!.. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de kraldan çekiyoruz. Yiyeceklerimizin yarısını elimizden alıyor... Duyduğuma göre, bizlerin konuşmasını da yasaklayacakmış. Ne var efendim, çok gürültücüymüşüz!.. ‘Yakında çenelerine kilit vuracağım o gevezelerin!’ diyormuş. Sorarım sana kardeş, biz kurbağalar konuşmadan yaşayabilir miyiz?.. Baharın geldiğini müjdelemeden geceleri o muhteşem konserlerimizi vermeden mutlu olabilir miyiz?..”

Bilge Kaplumbağa;

“Peki,” dedi, “derdinizi anlatmadınız mı krala?.. Açlıktan ölmek üzere olduğunuzu, susturulduğunuz da ne denli mutsuz olacağınızı söylemediniz mi?..”

Çalçene Kurbağa avurtlarını balon gibi şişirdi:

“Sayın Bilge Kaplumbağa kardeşim,siz neden söz ediyorsunuz?” dedi. “Biz kim, dert anlatmak kim!.. Kralın huzuruna çıkmak için, manda kadar yürek gerekir... Dağın taşın, yerin göğün sahibi yüce kral, bizim gibi zavallılarla görüşmeyi kabul eder mi hiç!..”(TDT, s. 39-40).

TDT’de kral bir yöneticinin olmaması gerektiği şekilde, o kadar demokrasiden uzaktır ki hakkını aramaya gelenlerden dahi rahatsızlık duyabilmektedir:

Kral orman halkını topluca karşısında görünce şaşırdı. Sinirleri öyle bozuldu ki, öfkesinden titremeye başladı:

“Söyleyin bakalım niye geldiniz?.. Nedir sizin derdiniz?.. ” diye bağırdı.

Bilge Kaplumbağa iki adım öne çıktı:

“Yüce kralımız, durum böyle böyle! Halkınız açlıktan ölmek üzere... ”

Kral, bir süre sustu... Sonra sert bir sesle;

“Hangi akla uyup da çıktınız böyle karşıma?” dedi. “Sizler bilmiyor musunuz ki, bir kral önce kendini, sonra halkını düşünür!..”(TDT, s. 47).

Çağdaş ve demokratik olma, incelemeye tabi tutulan eserlerde genellikle kralın acımasız yönetimine karşı halkın eksikliğini hissettiği bir ddeğer olarak görülmektedir.

6.4. Dayanışma ve Birliktelik

Ortak değerlerde birleşmek, toplumsal dayanışmayı sağlayabilmek için önemlidir. Ortak çıkarlar doğrultusunda birlikte hareket etmek ortak bir bilinç doğurur. İncelenen eserlerde, karakterler kimi zaman acımasız krala karşı birlikte mücadele ederek kimi zamanda işlerin en yoğun olduğu dönemlerde köyde iş bölümü yaparak dayanışma için güzel örnekler sergilemektedirler.

TDT’de orman halkı, ortak bir karar alıp gidişata dur demedikleri sürece, zorba kralın yerini daha acımasız topluluklar alacaktır. Böylece halk, mutsuz olmaya devam edecek ve ülke yönetiminde geçmişte olduğu gibi söz sahibi olamayacaktır. Orman halkı, sorunu birlikte hareket ederek halledebileceklerini anlar:

Bilge Kaplumbağa sakın bir sesle;

“Genç kardeşim, böyle bağırıp çağırmakla bir şey elde edemezsin. Her sorunun bir de çözümü vardır,” dedi.

Hayvanlar hep bir ağızdan sordular:

“Çözüm nedir? Çözüm nedir?..”

Bilge Kaplumbağa sakın ve yatıştırıcı bir sesle;

“Gelin, hep birlik olalım,” dedi. “Kralın huzuruna çıkalım, hakkımız neyse alalım!..” (TDT, s. 45-46).

SYKF’de filler, yaşadıkları yörede gövde bakımından güçlü hayvanlar olsalar da, asıl güçlerini birlikte hareket etmelerinden almaktadırlar. Horti ve Patbasan zor duruma düşünce arkadaşları yardımlarına koşar:

Horti’nin çığıllıklarını sürü de duymuştu uzaktan. Dani, çığıllıkların geldiği yöne bakınca, Patbasan ile Horti’yi gördü. Başlarına bir iş geldiğini anladı. Sürüye, durup beklemeleri için komut verdi hemen. Loplop Fil’i de, Patbasan’a yardım etmekle görevlendirdi. Loplop, çok yetenekliydi; bütün fil hastalıklarını bilir, her türlü yarayı iyileştirirdi. Koşar adım ulaştı, Hortilere. Önce, telaştan ne yapacağını bilemeyen Patbasan’ı sakinleştirdi, sonra, Horti’nin hortumunu indirip kaldırdı, ağzını açıp diline baktı, sırtını sıvazladı, en son da ayaklarını inceledi (SYKF, s. 28-29).

Yanlarından uzaklaşan Horti’yi bulmak için sürü seferber olur:

“Sakin ol Patbasan” dedi sürübaşı. “Horti’yi iyi eğitseydin, bunların hiçbiri gelmezdi başına. Yine de, onu bulman için elimden geleni yapacağım.”

...Sürübaşı, sert ve gür bir sesle, “Haydi bakalım arkadaşlar!” diyerek, hep birlikte seslenmeleri için komut verdi sürüye:

“Hortiii!.. Hortiiii!..” (SYKF, s. 34).

ÜKY’de Asuman, kendisi hakkında evlilik planları yapıldığını öğrenince âdeta yıkılır. Bu noktada halasından ve Nurcan ablasından çok büyük destek görür. Bir bakıma Asuman, çekirdek ailesinde karşılaşmadığı dayanışma örneğini geniş ailesi içinde bulur:

“Çocuk yaşta evlenmenin acısını çeken bilir, halasının, ” dedi. “Senin başını yakmalarına asla izin vermeyeceğim... Asla! ”

Babamdan kalan tarlalar, bağ bahçe, ev, mal mülk ne varsa hepsini Mahmut ağamla Arif ağamın tapularına geçirebilmeleri için, benimle Remziye’nin imza vermemiz gerekiyor. İşte, o imzalı kâğıdı vermeyeceğim. O zaman bakın nasıl yelkenleri suya iniyor! ” (ÜKY, s. 209-210).

“Ertesi gün, kuşluk vakti teyzemlere döndük. Yolda Nurcan abla bana, başıma bir iş gelirse, yani babam beni zorla evlendirmeye kalkışırsa, halama değil, şehre onların yanına gitmemin daha akıllıca olduğunu söyledi. Okumam gerektiğini, babasının pek çok öğrenciye burs verdiğini, beni de seve seve okutabileceğini anlattı. Halamın ve Nurcan ablamın konuşmaları beni iyice rahatlatmış, içimi umutla doldurmuştu.” (ÜKY, s. 213).

ÜKY’de köyde iş zamanı geldiğinde tam bir dayanışma örneği sergilenmektedir evde:

“Bugün köye gelişimin on beşinci günü. Tüm ev halkı erkenden ayaktayız yine. Sabahın iç ürperten serinliğinde, yeleğini hırkasını üstüne geçiren herkes, bir işin ucundan tutmak için, telaşlı koşuşturmacalarla dağıldı sağa sola.. Hacer yenge ekmek evinde kahvaltı için çorba pişiriyor. Teyzemin kuması Zakire yenge namaz saatini kaçırmamak için ivedi ivedi aptesliğin yolunu tuttu. Sevim kulluğa indi, Çomar’a yal hazırlayacak. Osman ağabeyim ile Nurcan ablanın nerede olduklarını bilmiyorum. Ayşe ahıra, sığırları salmaya gitmiş. ” (ÜKY, s. 179).

Burada -bizim evdeki gibi- işlerin hepsi bir kişinin üstüne yıkılmıyor; herkesin hangi işi yapacağı belli genellikle (ÜKY, s. 183).

İncelenen eserlerde dayanışma ve birliktelik değeri kimi zaman aileler arasında kimi zamanda arkadaşlar arasında sergilenen bir değer olarak yer almaktadır.

6.5. Cesur Olma

İncelemeye esas alınan eserlerde cesaret değeri genellikle, karakterlerin arzu ettiği sonuçlara ulaşabilmeleri için gerekli görülmüştür. GYK’de halk, yıllarca kralın korkusundan kötü gidişata dur diyememiştir ve hâlâ da diyememektedir. Kral yaşlandığında dahi, henüz birlik olup cesur davranamadıkları için ülke yönetimine daha acımasız topluluklar göz diker:

Gerçi, Yağcı Çakal her zaman ikili oynuyor, Kral Aslan’dan yanaymış gibi görünüyordu ama, işin gerçeğini Kral da biliyordu ki; Ayı Kocaoğlan, akbabalar ve çakallar işbirliği yapıyor, ülkenin en değerli besinlerini alıyor, en güzel manzaralı mağaralarını zorla ele geçirip, buralara kendi adamlarını yerleştiriyorlardı. Gün geçtikçe sayıları artıyor, sayıları arttıkça güçleri de artıyor, orman halkı üzerinde baskı kurmaya, onları korkutmaya, hatta öldürmeye dek varđırıyorlardı işi. Ormanlar Ülkesi’nin yasalarını yok sayarak kendi yasalarını oluşturmuşlardı. Orman Halkı artık Kral Aslan’dan çok, bu yasa tanımaz topluluktan korkmaya başlamış, bu topluluk karşısında kul köle durumuna düşmüştü (GYK, s. 15-16).

Karar orman halkındadır: Ya kralın yaşlanmasını fırsata çevirip cesur davranarak ülke yönetimini iyileştirebilir ya da köşelerine çekilip ülke yönetimini ele geçirmek için yapılan kanlı oyunlara göz yummaya devam ederler. Böylece yazar, zor zamanlarda cesur kararlar alabilmenin önemini okurlarına anımsatmıştır.

Balerin Kelebek, ülkesi için canını tehlikeye atmaktan çekinmeyerek, amaçlarını açık açık belli etmekten geri durmayarak büyük bir cesaret örneği sergilemiştir:

Balerin Kelebek, bulunduğu her ortamda hiç çekinmeden, amaçlarının ülkeyi hem Kral’dan hem de orman yasalarını yok sayan Kocaoğlan ve yandaşlarından kurtarmak olduğunu söylüyordu, kendi yaşamını tehlikeye attığını bile bile. Çünkü, her gün topluluğun bir üyesi ya kayboluyor ya da kaçırılıp hapsediliyordu (GYK, s. 16-17).

Eşek, toplantıda artık dayanamayıp Aslan Kral’ın sözünü keserek söz hakkı ister. Cesur bir şekilde, bütün hissettiklerini Aslan Kral’a ve oradaki herkese açıklar:

Sürmegöz Eşek, Kral’ın kendisine söz vermesini bile beklemeden fırladı kürsüye.

“Sayın halkım ve Kral Hazretleri, ” diye başladı söze. “ Ben de bu ormanın bir vatandaşıyım. Herkesle eşit haklara sahibim. Herkes gibi, benim de düşüncelerimi söyleme ve konuşma hakkım var! Ama nedense, hep küçümseniyorum. Hayvan yerine

konulmuyorum! Hayvanlar arasında alay konusu oluyor; aşağılanıyorum. Ormanda düzeni bozan hayvanlara ‘eşek kafalı’ deniyor. Aptallık eden bir hayvan, ‘eşeklik etmek’ le suçlanıyor. Sorumluluğunu yerine getiremeyenlere, ‘ Sen eşek başı mısın? ’ diye soruluyor. Kötü şaka yapanlar, ‘eşek şakası’ yapmakla suçlanıyor. İnatçılara, ‘ eşek inatlı’ deniyor!..” (GYK, s. 77-78).

Sürmegöz Eşek’in bu cesurca tavrı, diğer hayvanları da yüreklendirir:

Eşek’in konuşmalarıyla yüreklenen yalnızca Başpostacı değildi. Kurnaz Tilki de konuşmak istiyordu.

“Ben de çok dertliyim, ” diye söze girdi. “ Adımız çıkmış dokuza, inmez sekize! Ben de orman halkı tarafından aşağılanmaktayım. Benim de dertlerim aynı. Hiç kimse bana inanmıyor, hiç kimse bana güvenmiyor. Bir tek dostum yok! Neymiş efendim, Kurnaz Tilki’ye inanılmazmış, Kurnaz Tilki’ye güvenilmezmiş!.. Böyle düşünenleri, bana bu gözle bakanları kınıyorum! Bu bir haksızlık! Bu bir önyargı! İnsanlar hakkımda öyle söylüyor, öyle kitaplar yazıyor diye, hepiniz inanıyorsunuz onlara! ” (GYK, s. 83).

TDT’de tohum, ilk anlarda, gözlerini karanlıkta açınca çok korkar. Ama pes etmez, solucanın da desteği ile korkularının üzerine giderek ışığa kavuşur:

“Karanlıktan hiç hoşlanmam. Korkuyorum, çok korkuyorum!.. ”dedi çaresizlik içinde tohum.

“Korkma, yalnız değilsin, ” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan.

Tohum yalvardı:

“Ne olur, kurtarın beni bu karanlıktan! ”

“Acele etme, ” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, “bir gün kendi gücünle kurtulacaksın oradan.”

Tohum sızlandı:

“Ben, küçük bir tohumum. Bir lokmacık canım var!.. Benim gücüm ne ki, kendi başıma kurtulayım?.. ”

Umarsızca kıvrandı durdu günlerce. O debelenip çırpındıkça, yavaş yavaş çatladı kabuğu... Çatlaktan küçük bir baş, bir de püsküllü ayaklar fıskırdı...

Tohum, şaşkınlık içinde baktı, o küçük başına, bir de püsküllü ayaklarına:

“Güçlenmek bu mudur acaba?.. ” dedi kendi kendine.

Yeniden yeniden inceledi bedenini... Başını kaldırdı yukarılara. Püsküllü ayaklarıyla sıkıca kavradı nemli toprağı;

“Şimdi daha güçlü hissediyorum kendimi,” dedi.

Tüm gücünü kullanarak başıyla toprağı itip durdu... Yorgunluktan bacakları titredi. Püsküllü ayakları ağrıdı. Avuç avuç terler boşandı yüzünden. Ama o, günlerce sürdürdü çabalarını; bıkmadı, usanmadı...(TDT, s. 18-20).

TDT’de Bilge Kaplumbağa, öykünün en cesur karakteridir. Çalçene Kurbağa, kendi sorunu için dahi kralın huzuruna çıkmaya korkarken; Bilge Kaplumbağa, kurbağaların sorununa çözüm bulmak için kralla görüşmeyi göze alabilmektedir:

“İstersen,” dedi, “birlikte gidelim krala. Sen dertlerimizi anlat, ben de sizden yana olayım!”

Çalçene Kurbağa, duydukları karşısında bir sarardı, bir morardı... Anlamsızca üç dört kez vrakladı... Zangır zangır titremeye başladı korkusundan:

“Bu olacak iş mi?.. dedi, kendi kendine. “Kralın huzuruna çıkıp da, dertli başımı, daha çok mu derde sokacağım!.. O bir kral, hem de acımasız bir kral!.. ‘Demek sen benim yönetimi beğenmiyorsun ha!’ deyip, ya üstüme çullanırsa!.. Ya etlerimi lime lime doğrarsa!.. Ya beni sinek gibi ezerse!.. kendi ayaklarımla ölüme gidecek kadar aptal mıyım ben!..”

Bilge Kaplumbağa; anlamsız vraklamalarından, bedenindeki titremelerden Çalçene’nin korktuğunu anladı. Onu yüreklendirmesi gerektiğini düşündü.

“Çalçene,” dedi, “senin korkularını anlamıyor değilim!.. Ama, sorunlarınızı çözmek için kralla görüşmek zorundasınız. Yaşamınızı sürdürmek istiyorsanız, bunu yapmalısınız!” (TDT, s. 40-42).

Görüldüğü gibi sadece kendine değil, başkalarına bir haksızlık yapıldığında bile, herkese örnek olabilecek biçimde, cesur çözüm önerileri üretebilmektedir Bilge Kaplumbağa.

TÖY’de Erşan, ders esnasında anlamadığı kısımları sormaktan kaçınmayan bir öğrencidir:

Baktım işin içinden çıkamıyorum; bir gün bütün cesaretimi toplayıp öğretmenimize söyledim. “Ben nasıl özet çıkarılacağını bilmiyorum öğretmenim” dedim (TÖY, s. 13).

SYKF’de güçlü oldukları hâlde diğer canlılara zarar vermek istemeyen filler, tehlike anlarında cesur davranmaktan da çekinmemektedirler:

Yalnız, yırtıcı hayvanlar ara sıra küçük yavru fillere saldırırdı. Saldırırdı ama filler, o kocaman gövdeleriyle, yırtıcıların üstlerine öyle bir yürürlerdi ki; zavalcılıklar, çil yavrusu gibi dağılır, korkularından girecek delik ararlardı (SYKF, s. 5).

Patbasan, Horti'nin korkak bir fil olarak değil; aksine cesur bir fil olarak yetişmesini istemektedir. Bu nedenle Loplop Fil'i uyarır:

“Çünkü sen küçüğüm, yetişkin bir fil değilsin! Eğer, annenin dizinin dibinde yürümezsen, pusuda bekleyen yırtıcılar, seni, kaptıkları gibi ‘hoop’ diye, bir lokmada yutup boş midelerine indiriverirler. Böylece onlara nefis bir sabah kahvaltısı olursun. Anladın mı şimdi nedenini?.. ”

“Loplop” dedi Patbasan, “lütfen bir daha korkutma Horti’yi; onun korkak bir fil olarak yetişmesini istemiyorum ben!” (SYKF, s. 40).

MDÜ’de bir grup kurbağa, toplanıp kavga etmek için Minti’nin yanına gider; ancak Minti’yi görür görmez korkarlar ve kimse sorunun ne olduğunu dahi korkudan Minti’ye söyleyemez. Bu esnada, cesur bir şekilde davranan tek kişi vardır, o da yaşlı kurbağadır:

Korkularından, kekeleyerek konuştukları için, sözcükleri sıralamakta zorlanıyorlardı. Üstelik, bir de pot kırmışlar, bıyıklarına bakıp Minti’yi erkek sanmışlardı. Yine de, tüm bu cılız kekemelikleri bastıran bir ses duyuldu sonunda:

“Evet var!.. Sizinle bir alıp veremediğimiz var bizim!”

Böyle yüreklice meydan okuyan, yaşlı kurbağaydı. Minti, bakışlarını yaşlı kurbağaya yönelterek;

“Nedir derdiniz? ” diye sordu.

Sorusunu sorarken, ne kadar da sakın görünüyordu.

Yardım bekler gibi Uzunbacak’a baktı yaşlı kurbağacık... Uzun bacak, başını öne eğmiş, o kocaman ağzını sımsıkı kapamış, tir tir titriyordu korkusundan.

Uzunbacak’tan umudunu kesen yaşlı kurbağa, çalının tam dibine sıçradı tin tin. İyice yaklaşıp sende korkmuyorum dercesine, meydan okuyan bir tavırla baktı Minti’ye (MDÜ, s. 54-55).

SS’de Sıla bazen korksa da kuralların karşısında durabilmek için cesur olmak gerektiğini bilmekte ve öyle davranmaya çabalamaktadır:

Birden durgunlaştı. “Kızım” dedi, “aldığın bu kararı uygulamaya geçirmek büyük bir yüreklilik gerektiriyor; farkında mısın bunun? Ya okul yaşamını sona

erdirirlerse? Ya, göğüsleyemeyeceğin kötü sonuçlara neden olursa!..” Böyle düşününce, biraz önceki gücünü yitirir gibi oldu... “Annemle konuşsam!” dedi (SS, s. 21).

Korkunç bir sıkıntı kapladı Sıla’nın içini. Başını öne eğdi; düşündü... Müdür, kendine göre daha güçlü bir konumdaydı. “Ama,” dedi kendi kendine, “artık ok yaydan çıktı; artık ne olacaksa olacak! Ya bir korkak gibi, tören bitene dek kendimi gizlemeyi başarır, sonra da okuldan kaçmanın bir yolunu bulurum. Ya da, yiğitçe, bu işi sonuna dek sürdürürüm.” Sürdürmeye karar verdi. Sonra da, kararını pekiştirmek istercesine, “Evet, evet evet; sürdürmeliyim!” dedi fısıldayarak. “Şu anda, yapacağım tek şey hazırlıklı olmak. Kendimi yüreklendirmek; kendimi yüreklendirecek sözcükler arayıp bulmak.” Sonunda, “Ama olsun,” dedi, “herkes anlamalı artık, bize dayatılan her şeye boyun eğmek zorunda olmadığımızı. Dayatmacalardan korkmayan, onlardan çekinmeyen, onlardan ürkmeyen öğrencilerin de var olduğunu.” Yüzüne bir gülümseme yayıldı. Aradığı sözcükleri bulduğunun göstergesiydi bu. Artık, yüreğindeki korkuyu söküp atmış, rahatlamıştı... Şimdi bir kelebek kadar özgür duyumsuyordu kendini. Ayakları üzerinde yaylandı, bacaklarını gerdi, omuzlarını dikleştirdi: “Oh be,” dedi. Sonra da yavaşça başını eğerek, sıraların arasından, rakibine bakan biri gibi baktı müdüre (SS, s. 40-41).

SS’de Anıl, felsefe öğretmenine karşı yapılan onur kırıcı davranış esnasında, müdürün karşısında durmaktan çekinmemiştir:

Bir felsefe öğretmenimiz vardı, hepimiz çok severdik onu. Dersleri hep tartışmalı geçerdi; bu yüzden de çok gürültü olurdu sınıfta. Sana anlatacağım olayın geçtiği yıl, sınıfımız müdür odasının bitişiğindeydi. Hiç unutmam, felsefe dersindeydik. Heyecanlı bir tartışmaya girmişti sınıf. Gençliğin verdiği sabırsızlıkla, hep bir ağızdan düşüncelerimizi yüksek sesle söylemeye başlamıştık. Gürültüden yer yerinden oynuyordu. Öylesine tartışmanın heyecanına kaptırmıştık ki kendimizi... Tam da o sırada ardına dek açıldı sınıfın kapısı. Müdür kapıdaydı ve çok kızgın görünüyordu. Öğretmenimize bağırıp çağırmaya ve onu, sınıfa hâkim olamamakla suçlamaya başladı. Öğretmenimiz, bizlerin karşısında bir çocuk gibi azarlandığı için utanmıştı; başını önüne eğerek, kızaran yüzünü gizlemeye çalıştı bizden. İşte tam o anda, beklenmedik bir olay gerçekleşti. Anıl -adı Anıl’dı- ayağa kalktı. Sakin adımlarla kapıya dek yürüdü ve bizim şaşkın bakışlarımız altında, kapıyı müdürün yüzüne kapattı. Yine aynı sakın adımlarla dönüp sırasına oturdu. Sonra ne oldu biliyor musun?.. Bütün sınıf çılgınca alkışladı onu. Benimse, alkışlamaktan ellerimin içi yandı. İşte o günden sonra, okulun mimli öğrencilerinden biri oldu. Bir gün, bir sınıf yoklaması sonunda okuldan atıldı. Daha sonraki günlerde bir söylenti yayıldı okulda: Yasak kitap bulmuşlar çantasında. Yazık oldu Anıl’a...

Sıla, olaya öyle kaptırmıştı ki, “evet” anlamında başını salladı. Makbule Hanım, sessizce Sıla’ya baktı ve konuşmasını sürdürdü:

-Bu olaydan kısa bir süre sonra felsefe öğretmenimiz de gitti (SS, s. 24-25).

ÜKY’de Asuman, eserin sonunda bir tercih yapmak zorunda kalacaktır. Evde ailesi ile birlikte kalmaya devam ederse okuldan alınıp teyzesinin oğlu Osman ile evlendirilecektir; ama İstanbul’a Nurcan’ın yanına giderse okul hayatına kaldığı yerden devam edebilecek ve istemediği biri ile evlendirilmek zorunda kalmayacaktır. Asuman düşünür ve İstanbul’a giderek eğitimine devam etmeyi seçer; ancak daha on dört yaşında böyle bir karar vererek evi terk edip ailesinden uzakta bir yaşam sürmeyi tercih etmesi Asuman’ın okumayı ne kadar da çok istediğinin ve büyük bir cesaretin göstergesidir:

“Yatağımı düzgünce kapatıp, odamdan yavaşça çıktım. Ayakucuna basa basa, bizim korku tüneli koridordan geçtim. Başımı çevirip son kez baktım kulenin koridoruna. Gözümünden iki damla yaş döküldü yolluğun üstüne.

Gözyaşlarımı sildim. Önünde ilk durağı Nurcan abla olan bir yolun uzandığı kapıyı usulcacık açtım. Tüm korkularımı içeride bırakıp, dışarı çıktım. Sessizce kapattım kulenin kapısını.” (ÜKY, s. 227).

G’de kitap ülkesinden gelen kuş, halkın gösteremediği cesaret örneğini gösterip krala karşı konuşabilmiştir:

-Havalanma padişahım havalanma! Dünya malına da güvenme! demiş. Dev karıncalar ülkeyi yiyip bitirdikten sonra tacı neylersin, tahtı neylersin?... Çağırtın Gülkız’ı, kurtarsın ülkeyi! Taht da ona yakışır, taç da... Bırakın, güneş gibi ülkenin üstüne doğsun... (G, s. 25).

Söz konusu değer kapsamında, cesur davranan kahramanların istedikleri sonuçları ulaştıkları görülürken, cesur davranmayanların ise hiç arzu etmedikleri durumlarla karşı karşıya geldikleri tespit edilmiştir.

6.6. Vatanseverlik

TDK Türkçe Sözlük’te vatan “yurt” , vatanseverlik ise “vatansever olma durumu” olarak tanımlanmaktadır(TDK, 2009, s. 2082). Vatansever bireyler, vatani için özveride bulunmaktan çekinmezler.

GYK’da Balerin Kelebek, ülkesi için canını tehlikeye atmaktan çekinmeyerek amaçlarını açık açık belli etmekten geri durmaz:

Balerin Kelebek, bulunduğu her ortamda hiç çekinmeden, amaçlarının ülkeyi hem Kral’dan hem de orman yasalarını yok sayan Kocaoğlan ve yandaşlarından kurtarmak olduğunu söylüyordu, kendi yaşamını tehlikeye attığını bile bile. Çünkü, her gün topluluğun bir üyesi ya kayboluyor ya da kaçırılıp hapsediliyordu (GYK, s. 16-17).

Bilgin Baykuş, sorunun yeni farkında değildir. Ülkesindeki kötü gidişatın yıllar önce farkında olan Bilgin Baykuş, ülkesini bu durumdan kurtarabilmek için gece gündüz çabalamaktadır:

Daha okul yıllarındayken, “Ülkemin tüm sorunlarını çözmek boynumun borcu olsun; tüm aklımı, tüm gücümü, tüm varlığımı ülkeme adayacağıma yemin ederim! ” diye ant içmişti. Sözüne yerine getirebilmek için çok çalışıyor, uykuya çok az zaman ayırabiliyordu (GYK, s. 22).

Her fedakârlığı yapabilecek kadar ülkesine bağlı olan Bilgin Baykuş, ülkesinde herhangi bir karışıklığın çıkmasını istememektedir. Orman Ülkesi’nde savaş çıkma ihtimali, onu ülkesi adına endişe etmeye sevk etmektedir. Bilgin Baykuş, ülkesi için iyi dilekler temenni etmek dışında, bu iyi dilekleri gerçekleştirmek için çaba göstermesi gerektiğini bilen bilinçli bir orman sakinidir:

Kendi kendine düşündü: ‘Ey Bilgin Baykuş; mademki sen bilgesin, mademki sen ormandaki sorunları çözebilecek tek bilginsin, mademki sen kendini ülkeye adayacağına dair ant üstüne ant içtin, hemen paçaları sıvamalısın! Ormandaki barışın bozulmasına asla izin vermemelisin!’ (GYK, s. 28).

SYKF’de keşif gezisine çıkan ekip, yeni bir su kaynağı bulur. Bu durum sürü içerisinde sevinçle karşılanır; ancak bulunan su kaynağı dağın kuzey yamacında olduğu için bulundukları yere epey uzaktır. Bu nedenle Dani, bulduğu çözüm önerisini sunar:

“Kardeşlerim!” dedi. “Derhal, dağın kuzey yamacına göç etmemiz gerekiyor!” (SYKF, s. 15).

Bu fikir, sürüdeki arkadaşları tarafından hiç hoş karşılanmaz; çünkü filler bulundukları toprakları kendi vatanları olarak görüp benimsedikleri için terk etmek istemezler:

Kısa süren sessizlikten sonra, sürü hep bir ağızdan;

“Topraklarımızı asla terk etmeyiz!” diye bağırdı (SYKF, s. 15).

Yukarıdaki alıntılardan görüldüğü üzere incelenen bazı eserlerdeki kahramanlar zor durumlarda dahi vatanlarını terk etmek istememektedir.

6.7. Sabırlı Olma

TDK Türkçe Sözlük’te

“1.Acı, yoksulluk,haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme işlemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.” (TDK, 2009, s. 1671),

şeklinde tanımlanan sabır dengeli ve verimli bir yaşam için insanlarda bulunması gereken özelliklerdendir. GYK’de Bilgin Baykuş’un çalışkanlığının yanı sıra sabrı ile ön plana çıktığını görmekteyiz:

Bilgin Baykuş, gözlerini yumup, Kral’ın sözünü tamamlamasını beklemeye koyuldu. O, tüm meslektaşları gibi sabırlıydı. Sorusuna yanıt alabilmek için gerekirse sabaha dek bekleyebilirdi. Öbür bilginlerden farkı ise, bekleme işini hep gözlerini kapatarak yapmasıydı (GYK, s. 21).

TDT’de orman halkının saygı duyduğu Bilge Kaplumbağa, olaylar karşısında öfkeli de olsa karşındakinin sözünü bitirmesini beklerdi:

Öfkeliydi öfkeli olmasına ama, Bilge Kaplumbağa da, diğer bilgiler gibiydi... Ne denli öfkeli olursa olsun, karşındakini incitmemeye özen gösterirdi. Önce onu dinler, anlamaya çalışır, sonra söylerdi ne söyleyecekse...(TDT, s. 36).

YTÇ’de Korkmaz’ın aceleci davranışları karşısında annesi, onu uyarmaktadır:

Okulun içine girince, annemin elinden tuttum sıkıca. Uzun bir kuyruk vardı, kayıt kuyruğuymuş. Biz de girdik kuyruğa.

“Bize sıra çabuk gelir mi? ” diye sordum anneme.

“Sabırlı olmayı öğrenmelisin; bak, artık okula başlayacaksın” dedi bana.

Sustum ve bekledim. Sonunda bize de geldi sıra (YTÇ, s. 55-56).

Korkmaz, öğretmen ve arkadaşlarının olumsuz tavırları yanında bir de zayıf not alınca okula gitmek istemez. Annesi, bu durumun geçeceğini, sabredebilirse okuma-yazmayı çok kısa bir sürede öğreneceğini belirtir:

“Yazılıda zayıf aldım.”

“Bunun için mi okula gitmek istemiyorsun?.. Her zayıf alan, okulu bıraksa, okullarda öğrenci kalmaz tatlı oğlum! Sana bir şey söyleyeyim mi, öğrenciyken o kadar zayıf aldım ki ben; ama, yine de okulu bırakmadım! ”

“Babam da zayıf almış mı? ”

“Ooo! Baban sınıfta bile kalmış. Haylazın biriymiş! ”

“Tamam, okula gideceğim! Ama, okumayı ilk ben öğreneceğim! ”

“Zaten öğrenmek üzeresin serçecik! Yüzdün yüzdün kuyruğuna geldin. Ne kaldı şunun şurasında! ‘Sabreden derviş, muradına ermiş’ demişler. ” (YTÇ, s. 104).

Özcan, öykülerinde bilge karakterlere öncelikle sabırlı olma özelliğini vererek, okurlarına sabırlı olmanın önemini aktarmaya çalışmıştır.

6.8. Çalışkan Olma, Çaba Gösterme

İnsanların yaşamları süresince, hedeflerine ulaşabilmeleri için öncelikle elinde gelen tüm çabayı göstererek çalışmaları gerekmektedir. Ayrıca, çalışmak insanın kendini iyi hissetmesine de yardımcı olmaktadır. GYK’de baykuş, bilgin olabilmek için çok çalışmanın gerekli olduğunu göstermektedir:

O, gündüzleri uyukluyor gibi görünse de, asla uyumazdı. Her zaman uyanıktı... Gözlerini kapardı kapamasına ama, daha iyi düşünebilmek için yapardı bunu. Gözleri açıkken düşünemezdi çünkü. Gün boyu düşünür, geceleri de keşfe çıkardı. Daha okul yıllarındayken, “Ülkemin tüm sorunlarını çözmek boynumun borcu olsun; tüm aklımı, tüm gücümü, tüm varlığımı ülkeme adayacağıma yemin ederim! ” diye ant içmişti. Sözünü yerine getirebilmek için çok çalışıyor, uykuya çok az zaman ayırabiliyordu (GYK, s. 21-22).

Bilgin Baykuş, Orman Ülkesi’ni içinde bulunduğu karışıklıktan kurtarmak için acilen bir şeyler yapması gerektiğinin farkındadır:

Kendi kendine düşündü: ‘Ey Bilgin Baykuş; mademki sen bilgesin, mademki sen ormandaki sorunları çözebilecek tek bilginsin, mademki sen kendini ülkeye

adayacağına dair ant üstüne ant içtin, hemen paçaları sıvamalısın! Ormandaki barışın bozulmasına asla izin vermemelisin!’ (GYK, s. 27-28).

TDT’da tohum, tüm korkulara rağmen çaba gösterip sabrederek ışığa kavuşulabileceğinin güzel bir örneği olmaktadır:

“Acele etme, ” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan , “bir gün kendi gücünle kurtulacaksın oradan. ”

Tohum sızlandı:

“Ben, küçücük bir tohumum. Bir lokmacık canım var!.. Benim gücüm ne ki, kendi başıma kurtulayım?.. ”

Umarsızca kıvrandı durdu günlerce. O debelenip çırpındıkça, yavaş yavaş çatladı kabuğu... Çatlaktan küçük bir baş, bir de püsküllü ayaklar fışkırdı...

Tohum, şaşkınlık içinde baktı, o küçücük başına, bir de püsküllü ayaklarına:

“Güçlenmek bu mudur acaba?.. ” dedi kendi kendine.

Yeniden yeniden inceledi bedenini... Başını kaldırdı yukarılara. Püsküllü ayaklarıyla sıkıca kavradı nemli toprağı;

“Şimdi daha güçlü hissediyorum kendimi, ” dedi.

Tüm gücünü kullanarak başıyla toprağı itip durdu... Yorgunluktan bacakları titredi. Püsküllü ayakları ağrıdı. Avuç avuç terler boşandı yüzünden. Ama o, günlerce sürdürdü çabalarını; bıkmadı, usanmadı... (TDT, s. 18-20).

TDT’de Bilge Kaplumbağa, sorunları çözmek için bağırp çağırmanın çözüm olmayacağını, çözüme ulaşmak için çabalamak gerektiğini gösterir:

Bilge Kaplumbağa sakın bir sesle;

“Genç kardeşim, böyle bağırp çağırmakla bir şey elde edemezsin. Her sorunun bir de çözümü vardır,” dedi.

Hayvanlar hep bir ağızdan sordular:

“Çözüm nedir? Çözüm nedir?..”

Bilge Kaplumbağa sakın ve yatıştırıcı bir sesle;

“Gelin, hep birlik olalım,” dedi. “Kralın huzuruna çıkalım, hakkımız neyse alalım!..” (TDT, s. 45-46).

TDT’de Özlem’in okula gidemeyecek kadar küçük olmasına rağmen, tatil hazırlıklarını kendisinin yapması dikkat çekmektedir:

Özlem de kendi hazırlığını yaptı. Sırt çantasına mayosunu, güneş gözlüğünü, deniz simidini, bir de resimli öykü kitaplarını yerleştirdi düzgünce. Küçüktü ama, doğrusu çok becerikliydi Özlem... (TDT, s. 60).

Özlem hem çalışkanlığı hem de çantasına bıraktığı resimli öykü kitapları ile yaşıtlarına örnek olabilecek bir görüntü çizmektedir.

TÖY’de Cemre, hayal gücü geniş bir karakterdir. Yazın, köydeki en büyük hayali belgesel film çekebilmektir ve bu hayalini gerçekleştirmek için yaz boyunca düzenli bir şekilde çalışmaktadır:

Unutmadan, hem türkünün adını, hem de yapmam gerekenleri not ettim:

- Yaylanın Çimenine Kuzu Yayılır; CD. (Fon müziği için)
 - Belgesel çekimiyle ilgili kitaplar. (İncelenecek)
 - Mekân oluşturma. (Annemden yardım istemeliyim)
 - İbibik kuşu, yuvası, yumurtaları, varsa yavruları çekilecek (En zor iş!)
- (TÖY, s. 48-49).

“Anne, hani var ya” dedim, (cümleme, neden böyle başladıysam!) “sabah kalktığımızda, ibibik kuşu ötünce; ‘söğütlere su yürümeye başlamıştır artık’ demiştin ya... Söğütlere su yürümek ne demek?” (TÖY, s. 52).

Artık kafamda pek çok şey netleştiği için, planlarımı adım adım gerçekleştirmeye karar verdim. Bir gün önce, yani cumartesi günü, küçük bir keşif gezisi yaptım. Gördüm ki, armut ağacındaki kovuk, boyumun yetişemeyeceği yükseklikte. Yuvaya ulaşabilmem için bir merdiven gerekiyordu. Sonra, çalılar arasında gizlenebileceğim yerleri saptadım. İbibik’in dikkatini çekmek için nasıl giyineceğimi filan da iyice düşündüm (TÖY, s. 53).

Böylece, ön hazırlıklar bitmiş, işbaşı yapma zamanı gelmişti. Ayaklarımda toprak rengi lastik ayakkabılar, kameram elimde, armut ağacının az ötesindeki kuşburnu çalısının dibine, pusuya yattım. Gözlerim faltaşı gibi açık ;epey bir süre ağaç dallarını, çevreyi kolaçan ettim .Ne yazık ki daldan dala sıçrayan serçelerle, “gak gak” diye ötüp duran kargalardan başka kuş yoktu görünürlerde. Sonunda pes ettim; çünkü sıkıntı bastı beni. Kendi kendime; “Bu ibibik’in geleceği filan yok, en iyisi yuvasını görünteleyeyim” dedim... (TÖY, s. 55).

Kendime müthiş bir güven gelmişti. Ne yapıp edip, gerekirse akşama dek nöbet tutacak, hava kararmadan ibibik kuşunu da çekecektim!.. Durmanın oturmanın zamanı değildi. Yeniden bahçeye fırladım (TÖY, s. 58).

Tam on beş gün, belgeselimin üzerinde yoğun bir çalışma yaptım. Mekân oluşturmak için çok güzel manzaralar çekebilmeyi başardım; ibibik kuşu kuluçkaya yatarken, havada uçarken, ağacın dalında beklerken... İbibik'in utangaç duruşunu, alıcı kuşların ürkütücü görünüşlerini de tabi... Çektiğim görüntülerin uzunluğu üç saati buldu. Mekân oluştururken, annem bana yardım etti. İstediklerimiz kitaplar, beş gün önce geldi. Yutar gibi okudum ve pek çok şey öğrendim, en çok da kurgulama konusunda... (TÖY, s. 62).

YTÇ'de Korkmaz, istedikleri için çaba göstermeyi sever. Okumayı öğrenmeyi de çok istemektedir:

İnsan sözü vermişim ya!.. Hiç boş durmuyordum. Okumayı çabuk öğreneyim diye, bisiklete bile binmiyordum. Bilgisayarım yapıldı, ama onu da açmıyordum. Arı gibi çalışıyorduk annemle birlikte. Beşinci kitaba geçmiştik. Bir yandan okuyor, bir yandan da heceleri öğreniyordum. Yalnız, 't' li hecelerle 'k' li hecelerde takılıyormuşum, öyle diyordu annem. Bu gidişle yakında okumayı öğrenir, öğretmenime sürpriz yaparmışım; çünkü, iki kitabımız kalmış geride.

Bence annem doğru söylüyor, yakında öğreneceğim okumayı (YTÇ, s. 92).

SYKF'de Dani, sürübaşı olduğu için sürüsünü kollama görevini benimsemiştir. Bu nedenle, sürüde baş gösteren sorunları çözmek için sürekli bir çaba içerisinde:

"Yeni bir su kaynağı bulmalıyım. Sürümü yok olmaktan kurtarmalıyım! Ama nasıl?" deyip duruyordu.

Sorunu çözmek için, öncelikle, "nasıl" sorusuna bir yanıt bulması gerektiğini biliyordu Dani. Bu amaçla, sık sık Gölge Göl'ün çevresinde doluyor; hortumunu göle batırıp çıkarıyor, keskin dişleri ile toprağı yarıyor, kendince araştırmalar yapıyor; suyun yüzeyine düşen gölgelerden kendince anlamlar çıkarmaya çalışıyordu. Gölde, ufak bir dalgalanma görse ya da bir kurbağanın sudan başını çıkartıp "vırak" diye bağırdığını duysa heyecanlanıyor, kendine bir işaret verildiğini sanıyordu. Küçük gözlerini dağın tepesine dikey, uzun uzun düşünüyordu. Ama, ne kadar düşünürse düşünsün, "nasıl" sorusuna bir yanıt bulamıyor, bu yüzden yılgınlığa düşüyordu.

...

Hemen bir keşif gezisine çıkmaya karar verdi.Sürünün arasından; sağlıklı yerinde, akıllı fillerden dört yoldaş seçti kendine.

...

Keşif ekibi, çok da uzun sayılmayacak bir sürede, müjdeli haberle geri döndü (SYKF, s. 11-14).

SS’de Aysun, çalışkan bir kızdır. Aslında çalışkan olmak zorundadır dense daha doğru olur; çünkü annesi onu ve kardeşlerini bırakıp gitmiştir. O günden beri Aysun, evin işlerini ve kardeşinin bakımını üstlenmek durumunda kalmıştır:

Sabahtan kalan kahvaltı bulaşıklarını yıkadı. Evi süpürdü. Kardeşinin ödevini bitirmesine yardımcı oldu. Buzdolabında beklemekten çürümüş ve kokuşmuş yemek artıklarını çöpe attı. Kardeşi, patates kızartması ve makarnadan başka bir şey yemez olmuştu son günlerde. Küçük bir tabak patates kızartması hazırlayıp koydu onun önüne. Akşam için tarhana çorbası pişirdi. Bütün bu işleri bir saat gibi kısa bir sürede tamamladı. Sonra da, bir gün önce aldığı, bakmaya fırsat bulamadığı derginin sayfalarını gözden geçirdi (SS, s. 74-75).

ÜKY’de Asuman, on dört yaşını yeni bitirmiş olmasına rağmen evin neredeyse tüm işlerinin sorumluluğunu üstlenmiş durumdadır:

Her gün sabah altıda kalkıyor, evi köşe bucak temizleyip, tuvaleti, banyoyu ovuyorum. Bulaşıkları da yıkayıp yemeği yaptıktan sonra, oturuyorum bir köşeye, elime dantelimi alıyorum (ÜKY, s. 54).

Teyzesine gönderilen Asuman’a annesinin verdiği öğüt:

“Teyzengilde tembellik edersen, kapılarına bağladıkları köpek kadar değerlin kalmaz gözlerinde; insanı sevdiren çalışkanlığıdır.” (ÜKY, s. 118).

Asuman, köydeki teyzesinin evinde herkesin iş bölümü yaparak çalışmasına şaşırır; çünkü evde abisinin ve babasının işlerini hep o yapar, annesi sürekli ona iş buyurur:

“Bugün köye gelişimin on beşinci günü. Tüm ev halkı erkenden ayaktayız yine. Sabahın iç ürperten serinliğinde, yeleğini hırkasını üstüne geçiren herkes, bir işin ucundan tutmak için, telaşlı koşuşturmacalarla dağıldı sağa sola... Hacer yenge ekmek evinde kahvaltı için çorba pişiriyor. Teyzemin kuması Zakire yenge namaz saatini kaçırmamak için ivedi ivedi aptesliğin yolunu tuttu. Sevim kulluğa indi, Çomar’a yal hazırlayacak. Osman ağabeyim ile Nurcan ablanın nerede olduklarını bilmiyorum. Ayşe ahıra, sığırları salmaya gitmiş.” (ÜKY, s. 179).

“Burada -bizim evdeki gibi- işlerin hepsi bir kişinin üstüne yıkılmıyor; herkesin ertesi gün hangi işi yapacağı önceden belli genellikle.” (ÜKY, s. 183).

Köy yaşamında, insanların erkenden kalkıp işlerini yapmaya başladıklarına da değinilmiştir:

“Güneş henüz doğmadı; ama köylüler çoktan uyanmış. Evin bacalarından tüten incecik dumanlar, gökyüzüne uzayıp gidiyor. Açık pencerelerden göçe çorbası kokuları yayılıyor her yana. ” (ÜKY, s. 167).

ÜKY’de çalışkanlık değeri daha çok köy yaşamının verdiği bir özellik olarak yansıtılmıştır.

Padişah, sorunun çözümü için Gülkız’dan medet umarken Gülkız bu durum karşısında, hiç böbürlenmeyip padişahı üç gün süre ister. Gülkız, bu üç günlük süre zarfında ülkeye zarar veren karıncalardan kurtulmak için çözüm arar:

Üç gün üç gece düşünme izni istemiş padişahı.

Üç gün dediğin ne ki, göz açıp kapayıncaya dek geçer! Gülkız da böyle düşünmüş olmalı ki, dört dönüp fir dolanmış. Yokuşlarda ter dökerek, inişlerde tırnak sökerek; derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçmiş. Kitapları yeniden gözden geçirmiş. Gölge olup dev karıncaların peşine düşmüş, toprak olup ayaklarının altına dökülmüş. Var varmış, sür sürmüş (G, s. 26).

Gülkız, sorunu çözdükten sonra kraliçe olur; ama ne kitap okumaktan ne de kitaplardan öğrendiklerini uygulamaktan vazgeçer. Hatta, çalışmanın kendisine faydalarını anlatarak padişahın kızını da çalışmaya teşvik edip hayatının anlamını bulmasını sağlar:

Gülkız güngörmüş, devran sürmüş. Çiğ iken pişmiş, ham iken olgunlaşmış. Onca kitap okuyunca, insanın bin türlü hâinden anlar olmuş. Çirkin kızı karşısına alıp da, diğer padişahlar gibi, “ Kırk katır mı, kırk satır mı istersin? ” diyecek değil ya... Dememiş. Dememiş dememesine de, diyeceğini demekten de geri durmamış. Yaptıklarını, yaşadıklarını kızın önüne dökmüş; “Böyleyken böyle oldu. Yürüyene yol mu dayanır; elbet varacağı yere varır! Yarından tezi yok, karın tokluğuna bir iş bul çalış. Yeter ki yürümen gereken yolda yürü; el okşamazsa yel okşar! ” Deyince, çirkin kız, boyun büküp el etek öpmüş. Gidip bir sürüye baş, çobanlara yoldaş olmuş. Öyle kınalı kuzular, öyle analı kuzular yetiştirmiş ki, görenlerin parmağı ağzında kalmış. Kara yüreği, ak pınarlardan daha ak olmuş. Ne dünyası ıssız kalmış, ne de elin attığı taş yakınına düşmüş (G, s. 30, 31).

Yukarıdaki alıntılardan da görüldüğü üzere Özcan, çalışkanlık değerine incelenen öykülerinde sıklıkla yer vermiştir.

6.9. Diğerkâmlık

“Özgeci, özgecil” (TDK, 2009, s. 522) olarak tanımlanan diğerkâmlık, kişisel bir fayda sağlamayı beklemeden başkasına ya da başkalarına yararlı olmak için çalışmayı ifade etmektedir.

GYK’de Balerin Kelebek’in ve kurdukları topluluktaki diğer üyelerin, ülkeleri uğruna, kendi canlarını düşünmeden tehlikeye attığı görülmektedir:

Balerin Kelebek, bulunduğu her ortamda hiç çekinmeden, amaçlarının ülkeyi hem Kral’dan hem de orman yasalarını yok sayan Kocaoğlan ve yandaşlarından kurtarmak olduğunu söylüyordu, kendi yaşamını tehlikeye attığını bile bile. Çünkü, her gün topluluğun bir üyesi ya kayboluyor ya da kaçırılıp hapsediliyordu (GYK, s. 16-17).

Bilgin Baykuş’un ülkesine ve halkına duyduğu sevgi, kendisinin dahi önüne geçmiştir. Öyle olmasaydı, onun gibi örnek bir kişiliğe sahip bilge biri, asla düşündüklerinin aksini söyleyemezdi:

“Yüce Kralımız,” dedi, “elbette sizden daha güçlüsü yok bu ormanda! Siz yalnız güçlü değil, çok da iyi yürekliniz! Bir kral olduğunuz halde, kan döken kral olmadınız. Ülkemizi, kendi keyfinize göre değil, yasalarla yönettiniz. Her ne kadar bu yasaları, halkınıza pençe zoruyla onaylattıysanız da, bilge hayvanlara, yasaların istediğiniz şekilde hazırlanması için baskı yaptıysanız da, ülkenin yasalarla yönetilmesini sağladınız. Tüm bunlar gösteriyor ki, siz adil bir kralsınız. Siz, halkını seven bir kralsınız.”

Aslında, Bilgin Baykuş’un gerçek düşünceleri değildi bu söyledikleri. Aslan’ın da, pek çok kral gibi yalnız kendini düşündüğünü, zamanında halkına çok zulmettiğini biliyordu. Gerektiğinde, yasaları hiçe sayarak pek çok masumu mağara zindanlarına hapsedtiğini biliyordu. Ne yazık ki ,orman halkını korumak için böyle konuşmak zorundaydı... (GYK, s. 28-29).

Görüldüğü gibi Bilgin Baykuş, Aslan Kral hakkında asıl düşüncelerini söyleyememektedir; çünkü durumun ne kadar kritik olduğunun farkındadır. Kendinden önce halkını düşünmektedir.

TDT’de bostan sahibi, bostana diktiği korkuluğa çok güvenmektedir. Onun kuşları bostandan uzak tutacağından o kadar emindir ki durumu kontrol etmek için

bostana gelmez. Ancak korkuluk çok merhametlidir, görevini yapamadığı için üzgün olsa da kendinden ziyade kuşları düşünmekten geri durmaz:

“Keşke, ben de onlar gibi ürkütücü olabilsem! ”

Sonra, bu düşüncesinden dolayı utanç duyuyor, kendini azarlamaya başlıyordu:

“İyi yürekli bir korkuluğa yakışır mı böyle düşünmek... Acımasız olmak, kuşları açlığa mahkûm etmek!.. Eninde sonunda küçücük bir kuş onlar! Korumasızlar üstelik!.. Aç mı kalsınlar yani?.. Karınlarını, bahçelerden bostanlardan doyurmasınlar da, nereden doyursunlar?..” (TDT, s. 30).

SYKF’de fil sürüsü, su kaynağından dönerken, aniden hortuma yakalanır. Bu esnada, herkes kendini korumaya çalışırken, Patbasan kendinden ziyade Horti’yi düşünmektedir:

Patbasan, Horti’yi, yanına çekti hızla. Bacaklarını, siper etti onun gövdesine (SYKF, s. 44).

TÖY’de Cemre’nin annesi gün içerisinde kendi rahatından, isteklerinden ziyade komşuların rahatını düşünmeye özen göstermekte ve bu doğrultuda davranmaktadır:

Sesimi yükselterek , “Anne! ” diye yeniden seslendim: “Radyonun sesini biraz daha açar mısın? ”

“Açamam yavrucuğum! ”dedi, annem.

“Neden? ”

“Sabahın bu saatinde, komşuları rahatsız edelim mi istiyorsun? ”(TÖY, s. 47-48).

SS’de Makbule Hanım, kızı doğunca yaşam tarzında bazı değişikliklere giderek fedakârlıklarda bulunur:

-Bak kızım, dedi, sen beni cahil ve kafası çalışmayan bir anne yerine koyuyorsun. Ben akıllı bir kadını; benden öğreneceğin çok şey var daha senin. Sen doğmadan önce zamanımın çoğunu okumaya ayırırdım ben... Ne zaman ki sen doğdun, tüm özel zevk ve isteklerimden uzaklaştım. Zevkle okuduğum öykü ve romanları bir kenara bıraktım. Sonra da, dizi dizi ansiklopediler ve çocuk bakım kitaplarıyla doldurdum evi. Doğduğundan beri tüm ilgimi, tüm sevgimi sana yönelttim. O günden sonra senin için yaşamaya başladım. Biliyorsun; ben dar gelirli, beş çocuklu bir aileden geliyorum. Gerçekleştirilememiş özlemlerle geçen çocukluk ve gençlik yıllarımı asla unutmuş değilim. Geçmişte isteyip de yapamadıklarımı kızım yapsın.

Yaşayamadıklarımı kızım yaşasın istedim bugüne dek... Varım yoğun, canım ciğerimsin sen. Bugüne dek tek amaç edindim kendime: senin iyi bir eğitimden geçmen... Yıllardır, seni bilgiyle donatmak, sorularına doğru yanıtlar verebilmek için çabalayıp durdum. Ama şimdi... ama şimdi... Sustu. Gözlerinde birikiveren yaşları ellerinin tersiyle sildi. Titreyen bir sesle güçlkle bitirdi konuşmasını: ama şimdi... bu yaşadıklarımıza bir anlam veremiyorum! (SS, s. 12-13).

Diğerkâmlık değeri kimi zaman bir annenin çocuklarına karşı sergilediği tavırlarda kimi zamanda ülkesini çok seven bir bilginin iç karışıklıkları önlemek adına verdiği mücadelelerde göze çarpmaktadır.

6.10. Duyarlı Olma

Duyarlılık Türkçe sözlükte “Duyarlı olma durumu.” (TDK, 2009, s. 580) olarak tanımlanmıştır. Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerde yer alan duyarlılık değeri ile ilgili farklı yerlerdeki bulgular aşağıda verilmiştir:

GYK’de Bilgin Baykuş, ülkesinde olup biten tüm olaylara karşı duyarlıdır. Olaylar sonucunda durum kritiği yapar, olaylardan ülkesinin en az zararla çıkabilmesi için elinden geleni yapması gerektiğini bilmektedir:

Bu durumda, orman barışı her an bozulabilirdi. Korkunç iç savaşlar çıkabilir, orman yasaları ayaklar altına alınabilirdi. Gerçi, Bilgin Baykuş bir bölümünü kendisinin hazırladığı orman yasalarını beğenmiyor, çoğunun hayvan haklarına karşı olduğunu düşünüyordu. Hele de Kral’ın yetkisini arttıran maddenin mutlaka değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Yine de bu yasaların savaş nedeni ile ayaklar altına alınmasını istemiyordu. Yüreği elvermiyordu buna. Yasaların çiğnendiği, yok sayıldığı bir ormanda yaşanabilecekleri düşünmek bile korkunç geliyordu ona.

Kendi kendine düşündü: ‘Ey Bilgin Baykuş; mademki sen bilgesin, mademki sen ormandaki sorunları çözebilecek tek bilginsin, mademki sen kendini ülkeye adayacağına dair ant üstüne ant içtin, hemen paçaları sıvamalısın! Ormandaki barışın bozulmasına asla izin vermemelisin!’ (GYK, s. 27-28).

Toplantı esnasında aniden acı acı anırmaya başlayan Sürmegöz’ün durumuna duyarsız kalamayıp, ona yardımcı olmaya çalışan orman sakinleri vardır:.

O sırada; bostan çapalayıcısı Tombul Solucan, İşçi Arılar Topluluğu ve Balerin Kelebek, Sürmegöz Eşek’in bu yürek yakan anırmaları karşısında duygulandılar. Gözlerinden yaşlar süzüle süzüle Eşek’in başına toplandılar. Sırtını sıvazlayıp alnını ovdular. Ama, Sürmegöz’ü susturmak olası değildi.

Bunun üzerine, Genç Fındıkzade bir avuç dolusu menekşe toplayıp, Sürmegöz'e koklatması için Balerin Kelebek'e uzattı. Balerin Kelebek menekşe kokusunu Sürmegöz'ün burnuna tuttu.

Sürmegöz Eşek, belki gösterilen ilgiden, belki de rahatlatıcı menekşe kokusunun etkisiyle yavaş yavaş kendine geldi. Önce anırmaları kesildi, sonra tepinmeleri (GYK, s. 74-76).

“Sakakuşunun Tüyleri” isimli öykünün geneline, Türkçe kelime kullanmanın öneminin sindiğini görmekteyiz:

Öykünün çok güzel bir mesajı, yani iletisi var.” (Öğretmenimiz, ‘mesaj’ sözcüğünden hiç hoşlanmaz) (TÖY, s. 12).

(Benim yazar teyzem kızsı da, daha sükseli olduğunu düşündüğüm için ‘acıklı’ yerine, dramatik diyorum. Bir de trajedik ve stratejik var; onların anlamlarını bilmiyorum.) (TÖY, s. 12).

TÖY’de Suna, düşünde de olsa, köpeği ona zarar vermek isteyen çocukların elinden kurtarır:

Baktım, ellerinde taşlar sopalar, benim yaşlarımda yedi sekiz çocuk, paldır küldür bana doğru koşuyor. Aynı anda, bir de köpek fırladı önüme. Korkmuş zavallı, soluk soluğa... Bölcür bölcür yüzüme bakıp; “Sakla beni! ”dedi. Şaşırdım; “Efendim? ”dedim. “Sakla beni!.. ” Aman ne tatlı, ne tatlı; minik minik patileri var, dünya tatlısı bir şey! Hemen kendimi köpeğe siper ettim. Avazım çıktığı kadar; “tey tey tey teyyy! ”diye bağırdım.

Taşlı, sopalı çocuklar;

“Kaçın; deli vaaar! diye korku içinde bağırışıp kaçışarak, geldikleri ara sokağın derinliklerinde kayboluverdiler. Birden hava değişti. Rüzgâr kesildi, martı çığlıklarıyla denizin sesi de duyulmaz oldu. Köpekle karşı karşıya kalakaldım. O bana bakıyor, ben ona... (TÖY, s. 30-31).

Yukarıdaki alıntılardan ve açıklamalardan da görüleceği üzere yazar duyarlılık değerine kimi zaman Türkçe kelime kullanımına dikkat çekmek için kimi zamanda diğer canlıların yaşamlarına saygı gösterilmesi gerektiğini vurgulamak için eserlerinde yer vermiştir.

6.11. Barış

Barış, dünya genelinde huzurun sağlanabilmesi için gerekli bir değerdir. Bu sebeple, insanların bu değeri benimsemeleri büyük bir önem teşkil etmektedir. GYK'de Bilgin Baykuş, barışın bir ülke için ne kadar önemli olduğunu bilmektedir. Bu yüzden ülkesinde savaş çıkmasını ve yasaların çiğnenmesini istememektedir:

Bu durumda, orman barışı her an bozulabilirdi. Korkunç iç savaşlar çıkabilir, orman yasaları ayaklar altına alınabilirdi. Gerçi, Bilgin Baykuş bir bölümünü kendisinin hazırladığı orman yasalarını beğenmiyor, çoğunun hayvan haklarına karşı olduğunu düşünüyordu. Hele de Kral'ın yetkisini arttıran maddenin mutlaka değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu. Yine de bu yasaların savaş nedeni ile ayaklar altına alınmasını istemiyordu. Yüreği elvermiyordu buna. Yasaların çiğnendiği, yok sayıldığı bir ormanda yaşanabilecekleri düşünmek bile korkunç geliyordu ona (GYK, s. 27-28).

Ülkesinde, barışın korunması adına elinden geleni yapmaya hazırdır Bilgin Baykuş:

Kendi kendine düşündü: 'Ey Bilgin Baykuş; mademki sen bilgesin, mademki sen ormandaki sorunları çözebilecek tek bilginsin, mademki sen kendini ülkeye adayacağına dair ant üstüne ant içtin, hemen paçaları sıvamalısın! Ormandaki barışın bozulmasına asla izin vermemelisin!' (GYK, s. 28).

Bilgin Baykuş, ülkedeki sorunların barışçıl bir yolla çözülebileceğine olan inancını kaybetmemekte ve adımlarını bu doğrultuda atmaya özen göstermektedir:

"Sizin gibi barışsever bir krala, ancak böyle bir davranış yakışır, Sayın Kralım," diye karşılık verdi Bilgin Baykuş ve, 'Buraya kadar iyi idare ettim,' diye düşündü.

İşi, kavgasız, savaşız çözüme aşamasına getirmişti (GYK, s. 32-33).

MDÜ'de yaşlı kurbağa, neden Minti ile savaşmak istediklerini unuttur. Bu noktada yazar, genel olarak, savaşlara değinir:

Ama işin yadırgatıcı yanı, böyle bir saldırıya neden gerek duyduklarını, su püskürtme yarışını, aralarında geçen tatsızlıkları filan unutmuştu. Ne de olsa o, yaşlı bir kurbağaydı ve pek çok yaştı gibi bunamıştı biraz.

Hem, bir savaşa akla uygun bir neden göstermek o kadar da kolay değildir... (MDÜ, s. 55).

SS’de Sıla, kısıtlamaları barış önünde bir engel olarak görmektedir, barışa yaklaşmanın yolunun, özgürlükten geçtiği inancındadır:

Daha özgür bir dünyaya, daha iyi bir yaşama özlem duyuyorum. “Ben de,” diye fısıldadı Sıla, “Ben de.” Düşlediğimiz dünyayı gerçekleştirmemizi engellemek için önümüze çıkanlar karşısında asla boyun eğmemeliyiz, asla!.. “Evet” diye fısıldadı Sıla, “evet.” İşte o zaman dünyayı güzellikler kurtaracak; insanlar özgürlükler denizinde yüzecek. İşte o zaman, savaşlar sona erecek, herkes birbiriyle kardeş olacak. “İşte o zaman,” dedi Sıla, “ne avlayan, ne de avlanan olacak...”(SS, s. 20-21).

Barış değerine, incelemeye esas alınan eserlerde pek sık yer verilmediği tespit edilmiştir.

6.12. Sevgi

Bireyleri bir arada tutan sevgi, insanı insan yapan temel değerlerin başında gelmektedir. Anne sevgisi, evlat sevgisi, doğa sevgisi, hayvan sevgisi, vatan sevgisi vb. olmak üzere sevginin birçok türü vardır.

TDT’de korkuluğun üzerinde bulunan paltonun eski sahibi, hayvansever bir insandır:

Sırtındaki paltonun eski sahibi, tam bir kuş hayranıydı. Nerede yaralı bir kuş görse, hemen onun yaralarını sarar, iyileştirmeden de bırakmazdı. Ne zaman elinde sapanla dolaşan bir çocuk görse kaşları çatılır, üzüntüyle buruşurdu yüzü:

“Kuşlar da can taşıyor çocuğum, kuşlar da can taşıyor!” derdi.

Sonra, ne yapar eder, çocuğun elinden sapanı almayı başarırdı.

Ayrıca, evinde beslediği bir de kargası vardı. Ona konuşmayı bile öğretmişti... Güvercinlere ise, yem atmadığı gün olmazdı (TDT, s. 25-26).

TDT’de Kraker, anne olmak istemektedir. Sonunda yavruları olur ve bu durum onu çok mutlu eder.Yavruları doğduğu andan itibaren, onların üzerlerine titreyerek annelik vazifelerini yerine getirmeye özen göstermektedir:

Öyle sevindi, öyle sevindi ki, Kraker... Sevgi ve şaşkınlıkla baktı kediciklerin her birine. Patileriyle okşadı onları... Yavruların tüylerinin ıslak olduğunu fark etti... Islak tüyleri kurutmak için çabuk çabuk yaladı. Hasta olmalarından korkmuştu... Sonra onları emzirmek istedi... (TDT, s. 54).

TDT’de Özlem’in, annesi ve babası çalışan insanlardır. Bu nedenle Özlem, zamanının çoğunu oyuncak ayısı Pofuduk ile geçirmektedir. Birlikte çok zaman geçiren Özlem ve Pofuduk birbirlerini çok sevmekte, ayrı kadıkları zaman içerisinde birbirlerine özlem duymaktadırlar:

Ama o, oyuncaklarının içinde en çok Pofuduk’u severdi. Pofuduk olmadan sofraya oturmaz, Pofuduk’suz yatağa girmez, Pofuduk’suz sokağa bile çıkmazdı... (TDT, s. 57).

Tam on beş gün yalnız başına yaşamayı başardı Pofuduk. Aslında, yalnızlıktan pek sıkılmadı. Ama, Özlem’i çok özlemiş, ona kavuşacağı günü dört gözle beklemeye başlamıştı.

...

Kapıdan ilk giren Özlem oldu. Sevinç çığlıkları atarak, doğruca Pofuduk’un yanına koştu Özlem. Onu kucaklayıp öptü:

“Seni öyle çok özledim ki...” dedi (TDT, s. 70-72).

Özcan, “Söğütlere Su Yürürken” isimli öyküde de hayvan sevgisine değinmektedir:

“Çoook güzel ötüyorsun ibibik kuşu; n’oluuur, n’olur ama minnacık olsun kendini göster bana!” diye yalvarmaya başladım. Ben öyle yalvarırken, armut ağacının cılız dallarından birinde bir kıpırtı, bir sallanma oldu. Gözlerim yuvalarından fırlayıverdi... Oradaydı, o cılız dalın üzerinde!.. Kiremit rengi boynu, siyah beyazlı kanatları, ince uzun gagası, telek telek ibiğiyle, kuş değil, düşlerimin masal kahramanı gibi!.. (TÖY, s. 42).

Cemre ve ailesi, türküleri çok sevmektedir:

Türküleri çok severim ben, annemle babam da öyle... İçim kıpır kıpır oldu. Kadın türkücünün sesi harika, sözler uygun! O an karar verdim: Bu türkü, belgeselimin fon müziği olacaktı. Hemen kaydetmeliydim (TÖY, s. 47).

“Neyse, varsın yükseltmesin radyonun sesini canım! Türkünün CD’sini alırım, ilçeye indigimizde... (TÖY, s. 48).

Aileler, çoğu zaman evlatlarına olan sevgilerinden dolayı ve onları üzmemek adına gerçek fikirlerini söylemekten kaçınırlar. Durum ne olursa olsun evlatlarını hep

mükemmel görürler. Yazar, bu durumun çocuklar üzerinde farklı bir yansıma yapabileceğini, Cemre aracılığıyla gözler önüne sermektedir:

Annem, ben söz konusuysam, tarafsız olamaz. “Benim kızımın yaptığı her şey güzeldir; çünkü çok akıllıdır” havalara girer hemencecik. Bu yüzden hiç de güvenilir değildir. Hani, şöyle laflar etseydi, “Cemreciğim iyi olmuş ama yine de... şimdi ben diyorum ki sana... hani şöyle olabilirdi...” filan deseydi, bana daha inandırıcı gelebilirdi.

...

“Aslında tam istediğim gibi değil...” diye söze başlayacak oldum,

Annem, “Aa!” diyerek kesti sözümü, “ne demek istediğim gibi değil, süper, harika! Müthiş!.. Dur bakalım, daha işin başındasın hem ...”(TÖY, s. 60-61).

YTÇ’de annesi, Korkmaz’a sevmenin yaşam için gerekli olduğunu öğretmeye çalışmaktadır:

Annem diyor ki bana : “İnsan, herkesi sevmeli...” (YTÇ, s. 5).

Korkmaz, serçelerin hayatlarını sürdürmelerine yardımcı olarak annesinin söylediği sözü uyguladığını gösterir:

Bahçede, tam da pencerenin dibindeki erik ağacımızı görseniz şaşarsınız! Öyle çok kuş konmuş ki yemyeşil yaprakların arasına... Sanki şehrin kuşlarının toplantı yeri bizim erik ağacı! Bu kuşların adı serçeymiş, babamdan öğrendim... Bazen, ekmek kırıntıları koyarım pencerenin önüne, serçeler acıkınca gelip yesinler diye... Küçük bir dondurma kabıyla da su koydum dün sabah. Sonra da, perdenin arkasına gizlenip izledim. Geldiler, minik gagalarını daldırıp sularını içtiler.

Serçeler incecik dalların üzerinde düşmeden durabiliyorlar. Gözleri de gagaları da küçük. Daldan dala sıçrayıp şarkılarını söylüyorlar ince sesleriyle:

Cikir cikir... cikir cikir cikiir...

Onlara su ve ekmek verdiğim için bana teşekkür ediyorlar... (YTÇ, s. 10-12).

Korkmaz, babası Semih Bey’e çok bağlıdır. Babası işe gittiğinde dahi, babasını özlemektedir:

Kahvaltıdan sonra babamla birlikte ben de fırladım kapının önüne. O, şiş göbeğini sallaya sallaya koşar adım bahçeden çıkıp giderken, ben bakakaldım arkasından. Tüm neşem uçup gitti, canım sıkıldı birden.

Keşke babam hiç işe gitmese!.. (YTÇ, s. 19).

Korkmaz, serçelerden başka yavru kirdiden de ilgisini eksik etmemiştir:

Zavallı kirdicik, “Nedir bu başıma gelenler?.. Neler oluyor? Lütfen, bana kötülük etmeyin! Kurtarın beni buradan! Ben zararsız küçücük bir kirdiyim!” der gibi bakıyordu çevresine. Başına gelenlerden öyle ürkmüş,öyle korkmuştu ki... Leğene yaklaştım, kirdinin üzerine eğildim:

“Üzülme kirdicik!” dedim, “Öyle sevimlisin ki; bizden hiçbir kötülük gelmez sana!”

Söylediklerimi anlamış gibi, başını salladı küçük kara gözlerini kırpa kırpa. İşte böyle başladı onunla olan arkadaşlığımız. Biberonla süt verdim, taze otlar yedirdim ona. Onunla konuştum gizli gizli... Kocaman bir kirdi oluncaya dek, evimizin damında besledim onu. İyice büyümüştür şimdi. Belki yavruları bile olmuştur!..

Onu, ormanda, çam ağacının dibine bıraktığım anki üzüntü geçti içimden. Ağlayasım geldi!.. Aynı o gün ki gibi iki damla yaş düştü gözümden (YTÇ, s. 32-33).

Görüldüğü üzere, Korkmaz henüz yedi yaşında olmasına karşın, kalbinde çok büyük bir hayvan sevgisi barındırmaktadır.

SYKF’de Patbasan, yavrusu Horti’yi gözünden dahi sakınmaktadır. Horti’yi bulamayınca çok endişelenir:

Patbasan’ın gözleri, kaygıyla Horti’yi aradı hemen. Görünürlerde yoktu. “Hortiiii! Neredesin?” diye seslendi telaş içinde. Sorusuna bir yanıt alamadı. Kalbi duracak gibi oldu birden. Bir çılgılık atarak inlettii ortalığı (SYKF, s. 33).

...Patbasan, kendini yitirmiş gibi hızla, uğuldaşıp duran sürünün ortasına fırladı. Hortumunu havaya kaldırarak yalvarmaya başladı:

“Lütfen, yardım edin bana, bulun Hortimi!” (SYKF, s. 34).

Horti, sağ salim bulununca Patbasan çok mutlu olur:

Çalıların içinden, önce küçük bir hortum, ardından da o minik başı göründü Horti’nin. Loplop tutmasa, anne Patbasan düşüp bayılacaktı sevincinden (SYKF, s. 36).

Horti, annesinden uzaktayken canı hiçbir şey yapmak istemez:

Horti'nin ne yataktan çıkmak , ne de kahvaltı etmek istiyordu canı... Onun tek istediği, bir an önce annesine kavuşmaktı (SYKF, s. 61).

Horti, öykünün başlarında sannesinin dizinin dibinde olmaktan sıkılmakta ve özgür olmak istemektedir. Bu nedenle annesinin sözünü dinlemeyerek bazen ortarlardan kaybolur; ancak öykünün ortalarında annesinden bir hortum sebebiyle uzak düşünce, annesinin değerini hissetmeye başlar. Horti de her yavru gibi annesine çok bağlıdır, ondan ayrı kalınca üzüntüsünden hastalanır:

Horti'nin başını okşadı. Koca elini, Horti'nin alnında gezdirerek ateşine baktı; cayır cayır yanıyordu zavalıcık. Çok telaşlandı Ayı Nine, ama telaşını belli etmedi. O görmüş geçirmiş, yaşlı bir nineydi. Oldum olası hoşlanmazdı ortalığı velveleye vermekten.

Sakin bir sesle;

“Ateşin çıkmış Horti” dedi (SYKF, s. 71-72).

Horti, uyandığında Patbasan ile Loplop fili karşısında görünce çok mutlu olur ve onları ne kadar özlediğini hissettirir:

Horti, gözlerini aralar aralamaz;

“Annem, annem geldi!” diye bağırdı. Çünkü, tam o anda gördüğü düşte, annesini bulmuştu Horti.

Fırlayıp kalktı ayağa. Doğruca kapıya koştu.

Anne!.. Anneciğim, Loplop Teyze!” diyerek önce annesine, sonra Loplop’ un boynuna sarıldı sıkıca.

Anne Patbasan ve Loplop Fil, mutluluklarından sevinç gözyaşları döktüler. Horti, annesine, Ayı Nine’yi yeniden tanıştırdı. Ayı Nine’yi çok sevdiğini, onun kendisine çok iyi davrandığını anlattı (SYKF, s. 77).

Horti, bu kısa zaman zarfında, annesinin yokluğunda kendisine sahip çıkan Ayı Nine’yi çok sever ve ona alışır:

Horti ile Ayı Nine’nin ayrılması çok güç oldu. Gözyaşları içinde sarılarak vedalaştılar. Bu hüznü vedalaşma, anne Patbasan ile Loplop Fil’i çok duygulandırdı. Yol boyu hıçkırığa hıçkırığa ağladılar. Onları avutmak ise artık büyümeye başlayan Horti’ye düşmüştü (SYKF, s. 79).

SS’de Makbule Hanım, Sıla’yı mükemmel olduğu için değil canının bir parçası olduğu için sevmektedir :

“Ah benim sevgili kızım, ne kadar uğraşırsam uğraşayım, sana karşı kesin bir tavır koyamıyorum; galiba yalnız seni değil, hatalarını da seviyorum...” (SS, s. 23).

Sevginin bir değer olarak görülebilmesi için onun saf, her türlü bencillik ve çıkardan uzak olması gerekir. Çünkü sevgi o zaman bir değer taşır. Herhangi bir çıkar gözeterek, karşılık beklenerek birine ya da bir nesneye duyulan bencilce duygu sevgi değildir. ÜKY’de çevredeki ve ailedeki bütün olumsuzluklara rağmen, Asuman için abisine duyduğu sevgi çok kıymetlidir. Zaman zaman annesinin yaptığı hareketler neticesinde, abisine kızsada onu çok sevmektedir. Abisi, İstanbul’daki halasının yanına giderken Asuman gözyaşlarına hâkim olamaz:

Duygusallaşmak diyorlar buna. Ömrümde ilk kez, boynuna sarılıp ,sımsıkı kucakladım ağabeyimi; canımın bir parçasıymış gibi bırakmadım uzun süre!..

...

Yüreğime bir sancı saplandı; gözlerim yaşlı, bakakaldım arkasından. Kalabalığın arasında, dünyada yapayalnız kalmış gibi hissettim kendimi (ÜKY, s. 54).

Asuman, arkadaşı Mücella’nın evlenip uzaklara gideceğini öğrenince üzölür:

İnsanın en sevdiği arkadaşından ayrılacağını düşünmesi, dayanılmaz derecede hüüzün veriyor... (ÜKY, s. 58).

Asuman anne ve babasından sevgi göremez:

“Alıştım; çoğu kez hiç aldırımıyorum onların surat asmalarına. Ama bazen, böyle betonlaştıklarında, yüreğimin üstüne koskoca bir taş oturmuş gibi oluyor. Bazen de isyan duygularım kabarıyor, çıldırarak kadar öfkeleniyorum.” (ÜKY, s. 10).

Asuman, önce kendisine pembe bir zarf veren gence, daha sonra da kuzeni Cengiz’e karşı sevgi dolu duygular beslemektedir, aslında aile içerisinde bulamadığı sevgiyi artık dışarıda aramaktadır.

G’de vezir, padişaha halkının onu çok sevdiğini söylemektedir:

Vezir:

-Yüce efendimiz, demiş, siz kudretli bir padişahsınız! Halkınız sizi çok seviyor, size inanıyor. Dillere düşmekten korkmayınız! (G, s. 10).

Bu sevginin, makamdan kaynaklı bir sevgi olduğunu, ölen kralın ardından yeni kral için halkın söylediği şu sözlerden anlaşılmaktadır:

-Padişahımız öldü , yaşasın yeni padişahımız! diye bağırırken çığırtkanlar, halk da hep bir ağızdan yinelemiş: “Yaşasın yeni padişahımız!”

O günden sonra, yeni padişahın buyrukları beklenmeye başlanmış (G, s. 7).

Yukarıdaki alıntılardan ve açıklamalardan görüldüğü üzere yazar,sevgi değerine eserlerinde sıklıkla yer vermiş ve bu değeri farklı açılardan gözler önüne sermiştir.

6.13. Adalet ve Eşitlik

İnsanların, yasalarla sahip olduğu birtakım haklar vardır.Bu hakların herkes tarafından kullanılabilmesi adalet ortamını sağlamaktadır. İnsanların aynı görülmesi, kanun önünde kimse arasında ayırım yapılmaması ise beraberinde eşitliği getirmektedir.

Kralın, ülke yönetiminde adil bir tutum sergilemediği ve canı istediğinde yasaları dahi görmezden geldiği Bilgin Baykuş aracılığı ile görülmektedir:

Aslında, Bilgin Baykuş’un gerçek düşünceleri değildi bu söyledikleri. Aslan’ın da, pek çok kral gibi yalnız kendini düşündüğünü, zamanında halkına çok zulmettiğini biliyordu, Gerekliğinde, yasaları hiçe sayarak pek çok masumu mağara zindanlarına hapsedtiğini biliyordu. Ne yazık ki, orman halkını korumak için böyle konuşmak zorundaydı...(GYK, s. 28-29).

Bir ülkede yasaların oluşturulmasının en büyük sebebinin, halkın huzurunu korumak olduğu düşünüldüğü zaman; kralın bu yasaları zorbalıkla onaylatması, anlam verilemeyecek kadar abes bir görüntü çizmektedir.

Eşek, toplantıda artık dayanamayıp Aslan Kral’ın sözünü keserek söz hakkı ister. Aslan Kral’ı ve oradakileri, kendisine adil davranılması gerektiği konusunda uyarır:

“Gördüğünüz gibi, her zaman, her yerde küçük düşürülüyorum. Kralımız’sa, benim bu duruma düşürülmemden, düşünemeyeceğiniz kadar hoşnut. Halkının bu yolla eğlendiğini, hoşça vakit geçirdiğini sanıyor. Tüm bu yaşadıklarımın dolaylı, içim öç

duygularıyla doluyor! Herkesi tekmelemek, herkesin yüzüne anırmak geliyor içimden. Bunu en çok da, Kral'a yapmak istiyorum. Yapıyorum da üstelik... Söyleyin şimdi bana, haksız mıyım?" (GYK, s. 78).

"Peki, ben Ayı Kocaoğlu'dan daha mı yararsızım?" diye sordu sonra da. "Ayı, köprübaşlarını tutuyor diye, benden çok mu hizmet ediyor ülkesine!.. Bugüne dek kime zararım dokundu? Kimin yiyeceğini çaldım? Kimin yavrusunu öldürdüm? Kimin tavuğun ' kış kış' dedim?" (GYK, s. 80).

TDT'de kral, orman halkına karşı pek hakkaniyetli davranmamaktadır, bu durumdan kimse memnun değildir:

Günler, büyük bir sessizlik içinde geçip gidiyordu... Bir sabah korkunç bir gürültüyle açtı yine Bilge Kaplumbağa gözlerini. Şöyle bir çevresine bakındı. Gördü ki, açlıktan iğne-ipliğe dönmüş, yürüyecek halleri bile kalmamış pek çok hayvan biraraya toplanmış;

"Açız!.. Açız!.." diye bağıırışıp duruyor...

Gördükleri karşısında şaşırıldı. Yavaş adımlarla yürüyerek topluluğa yaklaştı:

"Niye bağıırışıp duruyorsunuz böyle!" dedi.

Açlıktan avurtları göçmüş genç bir tilki öfkeyle öne fırladı:

"Nasıl bağıırşmayalım Sayın Bilge, nasıl bağıırşmayalım! Kralımız artık, yiyeceklerimizin tümüne el koymaya başladı!.. Bu gidişle hepimiz öleceğiz açlıktan!" (TDT, s. 45).

YTÇ'de Korkmaz'ın sınıfında öğrenciler eşit olarak görülmemekte, seviye kümeleri oluşturulmaktadır:

Öğretmen, seviye kümeleri yapacakmış, öyle söyledi. Seviye kümeleri ne demek ki! Volkan'a baktım, "Sen biliyor musun?" der gibilerden. "Bilmiyorum!" anlamında dudağını büzdü.

Öğretmen önce kapıyı, sonra pencereyi göstererek dedi ki: "Yazılıdan zayıf alanlar kapıdan yana, pekiyi ve iyi alanlar pencereden yana oturacak." (YTÇ, s. 101).

Adalet ve eşitlik değeri, incelenen eserlerde yokluğunda büyük aksaklıklarının baş gösterdiği bir değer olarak yer almaktadır.

6.14. Eğitimin Önemi

Toplumların gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde önemli rol oynayan eğitimin değeri, yadsınamayacak ölçüdedir. Günümüzde, bireyin bilgiye ulaşması, yaşamını idame ettirebilmesi gibi birçok durum eğitimle mümkün olabilmektedir. Özellikle cinsiyet ayrımından doğan eğitim eşitsizliği, çağımızın en büyük sorunlarından biri hâline gelmiştir.

GYK’de Bilgin Baykuş, kralı yumuşatmak için ormandaki bazı canlılar hakkında, gerçek olmayan düşüncelerinden bahseder. Bu konuşmanın bir bölümünde, söz Topkuyruk’a gelir. Bu esnada bilge, eğitimin önemine vurgu yapar:

“Yüce Kralımız,” dedi, “o zavallı Topkuyruk’un yaptıklarına aldırmayınız siz! O cahildir; nerede nasıl davranılacağını bilemez! Ömründe okul yüzü görmedi (GYK, s. 29).

Fındıkzadeler’in genç oğlu, diğerlerinin aksine; toplantı esnasında anırmaya başlayan Sürmegöz’ü kınamamakta, onun hakkında kötü söz söylememektedir. Çünkü Fındıkzadeler’in genç oğlu, okuduğu kitaplar sayesinde doğruyu yanlış öğrenmiştir:

“Kaba yaratık, ne olacak!” dediler koro halinde.

Ancak, Fındıkzadeler’in genç oğlu, bu koroya katılmadığı gibi, onların gösterdiği bu davranışa içerlemişçesine baktı yüzlerine. Okuduğu kitaplara göre, hiçbir yaratık küçümsenmemeli, kimse hakkında kötü sözler söylenmemeliydi (GYK, s. 74).

TÖY’de Cemre, tatil esnasında, köyde arkadaşı olmadığı için çok sıkılmaktadır. Hayal gücü geniş olan Cemre, bu konu ile ilgili bir anda karar verdiği için herhangi bir hazırlığı yoktur. Çekim esnasında bunun farkına varır ve belgesel çekimiyle ilgili kitap okumasının doğru olacağına karar kılar:

Yeni bir heyecan bastı beni. Çekime hangisinden başlayacağımı şaşırdım. Objektifi bir o yana, bir bu yana kaydardım. Sonunda başım döndüğü için, n’apacağımı, neyi nasıl çekeceğimi bilemedim.

“Keşke, belgesel çekimiyle ilgili kitaplarım olsaydı!.. Ne iyi olurdu, değil mi anne?” diye seslendim (TÖY, s. 47).

Bir de internetten, kitap satış sitelerinden, belgesel yapımıyla ilgili kitaplar istemem gerekiyor.Kesinlikle istemeliyim... Annemden para alabilirsem tabii! Gerçi

annem, kitap söz konusuysa cimrilik yapmaz” diye düşünerek geçtim içeriye (TÖY, s. 48).

Annesi de bu konuda Cemre ile hemfikirdir ve kızına destek olur:

“Bak hele bizim küçük yönetmene sen! Nasıl da plana dökmüş işlerini! Belgesel çekimiyle ilgili kitaplar gerekecek sana! Öyle karadüzen olmaz, bu işler!..”

“Evet anne, ben de aynı şeyi düşünüyordum” deyip kocaman bir öpücük kondurdum yanağına (TÖY, s. 61).

İstediği kitaplar eline ulaşır ulaşmaz, Cemre onları okumaya başlar ve belgeseline katkı sağlayabilecek bilgiler edinir:

Tam on beş gün, belgeselimin üzerinde yoğun bir çalışma yaptım. Mekân oluşturmak için çok güzel manzaralar çekebilmeyi başardım; ibibik kuşu kuluçkaya yatarken, havada uçarken, ağacın dalında beklerken... İbibğin utangaç duruşunu, alıcı kuşların ürkütücü görünüşlerini de tabi... Çektiğim görüntülerin uzunluğu üç saati buldu. Mekân oluştururken, annem bana yardım etti. İstedğimiz kitaplar, beş gün önce geldi. Yutar gibi okudum ve pek çok şey öğrendim, en çok da kurgulama konusunda... (TÖY, s. 62).

YTÇ’de Korkmaz’ın anne ve babası, onu ellerinden geldiği kadarıyla, hayata hazırlamaya çalışmaktadır. Bunu kimi zaman öğüt vererek, kimi zaman da bir eşyayı nasıl kullanabileceğini göstererek yapmaktadırlar:

Annem diyor ki bana: “İnsan, herkesi sevmeli...”

Bu dünyada bir iyi şeyler, bir de kötü şeyler varmış. Kötü şeylerden uzak durmalıymışım. Başkasının kapısının zilini çalıp kaçmak, yalan söylemek, küfürlü konuşmak da kötüymüş... Ama, dayım da küfürlü konuşuyor!

Dedim ya, kafam karışıyor işte! (YTÇ, s. 5-6).

Dün, beni yanına çağırdı annem:

“Gel” dedi, “ sana saati öğreteyim.”

Biraz zorlandım; ama, sonunda öğrendim. Artık bir bakmada saatin kaç olduğunu anlıyorum. Annem çok sevindi. Yüzümü ellerinin arasına aldı; “Aferin sana” dedi, “her şeyi çok çabuk öğreniyorsun!”

...

Babam akşam işten dönünce, bana saatin zilini de kurmayı da öğretti. İşte bu sabah, sevinçle uyanmamın nedeni bu. Denemek için kurduğum saat, tam istediğim zamanda çaldı (YTÇ, s. 8-9).

Yukarıdaki alıntıdaki son cümlede, Korkmaz'ın yeni şeyler öğrenmenin keyfini tattığı görülmektedir. Bu sevinç, okurları yeni şeyler öğrenmeye özendirebilecek niteliktedir.

Hayvan isimlerini de ailesi yardımı ile öğrenmektedir Korkmaz:

Bahçede, tam da pencerenin dibindeki erik ağacımızı görseniz şaşarsınız! Öyle çok kuş konmuş ki yemyeşil yaprakların arasına... Sanki şehrin kuşlarının toplantı yeri bizim erik ağacı! Bu kuşların adı serçeymiş, babamdan öğrendim... (YTÇ, s. 10).

Korkmaz, ailesini gözlemleyerek yeni kelimeler öğrenebilmektedir. Özellikle, bütün gün annesi ile vakit geçirdiği için en çok da ondan öğrenmektedir:

Akşam, şortumun cebinden bilyemi düşürmüştüm de, döne döne aramış bulamamıştım. Annem bir şey ararken “döne döne arıyorum” der (YTÇ, s. 13-14).

Saate son bir kez daha göz attım; altı buçuğa geliyor. Artık dayanamıyorum, kahvaltı etmeliyim; ama aklıma birden bir “şeytanlık” geldi.

Bu, “şeytanlık” sözünü annemden öğrendim. Ben anneme şaka yapmaktan çok hoşlanırım. Ne zaman bir şaka düşünsem, annem gözlerimin içine bakıp kafasını sallaya sallaya;

“Ne şeytanlıklar düşünüyor benim küçük serçem yine?” der (YTÇ, s. 15).

Annesi, Korkmaz'ın davranışlarını sözleriyle pekiştirerek öğrenme sürecine fayda sağlamaktadır, bazen de ona biraz kızarak doğruyu yapmasını sağlamaktadır:

Yeniden odama koştum. Kahvaltıya hazırlanmak için, pijamamı çıkartmam gerekiyor. Sonra, elimi yüzümü yıkayıp dişlerimi fırçalayacağım. Dişlerimi fırçalamazsam annem çok kızar çünkü (YTÇ, s. 13).

Artık kahvaltımı etsem iyi olur! Pijamamı çabucak katlayıp yatağımın üzerine bıraktım. Ben, çamaşırlarımı çok güzel katlıyormuşum, öyle söylüyor annem (YTÇ, s. 15).

Çok becerikliymişim, kendi kendime giyinebiliyor, ayakkabılarımı bağlayabiliyormuşum; öyle diyor annem. Ben her zaman kendim giyinirim (YTÇ, s. 59).

Korkmaz yedi yaşındadır ve yakında okula başlayacaktır, okula başlayacağı için çok mutludur:

Yakında okullar açılacaktı. Çevremdeki herkes bunu konuşuyor. Bu yıl ben de okula başlayacağım. Ama, önce kayıt olmam gerekiyormuş. Okuma-yazma öğreneceğim için öyle sevinyorum ki!.. (YTÇ, s. 48).

Ailesi, Korkmaz'ın eğitim almasından ziyade iyi bir eğitim almasını istemektedir, bu nedenle okul seçiminde titiz davranmaya özen göstermişlerdir:

Şaşırdım.

“Hayır anne, bu yana!” dedim. “Okula gitmiyor muyuz?”

“Evet, okula gidiyoruz; ama, buradaki okula değil” dedi.

“Niye?” dedim.

Çünkü mahallemizdeki, iyi bir okul değilmiş. Babam, araştırmış, soruşturmuş; en iyi okul Ova İlköğretim Okulu'ymuş. Ben, en iyisine, Ova İlköğretim Okulu'na gidecektmişim. Hem de okuluma servisle gidip gelecektmişim. Kötü okul nasıl olur bilmiyorum, iyi okul nasıl olur onu da bilmiyorum; ama, okula başlayacağım için çok sevinyorum (YTÇ, s. 54).

Müdür, açılış konuşmasında okuma-yazma öğrenmenin önemine değinmektedir:

“Yeni öğretim yılınız kutlu olsun! Aramıza yeni katılan minik kardeşlerimiz var biliyorsunuz. (Benden söz ediyor.) Onlar, hem iyi insan olmayı, hem de okuma-yazmayı öğrenecekler. Okuma-yazma öğrenmek çok önemlidir!” (YTÇ, s. 68).

Korkmaz'ın öğretmeni Zerrin Elçin, eğitim anlayışını ve nelere dikkat ettiğini şöyle açıklamıştır:

Sayın veliler, disiplin artı sorumluluk başarının anahtarıdır. Disiplin, çocuğun uyması gereken kurallar, kurallar, kurallar demektir benim için. Sorumluluk ise, çocukta görev bilincinin gelişmesi demektir. İşte bunun için ödev ve çok önem verir ve verdiğim ödevlerin mutlaka yapılmasını isterim!”

Yaşasın, benim de ödevim olacak!

Öğretmen konuşmasının sonunda;

“Ya, sevgili çocuklarım!” dedi. “Sizler birer çiçeksiniz! Ben, sizleri en iyi şekilde yetiştireceğim! Size hem bir ana, hem bir baba olacağım... Sayın veliler, şimdi lütfen çocuklarımla baş başa bırakın artık beni!” (YTÇ, s. 70).

Korkmaz, okula gitmek istemediğini söyleyince, annesi eğitim almanın yararlarını anlatarak ikna yoluna gitmiştir:

Annem yavaşça yanıma sokuldu... Saçlarımı okşayarak bir öpücük kondurdu yanağıma. Mırıltılı bir sesle;

“Bak minik serçem, artık büyüyorsun...” dedi. “Şunu unutma, yaşam dikensiz gül bahçesi değildir. İnsan büyüdükçe, karşılaştığı güçlükler çoğalır. Güçlükleri yenmeyi başaranların kendilerine olan güveni artar. Eğitim almamış kişiler cahil kaldıkları için, karşılarına çıkan güçlükleri yenmekte zorlanırlar. Düşünsene, okuma-yazma bilmeyen biri internete girebilir mi?.. Kitap okuyabilir mi? Sen, cahil kalmak mı istiyorsun?..” (YTC, s. 103).

Müdür Selami Bey, eğitimi disiplinle eş değer görmektedir:

Müdür Selami Bey’in suratı yine asıktı. Onun, öğrencilerin karşısında takındığı yüz şekliydi bu. İyi bir müdürün otoriter olması, otoriter görünmesi gerektiğine inanırdı. Bu inançla da, kaşları çatık, suratı asık çıkardı öğrencilerin karşısına. Makbule Hanım’ın müdürle ilgili değerlendirmesi doğrudu aslında. Her ne kadar, “Onun eğitim anlayışının ne olduğundan emin değilim” dese de, yanılmıyordu. Gerçekten de, Müdür Selami Bey için eğitim, disiplin demekti, yalnızca disiplin.... Onun disiplin kavramıysa, katı kuralları, cezaları, zor kullanmayı öngörüyordu (SS, s. 41).

Müdür Selami Bey, okurlara, sadece diploma sahibi olarak eğitimin özümselemeyeceğini göstermektedir:

Nöbetçi öğrenci olduğu bir gün öğretmenler odasına gitmişti. Tam da o öğretmenler odasındaiken, müdür içeriye girmiş; durup dururken Neşe Öğretmen’e bağırıp çağırmaya, onu azarlamaya başlamıştı, tüm öğretmenlerin gözleri önünde üstelik (SS, s. 44).

Selami Bey, okulun ilk günü, günün anlamına ve önemine uygun bir konuşma yaparak eğitimin önemine değinir:

Müdürün, gür olan, ama, öğrencilere seslenirken daha da gürleşen sesi yankılandı kulaklarında.

-Sevgili gençler, bu öğretim yılında gene birlikteyiz işte! Bu yüce milletin evlatları olan sizlerin, vatanına, milletine, ana-babasına, hayırlı birer evlat olarak yetişmesi için elimizden gelen her şeyi yapacağız. Bu yüce milletin geleceği sizlerin elindedir sevgili gençler! Çünkü, Ulu Ata’mız, bu ülkeyi gençlere emanet etmiştir.

Sevgili gençler, muassır medeniyetin, aşınması zor ve sarp yollarında yılmadan ilerlerken, atalarımızın dökülen kanlarının boşa gitmediğinin kıvancını yüreklerimizde taşımanın gururunu duyacağız! (SS, s. 45).

Gülkız, umutsuzluğa düştüğü an, ışıklı bir yoldan geçerek kitaplarla buluşur. Kitaplar, Gülkız'ın üzüntüsüne çok iyi gelir:

Gülkız şaşırmış kalmış. Gördüklerine inanamamış... Bunca kitabı bir arada ilk kez görüyormuş.

Derken, kendine gelmiş de, oturmuş kitapların başına. Karnı küp, bacakları çöp cüce ise, girmiş bir çakıl taşına. Gülkız, kitap kitap üstünde bırakmayıp başlamış okumaya... Ben diyeyim yüz gün, siz deyin bin gün kaldırmamış başını; yemek için bile aşını... Gayrı siz anlayın bilmeden yanıtını... (G, s. 20).

Gülkız aylak hayatından vazgeçip kitaplarla buluşması sonucunda ilerleme kaydederek kraliçe olur. Gülkız, kendini geliştirerek ilerleme sağlanacağını güzel bir örneği olur ve sadece kendi yoluna değil başkalarının yoluna da ışık tutar:

Gülkız güngörmüş, devran sürmüş. Çiğ iken pişmiş, ham iken olgunlaşmış. Onca kitap okuyunca, insanın bin türlü hâlden anlar olmuş. Çirkin kızı karşısına alıp da, diğer padişahlar gibi, “ Kırk katır mı, kırk satır mı istersin?” diyecek değil ya... Dememiş. Dememiş dememesine de, diyeceğini demekten de geri durmamış. Yaptıklarını, yaşadıklarını kızın önüne dökmüş; “Böyleyken böyle oldu. Yürüyene yol mu dayanır; elbet varacağı yere varır! Yarından tezi yok, karın tokluğuna bir iş bul çalış. Yeter ki yürümen gereken yolda yürü; el okşamazsa yel okşar!” Deyince, çirkin kız, boyun büküp el etek öpmüş. Gidip bir sürüye baş, çobanlara yoldaş olmuş. Öyle kınalı kuzular, öyle analı kuzular yetiştirmiş ki, görenlerin parmağı ağzında kalmış. Kara yüreği, ak pınarlardan daha ak olmuş. Ne dünyası ıssız kalmış, ne de elin attığı taş yakınına düşmüş (G, s. 30-31).

Özcan' ın incelenen eserlerinde eğitim, birçok açıdan ele alınmıştır. Bu eserlerde yer yer eğitim sistemi eleştirilirken kimi zaman da kız çocuklarının okuyabilmek için çektiği zorluklara değinilmiştir

6.15. Aile Birliğine Verilen Önem

Aile, toplumun temel yapı taşıdır ve değer aktarımında büyük bir öneme sahiptir. Çalışmanın konusu olan eserlerde yazar, mutlu ve mutsuz ailelerdeki bireyler arasındaki farkı gözler önüne sermektedir. Özcan, parçalanmış ailelerin veya aile bireylerinin sahip

olduğu kötü alışkanlıkların, çocukların ruh dünyasında yol açtığı tahribatlara yer vermektedir.

GYK’de Bilgin Baykuş, Topkuyruk hakkında konuşurken ailesinin olmamasının olumsuzluğuna değinmektedir:

Ana babası avcı kurşunuyla can verdiğinde, o henüz bir bebektir. Ne sıcak bir ana kucağı, ne de sıcak bir baba ocağı gördü! Sizin de dediğiniz gibi, kendi ayak sesinden korkan zavallıdır o!..” (GYK, s. 29).

TÖY’de Suna eve geç kaldığını fark edince endişelenmiştir, çünkü annesini meraklandırmak istememektedir:

Hemen evin yolunu bulmalı, annemi meraklandırmamalıyım... (TÖY, s. 28).

Hikayede Suna’nın, teyzesi ile olan ilişkisinin çok iyi olduğunu görmekteyiz. Ayrıca, yazar hemen hemen her eserinde olduğu gibi bu eserinde de akrabalık ismine yer vererek toplumumuz açısından akrabalık durumlarının önemini eserinde bir kez daha yansıtmıştır. TÖY’de akrabalık isimlerine değinilmektedir:

Dayımın oğlu Erol,yani kuzenim; “İbibik kuşları,yuvalarını ağaç kovuklarına yapar” demişti bana (TÖY, s. 41-42).

Anneanesi Cemrelerde kalmaktadır; ancak oğlu rahatsızlanınca onun yanına gitmiştir:

Anneannem de bizimle kalıyor. Odamı onunla paylaşıyorum; ama o, dayımlara gitti. On beş gün kadar orada kalacakmış. Dayım biraz rahatsızmış da... (TÖY, s. 49).

Günümüzde teknolojik aletlere olan ilgilinin artması ile aile içi iletişim azalmaktadır. Buna rağmen Cemre, kendini ailesinden soyutlamamakta, yeri geldiğinde ailesine yardımcı olmaya çalışmaktadır:

Cemre Yılmaz, bundan sonra biraz dinlenip, diğer zamanlarını ailesine ayıracak, çünkü, yapılacak çok iş var! Şimdilik not defteri de birazcık dinlenecek... Şimdiden iyi seyirler sevgili arkadaşlar! (TÖY, s. 64).

YTÇ’de Korkmaz’ın annesi, eski saatin kendi için neden çok önemli olduğunu oğluna anlatır. Bunu yaparken, Korkmaz’a aile kavramının ehemmiyetini de aktarır:

Annem, iç çekerek, “ Yaşlı bir saat” demişti. “İnsanlar gibi eşyalar da yaşlanır! Ama benim için çok değerli; çünkü, o bir ata yadigârı.”

“Ata yadigârı ne demek?” dedim.

Ata yadigârı, büyükanneler, büyükbabalardan kalma demekmiş. Annem, benim yaşımdayken, o zamanlar yeni olan bu saatin camını kırmış da, dedemden korktuğu için evden kaçmayı bile düşünmüştü. (YTÇ, s. 6).

Dede, torunun doğum gününü unutmayıp onu ziyarete gelerek Korkmaz’ı çok mutlu eder:

Koştum kapıyı açtım. Karşımda, bir eli bastonunda, bir eli belinde, dedem duruyordu. Sevincimden deli gibi bağırdım:

“Dedeee!”

“Dede yaaa, dede yaaa!” dedi, yüzünde her zamanki gülümsemesiyle. Doğum gününü unutacağımı mı sandın?”

Bacaklarına sarıldım sıkıca.

“Dur kerata” dedi, “beni düşüreceksin!”

Öyle çok seviyorum ki dedemi!.. (YTÇ, s. 42-44).

Korkmaz, annesinin büyük desteği sayesinde okumayı öğrenmiştir. Babası bu duruma çok sevinir. Bu olayı, ailece kutlamak isterler:

“Hayatım” dedi babam, annemi sevinç içinde sarsarak, “hafta tatilinde bunu kutluyoruz, kesin! Bir ziyafet çekeceğiz kendimize!”

Araya girip;

“Dedem de gelsin ama” dedim , “nasıl olsa iyileşti artık.”

Annemle babamın mutluluğuna diyecek yoktu doğrusu! Benimkine de!.. Annemle babam mutlu olunca çok seviniyorum (YTÇ, s. 112-114).

SYKF’de Horti, beş gün önce dünyaya gelen bir fil yavrusudur. Su kaynağına gitmek için sürünün yapacağı yolculuğa dayanmak zorundadır. Patbasan Horti’nin annesidir ve ne olursa olsun yavrusunu da su kaynağına götürmeye kararlıdır:

Patbasan, bakışlarını sürüdeki diğer filler arasında dolaştırdıktan sonra;

“Evet, yürüyebilir! ” dedi. Gerekirse, sırtımda taşıyım onu!” Bu kez, sesi daha kararlı çıkmıştı (SYKF, s. 16).

Patbasan, Horti'yi göremeyince ona bir zarar geldiğini düşünerek endişeye kapılır:

Patbasan'ın gözleri, kaygıyla Horti'yi aradı hemen. Görünürlerde yoktu. “Hortiii! Neredesin?” diye seslendi telaş içinde. Sorusuna bir yanıt alamadı. Kalbi duracak gibi oldu birden. Bir çılgılık atarak inletti ortalığı (SYKF, s. 33).

Yazar, küçük okurlarına, habersiz bir şekilde gözden kaybolduklarında ailelerinin ne kadar üzülebileceğini Horti ve Patbasan aracılığıyla göstermektedir:

Çalıların içinden, önce küçük bir hortum, ardından da o minik başı göründü Horti'nin. Loplop tutmasa, anne Patbasan düşüp bayılacaktı sevincinden (SYKF, s. 36).

Sürü, aniden kendini bir hortum tehlikesi içinde bulur, Patbasan'ın bu esnada tek düşüncesi Horti olur:

Patbasan, Horti'yi, yanına çekti hızla. Bacaklarını, siper etti onun gövdesine (SYKF, s. 44).

Horti, yaşadığı talihsizlik sonucunda kendisini sürüsünden uzakta, ıssız bir dağ başında bulunca ilk söylediği kelime “anne” olur:

Kendine gelince, kafasına dank etti her şey: Sürüsünü yitirmiş, bu ıssız dağ başında tek başına kalmıştı. Bu acı gerçeği fark edince;

“Anne, anneciğim!..”diyerek korku içinde inledi (SYKF, s. 48).

Horti, öykünün başlarında annesinin dizinin dibinde olmaktan sıkılmakta ve özgür olmak istemektedir. Bu nedenle annesinin sözünü dinlemeyerek, bazen ortallardan kaybolur; ancak öykünün ortalarında annesinden bir hortum sebebiyle uzak düşünce, annesinin değerini hissetmeye başlar. Horti de her yavru gibi annesine çok bağlıdır, ondan ayrı kalınca üzüntüsünden hastalanır:

Horti'nin başını okşadı. Koca elini, Horti'nin alnında gezdirerek ateşine baktı; cayır cayır yanıyordu zavalıcık. Çok telaşlandı Ayı Nine, ama telaşını belli etmedi. O görmüş geçirmiş, yaşlı bir nineydi. Oldum olası hoşlanmazdı ortalığı velveleye vermekten.

Sakin bir sesle;

“Ateşin çıkmış Horti” dedi (SYKF, s. 71-72).

SS’de Makbule Hanım, kızı doğduktan sonra hayatının merkezine onu bırakır. Kızı için yaşamaya, onun uğruna kendi alışkanlıklarından ödün vermeye başlar:

-Bak kızım, dedi, sen beni cahil ve kafası çalışmayan bir anne yerine koyuyorsun. Ben akıllı bir kadını; benden öğreneceğin çok şey var daha senin. Sen doğmadan önce zamanımın çoğunu okumaya ayırırdım ben... Ne zaman ki sen doğdun, tüm özel zevk ve isteklerimden uzaklaştım. Zevkle okuduğum öykü ve romanları bir kenara bıraktım. Sonra da, dizi dizi ansiklopediler ve çocuk bakım kitaplarıyla doldurdum evi. Doğduğundan beri tüm ilgimi, tüm sevgimi sana yönelttim. O günden sonra senin için yaşamaya başladım. Biliyorsun; ben dar gelirli, beş çocuklu bir aileden geliyorum. Gerçekleştirilememiş özlemlerle geçen çocukluk ve gençlik yıllarımı asla unutmuş değilim. Geçmişte isteyip de yapamadıklarımı kızım yapsın. Yaşayamadıklarımı kızım yaşasın istedim bugüne dek... Varım yoğun, canım ciğerimsin sen. Bugüne dek tek amaç edindim kendime: senin iyi bir eğitimden geçmen... Yıllardır, seni bilgiyle donatmak, sorularına doğru yanıtlar verebilmek için çabalayıp durdum. Ama şimdi... ama şimdi... Sustu. Gözlerinde birikiveren yaşları ellerinin tersiyle sildi. Titreyen bir sesle güçlkle bitirdi konuşmasını: ama şimdi... bu yaşadıklarımıza bir anlam veremiyorum! (SS, s. 12-13).

Aile kurumu, kutsal bir yapıdır. Bu yapıdaki bir aksaklığın, bir çocuğun hayatını derinden etkileyebileceği gözler önüne serilmektedir:

-Ama, dedi, ben ne yapmam gerektiğini bilemiyorum!.. Ayaklarım üzerinde durup duramayacağımı bilemiyorum. Azıcık güvenilebilsem kendime; alıp başımı çekip giderdim başka şehirlere; kayıplara karıştırdım oralarda... İnanır mısın, onların yüzlerini bile görmek istemiyorum (SS, s. 124-125).

-Neden bana, sanki beni ilk kez görüyormuş gibi bakıyorsun? Sen anne-babanla, benim yaşadığım sorunları yaşamadığın için şanslısın, dedi hırçınca. Benim neler yaşadığımı asla anlayamasın!.. Soru bile sormayan, ara sıra kısa yanıtlar veren bir dinleyicisin yalnızca...

Sanki, yaşadığı tüm sorunların kaynağı Sıla’yımış gibi suçlayan gözlerle baktı ona (SS, s. 127).

Zeynep de Aysun da sorunlu ailelerin çocuklarıdır. Bu durum, ikisinin üzerinde farklı etkiler bıraktığı görülmektedir. Zeynep erkeklere olan güvenini yitirirken, Aysun sevgiyi sürekli değiştirdiği erkek arkadaşlarında bulmaya çalışmaktadır. Yazar, ailelerdeki sorunların çocuklar üzerinde bırakabileceği etkileri birçok açıdan gözler önüne sermektedir.

Aysun'un annesi, evi terk etmiştir. Annesinin gidişi, babasının bütün gün işte oluşu, abisinin yatılı bir okula verilmesi, Aysun'un derin bir sevgi eksikliği hissetmesine sebebiyet verir. O da çareyi başkalarında sevgi aramakta bulur:

Aynı gün içinde hem Zeynep'te, hem Sıla'da, hem Korkmaz'da, hem de Murat'ta olabilir, sokakları arşınlamaktan geri kalmazdı. Diğerleri, ailelerinden izin koparabilmek için akla kararı seçerken o, özgürce, sokaklara fırlayabiliyordu. Annesi, altı yıl önce, biri oğlan ikisi kız üç çocuğunu, kaderleri ve sevmediği kocasıyla başbaşa bırakıp evli bir erkekle kaçarak izini kaybettireli beri özgürdü. Babası gün boyu işte, ağabeyi de annesinin kaçışından sonra bir yatılı okula gönderildiği için uzaklardaydı.

Aysun'un garip bir huyu vardı: Giysi değiştirir gibi erkek arkadaş değiştirirdi. Oysa, arkadaşlarını seçerken çok titiz davranır, yine de, bir düş kırıklığı içinde, seçtiği erkeğin, aradığı erkek olmadığı düşüncesine ulaşırdı sonunda. İşte bu yüzden, başlayan her ilişki birdenbire büyüsunü yitiriverir, sona ererdi kısa sürede. O, çoğu yaşlıları gibi, kendilerine gizemli ve soğuk bir hava veren erkeklerden değil; tam tersine alçakgönüllü, neşeli ve esprili erkeklerden hoşlanırdı; ama, mutlaka kültürlü olması koşuluyla... (SS, s. 72).

Yukarıdaki alıntı, okurlara, aile birliğinin özellikle bir çocuk için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ailede sevgi bulamayan bir kızın, o sevgiyi dışarda aramasına, Aysun aracılığı ile tanık olunmaktadır.

ÜKY'de okurlar, çekirdek ailesi ile hiç de anlaşılamayan Asuman'ın hayatına konuk olmaktadır. Asuman özellikle annesi ile anlaşılamamaktadır. Çünkü annesinin tek isteği onun zengin bir adamla evlenene kadar evinde oturup evinin işlerini yapmasıdır. Romanda görülüyor ki anne, kızların okumasından ziyade bir an önce evlenmelerinden yanadır. Bu eserde, çocuk yaşta evliliğin sakıncalarına da değinilmektedir.

Anne Asuman ve ağabeyi arasında sürekli evlat ayırımı yapmaktadır. Asuman ise bu kötü durumun farkındadır:

“Annem ağabeyimi erkek olduğu için benden üstün görür. İşte bu yüzden, işlerin hepsini hep bana buyurur. Ağabeyimde alışmış tembelliğe, poposunu kolay kolay kaldırmaz yerinden. Zoruma gidiyor bu ayrımcılık...” (ÜKY, s. 12).

Ağabey evde Asuman'a en yakın olan, onu en çok anlayan kişidir. Ancak yer yer o da Asuman'a kendi isteklerini yaptırmaktan zevk almaktadır. Yine de romanı okurken kardeşini annesine karşı koruduğu, kardeşine teselli verdiği bölümlere de şahit olunmaktadır:

Öfkeyle ayaklarıma doğru baktım; ağabeyimle göz göze geldik. Öyle içten, öyle duygu yüklü gülümsedi ki bana. Arkasından, “Boş ver, aldırma!” dercesine bir de el işareti yapınca, gözlerim doluverdi (ÜKY, s. 16).

“Zırva, baba, duydukların hepsi de zırva! Dedikoducuların zırvalamaları... Asuman yamukluk yapmaz. İnanmıyorum söylenenlere. Hem, onun bunun kızını gözetleyeceklerine, kendi kızlarına baksınlar önce!” (ÜKY, s. 47).

Ne yazık ki ağabey Asuman’ın belki de ona en çok ihtiyaç duyduğu zamanda İstanbul’a halasının yanına gider. Abisini uğurlarken Asuman’ın hissettikleri:

Sonra da, arkasına bakmadan, kaçarcasına bindi otobüse. Yüreğime bir sancı saplandı; gözlerim yaşlı, bakakaldım arkasından. Kalabalığın arasında, dünyada yapayalnız kalmış gibi hissettim kendimi. Çok yalnızım... (ÜKY, s. 54).

ÜKY’de akrabalık ilişkilerine de değinilmektedir. Özellikle akrabalık bildiren isimlerden olan hala, yenge, enişte, teyze gibi isimlere sıklıkla rastlanmaktadır. Ayrıca Asuman, ailesinden görmediği yakınlığı sürgün olarak gönderildiği teyzesinin evinde bulur. Yazar, ailede birlik olmamasının doğurabileceği sonuçları gözler önüne sermektedir.

6.16. Yaşanılan Çağa Eleştiri

Yazarlar, eserlerinde toplumsal sorunlara da yer verebilir. Bu sorunlar ekonomik, siyasî, sosyal vb. tabanlı olabilir. Özcan’ ın, incelenen eserlerinde toplumsal sorunlara yer verdiği ve eserlerinin yazıldığı dönemden izler taşıdığı görülmektedir.

GYK’nin tamamında, dünya üzerindeki yönetim tarzının doğruluğunu sorgulatan durumlar bulunmaktadır. Kitabın arka kapağında da belirtildiği gibi, yazar bu eseri ile modern dünyanın yöneten yönetilen ikilemini düşündürmektedir. Özellikle aşağıdaki bölümde, bu durum daha belirgin bir hâl almaktadır:

Oysa, Postacılık Okulu’nu birincilikle bitirmiş, Kral tarafından onur madalyasıyla ödüllendirilmişti. Gerçi, okuldayken de ülke sorunları ile asla ilgilenmez, yalnızca alacağı notları düşünür, daha yüksek not alabilmenin yollarını arardı hep. Hatta, okuldaki bir söylentiye göre, sırf bu yüzden başarı madalyası almıştı. Çünkü, ne Kral ne de Kral ailesi, ülke halkının ülke sorunlarına el atmasını isterlerdi. Etliye sütlüye, tatlıya tuzluya karışmayan hayvanlar el üstünde tutulur, örnek yurttaş ilan edilirdi ülkede (GYK, s. 38-39).

Başpostacı Güvercin, beklemediği bu sert tepki karşısında öyle korktu ki, ağlamaklı, acıklı bir sesle yalvarmaya başladı.

“Beni çiğnemeyiniz, Efendim!” dedi. “ Beni çiğnerseniz ölürüm! Lütfen, acıyınız bu zavallı kulunuza! Ben, sizin çevrenizde dolanan küçük bir pervaneciğim! Sizin en sadık kulunuzum! Emirlerinizi en iyi şekilde yerine getirmekten başka hiçbir düşüncem yoktur ki benim! Sizi, neden bu kadar kızdırdığımı anlamış değilim! Bilmeden bir yanlışlık yaptıysam, ne olur bağışlayın beni!..”

Kral, bu sözler karşısında biraz yumuşadı, sakinleşti. ‘Öyle ya,’ diye geçirdi içinden, ‘bu korkak yaratık, bugüne dek verdiğim emirlerin dışına çıkmadı. Bir dediğimi iki etmedi! Emirlerimi yerine getirirken, bir kez bile merak edip nedenlerini sormadı...’ (GYK, s. 43).

Yazar, eğitim sistemi üzerinden yaşanan çağı eleştirmektedir. TÖY’de öğretmen nezaket kurallarını dahi uygulamaktan yoksun bir karaktere bürünür. Ayrıca öğretmen, öğrencinin anlamadığı kısımları anlatmak yerine onu azarlamaktan kaçınmayan ve böylece öğrencinin aklındaki soru işaretleri ile birlikte yanlış yönlenmesine seyirci kalan bir görüntü çizmektedir:

Çantasından bir kâğıt mendil çıkardı. Sınıfa sırtını dönüp sesli sesli burnunu sildi. Kirli mendili çöp sepetine attıktan sonra, kitabı yine, yelpaze gibi sallayarak... (TÖY, s. 12).

Baktım, işin içinden çıkamıyorum; bir gün, bütün cesaretimi toplayıp öğretmenimize söyledim. “Ben, nasıl özet çıkarılacağını bilmiyorum öğretmenim” dedim. Keşke söylemeseydim, çok kızdı bana; “Koskocaman dördüncü sınıf öğrencisi oldun, hâlâ özet çıkarmayı öğrenemedin mi?” dedi. İşte bu yüzden, günlerce, bu özet işini kolay yoldan yapma yöntemleri aradım (TÖY, s. 13-14).

Yukarıdaki alıntılardan yola çıkarak yazarın okullarda ödev verilmesine,özet çıkarma amaçlı yapılan okuma etkinliklerine çok sıcak bakmadığı anlaşılmaktadır.

Öyküdeki ana karakter Erşan, dersi bile sadece öğretmenine karşı hissettiği korku dolayısıyla dinlemektedir:

Ah öğretmen zorla dinletmese, ikide bir gözlerini tebeşir beyazına büründürüp, “Dinleyiinin!” diye bağırmasa, tek bir sözcüğünü bile dinleyemeceğim (TÖY, s. 13).

Öyküde eğitim sistemindeki fiziki koşulların zorluğuna da değinilmiştir. Erşan’ın sınıfında 55 öğrenci bulunmaktadır:

Sınıfta elli beş kişi değil, tek ben varmışım da, yalnızca bana söylüyormuş gibi, taa gözlerimin derinliklerine bakarak... (TÖY, s. 13).

Öyküde, özgürlükten uzak olan ve belirli davranış kalıplarının dayatıldığı eğitim sisteminin öğrencilerin merakını cezbetmekten uzak, aksine öğrencileri teneffüs zilini dört gözle bekleyen bireyler hâline getirdiği görülmektedir:

Saatime baktım... Paydos zilinin çalmasına otuz sekiz dakika, on iki saniye, beş salise” vardı. “Tamam, tamam; oturayım da, geçer mi hiç, bu otuz sekiz dakika, on iki saniye, beş salise” diyecektim. (TÖY, s. 7).

Yazar bu öyküsünde de “Sakakuşunun Tüyleri” isimli öyküsünde olduğu gibi eğitim sistemini doğru bulmadığını okura hissettirmektedir.Öykünün giriş kısmında, ana karakter olan Suna’nın rahatsızlığının psikolojik olduğu belirtilirken,Suna bu durumun ödevlerin fazlalığı nedeniyle oluştuğuna kanaat getirmektedir:

“Geceleri başımı yastığa koyar koymaz; bir kaşıntı başlıyor, hop hoplatıyor beni. Dayanılır gibi değil! Koltuk altlarımda, kasıklarımda ne zamandır kırmızı kabarcıklar çıkıyor. Bu kabarcıklar yapıyor kaşıntıyı. “Psikolojik” dedi doktor. İki tür ilaç yazdı. Tokken içecekmişim. Psikolojik olduğu için, hemencecik bir iyileşme beklenemezmiş...” (TÖY, s. 25).

Anneme söylemedim ama; ben hastalığımın nedenini biliyorum!.. Hep bu ‘ödev şifreleri’ yüzünden! Evet, ‘ödev şifreleri’ yüzünden... Nasıl oluyorsa oluyor, durup dururken, televizyon ekranlarının altından kayan yazılar gibi, gözümün önünden ‘ödev şifreleri’ akmaya başlıyor:

“mat. kit, sf 40, 41, 42 prb’leri çöz açıkla... Türkçe, sf 16 oku anlat, yaz, soruları yanıtla... Bilmediğin sözcüklerin anlamlarını bul yaz, cümleleri kullan... S.B sf 19 oku anlat, yaz...İnt, Y’nin yaşam çıktısı... Dergi, son sayı ,test 1, 2, 3 çöz...”

Bu ‘ödev şifreleri’ne, Aydınlık Dünyamızı Karartanlar diye bir de cümle eklendi son derste. Eklenen bu yeni cümle yüzünden mi, bilmiyorum; okul çıkışı, servis aracına adımımı atar atmaz, olanlar oldu yine! Rakamlar, harfler, bölüm pörçük sözcükler dizildiler art arda, peşlerine de taktılar Aydınlık Dünyamızı Karartanlar cümlesini, aktıkça akmaya başladılar üzerime üzerime! Gözümün önü karardı, başım fır fır dönmeye başladı... (TÖY, s. 26).

TÖY’de eğitim sistemi kalıplaşmış öğreti dizisi olarak da görülmektedir:

“Aydınlık dünyamızı karartanlar şunlardır” diyerek, hemen başladım söze. Böyle başladım çünkü öğretmenimiz, anlatımımıza kesinlikle bu cümleyle başlamamızı,

sonuna da iki nokta üst üste koymayı unutmamamız gerektiğini tembihlemişti. Ben, söze böyle başlayınca, teyzemin dudakları kıpırdadı. Karşı çıkacakmış gibi bir hareketle, bana doğru eğildi. Ama ben, düşsel olarak, ‘iki nokta üst üste’yi koymuştum bir kez... (TÖY, s. 37).

YTÇ’de Korkmaz, annesi ile kayıt yaptırmaya giderken çok heyecanlanır. En sevdiği üstlerini giyip saçlarını düzeltir, spreyci sıkır... Ancak, okula gittiğinde kendinden ziyade para ile ilgilenilmesi onu üzer:

Müdür yardımcısı, gözlüklerinin üzerinden baktı anneme. Annem de elindeki nüfus cüzdanını uzattı ona. Ama, müdür yardımcısı almadı!.. Parmağını şıklatır gibi yaparak;

“Para, para!” dedi, “bağış parası.”

“Ama, bağış parası zorunlu değil ki!” dedi annem.

“Ham’fendi” dedi müdür yardımcısı, “hem çocuğunuzu seçkin bir okula kaydetirmek istiyorsunuz, hem de bağış parası zorunlu değil diyorsunuz!.. Unutmayın, her şeyin bir bedeli vardır. Hem, siz bu değirmenin suyunun nereden geldiğini sanıyorsunuz?”

Annem başını önüne eğdi, alçak bir sesle;

“Ne kadar ödememiz gerekiyor?” dedi.

“Bilmem kaç milyon lira” dedi müdür yardımcısı. İyice anlayamadım. Milyonlu bir şey işte!..

Annemin gözleri iri iri açıldı, kaşları yukarı kalktı:

“Aman Allahım!” dedi, “Bir aylık kazancımız bizim neredeyse!..”

Başını yukarı kaldırıp gözlüklerinin üzerinden bakarak;

“Siz bilirsiniz ham’fendi” dedi müdür yardımcısı. “Bakın sırada bekleyenler var, bırakın da işimizi yapalım.”

Korktum, galiba kayıt olamayacağım!

Annemin eteğinden çekip alçak bir sesle sordum:

“Kayıt olamayacak mıyım?”

Annem, yalnızca yüzüme baktı. Beni duymamış gibi düşünceli, çantasını karıştırmaya başladı. Çantadan cüzdanını çıkarıp içindeki bütün parayı, müdür yardımcısının önüne koydu. Sonra yüzüme eğilip sorumu yanıtladı:

“Üzülme, kaydını yaptıracam.”

Derin bir soluk aldım, sıkıca sarıldım annemin eline.

Müdür yardımcısı parayı sayıp masanın çekmecesine koydu. Sonra, nüfus cüzdanıma baka baka, önündeki deftere bir şeyler yazdı.

Nüfus cüzdanını anneme uzatırken, “Hayırlı olsun ham’fendi!” dedi. Ama, benim yüzüme hiç bakmadı. Şortumun ve gömleğimin ne kadar güzel olduğunu, saçlarıma azıcık jöle sürdüğümü görmedi bile... (YTÇ, s. 56-59).

Yazar, yasak olmasına rağmen kayıt parasının alınmasını eleştirmektedir. Müdür yardımcısının tavrı, bir eğitimciye yakışmayacak derecede kaba ve yakışsızdır. Özellikle, Korkmaz ile hiç ilgilenmemesi, sadece paraya odaklanması, okulu eğitim yuvası değil de ticarethane olarak gördüğünün en büyük kanıtı niteliğindedir.

Eserde, Ova İlköğretim Okulu öğretmenleri aracılığıyla, öğretmen davranışları da ele alınmaktadır:

Yanımda oturan Volkan, kara gözlü, kırmızı dudaklı, fare dişli bir çocuk. Ona;

“Sen yumurta kırmayı biliyor musun?” diye sordum.

Keşke sormasaydım.

“Bana bak!” diye bağırdı öğretmen. “ Kapa çeneni, yoksa ben bilirim kapamasını!”

Ne olduğunu, öğretmenin yine neden kızdığını anlayamadım. Bundan sonra ağzımı bile açmamaya karar verdim. Defterimin üzerine kapanıp şekilleri çizmeye başladım (YTÇ, s. 77).

Klor, içme sularına katılarak günlük hayatımıza girmektedir. Klorun, evde kullanılan mikrop öldürücülerinin yapımında da kullanılması klorlu suyun zararları hakkında, asgari düzeyde de olsa, bilgi vermektedir. Yazar, MDÜ’de Minti aracılığıyla bu konuya da değinmiştir:

Dilini suya değdirmişti ki, titrercesine başını kaldırdı. Bıyıklarını gerdanına düşürüp kesik kesik öksürerek;

“Miyyuvv!..” diye bağırdı. “Berbat! Susuzluktan öleceğimi bilsem, bir damlasını bile içmem bu acı suyun!”

“Acı su” dediği, klorlu suydı.

Yarı aç, yarı tok, üstelik susuz, gidip minderinin üzerine oturdu. Temizlik hastası denecek kadar titizdi. Klor kokusundan yaşaran gözlerini sildi çabucak (MDÜ, s. 6).

Bu konu, Minti'nin rüyasına girecek kadar onu etkilemiştir; rüyasında temiz bir su kaynağı görüp kana kana su içer:

Hızla koştu dere boyunca, doğuya doğru. Henüz elli-altmış metre koşmuştu ki, derenin suyunun berraklığını fark etti. Böyle temiz suyu içmeden geçmek olmazdı. Üstelik, sabahleyin o klorlu sudan bir damla bile içememiş, dili damağı kurumuştı. Eğildi, kana kana içti. İçtiği su değil, sanki ballı şerbetti mübarek! (MDÜ, s. 30-31).

SS'de Sıla, okullardaki umumi düzeni eleştirmektedir. Yaz tatilinin son gününde bile, okulu düşünerek ne kadar bunaldığı görülmektedir. Sıla, okulu bir eğitim yuvası olarak değil, güzel bir dünya ile arasına giren boğucu bir zorunluluk olarak görmektedir:

Sıla, ağzını kocaman açarak esnedi. Şifoniyerin üzerindeki aynada kendini gördü. Yüzü sıkıntılı, bakışları bezgindi. Burukça gülümsedi. Defterine kapandı. “İşte,” diye yazdı, yeşil renkli Rotring marka kalemle, “Okulun küf kokan dar koridorları, havasız sınıfları, uyuşuk ve durmadan esneyen öğretmenleri, buyurgan ve asık suratlı okul müdürü seni bekliyor yine. Yarın, dokuz ay boyu içine hapsolacağın gri formanla, yüksek duvarlı okul bahçesinde, grililer arasına katılacaksın yine. Resmi tören havasındaki bayramlara katılacak; yıllardır dinleye dinleye ezberlediğin şiirleri, konuşmaları, bu yılda dinleyeceksin. Durmadan kutlanan belirli gün ve haftalarda, öğretmenlerinin ansiklopedilerden kâğıda geçirdikleri ve kekeleyerek okudukları yazılardan, ‘günün mana ve önemi’ni kavramaya çalışırken, boğulacak gibi hissedeceksin yine. Ve yine, güzel bir dünyaya, iyi bir yaşama özlem duyarak geçireceksin bir yılını daha... Sabahın erken saatlerinde, yarı karanlıklarda.....” (SS, s. 6).

Anne-kız arasında belirgin bir kuşak çatışması görülmektedir:

Açık kapıdan Sıla'nın odasına daldı. Sıla, tüm bedeni ve ruhuyla müziğin ritmine kaptırmıştı kendini.

-Yeter kızım, diye bağırdı, kes artık şu zimbirtıyı!

Öyle ürkütücü bir bağırı ki bu, Püskül korkuyla kaçtı; koltuğun arkasına gizlendi. Sıla sustu. Hareketleri önce yavaşladı sonra durdu. Yüzüne dalga dalga bir öfke yayıldı. Haykırmak ister gibi aralanan dudakları, aynı ses tonuyla karşılık vermeye hazırlanıyordu ki; gözleri annesinin öfkeli bakışlarıyla karşılaştı. Ürktü.

Ürkek bir tavşan gibi, başı öne eğik, sessizce kaset çaları kapattı. Yatağına attı kendini. Sese dökemediği sözcükler, birer dinamit olup içinde patlıyordu. Patlamaların sese dönüşmesini engellemek istercesine, ağzını iki eliyle sıkıca kapattı. Bir sessizliğin içine gömüldü.

Bir an bakıştılar annesiyle. Derin derin iç çekti. Gözlerinde açık bir hüznü vardı. Bu derin iç çekiş, bu hüznü bakış, ince bir sızı gibi yüreğine işledi Makbule Hanım'ın. Ağlayası geldi. "Böyle yapmamalıydım, böylesine aşırı bir tepki göstermemeliydim," diye düşündü. Pişman bir yüz ifadesi, yumuşak ve sevgi tonu yüklemeye çalıştığı bir sesle;

-Kızım, dedi, neden susuyorsun sana bir şey söylediğim zaman?.. Farkında mısın, artık seninle hiçbir şey konuşamıyoruz. Benden hızla uzaklaştığını görüyorum. Böyle davrandığın zaman çok mutsuz oluyorum, çok üzülüyorum...

Artık beni sevmediğini bile düşünüyorum (SS, s. 9-10).

Makbule Hanım, okuyup araştıran bir annedir. Sıla'nın, odasını posterleri ile donattığı kişilerin özel hayatları hakkında bilgi sahibidir, bu nedenle kızı hakkında endişelenmektedir. Ayrıca, kızının Batı hayranlığı yüzünden diline dahi yabancılaştığını üzülen izlemektedir:

Makbule Hanım yavaşça kalktı Sıla'nın yanından.

-Eee, dedi, sonunda yine senin istediğin oldu işte!.. Kızım, beni kaygılandır; senin rock dinliyor, rock müzikten hoşlanıyor olman değil. Hatta, önceleri 'gürültü' dediğim bu müziğe, şimdi alıştım, hoşlanmaya bile başladım. Beni kaygılandır, senin elektro gitar çalman da değil. Beni kaygılandır, dev posterleriyle odanın duvarını kapladığın şu rock ilahlarınız. Şu tepemizde, sanki üzerimize atlayacakmış gibi duran sevimsiz adamlar. Onların, aykırı yaşam biçimleri... Bu senin adamlarının çoğunun uyuşturucu bağımlısı, eşcinsel olduğunu, birtakım tarikatlarla ilişkilere girdiklerini, ayinler düzenlediklerini, ayinlerde kedi kestiklerini, kimilerinin şeytana taptığını, kimilerininse, sahnelerde civciv tepeleme gösterileri yaptıklarını kaç kez okudum, biliyor musun gazetelerden? Görüyorum ki sen de onlar gibi giyinmeye başladın. Ve yine üzülen görüyorum ki, dilin bile değişti artık. Aranızda kullandığınız o sözcükler nedir öyle?.. Bak bak, şu cümlelere bak; "Adam, kazmanın biri ya; Her şeyi ben bilirim tripleri yapma bana; Elemanın biri, bizim tayfaya laf attı usta; Öyle manyak çalışıyor ki, resmen koptum. Şaşkınlığımdan oha be oldum..." bir edebiyat öğretmeni olarak, bu kadar bozuk cümleler ve böylesine uyduruk sözcüklerle konuşman rahatsız ediyor beni, korkutuyor... Korkuyorum; senin onlara özenerek kötü yollara sapmandan korkuyorum. Elektro gitar alınalı beri, rock müziğe olan tutkunun arttığını görüyor ve işte bu yüzden daha çok kaygılanıyorum. İşte bu yüzden, sen ne zaman rock müzik dinlesen, ne zaman

eline gitarını alsan, sana karşı bakışlarım ve tavırlarım değişiyor. Şimdi düşünüyör... (SS, s. 15-16).

-Bak güzel kızım, diye sürdürdü konuşmasını, göz göre göre, kültür emperyalizmi denilen şeyin kucağına düşmene dayanamıyorum.

-Anne lütfen, kitap gibi konuşmaya başlama yine! diye bağırdı Sıla öfkeyle... Senin öğüt ve akıl verici konuşmalarından nefret ediyorum.

-Lütfen filan deme bana! Kitap gibi konuşmayayım da, sizin yaptığınız gibi Türkçenin içine mi edeyim?... Artık, bazı şeyleri konuşmamızın zamanı geldi de, geçti bile... Bak, şimdi beni iyi dinle: Bir insan önce, kendi kültürünü ve kendi müziğini tanımalı. Kendi müziğimizle beslenmediğin, onu özümsemediğin sürece, duyguların gelişmez; kendi insanlarına yabancılaşırsın; köksüz bir ağaçtan farkın olmaz! Ne kadar rock müzik dinlersen dinle, ne kadar iyi gitar çalarsan çal, elektronik sesler çıkaran, duygusuz ve ruhsuz bir robota benzersin ancak. Yalnız bu kadarla da kalmaz, yabancı müzik dinleye dinleye kullandığın o bozuk Türkçeyi de unutursun zamanla... (SS, s. 209-210).

Yazar, Sıla aracılığı ile okullardaki tek tip kıyafet kuralına da değinmiştir:

-Yarın okula formasız gideceğim! Duydun mu beni?

Annesi, önlüğünün bağcıklarını çözerek geldi mutfaktan. Yüzü kaygılıydı;

-Formasız okula gitmek ha!.. Bunu ne sen söylemiş ol, ne de ben duymuş olayım. Çıldırдың mı?

-Formasız okula gitmekle, çıldırmanın ne ilgisi var anne? Güldürme adamı! Hem ben, okula neden gri bez parçalarına sarınarak gitmek zorunda olduğumuzu bilmiyorum...

-Bak kızım, şu anda bir öğrencisin; öğrenciliğinin sürmesini istiyorsan, o “gri bez parçası” na sarınmak zorundasın. Senin yaşıdayken biz de çok kalkıştık böyle sonu gelmez işlere... O zamanlar nasıl da hayran olurdum kurallara başkaldıranlara. Bana göre bir kahramanlık gösterisiydi başkaldırmak. Sessiz, uslu, ciddi ve ödevlerinden başka bir şey düşünmeyen çocuklardan nefret ederdim. Hep sıkıcı bulurdum onları. Doğruyu söylemek gerekirse, hâlâ da sıkıcı bulurum onları (SS, s. 23-24).

Yazar, çarpık kentleşmenin başkahramanı olan gecekondu problemine ve aile planlaması yapılmamasına değinmektedir:

Mahallenin dar sokakları; yaşları beş-altıyı geçmeyen, zayıf ve çelimsiz bedenleri üzerindeki giysileri emanet gibi duran, kirli yüzleri solgun çocuklarla dolu olurdu hep. Mahalle, yalnızca çocuklardan oluşuyormuş izlenimi verirdi ilk bakışta.

Mahalleli, akıllara durgunluk verecek bir yetenek geliştirmişti. Tüm yoksulluklarına karşın, başlarını sokabilecekleri bir evi, üç-beş gün gibi kısa sürede konduruyorlardı arsaların üzerine. Başlangıçta, başlarını sokmak için yapılan bu iki gözlü, tek katlı evler, birkaç yıl içerisinde, üç-dört kat birden; penceresiz-kapısız, boyasız-sıvasız, eğri-büğü, girintili-çıkıntılı birer hilkat garibesi olarak yükseliverirdi gökyüzüne. Camsız pencerelerine naylonlar gerilir, korkuluksuz balkonlarına, çömler gibi çocuklar dizilirdi (SS, s. 7-8).

Eserde, bazı çocukların yoksulluktan veya ailelerinin tutumundan dolayı, okula gitmeleri gereken yaşta çalışmak zorunda kaldıklarına da yer verilmektedir:

Tuğla, çimento, kireç, harç, demir ve doğramalar arasında yitip giden ana-babalarını gün boyu göremeyen çocuklar, kendilerini sokaklara atar; onlardan hiçbir şey beklememeleri gerektiğini daha küçük yaşlarda öğrenir; kendi başlarına bakma yöntem ve yollarını, yine kendi çabalarıyla arayıp bulurlardı. Eli kalem tutma yaşına gelen her çocuk, aş ve iş peşine düşerdi (SS, s. 8).

Yazar, günümüzdeki rüşvet olaylarının okuldaki kısmına da değinmektedir:

-Bak, dedi, önce anlatacaklarımı dinle, sonra da bu konuyla ilgili günceme yazdıklarımı okutacağım sana. Geçen yıl, yaz tatiline bir hafta kadar bir süre kalmıştı. Öğretmenler henüz notları yönetime teslim etmemişti. Sen de anımsarsın; matematik öğretmenimiz, not defterini açıp numara sırasına göre herkese, "Fazla nota gereksinimin var mı?" diye sormuştu. Sınıfta da bazıları, "evet" diye yanıtlamıştı ya öğretmeni. İşte o zaman çıldırmıştım. Bu yüzden, sıra bana geldiğinde öfkemden, bütün gücümle, "hayır!" diye bağırmıştım anımsarsan. Matematik öğretmeni bana çok kızmış; "Ukalalığın gereği yok!" diye bağırmıştı. İşte o olaydan birkaç gün önce, bir rastlantıyla, Ayşe'nin annesi, öğretmene küçük bir paket verirken görmüştüm. Aynı anda öğretmenle göz göze gelmiş ve anlamlı anlamlı bakmıştım yüzüne... O da rahatsız olmuş, kızaran yüzünü öne eğerek, gözlerini kaçırmıştı benden. O günden sonra bana karşı, hem bakışları hem de tavırları değişti. Benim varlığım onu hep huzursuz etti (SS, s. 59-60).

Ahmet Öğretmen, emekliliği gelmesine rağmen çalışmaya devam etmektedir. İki kızı da üniversite de okuyan öğretmenin ne evi ne de arabası vardır. Özcan, Ahmet Öğretmen vasıtasıyla geçim zorluğuna da değinir:

-Gençler! dedi, bugün size bir öğüt vermek istiyorum; öylesine, içimden geldi işte!.. Ben, 'eğitimde öğütlerin yeri yoktur' diyenlere inanmıyorum.

Yeniden gözlerini gezdirdi sıraların arasında... Herkes susmuş, Ahmet Öğretmenin vereceği öğüdü beklemeye başlamıştı. Tüm gözler ona yönelmiş, kıpırtılar, tıkırtılar kesilmişti.

-Gençler, siz siz olun, hem evde hem işte çalışan bir kadınla evlenin. Ama, ev işlerini paylaşmayı da unutmayın.

Aynı anda kikirdeşmeler başladı sınıfta.

-İşsiz bir kadınla evlenir, iki de çocuğunuz olursa, hayatınız kayar. Bakın, bir yıl sonra lise yaşamınız bitiyor, kimileriniz üniversiteye gidecek, kimileriniz de iş yaşamına atılacak ve bir gün gelecek evlenmeye karar vereceksiniz. İşte o zaman benim bu söylediklerimi anımsayın... (SS, s. 65).

Günümüzde üniversite mezunu birçok işsiz genç bulunmaktadır; yazar, işsizlik sorununa da romanında yer vermektedir:

Zerrin Ablayı (o yörede kafe bar işleten tek kadın Zerrin Ablaydı) çok severdi. Uzun saçları her zaman bakımlı, modern giyindiği halde, orta çağdan kalma tabloları çıkıvermiş gibi görünen, gizemli havası olan bir kadındı Zerrin Ablay. Arkeoloji öğrenimi görmüş, uzun süre, o şehir senin bu şehir benim gezip dolaşarak iş aramış; bu süre içinde, yaptığı takıları satarak karnını doyurmuş, takı yapmaktan usanıp iş bulmaktan da umudunu kesince, bir köşeye koyduğu üç-beş kuruşla, biraz da borçlanarak bu kafeyi açmıştı (SS, s. 76).

Yukarıdaki alıntı ve açıklamalar aracılığıyla görüldüğü üzere incelenen eserlerde yaşanan çağa eleştiri değerine sıklıkla rastlanılmıştır. Yazar bu değer kapsamında, güncel sorunlara da yer vererek bu değere pek çok yönden eserlerinde yer vermiştir.

6.17. Başkalarına Zarar Vermeme

Çevredeki canlılara karşı, duyarlı bir şekilde davranmaya özen gösterilmelidir. Düşüncesizce yapılan hareketler, karşıdaki canlı için kötü sonuçlar doğurabilmektedir. İncelemeye esas alınan eserlerde, özellikle, insanların diğer canlıların yaşam alanlarına müdahale ederek onların yaşama hakkını tehdit ettiklerine yer verildiği görülmektedir. GYK’de, Başpostacı Güvercin’in kapalı alanda kalma korkusu olduğu görülmektedir:

Söylendiğine göre, Başpostacı Güvercin’in bu korkusu; henüz bebekken, bir çocuk tarafından kaçırılıp, tahta bir kutuda günlerce kapalı tutulmasından sonra başlamıştı. Gerçi annesi, kutunun aralık kapağını açmayı başarak kurtarmıştı sonunda

onu; ama Doktor Dikkuyruk'un söylediğine göre, Başpostacı'nın kapalı yer korkusundan ömür boyu kurtulamayacağı kesindi (GYK, s. 46-47).

TDT'de Kara Bıyıklı Bahçıva'nın, başka canlılara zarar vermekten çekinmediği görülmektedir. Yazar, bu eserinde de böyle bir olumsuz durumun, canlılar üzerindeki yansımaları okurlarına anlatmaya çalışır:

Titrek sesiyle;

“Bu bahçıvan yüzünden dünya yüzü göremez oldum artık!” dedi.

Zaten dostları da, onun yüzünden terk etmişlerdi bu bahçeyi. Bu kara bıyıklı bahçıvanın yanından ayırmadığı zehirli ilaçlardan kaçmışlardı...

Bahçıvan, kara bıyıklarını sıvazlaya sıvazlaya yine dikkatle inceledi çiçekleri. Güllerin yapraklarına gözlerini dikip baktı:

“Hımm!” dedi kendi kendine...

Çiçeklerin kurumuş dallarını budadı. Karanfillerin arasından fışkıran taze otları yoldu. Sarmaşıklara, pompasıyla ilaç püskürttü ...

Zavallı solucan, toprağın gözeneklerinden geçen zehirli ilaç kokusuyla fenalaştı... Öylece, yarı baygın uzandı yatağına. Bitkin düştüğü için, inleyemiyordu bile...

Bahçıvan gözü yerde, ellerini arkasında birleştirmiş, yavaş adımlarla yürüyor, sanki bir şey arıyordu... Birden ayağının dibinde Kırmızı Sakallı Topal Karınca'nın yuvasını gördü. Öfkeyle homurdandı:

“Nedir bu karıncalardan çektiğim!.. Onca ilaç sıktım, yine de köklerini kurutamadım bu mahlukların!” Öfke içinde tepindi yuvanın üzerinde. Darmadağın etti yuvayı...

Yuvasında yarı baygın yatan Tombul Solucan korku içinde doğruldu. Soluğunu tutarak, bahçıvanın uzaklaşmasını bekledi. Sonra tüm gücünü toplayıp yavaş yavaş süründü. Başını kaldırıp son kez baktı, köşedeki yuvarlak yatağına... Evin, bir tüneli andıran karanlık koridorlarında gezdirdi gözlerini.

“Ah Ahhh!.. Evimi çok özleyeceğim!” dedi.

Nemlenmiş gözlerini silerek, yavaş yavaş çıkış deliğine doğru ilerledi:

“Gideceğim,” dedi, “hemen gideceğim bu bahçeden! Canıma tak etti artık!”

Sonra, yavaşça yuvasından çıktı... (TDT, s. 10-12).

SYKF’de güçlü olan filler, yaşadıkları bölgedeki diğer canlılara zarar vermek istememektedir:

Güçlüydüler ama, “En güçlü biziz, önümüze geleni ezeriz!” diye düşünmezlerdi asla. Çok alçakgönüllü, çok da temiz kalpliydiler. Sürüdeki hiçbir fil, bir diğer hayvana yan gözle bakmaz, ona kötülük yapmayı aklının ucundan bile geçirmezdi (SYKF, s. 5).

İnsanlar filleri ya dişleri için avlayıp öldürmekte ya da onları sirkte çalıştırmak için yakalayıp özgürlüklerini elinden almaktadırlar. SYKF’de, bunun filleri ne kadar kötü bir duruma sürüklediği ve nesillerinin sürekliliğini büyük bir tehlikeye attığı görülmektedir:

“Açız, susuz, yorgunuz. Öyle günler oluyor ki, yiyecek tek bir fidan bile bulamıyoruz. İnsanlar, dişlerimizin peşinde. Her gün bir üyemiz avcılarının elinde can veriyor. Kimi kardeşlerimiz sirklerde gösteri yapmaya zorlanıyor. Kısacası bayan ayı, mutsuzuz, kendi yavrularımıza bile bakamayacak kadar çaresiziz. Bu yüzden o küçük fili evlat edinemeyiz.” (SYKF, s.70).

MDÜ’de yaşlı kurbağa, neden bu kadar nefret dolu olduğunu herkese açıklar:

“Hiç unutmam” diye sürdürdü, yaşlı kurbağa sözlerini. “Aysız bir geceydi. Ben, dere kıyısındaki sazların üzerinde yeni besteme çalıştığım için uyanıktım. O gece, ellerinde fenerler ve büyük çuvallar taşıyan çok sayıda insan, sessiz ve sinsi adımlarla yaklaşıp Kurbağa Deresi’nde toplandı. Nereden çıktıklarını bilmediğim bu insanları, böyle gecenin ilerlemiş saatinde topluca görünce ne kadar şaşırdığımı bilemezsiniz.

Korktum da elbet... Ben korkudan titrerken, onlar, aralarında fısıldaşıp kocaman bir ağ attılar deremize. İşte o zaman, onların bu gelişlerinin pek de hayra alamet olmadığını düşündüm. Kısa sürede de, yanılmadığımı anladım. Derin uykuda olan kurbağa kardeşlerim, gözlerini alt alta, üst üste yığıldıkları ağın içinde açtılar. Daha neler olup bittiğini, neye uğradıklarını anlayamadan, çuvallara tıktırıldılar.”

Yaşlı kurbağa, derin derin soluyarak, gözlerinde birikiveren yaşları sildi.

“O çuvalların içinde” diye, titreyen bir sesle sürdürdü konuşmasını : “Kızım Tizses, oğlum Pesses ve korumuzun baş solisti eşim Şenses de vardı. O kadar korkmuştum ve o kadar korkaktım ki, onları kurtarmak için kolumu bile kıpırdatmadım. Yürek parçalayan çığlıkları, hâlâ gitmiş değil kulaklarımdan!..” (MDÜ, s. 62-64).

SYKF’de, insanların yaşamlarına olumsuz müdahalelerinden dolayı fillerin çok mutsuz olduğu görülmüştü. MDÜ’de de insan müdahaleleri, birçok kurbağanın yaşam hakkını olumsuz bir şekilde etkileyerek, onları mutsuz etmektedir. Yazar, özellikle iki öyküsünde de bu konuya değinerek, diğer canlıların da bir yaşam hakkı olduğunu ve bu duruma saygı duyulması gerektiğini hatırlatmaktadır.

6.18. Sorumluluk

Sorumluluk duygusuna sahip kişiler, kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmeyi bilen bireylerdir. Mesuliyet sahibi vatandaşlar, devletlerin kalkınabilmesi için gereklidir. Bu nedenle, çocuklara bu değerin aşılması önem teşkil etmektedir.

GYK’de Başpostacı Güvercin, sorumlulukları yerine getiren, çalışkan bir postacıdır. Ama sorumluluklarını yerine getirmesinin nedeni görev aşkı değil, madalya sevdasıdır:

Korku dolu anlar koşuşturmaca ile geçen günün sonunda, verilen görevi başarıyla yerine getirdi Başpostacı. Yuvasına döndüğünde, bırakın uçmayı, kımıldayacak hali kalmamıştı.

“Guuu-gu!” dedi. “ Ah, şimdi yeni bir madalya ile dönmüş olsaydım! Ah, Kral’dan bir çift tatlı söz duymuş olsaydım; bu koşuşturmaca, bu uçuşturmaca vız gelirdi o zaman bana!” (GYK, s. 47-48).

TÖY’de Erşan, haşarı bir öğrenci olsa da yanlış davranışlarının istenmeyen sonuçlar doğurabileceğini düşünerek her aklına eseni yapmamaktadır:

“Şu pencereden atlayıp kaçsam; sahi, ne olur sanki!” dedim kendi kendime. İçimden gelen sevimsiz bir ses; “Çok kötü şeyler olur, otur oturduğun yerde!” dedi bana (TÖY, s. 7).

Yine aynı eserde Sevinay Hanım, Suna’nın görevlerini kendine vazife edinmiş bir anne görüntüsü çizmektedir:

“Tatlım! Ödevimiz çok mu bugün yine?” dedi.

Annem ikimiz tek kişiymişiz gibi konuşur hep:

“Notlarımız pek iyi değil bu sene.” “Bakalım bu hastalık yakamızdan ne zaman düşecek?” “Ödevimizi bir bitirelim hele!..” (TÖY, s. 35).

Öykü sonunda, teyzenin de devreye girmesinin etkisi ile Suna ödev konusundaki sorumluluğu üstlenir. Suna'nın hazırladığı ödev, başta öğretmeni olmak üzere arkadaşları tarafından çok beğenilir:

Neyse, ben sıcağı sıcağına, bu ödevi bitirmek istediğim,teyzemin söyledikleri de kafama yattığı için, kendimden söz eden bir yazı yazmaya karar verdim. Oturdum masanın başına. O gün yaşadığım her şeyi, ama her şeyi, hastalığımдан başlayıp, gördüğüm düş, Safinur Teyze, kaza, teyzemle konuşmalarımız... Her şeyi anlatan uzun bir yazı yazdım. Ertesi gün okulda, okuma sırası bana gelince, yazdıklarımı yüksek sesle tane tane okumaya başladım. Arasıra, yazımdan başımı kaldırdığımda, şaşırdım; çünkü tüm çocuklar soluklarını tutmuş, ilgiyle beni dinliyorlardı. Okumam bitince, öğretmenimiz yanıma geldi. Şöyle bir gözlerimin içine baktı, küçük bir gülümsemeyle dudağı yana kaydı, sonra yüzünü sınıfa dönüp;

“Nedendir bilmiyorum ama”dedi, “ben bu kızı çooooook, çok seviyorum!” (TÖY, s. 39-40).

Sürübaşı Dani, bulunduğu konumun getirdiği sorumlulukları yerine getirmeye çalışmaktadır. Sürüsünü, doğabilecek tehlikelere karşı uyarmaktadır:

Oysa, gizliden gizliye tehlike çanları çalmaya başlamıştı bile! Bu tehlikeyi ilk sezen, Sürübaşı Dani oldu. Hemen bir toplantı düzenledi. Titrek bir sesle;

“Dostlarım!” dedi , “başımız büyük dertte!”

...

“Söyle bize Dani, neler oluyor?”

“Olan biten şu, Sayın Toslak “ dedi Dani , “Gölgeli Göl’ün, işi bitmek üzere!..”

Toslak Fil, Dani’nin bu açıklamasından da hiçbir şey anlamadığını hemen belli etti:

“İşi bitmek üzere ne demek?”

Zaten gergin olan Dani, bu soruyla iyice gerildi. Sesi öfkeli çıktı bu kez:

“Gölün suyu çekiliyor sayın Toslak!” dedi , “yaşamımız tehlike altında!” (SYKF, s. 6-8).

Dani, sürüdeki kriz anlarında doğru kararlar vermeyi bilir:

Horti’nin çılgınlıklarını sürü de duymuştu uzaktan. Dani, çılgınlıkların geldiği yöne bakınca, Patbasan ile Horti’yi gördü. Başlarına bir iş geldiğini anladı. Sürüye, durup beklemeleri için komut verdi hemen. Loplop Fil’i de, Patbasan’a yardım etmekle görevlendirdi. Loplop, çok yetenekliydi, bütün fil hastalıklarını bilir, her türlü yarayı

iyileştirirdi. Koşar adım ulaştı, Hortilere. Önce, telaştan ne yapacağını bilemeyen Patbasan'ı sakinleştirdi, sonra, Horti'nin hortumunu indirip kaldırdı, ağzını açıp diline baktı, sırtını sıvazladı, en son da ayaklarını inceledi (SYKF, s. 28-29).

Dani, herkesin her şeyi unutarak en çok eğlendiği vakitler de bile sorumluluklarını aksatmaz:

Öyle çok eğlendiler ki, zamanın hızla geçtiğini, ancak Dani'nin, "Toparlanalım arkadaşlar!" demesiyle fark ettiler.

Sürü, hep birlikte karşı çıkacak oldu Dani'ye, ama Dani;

"Kalamayız!" dedi. "Karanlık çökmeden yurtlağımıza varmalıyız!" (SYKF, s. 40-41).

Sürü, eve dönerken, talihsiz bir şekilde kendilerini dev bir hortumun içinde bulur. Bu zor durumda bile sürübaşı, sorumluluğunu ihmal etmeyerek, kötü durumu en az hasar ile atlatabilmek için sürüdeki diğer filleri yönlendirir:

"Susun! Sakin olun ve kendinize gelin!" diye gürledi Dani. "Büyük bir felakete karşı karşıyayız, bu felaketi kazasız belasız atlatmak istiyorsak soğukkanlılığımızı yitirmemeliyiz. Şimdi herkes yere yatsın arkadaşlar!" O, hem deneyimli, hem de soğukkanlı bir sürübaşıydı. Filller, sürübaşlarını dinleyip, yere yatarak ses çıkarmadan felaketin geçmesini beklemeye başladılar (SYKF, s. 44).

SS'de Makbule Hanım, davranışları ardından doğabilecek sorunları, tek başına göğüslemesi gerekeceğini anlatarak kızını uyarır:

Makbule Hanım, kaygılı yüzüne ikide bir düşen yol yol ağarmış saçlarını bir tokayla tutturarak: Mademki başına buyruk davranmak istiyorsun, öyleyse başına geleceklere de katlanırsın; senin için kılımı bile kıpırdatacağımı sanma!.. Haydi, senin yolun açık olsun; benim yapacak işlerim var! (SS, s. 27).

Sorumluluk değeri, söz konusu eserlerde daha çok bulunulan konunun gereklerini yerine getirme bağlamında işlenmiştir.

6.19. Edebî Bilinç

İncelemeye esas alınan eserlerde, Özcan'ın kimi zaman başka eserlerden bölümlere yer vererek kimi zaman da telmih sanatını kullanarak okuyucularına başka eserlerin kapılarını araladığı görülmektedir. Yazar, GYK'de okuyucularına başka bir yazarı ve öyküsünü işaret etmektedir:

İhmal Amca derler, bir çocuk öyküleri yazarının anlattığına göre, bu nefretin kökleri çok eskilere dayanıyormuş. Tarihi bile bilinmeyen çok eski yıllarda, timsahkuşlarının beslenme biçimine kızan orman halkı, onları yumurtaları ile yok etmeye karar vermiş. Arılar topluluğu ve akreplerin karşı çıkmalarına karşın, bu kararı zamanın kralına onaylatmayı da başarmışlar. Yırtıcı kuşlar ve sürüngenler bu görevi üstlenmişler, ormanda ne kadar timsahkuşu varsa, hepsini tek tek yumurtaları ile birlikte yok etmişler.

Orman halkı, nedenini unutsalar da, bu tarihi olayı biliyor; yapılan büyük soykırıma karşın, hâlâ ülkelerinde yaşayan timsahkuşunun, nereden nasıl geldiğine bir türlü akıl erdiremiyorlardı (GYK, s. 54).

Bahsi geçen yazarın asıl ismi Vartan İhmalyan'dır. Bu bölümde, masal yazarı olan İhmal Amca'nın "Boyalı Kırlangıç" isimli eserine değinilir.

Yazar, en meşhur fabllardan biri olan "Kaplumbağa ile Tavşan" masalına değinir. Bu sayede okurları için başka bir masalın kapılarını aralamakta ve onları ,merak duygularını cezbederek, başka bir kitabı daha okumaya yönlendirmektedir:

Topkuyruk Tavşan'sa, koşu pistindeki yerini almış, öfkeli öfkeli dolaşarak rakibinin gelmesini bekliyordu. O da, geçimini sağlayabilmek için, havuç karşılığı yarışmalara katılmaya başlamıştı. Her yarışa katılıyor, düzenleyenler ne derse, yarışı ona göre sonuçlandırıyor, yerine göre Kaplumbağa Ağırarak 'a bile yenik düşüyordu. Ama, şike yaptığını kimselere söylemiyordu. Çünkü, yaşamını kazanmak için havuç kazanmak zorundaydı.

Topkuyruk, adı gibi biliyordu ki, g1erçekleri söylerse, bir daha yarışlara katılmasına asla izin verilmezdi. İçinden, "Tavşan ile Kaplumbağa" öyküsünü uyduran insanlara ateş püskürüyor, gizlendiği çalı diplerinde, "Yalan! Bu öykü baştan sona yalan!" diye bağıırıyordu. Gururu, onuru kırılmıştı zavallılığın! (GYK, s. 58-59).

"Halikarnas Balıkçısı" olarak tanınan Cevat Şakir Kabaağaçlı, ünlü roman ve hikâye yazarıdır. Cevat Şakir Kabaağaçlı "Mavi Sürgün" isimli eserinde, "Ağustosböceği ile Karınca" adlı fabla farklı bir bakış açısı getirir ve ağustosböceğinin 'yaratmak' için kendisini feda ettiğini yazar. Özcan, GYK'de bu konuya da atıfta bulunur:

"Oysa, insanlar bile inanmıyor artık böyle masallara!" diye sürdürdü konuşmasını. "Bizim Ağustosböceği Cırlayık için anlatılanları, Halikarnas Balıkçısı derler, bir deniz sevdalısı insan yalanlamadı mı? Olayın gerçek yüzünü kanıtlarıyla

ortaya koymadı mı?.. Şimdi soruyorum sizlere: Bugüne dek hanginizin kuyusunu kazdım? Hanginize oyun oynadım?” (GYK, s. 83).

Yazar, TDT’de de okuyucuları için başka bir öykünün de kapısını aralamaktadır:

Hele bir zamanlar, Kırmızı Sakallı Topal Karınca’nın, Filler Sultanı’na karşı verdiği o kahramanca savaş yok muydu!.. Ağlayası geldi (TDT, s. 8).

Yazar yukarıdaki alıntıda, Yaşar Kemal’in “Filler Sultanı İle Kırmızı Sakallı Topal Karınca” adlı eserine değinmektedir.

TÖY’de Erşan’ın öğretmeni, yararlı öyküler olduğu kadar zararlı öyküler de olabileceği konusunda öğrencilerini uyarmaktadır:

Dedi ki sınıfa: “Bir yararlı, bir de zararlı öyküler vardır. Yararlı öyküler, iyi insan olmayı öğretir bizlere. Zararlı öyküler ise, insanı, insanlıktan çıkarır. Şimdi size okuyacağım öyküdeki saka kuşundan, hepinizin ders alması gerekiyor! Öykünün çok güzel bir mesajı, yani iletisi var.”(Öğretmenimiz, ‘mesaj’ sözcüğünden hiç hoşlanmaz) (TÖY, s. 11).

Yazar, “SS’nin birinci ve ikinci bölümlerinin giriş kısımlarında, Dünya edebiyatından örnekler vererek içeriği zenginleştirmiştir:

Tanrı gibi gökyüzüne uzanabilseydim
Canına okurdum şu feleğin canına
Bir dünya kurardım gönlümce, yepyeni
Ey insan, derdim, ey insan
Dile benden ne diler sen.

Hayyam (SS, s. 5).

Küçük Prens yüksek bir dağa çıktı.
Günaydın, dedi rastgele.
Günaydın... günaydın... günaydın... diye karşılık verdi yankı.
Kimsiniz? dedi Küçük Prens.
Kimsiniz... kimsiniz... kimsiniz... diye karşılık verdi yankı.
Dost olalım, çok yalnızım... dedi Küçük Prens.
Çok yalnızım... çok yalnızım... çok yalnızım... diye karşılık verdi yankı.

“Ne biçim gezegen?” diye düşündü o zaman Küçük Prens. “Her yer kupkuru, her yer sipsivri, her şey dokunaklı. İnsanların düş kurabilme yetileri yok. Ne dersiniz yineleyip duruyorlar...” A.De Saint Exupéry (SS, s. 30).

Özcan, SS’de Selami Bey aracılığıyla Ziya Paşa’nın “Terkib-i Bendi ”nden beyitlere de yer verir:

“Disiplin” sözcüğünün dışında diline doladığı bir de cümle vardı Müdür Selami Bey’in. Bu cümle, yaşlıların bildiği, ama genç kuşağın pek bilmediği bir Ziya Paşa cümlesiydi; “Nush ile uslanmayı etmeli tekdir, tekdir ile uslanmayan hakkı köktür.” (Sözle uslanmayan, azarlanmalı, azarla da yola gelmezse dövülmelidir.) Aslında bu cümle, tam anlamıyla onun eğitim anlayışının kısa bir özetiydi (SS, s. 41-42).

Gerçi, Selami Bey’in karşısında susmanın da birtakım riskleri yok değildi; eğitim işinde kendine ilke edindiği Ziya Paşa’nın sözünün, ilk önerilerini atlayıp son önerisini uygulayabilirdi (tekdir ile uslanmayan hakkı köktür) (SS, s. 51).

Yazarın, SS’nin bazı bölümlerinde “Küçük Prens” isimli esere atıfta bulunduğu görülmektedir:

Nedense, Küçük Prens’in, gezegenlerden birine rastladığı Mosmor Bay’ın, müdürleri Selami Bey olabileceğini düşünürdü Sıla hep. Hani şu bir kez olsun çiçek koklamamış, bir yıldızla bakmamış, kimseyi yürekten sevmemiş ve “ Önemli bir adamım ben! Önemli bir adamım ben!” diye şişinen Mosmor Bay var ya, işte ona...(SS, s. 44).

ÜKY’de kitap kurdu “Nurcan” adlı karakterdi; SS’de ise kitap kurdunun Sıla’nın arkadaşı Aysun olduğunu görüyoruz. Aysun, sadece kitap okumakla kalmaz; yazar olabilme hayalleri de kurar:

Aysun tam bir kitap kurduydu. Öyle ki, ona 'okuma delisi' denilebilirdi... Gazete sayfalarındaki aşk dedikodularından tutun da, ülkede çok satan ve tutulan, bazı öğretmenlerin de övgüyle söz ettiği, Yaş On Yedi türünden kitaplara; Red Kit’ten, pembe dizilere, Eric Fromm ve Wilhelm Reich’lere varıncaya dek her tür kitabı okur; bir elinden aynasını eksik etmezken, diğer elinde de kitabını taşırdı. Günün birinde ünlü bir yazar olma hayalleri süslerdi düşlerini. En büyük uğraşlarından biri de yayınevinin birinden diğerine, durmaksızın yazılarını postalamaktı. Her seferinde dosyaları geri gelir; ama o, ne yılar, ne de umutsuzluğa kapılırdı; ısrarla ve inatla sürdürürdü bu uğraşını. Çok iyi bir gözlemciydi. Yalnız gözlemekle kalmaz, ilerde bastırmayı düşündüğü kitap için güncesine not ederdi tüm gözlemlerini. Aynı zamanda duygusal

ilişkilerini, yaşadıklarının kendi üzerinde yarattığı kızgınlıkları, sevinçleri ve olaylar karşısındaki yorumlarını da yazardı güncesine (SS, s. 58).

Eserde, Aysun'un okuduğu kitaplar arasında, Stefan Zweig tarafından yazılan “Amok Koşucusu” isimli kitap da bulunmaktadır:

-Biliyor musun Sıla, dedi Aysun, arkadaşının yüzüne eğilerek, şu sabahtan akşama, akşamdan sabaha ders ezberleyip duran, dünyadan bihaber kızları, Amok hastalarına benzetiyorum.

Sıla, şaşkın baktı Aysun'un yüzüne:

-Amok hastaları da kim?

-Amok Koşucusu diye yeni bir kitaba başladım da, orada okudum; Malezya'da görülen öldürücü bir delilik hastalığıymış. Bu hastalığa yakalananlar, koşmadan duramazlarmış. Bizim kızların, ezberlemeden duramadıkları gibi... (SS, s. 63).

Yazar SS'ni on yedinci bölümünde, Sıla'nın duyguları ile bağlantılı olarak Attila İlhan'ın şiirine de yer vermektedir:

ben sana mecburum bilemezsın
adını mih gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsın
içimi seninle ısıtıyorum

Attilâ İlhan (SS, s. 205).

Yazar, Edip Cansever'in “Bezik Oynayan Kadınlar” isimli şiir kitabında bulunan “Seniha'nın Günlüğü” adlı şiirin bir kısmına ÜKY'nin birinci bölümünde yer verirken romanın isminin bu şiirden esinlenildiği görülmektedir:

“Evler'den birindeyim, dışarda kar yağıyor
Üstüme kar yağıyor. Kalbimin
Atışlarında eriyor kar
.....
Evler'den birindeyim dışarda kar yağıyor
Aynada kar yağıyor parıltılarla
Abajuru yakıyorum: sarı kar

Edip Cansever (ÜKY, s. 9).

Yitti, yitiverdi hepsi
Fırlattım göğsümdeki gülü havaya
Pembe pembe bakındı boşluk
Selamladı beni
Hayır, mutsuzum

Edip Cansever (ÜKY, s. 213).

Yine aynı şairin “Tenis Öğretmeni” isimli şiirinin bir bölümünü, kitabın birinci bölümünde görülmektedir:

Gencecik bir kız idim
Marine marina aquamarine
Gencecik bir kız idim
Marine marina aquamarine
Bir oğlan çiçekler attı gözlerime
Marine marina aquamarine
Çevirdim yüzümün gülüşlerimin
Yarısı onda kaldı yarısı bende
Marine marina aquamarine

Edip Cansever (ÜKY, s. 66).

Edip Cansever’in “Yakasında Kâğıttan Bir Gül” isimli şiirinden de ikinci bölümde bir alıntı görülmekte:

Evet, sahi, ne çıkar
Ona bir merhaba desem

Edip Cansever (ÜKY, s. 99).

Edip Cansever’in “ Armalar” isimli şiirinden bir bölüme de ikinci bölümde yer verilmektedir:

O sabah, orada, bir başıma
Var mıydım, yok muydum, anlamıyordum ki
Kalakalmış gibiydim aklımda

Edip Cansever (ÜKY, s. 159).

İkinci bölümde, Edip Cansever'in "Üçlükler" isimli şiirinden de alıntı yapıldığı dikkat çekmektedir:

Günün ilk saatleri
İyi biliyorum, ilk saatleri günün
Peki, nedir öyleyse bu sabah silintisi

Edip Cansever (ÜKY, s. 179).

Romanda, Cansever'in "Ester'in Söyledikleri-Uyanış" şiirinden de alıntı yapıldığı görülmektedir:

Uyanıyorum uyanıyorum
Dört duvar
Evet, dört duvar
Peki duvarın arkasında ne var

Edip Cansever (ÜKY, s. 217).

Eserde Ahmet Telli'nin şiirlerinden sıkça alıntı yapılmıştır. Şairin "Herhangi Bir Aşka Dair" şiirinden şu mısralara kitabın birinci bölümünde yer verilmektedir:

Herhangi bir kızınıkinden ayrı değildi öyküsü
Hayatına ülkesini ekleyip yaşamaktan başka

Ahmet Telli (ÜKY, s. 44).

Özcan, Ahmet Telli'nin "Yalnızlığın Ayrıkotları" isimli şiirinin bir kısmına, eserin birinci bölümünde yer vermektedir:

Ah yalnız kuş
belli ki sen hiç bilmeyeceksin uçmayı

Ahmet Telli (ÜKY, s. 53).

Eserde, Ahmet Telli'nin "Belki Yine Gelirim" isimli şiir kitabından alıntılar bulunmaktadır:

Yanında götüreceğin hiçbir şey kalmadı
Ellerindeki keder çizgilerinden başka
Ey, dinle, hayatın son sözü şudur ki sana

-Her mecnun yine de bir çöl bulur kendine

Ahmet Telli (ÜKY, s. 199).

Eserde, Cemal Süreya'nın "On Üç Günün Mektupları" isimli, eşine yazdığı mektuplardan oluşan kitabından da alıntılar yapıldığı dikkat çekmektedir. Yazar bu alıntılara, romanının ikinci bölümünde yer vermekte:

Dinle küçük bir kız söylüyor

Koparmasınlar beni koparmasınlar beni

Cemal Süreya (ÜKY, s. 85).

Sana rastladığım gün susuzdum, yalnızdım

Bir çırpıda içtim gözlerini.

Cemal Süreya (ÜKY, s. 108).

Gür ve coşkun bir gün ışığı dadanmış pencereye

Cemal Süreya (ÜKY, s. 139).

Yazar, ÜKY'de yer verdiği bu alıntılar ile okuyuculara estetik bir zevk vermiştir. Ayrıca, bu şiirler, okurun Asuman'ın duygu dünyasını daha iyi anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır.

ÜKY'de, İran asıllı çocuk kitapları yazarı Samed Behrengi'nin "Pancarçı Çocuk" isimli hikâyesine atıfta bulunulmuştur. Sinem, yaptıkları ve söyledikleri birbiri ile uyuşmayan Hacı Süleyman amcayı Hacı Gulik'e benzetmiştir:

Sinem, şak diye bir tükürük savurdu arkalarından. "Hacı Gullik," diye homurdandı.

Bön bön baktık Sinem'in suratına. Biz öyle bakınca, bu da sorulur mu ifadesi kapladı yüzünü.

"Hani var ya canım," dedi, "Behrengi'nin Hacı Gullik'i!" (ÜKY, s. 32).

Yazar, Behrengi'nin kitabına değinerek okurları için bir öykü dizisinin kapılarını aralar. Eserdeki Nurcan karakteri, kitap okumayı çok sevmektedir. Okuduğu kitaplar arasında Kemalettin Tuğcu'nun eserleri de bulunmaktadır:

"Öyle çok Kemalettin Tuğcu okurdum ki eskiden; onun etkisiyle, sınıfın en gariban, öğretmenden en çok sopa yiyen çocuğuna -Yavuz'a- aşık olmuşum (ÜKY, s. 122).

Ayrıca romanda William Shakespeare'in "Kral Lear" isimli eserine (ÜKY, s. 36), Arif Nihat Asya'nın "Bayrak" şiirine (ÜKY, s. 40), Boris Vian'ın "Yürek Söken" adlı kitabına (ÜKY, s. 133), Fransız yazar Stendhal'ın romanı Kırmızı ve Siyah'a (ÜKY, s. 165), Salinger'in "Çavdar Tarlasında Çocuklar" isimli kitabına (ÜKY, s. 186) değinilmektedir.

Edebî bilinç değeri kapsamında yazarın, okuyucularına estetik bir zevk sunarak, onlarda edebî bilincin oluşmasına katkı sağladığı görülmektedir.

6.20. Arkadaşlık, Dostluk

İnsan, sosyal bir varlık olduğu için yaşamını tek başına idame ettiremez ve başka insanların varlığına ihtiyaç duyar. İnsanların yaşamında aile kadar arkadaşları da önemlidir. Arkadaş ve dost seçimlerinin doğru yapılması, kişinin yaşamını büyük ölçüde etkileyecektir. Sosyal bir varlık olan insanın yaşamında, önemli bir yer teşkil eden dostluk ve arkadaşlık değerine söz konusu eserlerde yer verildiği görülmektedir.

GYK'de, Kral Aslan ile Ayı Kocaoğlan aracılığı ile yazar, okurlara çok güzel bir ders verir: Çıkar ilişkileri üzerine kurulan dostluklar; ancak daha büyük bir çıkar söz konusu oluncaya dek sürebilir:

"Bana bak, Kocaoğlan!" diye kükredi. "Evet, sen bu ormanın dayısısın; karımın manevi kardeşi, çocuklarımdan özden de yakın dayısısın! Bu yakınlığından yararlanıp pek çok hak elde ettin! Ülkenin tüm köprülerini sana verdim! Sana dayı demedikleri için, köprülerden geçirmediklerinin yakınmalarını dinlemediğim, gözyaşlarına bakmadığım gibi, onları sağa sola sürgün ettim! İşçi arıların ballarını çalmana göz yumdum. Ormandaki armutların en iyileri hep senin oldu, hepsini sen yedin. Üste- (GYK, s. 64-66).

"Kral Hazretleri," dedi, "ben tüm haklarımı, tüm elde ettiklerimi kendi gücümle kazandım. Elbette bunda, Tanrı'nın sevgili kulu olmamın da etkisi ve rolü var. Tanrı'm bana, 'Yürü ya kulum!' dedi, ben de yürüdüm, ülkenin en varlıklı oldum. Bu gücümle, öbür hayvanları her zaman ürküttüm."

Ayı Kocaoğlan kısa bir an konuşmasını kesip homurdandı. Sonra, topluluktaki hayvanları işaret ederek, "Bu sefiller, size boyun eğiyor, size itaat ediyorsa, bunu benden korktukları için yapıyorlar. Kısacası, koltuğunuzda huzur içinde oturabiliyorsanız, bunu bana borçlusunuz! Yakınlığımız nedeniyle, sizi koruyacağımı,

size karşı gelmeleri durumunda beni karşılarında bulacaklarını çok iyi biliyorlar.”
(GYK, s. 68).

TDT’de Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, hiç tanımadığı tohuma arkadaşça davranarak zor anlarında ona destek olmaktadır:

Günler geçti, geceler geçti aradan... Tohum, günlerden bir gün yavaş yavaş açtı gözlerini. Gözlerini açmasıyla birlikte, çığlık çığlığa bağırды:

“Hey! Neler oluyor?.. Neredeyim ben?..”

Yanı başındaki tünelden fısıltılı bir sesle yanıt geldi sorusuna. Bu ses, Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan’ın sesiydi:

“Toprağın altındasın tohumcuk!”

“Karanlıktan hiç hoşlanmam. Korkuyorum, çok korkuyorum!..”dedi çaresizlik içinde tohum.

“Korkma, yalnız değilsin,” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan. (TDT, s. 18).

YTÇ’de Korkmaz, mahalledeki arkadaşlarının gittiği okula gitmemektedir. Okulda arkadaşı olmadığı için çok üzölmekte, bir an önce arkadaş edinmek istemektedir:

Okulun açılışının üçüncü günüydü... Okula servisle geldim. Çocuklar, çığlıklar, kahkahalar atıyor; arkadaşlarıyla konuşuyorlardı. Benim henüz arkadaşım yok.

Annemle babam; “Üzölme, yakında senin de arkadaşların olur, hem istemediğın kadar...” dediler.

Ama ben, hemen arkadaş istiyorum...

Ağlayasım geldi... Ama, tuttum gözyaşlarımı. Keşke, kendi mahallemizdeki Cumhuriyet Okulu’na gitseydim! Arkadaşlarımın hepsi de orada. Özlem’i, Tombiş Nuri’yi, Özgür’ü özölüyorum. (YTÇ, s. 72-73).

SYKF’de filler, mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşayarak arkadaşlıklarının tadını çıkarmaktadırlar:

Gamsız, kedersiz bir yaşamdı onlarınki. Kuşların, böceklerin, rüzgârla söyledikleri şarkılara bayılırlar; kalın sesleriyle, bu şarkılara eşlik etmeden duramazlardı. Mis kokulu çiçeklerin arasından fişkırان taze fidanları lüp lüp yutar, keyifle midelerine indirirlerdi. Karınları doyduktan sonra, büyüleyici bir manzaranın ortasında bir düş gibi duran Gölgei Göl’e koşarlardı. Gölün soğuk suyundan kana

kana içerler; nee içinde yzler bu glde, hortumları ile su fikırtma oyunları oynarlardı. Kısacası, dertlerden uzak, dostça ilişkiler içinde yaşayıp gidiyorlardı ite... (SYKF, s. 6).

Horti rahatsızlanınca, Patbasan ne yapacağını bilemez. Bu esnada arkadaşları yardımlarına yetişir:

Horti'nin ılıklarını sürü de duymuştu uzaktan. Dani, ılıkların geldiğı yöne bakınca, Patbasan ile Horti'yi gördü. Başlarına bir i geldiğini anladı. Sürüye, durup beklemeleri için komut verdi hemen. Loplop Fil'i de, Patbasan'a yardım etmekle görevlendirdi. Loplop, çok yetenekliydi; bütün fil hastalıklarını bilir, her türlü yarayı iyileştirirdi. Koar adım ulaştı, Hortilere. Önce, telatan ne yapacağını bilemeyen Patbasan'ı sakinleştirdi, sonra, Horti'nin hortumunu indirip kaldırdı, ağzını açıp diline baktı, sırtını sıvazladı, en son da ayaklarını inceledi (SYKF, s. 28,29).

Hortum sonrası, Horti bulunamaz. Anne Patbasan'ı, arkadaşı Loplop avutmaya çabalar:

“Bak, beni iyi dinle Patbasan!” dedi. “Belki Horti kurtulabilir... Umudunu kesmemelisin. Biliyorsun, biz filler iyi yürekli hayvanlarız. Karşısına çıkan başka bir fil sürüsü, onu evlat edinebilir. Geçen yıl, sürüsünü yitiren  fil yavrusunu evlat edinmedi mi bizim sürü!.. Sevgiyle büytmedik mi onları?.. Hepimiz birden kucak açmadık mı onlara?..” (SYKF, s. 46).

Loplop Fil, arkadaşı Patbasan'ın Horti'yi bulabilmesi için çıktığı yolculukta, onu yalnız bırakmayıp, sürüden atılma riskini göze alır:

“Teşekkür ederim kapınızı bize açtığınız için Bayan Ayı. Hortumda ocuğumu yitirdim. Yolda rastladığım bir fil sürüsü, buralarda bir yerlerde, yalı bir ayının yanında küçük bir fil yavrusu gördüğünü söyledi. Bunu duyar duymaz, arkadaşım Loplop'la birlikte sürmzden kaçıp onu aramaya başladık. Bu çevrede yaşayan tek ayının da siz olduğunuzu öğrendik. Horti'yi bir an önce bulup yeniden sürüye dönmek zorundayız! Kaçtığımız anlaşılırsa, sürbaşımız sürüden atar bizi!.. Lütfen, bize yardım edin Bayan Ayı!” (SYKF, s. 76).

Erken ocukluk döneminde, bazı çocukların hayali arkadaş edindikleri görlmektedir. Bu ocuklar, genellikle evin tek ocuğ olup, ev ortamında daha çok uyarana ve daha çok arkadaşlığa ihtiyaç duyduklarından ötürü hayali arkadaş edinme gereksinimi duymaktadırlar. Erken ocukluk döneminde karşılaşılan bu olay, uzmanlara

göre sağlıksız bir durumun habercisi değildir. MDÜ’de Minti, arkadaşı olmamasının getirdiği yalnızlık duygusu ile hayali bir arkadaş edinir ve onunla dűşsel oyunlar oynar:

“Eveet” dedi, “ dűşsel bir arkadaş yaratmalıyım kendime... Kesinlikle yaratmalıyım!”

Heyecanla titredi bıyıkları. Bir sıçramada, yere atladı kitaplıktan.

Tűylerini, bir erkek hindi gibi kabarttı. Sırtını kamburlaştırdı. Kaşlarını çatı. Bıyıklarını çektişterek sarkıttı. Yengeç yürüyüşűyle ileri geri yürüyűp yeni görünűműnű şöyle bir inceledikten sonra;

“Artık tamamen deđiştin” dedi kendi kendine, “bundan böyle, senin adın Minti olacak. Öyle sıradan kedilerden deđil; kalın sesli, korkunç görünűmlű, űrkütűcű bir kedisin artık sen... Gurur duymalısn kendinle!”

Kulaklarını dikip bir Arap atı gibi şaha kalktı önce. Sonra, sertçe başını kaldırdı. Çatık kaşları altındaki gözlerini, kitaplığın űstűne dikti.

Sesini alabildiğine kalınlaştıarak;

“Senin adın da” dedi, orada ikinci bir kedi varmış da, onunla konuşuyormuş gibi, “ Ponti olacak. Ben Minti, sen Ponti... Şimdi, oyun oynayacağız seninle. Anladın mı beni? Hı, anladın mı Ponticiğim?” (MDÜ, s. 14-15).

SS’de Sıla, okul başlayacağı için sıkıntılıdır; ancak arkadaşlarını okulda göreceği dűşüncesi içini ferahlatmaktadır:

Arkadaşlarına kavuşma dűşüncesi yűređini coşturdu. İçine bir heyecan girdi. Bedenini saran mutlu kıpırdanmalar, onu kasetçaların yanına sürűkledi. İşte şimdi, yüksek sesli bir Metallica dinlemenin tam zamanıydı!.. (SS, s. 18).

Zeynep, zor zamanlarında soluğu arkadaş Sıla’nın yanında almaktadır:

Dayanma gücü zorlandığında bir yolunu bulup evden kaçır, Sıla’lara sığınmırdı Zeynep (SS, s. 36).

Zeynep ve Sıla, birbirleri ile sırlarını paylaşılabilecek kadar iyi arkadaşlardır:

Sıla’nın Zeynep’le olan arkadaşlığı, Aysun’la olan arkadaşlığından farklıydı. İkisini de çok severdi; ama, ikisiyle de paylaştıkları farklıydı... Aysun’un, insanı rahatlatan, neşelendiren bir yanı vardı. Onun kendini güldűren o ince espri yeteneğine hayran kalırdı hep. Ama, Zeynep’in de bir ağırlığı vardı. Genellikle, sessiz sakin, ağırbaşlı, soğuk görünüşűyle Sıla’da bir güven duygusu uyandırırđı Zeynep. Aysun’la paylaşmaktan çekindiği sırlarını, Zeynep’le paylaşmaktan hiç çekinmezdi. İşte şimdi,

yaylada baş başa kalacaklar, içini kabartan duygularını, delicesine tutulduğu yakışıklısını Zeynep’e anlatabilecekti... (SS, s. 116).

ÜKY’de Asuman, henüz 14 yaşındadır, aile içerisinde mutsuz olduğu için mutluluğu okul arkadaşlarıyla geçirdiği zamanlarda bulmaya çalışmaktadır. Ancak Asuman’ın en yakın arkadaşlarından biri olan Mücella, okuldan alınarak zorla evlendirilir. Bu durum karşısında üzüntüye boğulan Asuman, duygularını şu şekilde dile getirir:

“Ben artık kiminle gideceğim okula, kiminle ders çalışacağım; kiminle dantel örüp, nakış örnekleri çıkaracağım? N’aparım ben Mücella’sız?”

Yanaklarımdan gözyaşı damlaları yavaş yavaş yuvarlanırken yalvaran gözlerle baktım anneme. Mücella’yı engellemesini ister gibi (ÜKY, s. 57).

“İnsanın en sevdiği arkadaşından ayrılacağını düşünmesi, dayanılmaz derecede hüznün veriyor...” (ÜKY, s. 58).

ÜKY’de yazar, okul arkadaşlığının yanı sıra akrabalık ilişkisinden kaynaklanan kuzenler arasındaki ilişkiye de değinmektedir. Babası Asuman’ı köye teyzesinin yanına yollayınca Asuman burada kuzenleri Ayşe, başarılı bir iş yaşamı planlayan Nurcan ve üniversite tezini hazırlayan Cengiz ile eğlenceli vakitler geçirir. Bu arkadaşlık, ona birtakım yanlışları sorgulama şansı tanır ve Asuman kuzenleri aracılığı ile artık geleceği için mücadele etmeye ve bir hedef belirlemeye karar verir. Eserde, arkadaşlık ilişkisinin bireye yeni ufuklar açabileceği gösterilmektedir. Asuman, yeri geldiğinde zorla evlendirilen arkadaşının üzüntüsüne ortak olmuş; yeri geldiğinde de arkadaşlarını sığınabileceği, güvenilebileceği bir liman olarak görmüştür.

İncelemeye esas alınan değerlerde arkadaşlık ve dostluk değerine sıklıkla yer verildiği tespit edilmiştir.

6.21. Saygı

Temeline oturtulduğu ilişkileri, sağlıklı ve kalıcı kılarak insanların mutlu olmasını sağlayan saygı değeri, Türkçe sözlükte, “1.Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. 2.Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” olarak tanımlanır (TDK, 2009, s. 1714). Sosyal varlık olan insanların, saygı çerçevesi içerisinde

geliştirdikleri ve devam ettirdikleri ilişkiler toplum huzuru için gereklilik göstermektedir. Birlikte yaşamın vazgeçilmezlerinden olan saygı değerine, çalışma kapsamında incelenen eserlerde değinildiği grlmektedir.

TDT’de Bilge Kaplumbağa’nın, en çok da komşularına karşı davranış şekli ile orman halkının saygısını kazanmış olduğu grlmektedir:

Bilge Kaplumbağa kendi halinde, sakin bir hayvandı. Yavaş yürür, az konuşur, çok düşünürdü. Komşularına karşı her zaman çok nazik, her zaman çok saygılıydı (TDT, s. 35-36).

Yazarın, diğer hikyelerinde de sıklıkla rastlandığı gibi TY’de de eğitimcilere duyulan saygının, genellikle korku kaynaklı olduğu grlmektedir:

Öğretmenimiz ayağa kalkıverince sustum. Sınıftakiler de sustu (TY, s. 7).

Öğretmen, kitaptan kafasını kaldırıp, bir an bizden yana bakıverince, ‘en efendi ocuk’ yüzümü takındım hemen (TY, s. 9).

Başım derde girmesin diye, öğretmenin öfkeli sorularına hiç cevap vermem. Daha doğrusu sessiz yanıtlar veririm. Hele böyle, çıkarabildiği en korkunç sesi ile bağırmış, kaşları birleşerek tek kaç haline dönüşmüş, gözlerinin rengi tebeşir beyazına brnmşse!.. Hemen başımı ne eğer, öğretmenin sakinleşmesini beklerim. Yine yle yaptım; pısıp bekledim (TY, s. 10).

SYKF’de Loplop Fil, Dani’yi büyüklerine karşı saygılı olması konusunda uyarır:

“Horti!” dedi. “Ne istiyorsan söyle! ‘ Anne, anne’ deyip durma yle! Hem, büyüklerin sözünü kesmek çok ayıptır!” (SYKF, s. 32).

Horti’yi yanında göremeyen Patbasan çok endişelenir; ancak Sürübaşı Dani, onun bu endişesini anlasa da yeterince duyarlı davranmaz. Patbasan, bu duruma rağmen nezaketini korur ve Dani’ye saygılı bir biçimde davranmaya devam eder:

“Lütfen, yardım edin bana, bulun Hortimi!”

“Sakin ol Patbasan” dedi sürübaşı. “ Horti’yi iyi eğitseydin, bunların hiçbiri gelmezdi başına. Yine de, onu bulman için elimden geleni yapacağım.”

Patbasan, çok nazik bir fildi. Kafası ne kadar karışık olursa olsun, inceliğini yitirmezdi. Kibarca teşekkür etti srbaşına (SYKF, s. 34).

Horti, isteklerinin olması konusunda sabırsızlanan, istedikleri olmadığı zaman da huysuzlanan bir fildi. Yine böyle bir durumdayken, Loplop Fil ile ters bir şekilde

konusur. Bu duruma şahit olan annesi, büyükleri ile konuşmalarına dikkat etmesi konusunda, Hortiyi hemen uyarır:

“Yürümeyeceğim işte!..” diye terslendi bu kez Horti.

Anne Patbasan, hortumunu, Horti’ye doğrultarak;

“Aaa, çok ayıp Horti!” dedi. “Büyüklerinle bu şekilde konuşmamalısın. Çabuk özür dile bakalım, Loplop Teyzenden!” (SYKF, s. 37-38).

Horti kaybolur ve ıssız bir dağda tek başına kalır, bu esnada karşısına ayı çıkar. Horti, annesinin daha önceki uyarılarını dikkate alarak, kendisinden yaşça çok büyük olan bu ayı ile çok saygılı bir biçimde konuşur:

Ayı Nine, Horti’nin sırtını o koca elleri ile sıvazlayarak;

“Adın ne senin?” diye sordu.

“Horti Bayan Ayı.”

“Oooo!.. Ne güzelmiş adın. Beğendim, çok beğendim!”

“Teşekkür ederim Bayan Ayı.”

“Ooo, çok da saygılı bir file benziyorsun. Torunumu anımsattın... Bana, Ayı Nine diyebilirsin.” (SYKF, s. 52-53).

Horti, annesini bulma umudunu yitirip de umutsuzluğa kapıldığı bir anda Ayı Nine’ye kaba davranır; ancak yaptığıının yanlış bir şey olduğunu fark edince Ayı Nine’den özür dilemeyi ihmal etmez:

“Ayı Nine” dedi öfkeli bir sesle. “ Sen beni kandırdın! Yalan söyledin bana!”

Alınmıştı Ayı Nine.

“Horti, neler söylüyorsun sen öyle!”

“Sen bir yalancısın! Hani, umudumu kaybetmezsem anneme kavuşacaktım!”

“Bak Horti, bu yaşlı ayıcığın kalbini kırıyorsun! Haydi, bırak artık surat asmayı. Hem, sabırlı olmayı öğren artık. Haydi küçüğüm! ”

Ayı Nine’nin sözlerinden, o sıcak bakışlarından yeniden etkilendi Horti. Ona kaba davrandığı için çok utandı. Alçak bir sesle özür diledi Ayı Nine’den (SYKF, s. 66-67).

Ayrıca, hikâye boyunca, Horti'nin kendinden yaşça büyüklere sadece isimleri ile değil de “teyze, nine” gibi akrabalık bildiren kelimelerle hitap etmesi dikkat çekmektedir.

MDÜ’de yazar, görevini hakkıyla yapanların etraftaki kişilerin saygısını kazanabileceğini, denizati Şahlanır aracılığıyla okurlarına aktarmaktadır:

Yaşamını, derenin sınır komşusu Gökdeniz’de sürdüren denizati Şahlanır, o yörede ün salmış bir kupa taşıyıcısıydı. Görevini iyi yaptığı bilinir, saygı duyulurdu kendisine (MDÜ, s. 36).

Uzunbacak Kurbağa, yaşlı kurbağanın sözünü keserken ondan özür dilemeyi ihmal etmez:

Yaşlı kurbağanın sözü, Uzunbacak kurbağa tarafından özür dileyerek kesildi burada:

“Çok özür dilerim sayın şefim” dedi Uzunbacak, saygı tonu yüklediği sesiyle, “şu, bizimle ilgili yalan yanlış şarkılar uyduran insanlara da mı kızmazdınız?” (MDÜ, s. 60-61).

SS’de Selami Bey’in, saygılı öğrenci profili şu şekildedir:

Müdür Selami Bey, büyüklerine karşı ‘saygılı’ olan, kendini savunma amacıyla da olsa büyüklerinin karşısına dikilip öyle ‘çen çen’ konuşmayan çocukları severdi (SS, s. 51).

SS’de, saygının sadece büyüklere gösterilen bir özellik olmadığı, gerektiğinde büyüklerin de gençlerin tercihlerine saygı göstermesi gerektiği savunulmaktadır. Yazar, ailelerin gençlere saygı göstermemesini eleştirir, bu eserde gençlerin sevginin yanı sıra saygıyı da hak ettiklerine değinilir.

ÜKY’de Asuman, isteklerine saygı duymayan ailesini eleştirir, özellikle de annesini:

“Ooof of! O lacivert döpiyesten de, tavuk gibi güdölmekten de bıktım! Dayanamıyorum artık, boğulacağım yaaa!.. Giysime karışırın, oturmama kalkmama karışırın! Rahat bırak beni, ne olursun, rahat bıraksana birazcık olsun!” (ÜKY, s. 62).

Eserde, saygının hiyerarşik yanı görölmektedir. Küçük, büyüğe karşı saygı gösterir. Asuman’ın bazı kısımlarda, büyüklerinin elini öptüğü görölmektedir:

“Öp... Öpsene Güldane abılanın elini, Asuman,”dedi annem.

Ben onun elini o da benim yanaklarımı öptü (ÜKY, s. 68).

Büyüklerle sadece isimleri ile seslenilmemektedir.Örneğin, Asuman kuzeni olan Osman’a “Osman ağabey ”diyerek seslenmektedir:

Osman ağabeyim -teyzemin oğlu- sabah erkenden, elinde koca bir Pazar çantası ile çıka geldi. Bizim buralarda, kendinden bir yaş büyüklerle bile –saygı gereği mi, yoksa adetten mi, bilmem- ağabey abla dendiği için, benden yalnızca dört yaş büyük olmasına karşın, “ağabey” diyorum teyzemin oğluna (ÜKY, s. 85).

Gülkız’ın yaşadığı ülkede, “saygı eşittir güzellik” demektir,bir insanın saygın olabilmesi için en gerekli şart, güzel olmasıdır:

Kız, böyle düşünüp böyle davranmakta haksız da sayılmazmış hani!... Çünkü bu ülkede güzellik; akıldan, bilgiden, sevgiden üstün tutulurmuş. Güzelliğe verilen değer başka, hiçbir şeye verilmezmiş. Kim ki güzellere yan gözle bakar, gerekli saygıyı göstermez; vay geldi onun başına!... Zindanlarda çürütülür, inim inim inletilirmiş... (G, s. 6).

Yukarıdaki alıntı ve açıklamalar ışığında saygı değerine sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Saygının kaynağının, incelenen eserlerde, kimi zaman sevgi kimi zamanda korku olması dikkat çekmektedir.

6.22. Yardımseverlik

Günlük yaşamda farklı şekillerde karşılaşılan yardımseverlik, bireyin sahip olması gereken önemli bir değerdir. Yardımseverlik, öncelikle insan olmanın doğal bir icabıdır. Bu nedenle, erken yaşlardan başlayarak çocukların yardımlaşma duygusu geliştirilmelidir.

GYK’de orman halkı arasında birbirine destek olan, birbirine yardımcı olmaya çalışan iyi kalpli bazı hayvanlar vardır:

Bunun üzerine, Genç Fındıkzade bir avuç dolusu menekşe toplayıp, Sürmegöz’e koklatması için Balerin Kelebek’e uzattı. Balerin Kelebek menekşe kokusunu Sürmegöz’ün burnuna tuttu.

Sürmegöz Eşek, belki gösterilen ilgiden, belki de rahatlatıcı menekşe kokusunun etkisiyle yavaş yavaş kendine geldi. Önce anırmaları kesildi, sonra tepinmeleri (GYK, s. 76).

Topkuyruk, kendisine çevrilen bakışlar karşısında, bir iki söz söylemek zorunda olduğunu düşündü. Yavaşça yerinden doğruldu. Küçük sıçramalarla, mikrofonun başına gitti. Mikrofonu eline almasıyla birlikte, eli ayağı zangır zangır titremeye başladı. Ağzını açtı kapadı, ama ses çıkaramadı. Heyecandan sesi kısılmıştı.

Dağtavuğu İbik, yeni yumurtladığı, henüz sıcaklığını yitirmemiş yumurtasının tepesini sert gagasıyla kırıp Topkuyruk’a içirdi.

Topkuyruk bir iki denemeden sonra yeniden sesine kavuştu. Halk, bu becerisinden, bu yardımından dolayı Dağtavuğu İbik’i uzun süre alkışladı (GYK, s. 86).

TDT’de Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, yerde duran tohumun üşüyeceğini düşünüp ona yardım etmek ister:

Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, akşam yürüyüşüne çıkmıştı. Bahçesinde uyuyan tohumu gördü. Sevgi dolu gözlerle baktı o minik tohuma:

“Zavallıcık, üşüyeceksin orada!” dedi.

Üşümesin diye, tohumun üzerini toprakla güzelce örttü (TDT, s. 16-18).

Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan’ın, tohuma olan yardımı bu kadarla kalmaz. Onun ışığa kavuşması için yol göstererek onu hiç yalnız bırakmaz:

Günler geçti, geceler geçti aradan... Tohum, günlerden bir gün yavaş yavaş açtı gözlerini. Gözlerini açmasıyla birlikte, çığlık çığlığa bağırды:

“Hey! Neler oluyor?.. Neredeyim ben?..”

Yanı başındaki tünelden fısıltılı bir sesle yanıt geldi sorusuna. Bu ses, Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan’ın sesiydi:

“Toprağın altındasın tohumcuk!”

“Karanlıktan hiç hoşlanmam. Korkuyorum, çok korkuyorum!..” dedi çaresizlik içinde tohum.

“Korkma, yalnız değilsin,” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan.

Tohum yalvardı:

“Ne olur, kurtarın beni bu karanlıktan!”

“Acele etme, ” dedi Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, “bir gün kendi gücünle kurtulacaksın oradan.” (TDT, s. 18).

TDT’de Çalçene Kurbağa, kendi sorunlarını çözmek için kralın huzuruna çıkmaya korkarken; Bilge Kaplumbağa ona destek olmak için beraber gidip sorunu çözmeyi teklif eder:

Dostça elini uzattı Bilge Kaplumbağa, kurbağaya;

“ İstersen,” dedi, “ birlikte gidelim krala. Sen dertlerimizi anlat, ben de sizden yana olayım!” (TDT, s. 40).

SYKF’de Ayı Nine, Horti’nin bir an önce annesine kavuşmasını istemektedir. Bu uğurda, gördüğü fil sürüsünden yardım ister; ancak çabası nafiledir:

“Sizden istediğim fil kardeşlerim, bu küçük yavruyu yanınıza almanız! Sonra ona, annesini bulabilmesi için yardımcı olmanız! Lütfen onu da yanınıza alınız!”

“Genç fil, hiç düşünmeden, hatta sürübaşının görüşünü bile almadan, hemen “Hayır” dedi Ayı Nine’nin bu isteğine. Hem de, ayağını yere vura vura üç kez yineleyerek:

“Olmaz, olmaz, olmaz!”

“Ama neden?.. ” diye sordu Ayı Nine.”Bu yaşlı ayıcık, fillerin iyi kalpli ve sevecen olduklarına inanırdı hep!” (SYKF, s. 66).

Ayı Nine, umuduna kaybetmediğinden gelen başka bir fil sürüsünden de yardım ister:

“Sevgili filler” dedi, “ şu yanımda gördüğünüz öksüz bir fil! Ona, yardımcı olmanızı istiyorum sizden!”

Filler, bu sözleri duymamış gibi yürüyüşlerini sürdürdüler. Ayı Nine, hem onlarla birlikte yürüyor, hem de çabuk çabuk konuşarak sözlerini tamamlamaya çalışıyordu:

“Fil kardeşlerim, evlat edinin onu; evlat edinmeseniz bile yanınıza alın. Annesini bulmasına yardımcı olun! Baksanıza çok acı çekiyor zavalılık!” (SYKF, s. 69).

Horti, üzüntüsünden hastalandığında, annesi yanında olmayan bu yavru file yardım eden yine Ayı Nine olur:

“Ateşin çıkmış Horti” dedi. “ Haydi, girelim inime de, hemen bir şifalı ot kaynatayım sana.” (SYKF, s. 72).

Bazen bir insana uzatılan yardım eli onun hayatını değiştirebilir. ÜKY’de Nurcan’ın Asuman’a eğitimine yardımcı olacağına dair verdiği söz, onun hayatının bir dönüm noktası olur ve Asuman’ın bir karar vermesine yardımcı olur. Asuman teyzesinin oğlu Osman ile evlenmeyecektir; çünkü o okumak istemekte, çocuk gelin olmak istememektedir. Bu nedenle bu kararı vermek onun için biraz zor olsa da bir sabah vakti anne ve babası uykuda iken bavulunu alır, İstanbul’a Nurcan’ın yanına gidip eğitimini tamamlayabilmek için yola düşer:

“Ertesi gün, kuşluk vakti teyzemlere döndük. Yolda Nurcan abla bana, başıma bir iş gelirse, yani babam beni zorla evlendirmeye kalkışrsa, halama değil, şehre onların yanına gitmemin daha akıllıca olduğunu söyledi. Okumam gerektiğini, babasının pek çok öğrenciye burs verdiğini, beni de seve seve okutabileceğini anlattı. Halamın ve Nurcan ablamın konuşmaları beni iyice rahatlatmış, içimi umutla doldurmuştu.” (ÜKY, s. 213).

Sabah uyandığımda ezan sesleri yankılanıyordu dört bir yanda. Kalktım. Çabucak giyindim. Çantamı aldım. İçine bir pantolon, bir gömlek, bir de ferbalı uzun eteğimi koydum...

Gözyaşlarımı sildim. Önünde, ilk durağı Nurcan abla olan bir yolun uzandığı kapıyı usulcacık açtım. Tüm korkularımı içeride bırakıp dışarı çıktım. Sessizce kapattım kulenin kapısını (ÜKY, s. 226-227).

Söz konusu olan eserlerde, zor durumdaki karakterlerin gördükleri yardımlar sayesinde kendilerini daha güçlü hissettikleri görölmektedir.

6.23. Şefkatli ve Merhametli olmak

Şefkat ve merhamet sadece insanlara karşı değil, tüm canlılara karşı hissedimesi beklenen duygulardır. Çocuklara erken yaşlardan itibaren, bu değerin tüm canlılar için eşit bir şekilde uygulanması gerektiği düşüncesi aşılanmalıdır. Türkçe sözlükte şefkat “acıyarak ve koruyarak sevmek, sevecenlik” (TDK, 2009, s. 1854); merhamet ise “bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” (TDK, 2009, s. 1373) olarak tanımlanmaktadır.

TDT’de Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, yerde duran tohumun üşüyeceğini düşünüp ona yardım etmek isteyecek kadar merhametlidir:

Kırmızı Halkalı Kıvrak Solucan, akşam yürüyüşüne çıkmıştı. Bahçesinde uyuyan tohumu gördü. Sevgi dolu gözlerle baktı o minik tohuma:

“Zavalıcılık, üşüyeceksin orada!” dedi.

Üşümesin diye, tohumun üzerini toprakla güzelce örttü (TDT, s. 16-18).

Korkuluğa, bostan sahibi tarafından giydirilen giysilerin eski sahiplerinin, sadece kendilerini değil etraftaki diğer canlıları da düşündükleri görülmektedir:

Sırtındaki paltonun eski sahibi, tam bir kuş hayranıydı. Nerede yaralı bir kuş görse, hemen onun yaralarını sarar, iyileştirmeden de bırakmazdı. Ne zaman elinde sapanla dolaşan bir çocuk görse kaşları çatılır, üzüntüyle buruşurdu yüzü:

“Kuşlar da can taşıyor çocuğum, kuşlar da can taşıyor!” derdi.

Sonra, ne yapar eder, çocuğun elinden sapanı almayı başarırdı.

Ayrıca, evinde beslediği bir de kargası vardı. Ona konuşmayı bile öğretmişti... Güvercinlere ise, yem atmadığı gün olmazdı (TDT, s. 25-26).

Fötr şapkanın eski sahibi yaşlı bir dedeydi. Çocukları büyümüş, büyük şehirlere ekmek parası kazanmaya gitmişlerdi. Karısı ise yıllar önce ölmüştü. Kimsesiz, yapayalnız kalakalmıştı dedecik!.. O da, kuşları dost edinmişti kendine. Evinin damında sayısız güvercini vardı. Şapkasını yemlik olarak kullanırdı çoğu kez. İçini yemle doldurup güvercinlerin önüne koyardı. Sonra, neşe içinde onların karınlarını doyuruşlarını, daha çok yem kapabilmek için birbirleriyle çekişmelerini izlerdi (TDT, s. 26).

Korkuluk, asıl görevini bir türlü yerine getiremez ve kuşları bostandan uzak tutamaz. Bu duruma ne kadar üzülse de kalbi kuşların aç kalmasından yana olmaz:

“Keşke, ben de onlar gibi ürkütücü olabilsem!”

Sonra, bu düşüncesinden dolayı utanç duyuyor, kendini azarlamaya başlıyordu:

“İyi yürekli bir korkuluğa yakışır mı böyle düşünmek... Acımasız olmak, kuşları açlığa mahkûm etmek!.. Eninde sonunda küçücük bir kuş onlar! Korumasızlar üstelik!.. Aç mı kalsınlar yani?.. Karınlarını, bahçelerden bostanlardan doyurmasınlar da, nereden doyursunlar?..” (TDT, s. 30).

Bilge Kaplumbağa başkalarının derdi ile hemhal olacak kadar iyi yüreklidir:

Çalçene Kurbağa'nın gözleri doluverdi. Sustu kaldı. Üzgün üzgün Bilge Kaplumbağa'nın gözlerinin içine bakıp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bilge Kaplumbağa'nın gözleri de yaşardı. O, yufka yürekli bir bilgeydi.

Titrek bir sesle ;

“Zavallı kurbağacık!” dedi (TDT, s. 38-39).

TÖY’de Suna, uyuyakaldığı esnada gördüğü düşte, bir köpeği çocukların elinden kurtarır ve onunla yemeğini paylaşarak iyi bir davranış örneği sergiler:

Taşlı, sopalı çocuklar;

“Kaçın; deli vaaar! diye korku içinde bağıırışıp kaçışarak, geldikleri ara sokağın derinliklerinde kayboluverdiler. Birden hava değişti. Rüzgâr kesildi, martı çığlıklarıyla denizin sesi de duyulmaz oldu. Köpekle karşı karşıya kalakaldım. O bana bakıyor, ben ona...

“Aç mısın köpekçik?” dedim.

Dili bir karış dışarda, kafasını sallaya sallaya;

“Hıh hıh hıh!” dedi bana.

Çantamdan, canım istemediği için, beslenme saatinde yemediğim sosisli sandviçimi çıkarıp, bir ısırık aldım. Kalanını ona yedirdim. Kafasını kaldırdı yine, bölcür bölcür yüzüme baktı. Ön patilerini sıkıca dolayıverdi bacaklarıma; bırakmıyor eteğimi! (TÖY, s. 30-31).

SYKF’de Horti, dağda annesine ait bir iz arar; ama bir türlü annesinin kokusunu dahi duyamaz ve bu durum karşısında çok üzülür. Horti üzgünken, Ayı Nine bu yavru file tüm şefkati ile yaklaşır:

Annesinin kokusunu alamamıştı. Demek ki annesi, çok uzaklarda bir yerlerdeydi. Boncuk gibi gözyaşları dökmeye başladı.

Ayı Nine, Horti’yi göğsüne bastırdı:

“Oh, üzülme küçük Horti!” dedi. “Bu yaşlı ayının yufka yüreği dayanamaz böyle gözyaşlarına.”

Horti, bir yandan gözyaşlarını silerek;

“Ayı Nine” dedi, “ya annemi bulamazsam !”

“Neden bulamayasın ki Horti? Umudunu yitirmemelisin hiçbir zaman!”
(SYKF, s. 54).

Bu şefkatli Ayı Nine, Horti’yi bir başına bırakmaz, karnını doyurur ve onu ininde misafir eder:

Ayı Nine'nin ini, öyle uzak sayılmazdı. Hava kararmak üzereyken vardılar ine. Horti, yabani mısırlarla tıkabasa doyurdu karnını.Çok yorulmuştu. İnin bir köşesine kıvrılıp yattı (SYKF, s. 55).

Horti annesini göremediği her saniye biraz daha karamsarlığa kapılmakta ve mutsuz olmaktadır. Bu duruma çok üzülen Ayı Nine, onun yüzünü biraz olsun güldürebilmek için ona çok güzel bir kahvaltı hazırlamayı düşünür; üstelik kendi açlığını bir an olsun düşünmez:

Sırtüstü uzanmış, düşünceli düşünceli yatan Horti'ye baktı... “Çok üzgün görünüyor zavalıcık! Güzel bir kahvaltı hazırlamalı, onu neşelendirmeliyim. Kuşsütünden başka eksik olmamalı kahvaltıda” diye düşündü kendi kendine. Sonra, “Yoo, yo” dedi, “kuşsütü bile olmalı! Eveet, kuşsütü bile olmalı bu kahvaltıda!” (SYKF, s. 61).

Ayı Nine, Horti'nin annesine kavuşabilmesi için elinden geleni yapmaktadır; çünkü bu yavru fil ile annenin, bir an önce kavuşmasını istemektedir. Bu uğurda, gördüğü fil sürülerinden Horti adına yardım ister:

“Sizden istediğim fil kardeşlerim, bu küçük yavruyu yanınıza almanız! Sonra ona, annesini bulabilmesi için yardımcı olmanız! Lütfen onu da yanınıza alınız!”

“Genç fil, hiç düşünmeden, hatta sürübaşının görüşünü bile almadan, hemen “Hayır” dedi Ayı Nine'nin bu isteğine. Hem de, ayağını yere vura vura üç kez yineleyerek:

“Olmaz, olmaz, olmaz! ”

“Ama neden?..” diye sordu Ayı Nine. “Bu yaşlı ayıcık, fillerin iyi kalpli ve sevecen olduklarına inanırdı hep!” (SYKF, s. 66).

Yaşlı kurbağanın hüznü hayat öyküsünü paylaşırken hissettiği acı, orada bulunan tüm canlılar tarafından paylaşılmıştır:

Yaşlı kurbağa, sustu... Yavaşça başını kaldırdı. Gözlerini bir hüznün perdesiyle örtüp, acıklı bir türkü tutturdu. Acı çektiği hüznü sesinden anlaşılıyordu.

Diğer kurbağalar , başlarını uzatıp ağızlarını sonuna dek açarak gırtlaklarından çıkardıkları ilginç seslerle vokal yaptılar ona. Cüce kızılıcak ağacı, gözyaşlarını döker gibi, yeniden pıtır pıtır dökmeye başladı meyvelerini. Elma ağacı, yapraklarını bir sağa bir sola savurdu. Dallarını dizlerine vura vura, uğultuyla inleyen sesiyle katıldı koroya... Çoook çok uzaklarda, bir altın kafeste inleyen bülbülün şarkısını getirdi sert esen rüzgâr (MDÜ, s. 65).

ÜKY’de Asuman’ın teyzesinin kızı Sevim, aslında evlat edinilmiştir:

...Neyse, kapıya dayanan bu iki tuhaf kadın yalvarıp yakarmışlar, bu kimsesiz çocuğa sahip çıkacak, kurda kuşa yem olmaktan kurtaracak birini arıyorlarmış. Eniştem de hiç düşünmeden, “Allah’ın mübarek gecesinde, kapıma geleni geri çevirmem; bu koca konak nice anasıza babasıza yuvalık etti,” demiş ve kabul etmiş çocuğu. İşte, o küçük bebek Sevim’miş.

O günden sonra, ne arayan ne soran olmuş kızcağızı. Adını bile teyzem koymuş. “Ona karşı kendi çocuklarımdan bir fark gözettiysem, iki gözümü birden önüme akıtsın, canımı alsın Allah benim!” der hep teyzem. Sevim de hiç boş durmaz. Hacer yengelerle beraber harmana koştu, işte yine (ÜKY, s. 186).

Bu durum Asuman’ın teyzesinin ve eniştesinin, ne kadar da merhametli olduğunun güzel bir örneğidir. Kendi çocukları olmasa bile bu çift, Sevim’i koruyup gözetmiştir. İncelenen eserlerde, şefkat ve merhamet sahibi olan karakterlerin, çevrelerine yardımda bulunmaktan çekinmedikleri görülmektedir.

6.24. Öz Güven

İnsanın kendisine duyduğu güveni ifade eden öz güven değeri, başarı ve mutluluk gibi birçok durum için yadsınamayacak derecede mühimdir, bu nedenle bu değerın erken yaşlarda oluşturulması gerekmektedir.

TÖY’de Cemre hayal gücü geniş, meraklı, çalışkan aynı zamanda öz güveni yüksek bir karakterdir:

Cemre Yılmaz, bütün çekimlerini başarıyla tamamlamış, bu konuda ne denli yetenekli olduğunu kanıtlamıştır. Çok yakın zamanda, ‘Söğütlere Su Yürürken’ adlı belgeselinin, televizyonlardaki, ‘Çocuk Yetenekler’ konulu programlarda gösterileceğine inanıyor; inanıyor değil, bundan kesinlikle emin (TÖY, s. 64).

SYKF’de Dani, daha önceki bazı tahminleri yanlış çıktığı için keşif gezisine gitme konusunda bir güvensizlik yaşar; ancak daha sonra cesaretini toplar:

Bütün bunlar kafasına dank etti ama; birden, geçmişte öngördüklerinin pek çoğunun gerçekleşmediği geldi aklına. Kendine olan güvenini yitirir gibi oldu bir an. “Bir yanılgıya daha düşersem; karınca kadar küçülür, böcek kadar değersizleşirim sürünün gözünde” dedi kendi kendine. Fil kardeşlerimin bana olan güvenleri sarsılır! Bu durumda da sürü temelli dağılıbilir...” Böyle böyle bin bir tür kuşku, beyninin kıvrımlarında fır fır dolanmaya başladı Dani’nin.

Sonunda;

“Eh Dani” dedi kendi kendine, bu kadarına da pes doğrusu!.. Nedir sendeki bu pimpiriklik!.. Düşünmekten vazgeç, hemen kolları sıva artık!” (SYKF, s. 12-13).

Büyükleri tarafından sevgi gören, gereksinim duyduğunda beklediği yakınlığı ve ilgiyi bulan, fikirlerine değer verilen ve önemsenen, güven duyulan ve sorumluluklar verilen, iyi yaptığı şeyler için övülen, gurur duyulan, olduğu gibi kabul edilen çocuğun kendine özgüveni olur. Buna karşılık sevildiğini, önemsendiğini hissetmeyen, beklediği yakınlığı ve ilgiyi göremeyen, sürekli eleştirilen ve olduğu gibi kabul edilmeyen çocuk kendisini değersiz hisseder ve öz güveni olmaz.

Cebimden tokamı çıkarıp, saçlarımı enseme topladım. Başımı önüme eğdim, sırtımda çöreklenen kamburu taşıyarak, hızlı adımlarla Osman ağabeyimin önüne geçtim.

Başı açık gezen başka birilerini görürüm umuduyla sağa sola bakınıyordum ki, annem yaşlarında, sarı saçlı tombul bir kadınla buluştı gözlerim. Yüz yüze geldik, duraksadık; tanışıyor muyuz gibi, gülümsedik birbirimize... Hemen tokamı çıkardım, saçlarımı yeniden sırtıma yaydım. Başımı kaldırıp, kamburu attım. Bırak savrulsun saçların omuzlarında deyip, kendi kendime gülümseyerek, karnım içerde, göğsüm dışarıda, bedenim dimdik yürümeye başladım.

...

Osman ağabeyim pirenlenmiş olmalı; sertçe döndü... Çocuğunu azarlayan bir baba gibi, “Geride kalma, yürü!” dedi (ÜKY, s. 101).

ÜKY’de Asuman, kendine ne zaman güvenmek istese çevre ya da aile baskısına maruz kalmaktadır. Bu sebeptendir ki kendine güven duymak üzere olduğu zamanlarda bir kabahat işlemiş gibi hemen geri adım atar. Eserde öz güveni yüksek olan karakterler Sinem, Nurcan ve Cengiz’dir. Üç karakterinde ortak noktası aile yaşamlarının rahat olmasıdır. Böylece yazar aile yaşamının çocuğun öz güveninde ne kadar da etkili olabileceğini aktarır. Öz güven değerinin gerekliliği, incelenen eserlerde karakterler aracılığı ile okurlara yansıtılmaktadır.

6.25. Güven

Temelinde inanma ve bağlanma duygusunun yattığı güven değeri, insanın yaşamını sürdürebilmesi için önemli bir ihtiyaçtır. İnsan doğası gereği, güvenme ihtiyacına sahiptir.

YTÇ’de Korkmaz, yumurta kırmayı başaramayacağını düşündüğü noktada devreye annesi girer ve bu işi yapabileceğini konusunda ona güvendiğini belirtir:

“Ama ben, yumurtayı kırmayı öğrenemem ki!..”dedim.

“Ne demek öğrenemem; bal gibi de öğrenirsin! Saati bile nasıl öğrendin; çabucak kolayca. Hem, ne demiş atalarımız; Davulu çalmayı öğren; duvara as, dursun; gün gelir gerekir.” (YTÇ, s. 24).

SS’de Sıla, arkadaşı Zeynep’e sırlarını anlatabilecek kadar çok güven duymaktadır:

Genellikle, sessiz sakin, ağırbaşlı, soğuk görünüşüyle Sıla’da bir güven duygusu uyandırır Zeynep. Aysun’la paylaşmaktan çekindiği sırlarını, Zeynep’le paylaşmaktan hiç çekinmezdi. İşte şimdi, yaylada baş başa kalacaklar, içini kabartan duygularını, delicesine tutulduğu yakışıklısını Zeynep’e anlatabilecekti... (SS, s. 116).

Kuş, ülkedeki karınca problemini Gülkız’ın çözebileceğini düşünmekte, bu konuda Gülkız’a güvendiğini göstermektedir:

-A devletlim! Demiş, dut yemiş bülbül gibi düşünüp dünyanın sonu gelmiş gibi üzülsünüz. Tekerleğinize taş koyan mı oldu? Tavuğunuza kış diyen mi oldu?... Adım gibi bilirim ki; ne kimse tekerleğinize taş koyabilir, ne de kimse tavuğunuza kış diyebilir!... Ama, bir insan padişah da olsa, dert gelir onu da bulur. İnsan ne oldum dememeli, ne olacağım demeli! İyisi mi sen, ahını yellere derdini sellere ver. Yel üfürsün, sel götürsün. Eğer derdinin ucu derinde değil de karıncanın kanadındaysa, onun çözümü de bir evin çatı katında yaşayan, Gülkız’ın iki dudağının arasında!... (G, s. 24).

Kuş:

-Havalanma padişahım havalanma! Dünya malına da güvenme! Demiş. Dev karıncalar ülkeyi yiyip bitirdikten sonra tacı neylersin, tahtı neylersin?... Çağırtın Gülkız’ı, kurtarsın ülkeyi! Taht da ona yakışır, taç da... Bırakın, güneş gibi ülkenin üstüne doğsun... (G, s. 25).

Özcan’ın, insan yaşamını derinden etkileyebilecek nitelikte olan bu güçlü değeri eserlerinin dokusuna sindirdiği görülmektedir.

6.26. Çevreyi ve Diğer Canlıları Koruma

Çevre, insanlar için olduğu kadar diğer canlılar için de bir yaşam alanıdır. Tüm canlılar için büyük önemi olan doğal çevreyi koruyarak devamlılığını sağlamak gerekmektedir. İnsanların etkisi ile doğal dengenin bozulması diğer canlıları da zor durumda bırakacaktır. İncelenen eserlerde, bu durumun önemine yer verilmektedir.

TDT’de paltonun eski sahibi, sapanla kuşlara taş atan çocukları gördüğünde, kuşları koruyabilmek adına, sapanları çocukların ellerinden alıp çocukların kuşlara zarar vermelerini engellemeye çalışmış:

Sırtındaki paltonun eski sahibi, tam bir kuş hayranıydı. Nerede yaralı bir kuş görse, hemen onun yaralarını sarar, iyileştirmeden de bırakmazdı. Ne zaman elinde sapanla dolaşan bir çocuk görse kaşları çatılır, üzüntüyle buruşurdu yüzü:

“Kuşlar da can taşıyor çocuğum, kuşlar da can taşıyor!” derdi.

Sonra, ne yapar eder, çocuğun elinden sapanı almayı başarırdı.

Ayrıca, evinde beslediği bir de kargası vardı. Ona konuşmayı bile öğretmişti...

Güvercinlere ise, yem atmadığı gün olmazdı (TDT, s. 25-26).

TDT’de Çalçene Kurbağa, kendini rahatsız eden olayları Bilge Kaplumbağa’ya anlatır; çünkü onun iyi bir dinleyici olduğunu bilmektedir:

“Ah kardeşçığım ahh!” dedi “ne sen sor, ne de ben söyleyeyim!.. Karnım tok, sırtım pek olsaydı, böyle vrak vrak bağırır mıydım?.. Bu acıklı sesimle, acı acı türküler çağırır mıydım?.. Bilmem, biliyor musun; dere yatağımız kurumak üzere... Yiyecek bulmak çok zorlaştı artık! Acı ot yemekten, çocuklarımızın karnı küp, bacakları çöp gibi oldu!..” (TDT, s. 38).

Sanayideki gelişmeler çevreyi gözetmeden sürdürülüp atıklar derelere boşaltılırsa dereler kurur. Böylece derelerin, içinde barındırdığı canlılar gibi kurbağaların da yaşam alanları tehlikeye girer. Bu durum ise, doğanın dengesinin bozulmasına neden olur. Yazar, yukarıdaki alıntıda bu konuya değinerek ekolojik dengenin önemini hatırlatır.

SYKF’de Gölge Göl kurumak üzeredir. Böylece bu gölden su içen filler, zor duruma düşer; çünkü su yaşam kaynağıdır ve canlılar için olmazsa olmazdır. Daha sonra filler dağın uzak yamacında, başka bir su kaynağı bulurlar. Her gün, hayatta

kalabilmek için, uzun yollar kat edip su kaynağına ulaşırlar. Üstelik bu su kaynağının da bir gün tükenebileceğinden çok korkarlar:

“Patbasan” dedi Loplop Fil , “yeni bir su kaynağı bulduk, ama korkarım yakında, bu gölün suyu da tükenecek. ”

“Sular, tükenmez!”dedi Horti, annesinin kuyruğunu çekerek. Kendisiyle ilgilenilsin istiyordu. Ama, Horti’ye değil de Loplop ‘a karşılık verdi annesi:

“Haklısın kardeş. Baksana, durup dururken Gölge Göl, kuruyuverdi. Biz filleri neler bekliyor, bilemeyiz ki!” (SYKF, s. 42).

Yazar, öyküde, su kaynaklarının canlıların yaşamı için ne kadar önemli olduğunu okurlara hissettirirken, su kullanımı konusunda dikkatli olunması gerektiğini hatırlatır:

“Gitmek zorunda kaldılar Horti. Çünkü, buradaki su kaynakları kurudu. Besin kaynaklarımız tükendi. bizim ayı aileleri de, açlıktan ölmek için, yiyeceği suyu bol olan başka yerlere gittiler. Bir daha da dönmediler. Yalnız başıma kalakaldım.”

“Demek, gerçekten sular tükenirmiş” diye düşündü Horti (SYKF, s. 59).

Filler, dişlerini kazmak ve ağır nesneleri kaldırmak için kullanırlar. Yasak olmasına rağmen, filler dişleri için avlanılmaktadır. Fil dişi avcıları, fillerin nesillerinin devamlılığını tehdit etmektedir. Yazar da SYKF’de bu konuya dikkat çekerek, bu durumun sebep olduğu güçlükleri okurları için göz önüne sermektedir:

“Açız, susuz, yorgunuz. Öyle günler oluyor ki, yiyecek tek bir fidan bile bulamıyoruz. İnsanlar, dişlerimizin peşinde. Her gün bir üyemiz avcıların elinde can veriyor. Kimi kardeşlerimiz sirklerde gösteri yapmaya zorlanıyor. Kısacası bayan ayı, mutsuzuz, kendi yavrularımıza bile bakamayacak kadar çaresiziz. Bu yüzden o küçük fili evlat edinemeyiz.” (SYKF, s. 70).

MDÜ’de de insanların çevreyi ve diğer canlıları korumak yerine, çevreye en büyük zararı verdiğine şahit olunmaktadır:

“Hiç unutmam” diye sürdürdü, yaşlı kurbağa sözlerini. “Aysız bir geceydi. Ben, dere kıyısındaki sazların üzerinde yeni besteme çalıştığım için uyanıktım. O gece, ellerinde fenerler ve büyük çuvallar taşıyan çok sayıda insan, sessiz ve sinsi adımlarla yaklaşıp Kurbağa Deresi’nde toplandı. Nereden çıktıklarını bilmediğim bu insanları, böyle gecenin ilerlemiş saatinde topluca görünce ne kadar şaşırdığımı bilemezsiniz.

Korktum da elbet... Ben korkudan titrerken, onlar, aralarında fısıldaşıp kocaman bir ağ attılar deremize. İşte o zaman, onların bu gelişlerinin pek de hayra alamet olmadığını düşündüm. Kısa sürede de, yanılmadığımı anladım. Derin uykuda olan kurbağa kardeşlerim, gözlerini alt alta, üst üste yığıldıkları ağın içinde açtılar. Daha neler olup bittiğini, neye uğradıklarını anlayamadan, çuvallara tıktırıldılar.”

Yaşlı kurbağa, derin derin soluyarak, gözlerinde birikiveren yaşları sildi.

“O çuvalların içinde” diye, titreyen bir sesle sürdürdü konuşmasını: “Kızım Tizses, oğlum Pesses ve korumuzun baş solisti eşim Şenses de vardı. O kadar korkmuştum ve o kadar korkaktım ki, onları kurtarmak için kolumu bile kıpırdatmadım. Yürek parçalayan çığlıkları, hâlâ gitmiş değil kulaklarımdan!..” (MDÜ, s. 62-64).

Çevreyi ve diğer canlıları koruma değeri kapsamında yazar, insanların diğer canlıların yaşam alanlarına saygı duyması gerektiğini okuyucuları için gözler önüne sermektedir.

6.27. Dürüstlük

İnsanların sahip olması gereken önemli erdemlerden biri olan dürüstlük, insan ilişkilerine önemli derecede etki eden bir değerdir. Dürüst olan insanlar, çevresindeki kişilerin güvenini kazanmakta zorluk çekmez ve toplumsal ilişkilerinde saygı duyulan bireyler olarak yer alırlar. İncelemeye esas alınan eserlerde, dürüstlük değeri ile ilgili bölümlere yer verilmektedir.

TDT’de korkuluk, önce kuşların sadece kendi bostanına geldiğini anlamamakta, içten içe kuşları hatalı olarak görmektedir:

Yine de anlayamadığı bir şey vardı... Tüm kuşlar neden yalnızca kendisinin görevli olduğu bostandan doyuruyorlardı karınlarını? Her bostandan eşit şekilde alsalardı yiyeceklerini, bostan sahipleri ayırdına bile varmazlardı kuşların bostanlarından yiyecek aldıklarının, meyvelerini sebzelerini yediklerinin... (TDT, s. 30).

Ancak, kendisine karşı dürüst olunca, kuşların neden böyle davrandıklarını hemen anlar:

Komşu korkuluklara baktı. Gördüklerinden kendisi bile ürktü. Hepsi de öyle korkunç, öyle korkunçtu ki... Gözlerinden nefret akıyordu sanki... Yüzlerine maske geçirmiş korkunç cellatlara benziyorlardı. Kimi hayalet, kimi canavar, kimi kartal

gibiydi. Cadılardan farksız olanlar da vardı içlerinde. Kara büyüler yapan, masalların korkunç cadılarından... Korkusundan, rüzgârda sallanır gibi titredi birden. Kuşlara hak verdi gördüğü manzara karşısında (TDT, s. 30-31).

YTÇ’de Korkmaz, öğretmeninden azar işiteceğini bildiği hâlde diğer birçok arkadaşının aksine, yalan söylemez; çünkü annesi ona yalan söylemenin kötü bir davranış olduğunu söylemiştir:

“Hani ödevin?” diye soracak.

Ben de diyeceğim ki:

“Yapmadım!”

Öfke içinde, o incecik sesiyle, “Niye yapmadın?” diye bağırarak.

Niye yapmadım?.. Bilmiyorum ki... Yapmadım işte!.. Ama öğretmene, “Yapmadım işte” denilmez! Yani, şey diyebilirim sınıftaki bazıları gibi... Elektrikler kesildi. Hastaydım. Dayım askere gitti. Ablam evlendi... Böyle şeyler uydurabilirim.

Ama annem diyor ki: “Yalan söylemek çok kötüdür!” (YTÇ, s. 118).

ÜKY’de bu değer üzerinde çok fazla durulmadığı görülmektedir. Kısıtlı olarak değinilen yerlerde, değer eserin dokusuna şu şekilde sindirilmiştir: Asuman, Nurcan ile konuştuklarında Nurcan ona bazı kitaplardan bahsedip bu kitapları onun okuyup okumadığını sorar. Asuman bu konuda dürüst davranmayarak okumadığı kitapları dahi okuduğunu söyler; çünkü Nurcan’ın gözünde cahil bir kız gibi görünmek istememektedir:

“Aa, Boris Vian!..” dedim fısıf fısıf.

“Okudun mu?” dedi Nurcan abla.

“Evet”, dedim. “Okudum.” Fısıldayarak konuşuyoruz, teyzemlerin dikkati dağılmasın diye.

Aslında yalan söyledim tabii. İstedim ki, Nurcan abla beni kültürlü bir kız sansın. İnandırıcı görünmek için, kaşlarımı yukarı kaldırıp, gözlerimi yere çaktım. İnsanın yalan söyleyip söylemediği gözlerinden anlaşılırmış çünkü (ÜKY, s. 134).

Yukarıdaki bu durum, toplum baskısı sonucu ortaya çıkan yalan söylemeye yönelik bir eğilimdir. Asuman’ın bunu yaparken kötü bir niyeti olmasa dahi, o cahil sanılmaktansa yalan söylemeyi tercih eder. Bunu yapmaktan hiç hoşnut değildir, aksine yalan söylediği için utanmaktadır. Yazar, bu kısımda asıl maksadın kişileri kandırmak

olmadığı durumlarda bile yalan söylemenin kötü bir davranış olduğunu hissettirmektedir.

6.28. Gerçeği Arama

Gerçeği arama değeri, incelenen eserlerde, sorgulama ve eleştirme olguları üzerinde şekillenmiştir. TÖY’de öğretmen, öğrencilerinden ‘Aydınlık Dünyamızı Karartanlar’ konulu bir yazı yazmalarını ister. Suna, ödevini hazırlamak için teyzesi ile fikir alışverişinde bulunur:

“Fabrika artıkları, dünyamızı kirletiyor. Bazı insanlar sokaklara çöp atıyor. Denizlerimizi, içme sularımızı kirletiyorlar. Televizyonlarda, çocukları şiddete özendiren filmler gösteriliyor. Kötü niyetli kimseler, çocukları kaçırıp onlara kötülük ediyor. İşte böyle kişiler, aydınlık dünyamızı karartıyor. Çevremizi temiz tutmalıyız. Kirletenleri uyarmalıyız. Savaşlar çok kötüdür. Savaşlar olmamalıdır. Büyükleri saymalı, küçükleri sevmeliyiz. Yoksullara yardım etmeliyiz. Bunları yaparsak...” (TÖY, s. 37-38).

Suna’nın birbiri ardına sıraladığı ezbere sözler üzerine teyzesi, konuşmaya müdahale ederek doğruyu bulması için ona yönlendirici konuşmalar yapar:

Teyzem elindeki çay bardağını sehpa bırakıp, iki elini birden kaldırarak; “Tamam Su, tamam tamam!” dedi. “Büyüklerin ağzıyla konuşuyorsun hep. Söylediklerin klişeleşmiş şeyler!”

“Su, hayatım” dedi teyzem, “Sen bir çocuksun; yaşam deneyimlerin henüz çok az. Dünyayı ve dünya gerçeklerini yeterince algılamış değilsin. Bu nedenle de, en iyi, kendi dünyanı karartanları bilebilirsin. Bence sen, kendi dünyanı karartanları, kendi çocuk dilinle anlatmalısın! Bir düşün bakalım, senin dünyanı karartanlar var mı?.. Varsa neler?..” (TÖY, s. 38-39).

Cemre, aklına takılan soruları annesine sorarak doğru cevaplara ulaşmaya çalışmaktadır:

“Anne” dedim, “İbibik kuşunun yuvası neden çok kötü kokuyor!”

Annem, elindeki tencereyi masanın üstüne bıraktı: “İbibik kuşunun yuvası mı?..” dedi.

“Evet !”

“Hım, ibibik kuşunun yuvası!.. Kötü kokuyor mu dedin?..”

“Böğğ, çok kötü, iğrenç!”

“Demek kötü kokuyor?.. Neden acaba?.. Belki de düşmanları yaklaşmasın diyyedir. Yuvasını korumak için filandır... Olabilir... Bir yerlerden duymuştum, doğadaki pek çok canlı, kendini korumak için, böyle kötü kokular çıkarıyormuş. Aaa, sen nereden biliyorsun ki yuvanın kötü koktuğunu?..” (TÖY, s. 56).

SYKF’de Horti, meraklı bir fildir. Aklına takılan kısımları büyüklerine sorup öğrenmeye çalışmaktadır:

“Neden dizlerinin dibinde yürümek zorundayım?” diye, bir soru yöneltti annesine. Loplop, konuşmayı çok seven bir fildi. O gün ise, çenesi özellikle açılmıştı:

“Bak Horti, ben anlatayım bunun nedeni sana” diye sürdürdü konuşmasını. “Bak hayatım, biz filler güçlüyüz. Diğer hayvanlar, bizim gücümüzden korktukları için saldıramazlar bizlere.”

“Neden annemin dizinin dibinde yürümek zorundayım?”

“Sabırlı ol biraz Hortii! Ah bu küçük filler, neden sabırlı olmayı bilmezler acaba!.. Her neyse, nerede kalmıştık? Ha, evet, filler güçlüdür demiştin; ama hangi filler güçlüdür?”

Horti , “Bütün filler!” diye bağırdı. Bu konuşma sıkıştı onu.

“Hayır Horti! Bütün filler değil, yalnızca yetişkin filler güçlüdür.”

“Neden annemin dizinin dibinde yürüyecekmişim, peki ?”

“Çünkü sen küçüğüm, yetişkin bir fil değilsin! Eğer, annenin dizinin dibinde yürümezsen, pusuda bekleyen yırtıcılar, seni, kaptıkları gibi ‘hoop’ diye, bir lokmada yutup boş midelerine indiriverirler. Böylece onlara nefis bir sabah kahvaltısı olursun. Anladın mı şimdi nedenini?..” (SYKF, s. 38-40).

SS’de Sıla, yıllardır süregelen kuralların doğruluğunu sorgulamakta ve bu kuralları özgürleşebilmek adına değiştirmek istemektedir:

Sıla, ağzını kocaman açarak esnedi. Şifoniyerin üzerindeki aynada kendini gördü. Yüzü sıkıntılı, bakışları bezgindi. Burukça gülümsedi. Defterine kapandı. “İşte,” diye yazdı, yeşil renkli Rotring marka kalemle, “Okulun küf kokan dar koridorları, havasız sınıfları, uyuşuk ve durmadan esneyen öğretmenleri, buyurgan ve asık suratlı okul müdürü seni bekliyor yine. Yarın, dokuz ay boyu içine hapsolacağın gri formanla, yüksek duvarlı okul bahçesinde, grililer arasına katılacaksın yine. Resmi tören havasındaki bayramlara katılacak; yıllardır dinleye dinleye ezberlediğin şiirleri, konuşmaları, bu yılda dinleyeceksin. Durmadan kutlanan belirli gün ve haftalarda,

öğretmenlerinin ansiklopedilerden kâğıda geçirdikleri ve kekeleyerek okudukları yazılardan, ‘günün mana ve önemi’ ni kavramaya çalışırken, boğulacak gibi hissedeceksin yine. Ve yine, güzel bir dünyaya, iyi bir yaşama özlem duyarak geçireceksin bir yılını daha... Sabahın erken saatlerinde, yarı karanlıklarda.....” (SS, s. 6).

Korkunç bir sıkıntı kapladı Sıla’nın içini. Başını öne eğdi; düşündü... Müdür, kendine göre daha güçlü bir konumdaydı. “Ama,” dedi kendi kendine, “artık ok yaydan çıktı; artık ne olacaksa olacak! Ya bir korkak gibi, tören bitene dek kendimi gizlemeyi başarır, sonra da okuldan kaçmanın bir yolunu bulurum. Ya da, yiğitçe, bu işi sonuna dek sürdürürüm.” Sürdürmeye karar verdi. Sonra da, kararını pekiştirmek istercesine, “Evet, evet evet; sürdürmeliyim!” dedi fısıldayarak. “Şu anda, yapacağım tek şey hazırlıklı olmak. Kendimi yüreklendirmek; kendimi yüreklendirecek sözcükler arayıp bulmak.” Sonunda, “Ama olsun,” dedi, “herkes anlamalı artık, bize dayatılan her şeye boyun eğmek zorunda olmadığımızı. Dayatmacalardan korkmayan, onlardan çekinmeyen, onlardan ürkmeyen öğrencilerin de var olduğunu.” Yüzüne bir gülümseme yayıldı. Aradığı sözcükleri bulduğunun göstergesiydi bu. Artık, yüreğindeki korkuyu söküp atmış, rahatlamıştı... Şimdi bir kelebek kadar özgür duyumsuyordu kendini. Ayakları üzerinde yaylandı, bacaklarını gerdi, omuzlarını dikleştirdi: “Oh be,” dedi. Sonra da yavaşça başını eğerek, sıraların arasından, rakibine bakan biri gibi baktı müdüre (SS, s. 40-41).

İncelemeye tabi olan eserlerde kahramanlar kimi zaman kuralları sorgularken kimi zaman da bilmedikleri konularda yaptıkları araştırmalar ile dikkat çekmektedir.

6.29. Umutlu Olma

İnsanlar, umut edebildikleri sürece yaşama sıkı sıkı tutunup çevresindeki insanlar ile güçlü bağlar kurabilir. Zor anlarda bile umut edebilmek, bireyi güçlü kılarak hayata olumlu bakmasını sağlar. Türkçe sözlükte umut şöyle tanımlanmaktadır: “1.Ummaktan doğan güven duygusu, ümit. 2.Bu duyguyu veren kimse veya şey.” (TDK, 2009, s. 2035). Araştırmaya esas alınan eserlerde karakterlerin, en karamsar zamanlarda bile umut etmekten vazgeçmediği, böylece yazarın okurlarına umut aşıladığı dikkat çekmektedir.

TDT’de korkuluk, kuşların bir gün duyarlı olacağını umut etmektedir:

Zaman zaman umutlandığı olmuyor değil... O zaman şöyle düşünüyordu:

“Bir gün, tüm kuşlar benim iyi niyetimi anlayacaklar. Bana diyecekler ki; ‘Ey iyi kalpli, kuşların dostu korkuluk, seni seviyoruz!.. Seni çok seviyoruz!.. Bugüne dek bizler için çok şeyler yaptın. Yaşamımızı sana borçluyuz! Bizler de senin için, senin mutluluğun için elimizden geleni yapmak istiyoruz! Seni bugünlerde çok üzgün görüyoruz. Seni neşelendirmek için, ne gerekiyorsa hazırız!’ ” (TDT, s. 31).

Özcan, genellikle eserlerini mutlu sonla bitirip okuyucularına umut aşılamaktadır; ancak TDT’de sevgi dolu korkuluğun hiç hak etmediği bir sonla bitmektedir öykü:

Üzüntüsünden, sararıp soldu kısa sürede. Yıkılacak gibi, olduğu yerde sallandı günlerce... Ilık ılık esen bahar rüzgârının, korkuluğu okşar gibi yalamaları da işe yaramadı. O, ayakta durmak istemiyordu artık!..

Bir sabah, bostandan sebze toplamaya gelen bostan sahibi ve karısı, çamurların içine devrilmiş, yıkık dökük bedeniyle karşılaştılar korkuluğun. Şapkası, deli bir rüzgâr tarafından sürüklenip bilinmeyen yerlere götürülmüştü... Cansız bedeninde, tek canlı kalan yeri, hâlâ sevgiyle bakan gözleriydi...

Bostan sahibi, bir korkuluğun gözlerine, bir karısının yüzüne baktı;

“Bu korkuluğun işi bitmiş hanım, bir yenisini dikmeliyiz!” dedi (TDT, s. 32-34).

Yine aynı eserde Bilge Kaplumbağa, karamsarlığa kapılmak üzere olan orman sakinleri için çözüm bulmaya çalışarak umut aşılamaktadır:

Bilge Kaplumbağa sakin bir sesle;

“Genç kardeşim, böyle bağırp çağırarak bir şey elde edemezsin. Her sorunun bir de çözümü vardır,” dedi.

Hayvanlar hep bir ağızdan sordular:

“Çözüm nedir? Çözüm nedir?..”

Bilge Kaplumbağa sakin ve yatıştırıcı bir sesle;

“ Gelin, hep birlik olalım,” dedi. “Kralın huzuruna çıkalım, hakkımız neyse alalım!..” (TDT, s. 45,46).

SYKF’de Ayı Nine, birçok olumsuz duruma rağmen, umudunu kaybetmez ve Horti’nin karamsarlığa düştüğünü görünce, onunla konuşur:

“Bak Horti, ben umudumu hiç yitirmedim. Bir gün yine göllerimiz suyla dolacak, yine ırmaklarımızdan şırl şırl sular akacak, içlerinde balıklar dans edecek! Çocuklarımız, torunlarımız,

komşularım geri dönecekler. Bu yaşlı ayıcık da yine eskisi gibi mutlu bir yaşama kavuşacak! Yakında, çok yakında... Sen de umudunu yitirmemelisin. Bir gün annene kavuşacağını düşünmelisin hep.” (SYFK, s. 59-60).

SS’de Sıla, barış konusunda umut doludur:

Daha özgür bir dünyaya, daha iyi bir yaşama özlem duyuyorum. “Ben de,” diye fısıldadı Sıla, “Ben de.” Düşlediğimiz dünyayı gerçekleştirmemizi engellemek için önümüze çıkanlar karşısında asla boyun eğmemeliyiz, asla!.. “Evet” diye fısıldadı Sıla, “evet.” İşte o zaman dünyayı güzellikler kurtaracak; insanlar özgürlükler denizinde yüzecek. İşte o zaman, savaşlar sona erecek, herkes birbiriyle kardeş olacak. “İşte o zaman,” dedi Sıla, “ne avlayan, ne de avlanan olacak...” (SS, s. 20-21).

Aysun’un, ünlü bir yazar olma hayali vardır. Bu uğurda karşılaştığı güçlükler, onu yıldırmamaktadır:

Günün birinde ünlü bir yazar olma hayalleri süslerdi düşlerini. En büyük uğraşlarından biri de yayınevinin birinden diğerine, durmaksızın yazılarını postalamaktı. Her seferinde dosyaları geri gelir; ama o, ne yılar, ne de umutsuzluğa kapılırdı; ısrarla ve inatla sürdürürdü bu uğraşısını (SS, s. 58).

ÜKY’de Asuman’ın yaşamı kendi elinde olmadığı için çoğu zaman kendini bir umutsuzluk çukurunda bulur:

“Ne pahasına olursa olsun, karşı duracağım onlara, okuyup özgürlüğüme kavuşacağım!” Ama hemen ardından yeniden kaygılara kapılıyor, umutsuzluk içinde çırpınıyorum. Çünkü benimkilerle nasıl baş edeceğimi kestiremiyorum (ÜKY, s. 218).

Asuman’ın çevresinde, ona annesi ve babasının aksine umut aşılamaya çalışanlar da vardır:

Cengiz ağabey, elimi tutmak istercesine uzattı elini. İrkildim. Birden vazgeçti.

“Asuman,” dedi, “geçenlerde kırlarda dolaşırken de konuşmuştuk bunları. Rahatlamış, gülümsemiştin. Dedim ya, gülümsemek çok yakışıyor sana. Bir de karamsarlığı bırakıp, yaşama dört elle sarılırsan-

“Niçin? Babamdan sopa yemek, o evde daha iyi hizmetçilik yapmak için mi? (ÜKY, s. 195).

Gülkız, çok üzgün olduğu esnada, ona umut aşılayan ve yol gösteren bir kuş olur:

-A benim kar beyazım, böyle kara güller gibi kararma! Kara gün kararıp kalmaz ya! Derdi olan dermanını da bulur! Bahtını ağartmak da tahtını ağartmak da insanın kendi elindedir! (G, s. 14).

-Üzülme a güzeller güzeli! deyip ağzındaki baklayı çıkarmış. Ben, kitaplar ülkesinin perisiyim. Kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerden geldim. Çok dertler görüp, dermanlar aradım! Bir lokma aş, bir yudum su için başını taştan taş vuranlar gördüm! Acı soğan yemekten yüreği yananlar gördüm! İnsan açlığı da susuzluğu da, yokluğu da yoksulluğu da unuttur; yeter ki adımlarını atacağın gibi at! (G, s. 16).

İncelenen eserlerde yazarın umutlu olma değerine sıklıkla yer verdiği görülmektedir.

6.30. Özgürlük

Özgürlük önemli bir değerdir, çünkü kimse tutsak olmak ya da sürekli olarak başkalarının aldığı kararlar doğrultusunda yaşamak istemez. Özgürlüğü, sınırsız hak olarak nitelendirmemek, kişilerin özgürlüklerini kısıtlayıcı hareketlerden sakınmak gerekmektedir. Özgürlük, Türkçe sözlükte şu şekilde tanımlanır: “1. Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbesti. 2. Her türlü dış etkilerden bağımsız olarak kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.”(TDK, 2009, s. 1557). Özcan’ın, özellikle gençlik romanlarında özgürlük değerine geniş yer verdiği görülmektedir.

TDT’de Çalçene Kurbağa, kralın kısıtlamalarına üzülmemektedir. Bu öyküde Çalçene aracılığı ile özgürlüğün mutluluk üzerindeki etkisine değinilmektedir:

“Ah kaplumbağa kardeş ah!.. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de kraldan çekiyoruz. Yiyeceklerimizin yarısını elimizden alıyor... Duyduğuma göre, bizlerin konuşmasını da yasaklayacakmış. Ne var efendim, çok gürültücüyümüz!.. ‘ Yakında çenelerine kilit vuracağım o gevezelerin!’ diyor. Sorarım sana kardeş, biz kurbağalar konuşmadan yaşayabilir miyiz?.. Baharın geldiğini müjdelemeden geceleri o muhteşem konserlerimizi vermeden mutlu olabilir miyiz?..”

Bilge Kaplumbağa;

“Peki,” dedi, “derdinizi anlatmadınız mı krala?.. Açlıktan ölmek üzere olduğunuzu, susturulduğunuz da ne denli mutsuz olacağınızı söylemediniz mi?..” (TDT, s. 39).

SYKF’de Horti, küçük olduğu için annesi onu tehlikelerden koruyabilmek adına, gözünün önünden ayırmamaktadır. Horti, bu durumdan gittikçe daha fazla sıkılmaktadır:

Sürü, adımlarını biraz daha hızlandırdı. Horti ise duracak kadar yavaşladı. Annesinin dizinin dibinde yürümek istemiyordu, sıkılmıştı. Özgürce koşmak, hoplaya zıplaya yürümek istiyordu canı. Bir ara, takla atmayı bile düşündü (SYKF, s. 37).

Özgür olma isteğine karşı duruldukça, Horti daha da huysuzlanmaktadır:

“Anne” diye bağırdı, “dizlerinin dibinde yürümek istemiyorum ben!”

“Bak gördün mü Patbasan” dedi Loplop, Horti’nin ağzından lafı kaparak, “sayende, nasıl da bebek gibi davranıyor Horti!”

Patbasan, suçlu suçlu boynunu eğdi. “Bak Horti” diye sürdürdü Loplop Fil konuşmasını, “hoşlansan da hoşlanmasan da, büyük bir fil oluncaya kadar hep annenin dizleri dibinde yürümek zorundasın, işte o kadar!..”

“Yürümeyeceğim işte!.. diye terslendi bu kez Horti (SYKF, s. 37).

SS’de Sıla, büyükleri tarafından yönetilmekten ve sürekli onların kurallarına uymak zorunda olmaktan bunalmaktadır. İçindeki asi ruhu, hapsediği yerden kurtarmak istemektedir:

Daha özgür bir dünyaya, daha iyi bir yaşama özlem duyuyorum. “Ben de,” diye fısıldadı Sıla, “Ben de.” Düşlediğimiz dünyayı gerçekleştirmemizi engellemek için önümüze çıkanlar karşısında asla boyun eğmemeliyiz, asla!.. “Evet” diye fısıldadı Sıla, “evet.” İşte o zaman dünyayı güzellikler kurtaracak; insanlar özgürlükler denizinde yüzecek. İşte o zaman, savaşlar sona erecek, herkes birbiriyle kardeş olacak. “İşte o zaman,” dedi Sıla, “ne avlayan, ne de avlanan olacak...” (SS, s. 20-21).

Özgürlüklerin, kurallar ile sınırlandırılmasına sadece Sıla değil arkadaşları da karşıdır. Aysun, kısıtlamaların sona ermesi için şöyle bir çözüm düşünür:

-Ama biliyor musun Sıla’cığım, bu işi ben başaracağım; hem de öyle bir başaracağım ki, kılıma bile zarar gelmeyecek! İlerde, ünlü bir yazar olduğumda bütün bunları anlatacağım. Ne gülünçlükler yaşadığımızı dünya âleme duyuracağım. Hamasi duygulardan söz ede ede bizi nasıl hamsiye çevirdiklerini yazacağım (SS, s. 57).

İnsan, doğası gereği özgür olmak isteyen, özgür olunca kendini mutlu hisseden bir varlıktır. Hiç kimse baskı altında tutulmaktan, başkalarının aldığı kararları uygulamaktan hoşlanmaz. Akli olması sebebiyle diğer canlılardan üstün olan insan,

kendi seçimlerini kendi yapmak ister. Oysa ÜKY’de ana karakter Asuman, hemen hemen hiçbir kararını tek başına alamayan, aile baskısına uğrayan, aileden uzakta olduğunda ise çevre baskısına maruz kalan bir kişidir:

N’apayım, bu işler böyle işte; nereye gidersem gideyim, neyi yapıp neyi yapmamam gerektiğini buyuran birileri çıkıyor karşıma. Bana da baş eğmek düşüyor. Annemin, “ Kaderden kaçamazsın!” dediği bu olmalı (ÜKY, s. 113).

“Biraz önce çabucak karar veren ben değildim, Cengiz Ağabey,” dedim. “ Karar veren, içimdeki korkuydu. Karar veren; annemin, gözlerime diktiği ağarmış gözleriydi. Karar veren, ‘ Namusuyla okursa, okuturum,’ diyen babamın sesiydi. Karar veren, ‘ Kız kısmı oğlanlarla gezerse, adı lekelenir, yıldızı silinir,’ diyen kadınların sesiydi. Kararı veren, içimdeki, beni hep susturan o şeydi. Hani sen demiştin ya, ‘İpler kimin eline geçecek acaba?’ diye. Görüyorsun işte, benim iplerim çoktan başkalarının eline geçmiş bile, Cengiz Ağabey !” (ÜKY, s. 172).

“Sen diyorsun ki, ‘Asilik yaşında, başkalarının isteklerine boyun eğilir mi?’ Evet, eğilir, Cengiz Ağabey. Kimse düşünceni sormuyor, kimse düşüncelerine önem vermiyorsa; hep susturuluyorsan, hep başkalarının isteklerini yerine getirmek zorunda bırakılıyorsan, boyun eğmeye alışıyorsun yavaş yavaş. İçine, seni teslim alan bir şey yerleşiyor. Önemli önemsiz tüm duygularını içine saklamayı öğreniyorsun.” (ÜKY, s. 173).

Asuman, ailesi ve çevresi tarafından yapılan kısıtlamalar sonucunda kendini özgür hissedememektedir:

Sokaklarda ilgiyi üstüme çekmemek, daha doğrusu varlığımı hissettirmemek için herkes gibi giyinmem gerektiğini biliyorum. Ne bileyim işte, yelekli ceketli döpiyesler, pantolon giymişsen bile, üstüne uzun hırkalar falan...Yani, tıpkı bir maymun gibi diğer kadınları taklit edeceksin hep. Mümkün olduğunca da kapalı giyineceksin. Yüreğim sıkılıyor, boğulacak gibi oluyorum öyle giyindiğim zaman. Afakanlar basıyor beni! Benim görüşümü, duygularımı, beğenilerimi hesaba katmadan, kimler ne hakla koyuyorlar bu kuralları?.. Öfkemi içime attım. “ Kızım, tartışmanın bir anlamı yok! En iyisi sen kuzu kuzu boyun eğ, annen nasıl istiyorsa öyle giyin. Hem, izin koparmayı başardın ya, daha ne istiyorsun ki?” dedim kendi kendime (ÜKY, s. 28).

“Hayırlı günler, ” dedi. “ Nereye böyle kız başınızla? Serdar oğlumuz nerelerde? Mahmut kardaşım evde yok mu?

Onun bu sorularının anlamı derinde, yanıtı sorusunun içinde gizli. Yani, soru soruyormuş gibi yapıp, aklı sıra diyor ki: “ Babanla ağabeyin evde yoklar; onlar evde olsalardı, senin kız başına sokağa çıkmaya izin vermezlerdi. Demek ki sen, gizli saklı kötü işler peşindesin!” Benimle hep bir suçluymuşum ya da suç işlemeye hazır biri gibi konuşur (ÜKY, s. 31-32).

Kendini yaşadığı çevrede, özellikle de evde özgür hissedemeyen Asuman sık sık evden kaçmayı düşünmekte; çünkü maruz kaldığı baskıya daha fazla katlanamamaktadır:

Bir kez daha yemin ediyorum ki, kesinlikle kaçacağım bu evden!

Kesinlikle... Ke-sin-lik-lee! Ka-ça-ca-ğım, işte... Bulabilirlerse, işkence edecekleri başkasını bulsunlar kendilerine. Ya da birbirlerini yesinler, benim yerime... Yesinler... Umurumda bile değil! Yesinler... (ÜKY, s. 52).

Asuman, Cengiz'in Amerika'ya gitmesini istememektedir. Ancak bu duygularını ona korkmadan, özgürce ifade edememektedir:

"Gözyaşlarımı salıverip, güzel güzel yanıtlar verebilirim ona, ama her zaman duygularını, çoğu kez de düşüncelerini baskı altında tutan biri olarak, özgürce verebileceğim bir yanıtlım yok, o kadar." (ÜKY, s. 194).

Özcan, ÜKY'de ailesi ve çevresi tarafından esir hayatı yaşamaya mahkûm edilen, özgür bir şekilde kendi kararlarını almasına izin verilmeyen bir kızın hayatına, okurlarını konuk etmektedir. Yazarın, özellikle gençlik romanlarında özgürlüğü kısıtlanan ana karakterlerin yaşamlarına yer vererek bu değerın önemini eserlerinin dokusuna sindirdiğı görölmektedir.

6.31. Kadının Toplumdaki Yeri

Kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğı gerçeğı, henüz bazı toplumlar tarafından tam anlamıyla benimsenememiştir. Kadının toplumdaki yerinin kısıtlanması toplum yapısını da derinden etkilemektedir. G'de kral, öykü boyunca kötü bir tablo çizse de kızı olduğı için sevindiğı görölmektedir. Kızını vârisi olarak düşünmesi, cinsiyet ayrımı yapmadığını göstermektedir:

"...Ama, bugün iyiliğim üstümde. Mutlu bir günümde çıktınız karşıma. Bu gün bir kızım oldu, tahtıma bir vâris doğdu. Bu nedenle, isteklerinizi düşünüp değerlendireceğim, kararımı sonra bildiririm." (G, s. 47).

Bazı toplumlarda, kadın olarak dünyaya gelmek daha zordur. YTÇ'de, Korkmaz'ın annesinin, sadece liseye kadar okumasına izin verilir. Anne, daha sonra ekonomik özgürlüğünü bankada çalışarak kazanır; ancak işini de çocuğuna bakabilmek için bırakmak zorunda kalır. Bu durumdan, şimdi büyük pişmanlık duymaktadır:

Annem ev kadını. Liseyi bitirince, üniversiteye gitmek istemiş. Dedem, “ Bir kıza bu kadar okumak yeter” demiş. Annem de, bir bankaya girmiş. “ Eskiden, liseyi bitirenler iş bulabilirdi” diyor annem. Ama, ben doğunca, bana bakabilmek için işten ayrılmış. Şimdi öyle pişman ki... (YTÇ, s. 14).

SS’de Makbule Hanım, bir öğretmendir. İşinden arta kalan zamanlarda, çoğu kadın gibi mutfaktan çıkamamaktadır:

Makbule Hanım, tatilin bu son gününde de, yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği mutfaktaydı yine. Bulaşık yıkıyordu. Sıla’nın odasından mutfığa dek ulaşır bangır bangır bağırır müzik; tabak çanak tıktısına, su şırıltısına karışıyor; kadının beyninde dayanılmaz bir uğultuya dönüşüyordu. Ellerini kurularıp, alnını ovduğu parmaklarıyla. Kaygılı görünen yüzünü, yavaş yavaş bir öfke bürüdü. Yüzüne düşen saçları hızla arkasına savurarak, tencerenin dibindeki yemek artıklarını, tezgâhın üzerindeki küçük çöp kutusuna kazıdı. Var gücüyle ovmaya başladı tencereyi. Ellerinin bulaşığına aldırmadan, yumruklarını kafasına kafasına vurdu (SS, s. 8).

Bir kadın, çocuğu olduktan sonra eski yaşamından uzaklaşarak, hayatının merkezine çocuğunu alabilmektedir:

-Bak kızım, dedi, sen beni cahil ve kafası çalışmayan bir anne yerine koyuyorsun. Ben akıllı bir kadınam; benden öğreneceğin çok şey var daha senin. Sen doğmadan önce zamanımın çoğunu okumaya ayırırdım ben... Ne zaman ki sen doğdun, tüm özel zevk ve isteklerimden uzaklaştım. Zevkle okuduğum öykü ve romanları bir kenara bıraktım. Sonra da, dizi dizi ansiklopediler ve çocuk bakım kitaplarıyla doldurdum evi. Doğduğundan beri tüm ilgimi, tüm sevgimi sana yönelttim. O günden sonra senin için yaşamaya başladım. Biliyorsun; ben dar gelirli, beş çocuklu bir aileden geliyorum. Gerçekleştirilememiş özlemlerle geçen çocukluk ve gençlik yıllarımı asla unutmuş değilim. Geçmişte isteyip de yapamadıklarımı kızım yapsın. Yaşayamadıklarımı kızım yaşasın istedim bugüne dek... Varım yoğun, canım ciğerimsin sen. Bugüne dek tek amaç edindim kendime: senin iyi bir eğitimden geçmen... Yıllardır, seni bilgiyle donatmak, sorularına doğru yanıtlar verebilmek için çabalayıp durdum. Ama şimdi... ama şimdi... Sustu. Gözlerinde birikiveren yaşları ellerinin tersiyle sildi. Titreyen bir sesle güçlkle bitirdi konuşmasını: ama şimdi... bu yaşadıklarımıza bir anlam veremiyorum! (SS, s. 12-13).

Zeynep’in babası ve annesi sürekli kavga etmektedir. Bu kavgalar esnasında babası, annesine şiddet uygulamaktadır:

Mal mülk edinme hırsına kapılmış olan anne ve babasının bitmez tükenmez kavgaları canından bezdirmişti Zeynep’i. Pek yemek pişmezdi evlerinde. Öğünler

ayaküstü geçirilir; ağaçların en hasından yapılmış olan yemek masası, ipek işlemeli örtüsü, üzerindeki, içine yapma çiçekler doldurulmuş Çin vazosuyla üç günlük gelin gibi süzülür dururdu salonun baş köşesinde. Anne-babası on yedi yıllık evlilikleri süresince lüks sayılabilecek bir ev, bir yazlık, bir yayla evi, bir de araba sahibi olmuşlardı. Paradan başka bir şey konuşulmayan evlerinde; her konuşma tartışmaya, her tartışma kavgaya dönüşür; kavgalar, genellikle babasının annesini yumruklamasıyla son bulurdu. Dayanma gücü zorlandığında bir yolunu bulup evden kaçır, Sıla'lara sığınırdu Zeynep (SS, s. 36).

Şerafettin Bey, kızına cinsiyeti dolayısı ile ikinci sınıf insan muamelesi yapmakta, okumasını dahi istememektedir:

-İlahi Şerafettin Bey, senin kızın üniversiteyi bitiriyor, yarın bir gün iş yaşamına atılacak, ev kızı olmayacak ki kocasına hizmet etsin. Hem artık hayat müşterek, hem kadın hem erkek birlikte iş yapıyorlar evde.

-Yok Melahat Hanım, yanlış düşünüyorsun anlıyor musun, bizim geleneklerimizde yoktur böyle şeyler; kadın kadındır, erkek de erkek. Bir kadın her zaman kocasına saygı göstermeli, her zaman da hizmet etmelidir ona; benim kızım olmazsa kim olursa olsun, anlıyor musun (SS, s. 82).

Ne lan, öyle karı gibi konuşuyorsun? Bak oğlum, bu karı kız milletine güven olmaz anlıyor musun. Bir eşeklik yaptık, ablanı üniversiteye yolladık anlıyor musun. Hep o edebiyat öğretmeni girdi ya benim kanıma, neyse... Bu ablan var ya bu ablan, erkeklerle ilgili olarak birtakım yamukluklar yapabilir. Biliyorsun, memlekette piçkurusundan geçilmiyor. İnsanın karısının kızının namusunu koruması çok zorlaştı anlıyor musun. Onun için, onun için, gözlerini dört açacaksın anlıyor musun (SS, s. 85).

Şu sözleri, Şerafettin Bey'in bütün ön yargısını gözler önüne sermektedir:

Aslında böyle biri değildi Şerafettin Bey. Duyduğu her şeye, hiç sorgulamadan böyle kolayca inanıvermezdi. Şeytana pabucu ters giydirir, insanı dereye götürür susuz getirirdi!.. Ama, gözlerden uzak, ayrı bir şehirde yaşayan kızı söz konusuysa!.. İşte o zaman, duyduğu her olumsuzluğa, kolayca inanıverirdi (SS, s. 101).

Babasının bu davranışları, Cem'in kadınlara karşı bakış açısını olumsuz yönde etkilemektedir; Cem, ablasını bile sevememektedir:

Ablasını bir türlü sevebiliyordu. Hatta ondan nefret ediyor, ona karşı yüreğinde bir kardeş yakınlığı duyamıyordu. Onu düşündüğü an -onu çok fazla düşünüyordu- yüzü

tiksintiyile buruşuyor, şöyle söylüyordu kendi kendine: “O yalnızca izlenmesi ve denetlenmesi gereken biri, aile namusunu lekeleyebilecek bir tehlike!..” (SS, s. 86).

Bu eserde de kadınlar kısıtlamalara maruz kalmaktadır. Şerafettin Bey, kızına ve karısına sınırlamalar getirmektedir:

-Bana bak, dedi, sana sokağa çıkmak, bu kıza da okula gitmek yasak bundan sonra! Oturun oturduğunuz yerde namusunuzla...

Sema, üzüntüsünden ağlayacak gibi oldu;

- Ama baba, dedi titreyen bir sesle.

-Sus! diye, bağırdı, Şerafettin Bey, sus! Çene kemiklerini kırdırma bana! Ağzını yüzünü dağıtmayayım senin anlıyor musun! (SS, s. 107).

Makbule Hanım, kızı Sıla için, kadınların yaşadıkları zorlukları gözler önüne seren bir konuşma yapar:

Şimdi bak sevgili kızım, sen, bu ülkenin şanslı gençlerinden birisin. Demokratik bir ortamda büyüyorsun. Anlayışlı bir ailen var. Sen sanıyor musun ki, bu ülkedeki tüm gençler senin kadar şanslı!.. Tüm kızlar, senin sahip olduğun özgürlüğe sahip!.. Toplumdaki cinsel tabuların, kadınları aşağılayan törelerin farkında mısın? Sen, erkek arkadaşlarınla gezip tozabiliyorsun, onları evine çağırıp kendin de onların evlerine gidebiliyorsun. Ama, sırf sinemaya gitti, sırf âşık oldu diye bazı kızların dayak yediğini; zorla, istemedikleri bir erkekle evlendirildiğini; bir mal gibi alınıp satıldığını, ailenin namusunu kirletti düşüncesiyle öldürüldüğünü bilmiyorsun... Bir erkekle bir kızın değil konuşması, aynı ortamda bulunması bile ayıp karşılanır ve yasaktır bu ülkenin pek çok yöresinde. Ülkeyi bırakalım, konuş bakalım sınıftaki kızlarla, kaç tanesi duygusal ilişkilerini, varsa, bir erkek arkadaşı olduğunu ailesine söyleyebiliyor? Cinselliğin tabu, kız-erkek arkadaşlıklarının ayıp karşılandığı bir çevrede yetişen, böyle bir ailede yaşayan insanlar ne yapacaklar? Ayıp, günah, yasak diye âşık olmayacaklar mı? Tabii ki, olacaklar! Söylemeleri yasaklanan duygularını, yüz yüze görüşüp konuşamadıklarını; ancak dam üstlerinde, dağbaşlarında uzaktan görebildikleri sevgililerine, uzaktan uzağa bu yalın sözlü doğaçlamalarla yansıtabilecekler!.. Kısacası, türküler yakacaklar onlara. Öğrenmen gereken o kadar şey var ki senin daha!.. (SS, s. 211-212).

Yazar, kadınların -günümüzde de sıklıkla konu olan- toplu taşıma araçlarında yaşadıkları sıkıntıya da değinmektedir:

Dolmuşa atladı. Arabanın içi çok sıcaktı ve ter kokuyordu. Camın önüne oturdu. Ahıra varmadan önce, Murat'la konuşacaklarını tasarlayıp hazırlıklı olmak

istiyordu. Tüm düşüncelerini bu konuda yoğunlaştırmıştı ki, dolmuşun kapısında Amerikan tıraşlı, şık blucinli, sarışın, elinde bir spor gazetesi olan gençten biri, oturanlara şöyle bir göz gezdirdikten sonra, gelip Sıla'nın yanına oturdu. Sıla, iyice çekilerek camdan yana, adama yer açtı. Genç adam, koltuğa çökmesiyle birlikte, bacaklarını yüz seksen derece açıp dizini, dizine dayayıverdi Sıla'nın. Sıla, müthiş bir rahatsızlık duydu bu durumdan. Rahatsızlığını belli etmek istercesine biraz daha büzülüp ters ters baktı adamın yüzüne. Ama, adam oralı bile olmadı. Aldırdığı bile yoktu... Adamın bu vurdumduymazlığı karşısında öylesine bozuldu ki sinirleri, kendini tutamayarak, "Toplu oturur musunuz!" dedi öfkeli bir sesle. Adam, babası tarafından azarlanmış uslu bir çocuk gibi, ses çıkarmadan toparlandı bir anda. Bacaklarını biraraya getirdi. Sonra da hiçbir şey olmamış gibi, spor gazetesini açıp okumaya başladı (SS, s. 219-220).

Özcan, kadınların tek başına dışarda, rahat bir şekilde yürüyemediklerine de Sıla aracılığıyla vurgu yapmaktadır:

Güneş pek yakmıyordu. Sokaklar tenhaydı. Şortları ve atletleriyle bir grup genç, koşarak geçti yanından... Daha sonra tek başına, hızlı adımlarla kendine doğru gelen bir adam gördü. Adam, yanına yaklaşınca, birden şarkı söyler gibi yaparak bir şeyler mırıldanmaya başladı... Sıla, adamın gerçekten şarkı mı söylediğini, yoksa kendine laf mı attığını anlayamadı. "Geber, köpek herif!" diye homurdandı (SS, s. 221).

ÜKY'de kadınların genellikle ikinci plana itildiği görülmektedir. Bu durumun en garip yanı, bu muameleyi sadece erkeklerin kadınlara değil, kadınların da kendilerine reva görmesidir:

Bu arada zil, öfkeli zırlıtlarla üst üste çalıyor; annem, ne duruyorsun, der gibilerden, ısrarla -ağabeyimin değil- benim gözlerimin içine bakıyordu.

Annem ağabeyimi erkek olduğu için benden üstün görür. İşte bu yüzden, işlerin hepsini hep bana buyurur. Ağabeyimde alışmış tembelliğe, poposunu kolay kolay kaldırmaz yerinden. Zoruma gidiyor bu ayrımcılık... (ÜKY, s. 12).

Gözpınarlarımda biriken yaşları gizlemeye çalışırken, ağabeyimi tembellikle suçladığım için kendimden utandım. O iyi biri, beni anlıyor; tembelliği, annemin ayrımcı davranışları yüzünden, diye düşündüm (ÜKY, s. 16).

"Bugünün işini yarına bırakan kızdan hayır gelmez! Yarın bir gün el kapısına düşünce; 'anası olacak kadın bir şey öğretmemiş buna' der, beni ayıplar elin adamı!" (ÜKY, s. 25).

“Annem söylenip duruyor yine kendi kendine: Sabah erken kalk iş çok dedim. Bak, adam hesabına aldığı var mı anasını? Eviyeyi de leş gibi bırakmış... Kız kısmı ezan okunmadan kalkmalı. Öyle becerikli olmalı ki, pireleri bile nallamalı!” (ÜKY, s. 43).

“Cinlenip durma karşımda, ana düşmanı sen de! Yediğin iki tokat! Ne varmış bunda bu kadar cinlenecek? Babandır, döver deee sever de!” (ÜKY, s. 56).

“Eee,” dedi annem, “ n’apacan, Zeycan Yenge; oğlan eve, kız ele gerek....” (ÜKY, s. 72).

Eserde, kadınların miras haklarının elinden alındığına da değinilmektedir:

Nurcan abla hâlâ boş gözlerle bakıyordu halama “Yani kadınların miras hakkı yoktur, Nurcan abla,”dedim.

“Hah, işte tam öyle kadını!”dedi halam. “Kızlar, erkek kardeşlerinin önlerine dayadığı, ‘Babamın malından mülkünden payıma düşeni aldım, bundan böyle hiçbir hak istemeyeceğim,’ diye yazan kâğıda parmak basarlar.”

Nurcan abla dudağını büzerek, “Ee, basmasınlar!”dedi. “Niye basıyorlar ki?”

Halam acı acı baktı Nurcan ablanın yüzüne. Kavga eder gibi, “Sen bu köyde yaşa da, erkeksen basma!”dedi sert bir sesle. “Kadın başınla ne yapabilirsin, ağana babana nasıl karşı gelebilirsin ki?” (ÜKY, s. 210).

Kadınlar, bir insanın en doğal hakkı olan duygu ve düşüncelerini özgürce ifade etme haklarını dahi kullanamamaktadırlar:

“Sonunda şu sonuca vardım: Kadınlar erkeklerden korktuklarından; kızlar da söz hakları olmadığından söylemiyorlar duygu ve düşüncelerini. Bir de, el adama ne demez, diye düşünüyor herkes.” (ÜKY, s. 214-215).

Asuman, dışarı çıkıp arkadaşları ile buluşma fırsatı elde etmekte bile güçlük çekmektedir:

Bir sevinçliyim, bir sevinçliyim, rüzgâr gibi uçuyorum odadan odaya. Nasıl sevinmeyeyim; arkadaşlarımla buluşacak, pastaneye gidecek, biraz olsun dünya yüzü göreceğim. Çabucak giyinip bir an önce sokağa fırlamak için can atıyorum. Can atıyorum ama, arkadaşlarımla gelip beni almasını beklemek zorundayım; çünkü, formalı olarak okula gitmenin dışında tek başına sokağa çıkmam yasaktır benim. Yasak olmasa bile, sivil giyinmiş bir genç kızın, caddelerde tek başına görünmesi hoş karşılanmaz bizim buralarda (ÜKY, s. 26).

Asuman, dışarı çıkmak için izin aldığı anda bile çevre baskısı dolayısıyla rahat edememektedir. Onun, yanında ailesinden biri olmadığı hâlde dışarı çıkmasını, komşusu Hacı Süleyman amca pek bir yadırgar:

“Hayırlı günler,” dedi. “ Nereye böyle kız başınızla? Serdar oğlumuz nerelerde? Mahmut kardaşım evde yok mu?”

Onun bu sorularının anlamı derinde, yanıtı sorusunun içinde gizli. Yani, soru soruyormuş gibi yapıp, akli sıra diyor ki: “ Babanla ağabeyin evde yoklar; onlar evde olsalardı, senin kız başına sokağa çıkmaya izin vermezlerdi. Demek ki sen, gizli saklı kötü işler peşindesin!” Benimle hep bir suçluymuşum ya da suç işlemeye hazır biri gibi konuşur (ÜKY, s. 31-32).

Asuman’ın teyzesi, çocuk denebilecek yaşta evlenmiştir ve eniştesinin üçüncü hanımıdır:

Teyzem bu konağa, henüz on dört yaşındayken, enişteme üçüncü eş olarak gelmiş. Peş peşe üç çocuk doğurmuş: Şimdi askerde olan Ahmet’le, Osman ve Ayşe. Eniştem alkol komasından ölünce, teyzem otuz yaşında dul kalmış (ÜKY, s. 113).

Bazı insanlara göre, kadınlar tek başlarına hayatlarını idame ettiremezler. Bu nedenle, muhakkak birilerinin sahiplenmesine ihtiyaç duyarlar. Aşağıdaki alıntıda, bu yanlış düşünceye değinilmektedir:

Hüseyin demijji ki Hasan’a: ‘O ırz, namus düşmanı oğluna söyle, bir daha düşmesin kıjımın peşine!’ Hasan da demijji ki: ‘ Sen adam olup da kızına sahip çıkmazsan, daha çok düşen olur peşine!’ Bu laf, Hüseyin’i çığırından çıkarmış. Okkalı bir yumruk indirmijji Hasan’ın suratına. Deli Hasan bu, altta kalır mı hijji! Çekmiş bıçağını, kökünden kesmiş Zabıt Kâtibi Hüseyin’in kulağını (ÜKY, s. 21).

Mücella, Asuman’ın yakın bir arkadaşıdır. Ailesi tarafından, daha 14 yaşında iken sevmediği biri ile evlendirilmek istenir. Henüz okuyor olması ve evlenmek istemiyor olması ailesinin hiç umurunda değildir, zaten bu konuda annesine de laf düşmemektedir:

“Ne nişanı, ne düğünü Allah aşkına! Mücella okuyor daha...”

“Okuldan alacaklarmış. Güzelliği yerinde ya, sağdan soldan peşine düşen çok oluyormuş, ‘ Başına bir iş gelmeden, bir an önce başgöz edelim hayırlısıyla; Böylesi, bizim için de, Mücella için de daha iyi olur,’ diyormuş babası. Ama, Sare Kadın’ın ağzını bıçak açmıyormuş. Ne de olsa ana yüreği!”

Yüreğim cız etti. Dargınlık yeminimin hiçbir önemi kalmadı o an.

“Sare Teyze’nin ağzını bıçak açmadığına göre, bir bildiği vardır, belki karşı çıkar!” dedim.

“Amaaan, Sare Kadın’ın neye aklı erer sanki! Sapatın teki! Hem, kızın başında babası, ağabeyleri varken, ona laf düşer mi hiç?”

“Mücella... karşı çıkar... Belki!?”

“Vallahi, ilkin karşı çıkmış, yerden yere atmış kendini, ‘Ben evlenmem, okuyacağım,’ diye. Zorla gönlünü etmişler kızın; ne olacak çocuk sayılır daha o...” (ÜKY, s. 56-57).

Eserde kadın, kimi zaman babasından dayak yerken görülmektedir:

“Başımı önüme eğdim.”Buyur, baba!” dedim yavaşça.

İşte o anda, önce sağ, sonra sol yanağımda patlayan tokatla, fırtınaya tutulmuş gibi sallandım, bir o yana, bir bu yana. Kulaklarım uğulduyor, başım dönüyor, yanaklarım alev alev... Zifiri karanlık bir zindana döndü oda.” (ÜKY, s. 50).

“Öfkeli sesi kulaklarımda çın çın çınıyordu. Birdenbire eline doladığı saçımı tutup kendine çekti beni. Ben acı içerisinde kıvranıırken onun o korkunç yüzü bir karış ötemdeydi.” (ÜKY, s. 51).

“Boğazımdaki düğüm peş peşe gelen hıçkırıklara dönüştü birdenbire.Sarsıla sarsıla hıçkırıyorum.İşte o anda,bir tokat daha patladı suratımda.” (ÜKY, s. 51).

Kimi zaman hizmetçi gibi çalışmaktan bıkkın bir şekilde görülmektedir:

Mutfağa kadar gitmişken, bana da bir su getir!.. Mutfağa gitmişken... mutfak... mutfak - Asuman, Asuman- kahve, çorba -Asuman ,geyik resimli sofraya yaygısı -turşu -Asuman, zıkkım- zıkkımın kökü, cehennem cehennemin dibi...(ÜKY, s. 51).

“Yeter! İş buyurup durmayın bana, diye bağırarak geçti içimden; ama bağırmadım. Kimsenin beni sevmediği, kimsenin beni adam yerine koymadığı ve mutsuz olduğum bu evde ne işim var benim. Neden alıp başımı gitmiyorum ki, diye düşünerek sessizce odan çıktım.” (ÜKY, s. 17).

Kimi zaman da kocası tarafından sözlü şiddete maruz kalırken görülmektedir:

“Babam anneme doğru bir hamle yaparak, çeneni kırdırma bana, diye bağırdı.” (ÜKY, s. 20).

“Vır vır etme, kadın!” Diye çıldırmışçasına bağırdı babam. “Vır vır edip durma kulağımın dibinde! Allah korusunmuş! Allah’ın işi gücü yok da senin kijnı korumakla

mı uğraşacak? Kendi kılına kendin sahip olacaksın! Kulağıma en ufak bir söz gelsin Asuman ile ilgili, Hüseyin'den bin beter eder, iki kulağını birden keserim şart olsun senin! Benim uykum geldi, Gevezelik edip durmayın hem, herkes yatsın artık!..” (ÜKY, s. 23).

Özcan, incelemeye tabi tutulan eserlerinde bu değere geniş bir şekilde yer vermekte ve kadınların yaşadığı zorlukları, maruz kaldıkları haksızlıkları birçok açıdan gözler önüne sermektedir.

6.32. Temiz Olma

İnsanların sağlıklarını korumaları açısından temiz olmak yadsınamayacak derecede mühimdir. Bireyler, sadece kendilerinin değil çevrenin temizliğine de özen göstermelidir. Temiz olma değerini benimseyen bireyler, çevreleri tarafından kabul ve saygı görürken hastalıklardan da korunur. Bu nedenlerle, erken yaşlardan itibaren bu değerın önemi, çocuklara benimsetilmeye çalışılmalıdır. İncelenen eserlerde temiz olma değeri ile ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

TDT’de Kraker, bir anne olarak, yavrularına tuvalet ihtiyaçlarını temiz bir biçimde gidermeyi öğretmeye çalışır:

Yürümeyi de öğrendiler. Fakat, tuvaletlerini yaparken, üstlerini başlarını batırıyorlar, evin her yanını kirletiyorlardı.

Kraker, artık onlara, tuvaletlerini nasıl yapmaları gerektiğini öğretmenin zamanının geldiğini düşündü. Bir gün, çocuklarını yanına topladı. İçi kum dolu leğenin yanına götürdü onları.

“Bakın yavrularım, bunun adı tuvalet,” dedi. “Patilerinizle, kumda çukur açıp, tuvaletinizi açtığınız çukura yapacaksınız. Tuvaletinizi yaptıktan sonra, çukurun üzerini kapatacaksınız... Anladınız mı?”

Annelerini dikkatle dinleyen yavru kediler, hep bir ağızdan bağırdılar :

“Evet anneciğim anladık!..”

O günden sonra, tuvaletlerini hep leğene yaptılar yavru kediler (TDT, s. 54-56).

Pofuduk’un, temizlik alışkanlıklarını Özlem aracılığıyla edindiğini görmekteyiz:

Doğru tuvalete koştı. Çok sıkışmıştı... Önce tuvaletini yaptı, sonra, bol köpüklü suyla ellerini yıkadı.

Karnından gelen gurultular ona acıktığını anımsattı. Ama, ne yemesi gerektiğini, kahvaltıyı nasıl hazırlayacağını bilemiyordu. Çünkü, bugüne dek hep Özlem yedirmişti ona yemeğini. Lokmaları ağzına o koymuştu, yemeğini bitirince, ağzını sabunlu bezle o silmişti... Tuvaletini bile Özlem yaptırırdı ona (TDT, s. 65).

YTÇ’de Korkmaz, henüz yedi yaşında olmasına rağmen kahvaltıya nasıl hazırlanması gerektiğinin bilincindedir:

Yeniden odama koştum. Kahvaltıya hazırlanmak için, pijamamı çıkartmam gerekiyor. Sonra, elimi yüzümü yıkayıp dişlerimi fırçalayacağım. Dişlerimi fırçalamazsam annem çok kızar çünkü (YTÇ, s. 13).

MDÜ’de Minti, temizlik hastası denebilecek kadar titiz bir kedidir:

Sabah temizliğini, kahvaltıdan sonra yapmayı alışkanlık edinmişti. Karnını, göğsünü, sırtını temizledi pürüklü diliyle yalayarak. Minik ellerini tükürükleyip boynunu, kulaklarını sildi. Tüylerini parlattı.

...

Tepeden tırnağa tertemiz olmuş, tüyleri pırıl pırıl parlamıştı sonunda. Pembe burnu daha bir pembeleşmişti sanki... Ön pençelerine dayanarak kalktı. Karalı aklı kürkünü düzeltti. Boğazını sıkmaya başlayan pire tasmağını çekiştirerek gevşetti. Ensesine kaymış olan kırmızı kurdelesini, tepesinin tam ortasına getirdi (MDÜ, s. 6-8).

ÜKY’de Asuman, köye gitmek üzere evden çıkarken yanına diş fırçasını almayı unuttuğunu fark eder:

Birden aklıma, mutfağın penceresinin önünde unuttuğum diş fırçam geldi. “Eyvah!” dedim. “Diş fırçamı unuttum!”

Osman ağabeyimin umurunda değildi diş fırçası falan. Dişlerini hiç fırçalamazmış ki,kendi söyledi bir gün (ÜKY, s. 109).

Cengiz, konuşma esnasında Asuman’ın dişlerinin güzelliğini fark eder:

“Dişlerine iyi bakıyorsun,” dedi.

“Evet, her gün fırçalarım. Ama fırçamı getirmeyi unutmuşum.” (ÜKY, s. 154).

Yukarıdaki alıntı ve açıklamalardan görüldüğü üzere incelemenin konusu eserlerde, temiz olma değeri ile ilgili sınırlı sayıda örneğe ulaşılmıştır.

6.33. Kendini Tanıma

İnsanın, her şeyden önce kendini tanıması gereklidir, birçok değerin tam olarak benimsenebilmesi ve aktarılabilmesi için bireyin kendi özelliklerinin bilincinde olması önemlidir. İncelenen eserlerde, bu değerle ilgili olarak tespit edilen kısma aşağıdaki bölümde yer verilmiştir.

TÖY’de Erşan, her ne kadar birçok durumu umursamayan bir profil çizse de kendi özelliklerinin bilincinde olan bir karakterdir:

Çok garip bir huyum vardır benim; aynı anda hem konuşulanları dinleyip anlar, hem de kendi kendime farklı şeyler düşünebilirim; annem ve öğretmenim bu söylediklerime inanmasa da... (TÖY, s. 17).

İncelemeye tabi olan eserlerde kendini tanıma değeri ile ilgili pek fazla bulguya rastlanılmamıştır.

6.34. Komşuluk İlişkileri

Birbirine bitişik ya da yakın evlerde yaşayan insanlar için komşu kavramı kullanılmaktadır. Türk toplum yapısında komşuluk ilişkilerinin önemi yadsınamaz, ancak sosyolojik yapıdaki değişiklikler bu değere verilen önemi eskiye nazaran biraz daha geriletmiştir. Yazar, eserlerinde aile ilişkileri kadar olamasa da yer yer komşuluk ilişkilerine de değinmektedir:

TÖY’de Cemre’nin annesi, komşuluk ilişkilerini önemseyen ve komşularına saygı duyan bir profil çizmektedir:

Sesimi yükselterek, “Anne!” diye yeniden seslendim: “Radyonun sesini biraz daha açar mısın?”

“Açamam yavrucuğum!” dedi, annem.

“Neden?”

“Sabahın bu saatinde, komşuları rahatsız edelim mi istiyorsun?”

Annemin bu söylediğine gülesim geldi. Köye taşınalı neredeyse iki hafta oldu, annem hâlâ, Adana’daki on beş katlı apartman dairesinin on birinci katında yaşadığımızı sanıyor. Bazen öylesine abartıyor ki, komşular rahatsız olur diye, terlik bile giymiyor. Oysa, yaşadığımız köyde, bize en yakın ev, en az iki yüz metre ötemizde. Köylüler dersiniz, gecedan gidiyorlar tarlalarına, bahçelerine; onlar çok çalışıyorlar çünkü. Hem

çocuklarını da çalıştırıyor, öküzleri, inekleri filan güttürüyorlar. O yüzden, hep yalnız kalıyorum. Olsun ama; ben de belgesel film çekeceğim (TÖY, s. 47-48).

Komşuluk ilişkileri değerine, yazarın incelenen eserlerinde pek yer verilmediği görülmektedir.

6.35. Toplumsal İnanışlar

İnanç, toplumları bir arada tutan kuvvetli bir bağıdır. Bu inançlar, dinî temelli olabileceği gibi batıl da olabilmektedir. TÖY’de komşu Safinur Teyze, Suna’nın hastalandığını duyunca ilginç bir teklifle gelir:

Üstelik tutturdu bir hoca lafı; “Sevinay, çocuğum, bak hele bana: Hiç durma; götür bu kızı hocaya, gör bakalım bir şeyciğizi alıyor mu!” diye... Annem, sonunda kendini tutamayıp, “Aman Safinur Teyze sen de... Böyle şeylere inanılır mıymış hiç bu çağda!” deyince, alındı Safinur Teyze. Kırışıklıklardan çizgi çizgi olan yüzünü eğdi; “Ayy, of, amanın!” diyerek o penguen yürüyüşüyle çıkıp gitti. Kaç gündür uğramıyor bize. Küsmüştür belki de... (TÖY, s. 25-26).

İncelenen eserlerde bu değere çok sık yer verilmemiş, sadece bir öyküde rastlanılmıştır.

6.36. Şehir ve Köy Yaşamı

Yazar, incelenen eserlerinde köy ve şehir yaşamındaki farklılıklara da değinmektedir. Aşağıda TÖY’den yapılan alıntıdan da görüldüğü üzere bu farklılıklar hem günlük yaşamda hem de yerleşim alanlarında dikkat çekmektedir:

Annemin bu söylediğine gülesim geldi. Köye taşınalı neredeyse iki hafta oldu, annem hâlâ, Adana’daki on beş katlı apartman dairesinin on birinci katında yaşadığımızı sanıyor. Bazen öylesine abartıyor ki, komşular rahatsız olur diye, terlik bile giymiyor. Oysa, yaşadığımız köyde, bize en yakın ev, en az iki yüz metre ötemizde. Köylüler dersiniz, geceden gidiyorlar tarlalarına, bahçelerine; onlar çok çalışıyorlar çünkü. Hem çocuklarını da çalıştırıyor, öküzleri, inekleri filan güttürüyorlar. O yüzden, hep yalnız kalıyorum. Olsun ama; ben de belgesel film çekeceğim (TÖY, s. 47-48).

Cemre, kahvaltıdaki yiyecekleri sayarken köy ve şehir yaşamı arasındaki farklılıkların sofraya da yansıdığı görülmektedir:

Biz kahvaltımızı, annemle birlikte verandada yapıyoruz. Bayılıyorum verandada kahvaltı etmeye! Bir yandan kuş sesleri, bir yandan hayvanların çan seslerine

karişan köpek havlamaları, tavuk horoz sesleri, verandaya dallarını uzatmış am ağacından gelen koku, geceleri gökyüzünde bizi gözetleyen aydede... (TÖY, s. 51).

Cemre, köyü sevmesine rağmen kışın burada yaşamak istememektedir; çünkü kış mevsiminde köy yaşamında karşılaşacağı zorlukların farkındadır:

Dün sabah minik bir kelebek kondu masamıza, benekli kanatlarını nasılda telaşlı telaşlı ırpıyordu. Neyse ki onu kaçırmadım, ekebildim kameraya, Anne, “yakında bıkarısın buradan!” diyor. Bıkar mıyım; hiç köyde yaşamayı çok seviyorum! Kışın kalmak istemem ama. Çok kar yağdığı için, yollar kapanıyor; köyü aylar, kurtlar, yabani hayvanlar basıyormuş. Hem, o mevsimde köy boşalıyor, herkes şehirlere gidiyormuş (TÖY, s. 51).

Yazarın incelenen eserlerinde, bu değerle ilgili bulguya tek bir öyküde rastlanılmıştır.

6.37. Sağlıklı Olmaya Önem Verme

Sağlıklı bireyler, güçlü toplumların oluşması için önemli rol oynar. Beden ve ruh sağlığının korunması, değer aktarımı açısından da ehemmiyet taşımaktadır. İncelenen eserlerde sağlıklı olmaya önem verme değeri ile ilgili çeşitli alıntılara, aşağıdaki bölümde yer verilmiştir:

Günün en önemli öğünü olan kahvaltının sağlık üzerindeki etkisi yadsınamaz. TÖY’de Cemre hem kahvaltısına özen göstererek hem de süt içerek okurlara örnek olmaktadır:

Önce, masa örtüsünü bir güzel ırpıtım. Verandanın bitişiğindeki am ağacının dallarından, tohum gibi bir şeyler dökölüyor da örtüye... Vazodaki kır çiçeklerinin suyunu değiştirdim. Sonra mutfaktaki bal, tereyağ, süt ve haşlanmış iki yumurtayı bir tepsiye koyup getirdim. Güzelce, özene bezene yerleştirdim masaya. Annem de atal,bıçak,ekmek,peçete getirdi. Karşılıklı oturduk. Bir yandan sütümü yudumlayıp bir yandan; “Kafama takılan, sormam gereken bir şey vardı, neydi acaba?..” diye düşünüyordum (TÖY, s. 51-52).

YT’de Korkmaz, şimdilik annesinin baskısıyla olsa da sabahları dişlerini fırçalamayı ihmal etmemektedir:

Yeniden odama koştum. Kahvaltıya hazırlanmak için, pijamamı çıkartmam gerekiyor. Sonra, elimi yüzümü yıkayıp dişlerimi fırçalayacağım. Dişlerimi fırçalamazsam annem çok kızar çünkü (YTÇ, s. 13).

YTÇ’ de ayrıca bilgisayar başında uzun vakit geçirmenin, sağlık üzerindeki olumsuz etkilerine değinilmektedir:

Annem... Beni çağırıyor!

Kızıyor bana; bilgisayarla yatıp bilgisayarla kalkıyormuşum. Sonra bir de, bilgisayara bakmaktan gözlerim bozulacakmış! Bu gidişle kör bile olurmuşum! Hem de, bilgisayarın başında çok oturanlar kanser olurmuş! Kanser öldürücü bir hastalıkmış! Daha bir sürü şeyler... (YTÇ, s. 20).

Annesi, Korkmaz’ın sağlığı için tehdit unsuru oluşturabilecek sprej ve jöleden uzak durmasını istemektedir:

Çabucak giyinip banyoya koştum. Yine saçlarımı jöleleyeceğim. Annem anlamasın diye azıcık sürüyorum. Kızıyor bana... Çocuklar saçlarını jölelememiş, çünkü çok zararlıymış! Doğum günümde jöle banyosu yapmış gibiymişim, hem de sprej kokusu yedi mahalleye yayılıyormuş; ama, Özlem’in yanında beni utandırmamak için bir şeycikler söylememiş!

“Sen niye sürüyorsun zararlıysa?” dedim.

O büyükmüş, büyüklere bir şey olmazmış!

Ah bir büyüseydim!

Azıcık da, babamın sprejinden sıktım. Annem, sprej sıkmana da kızıyor; sprej daha da zararlıymış, kanser yaparmış (YTÇ, s. 52).

SYKF’de yavru fil, annesinden ayrı kaldığı için üzüntüsünden hastalanır. Ayı Nine, onun için bir ilaç hazırlar, ama Horti bu ilacı içmek istemez. Horti ilaç içmekten hoşlanmamaktadır, yine de yaşlı ayıyı üzmemek için ilacı içir:

Horti, gözlerini yarı aralayarak ilaç çanağına baktı. Tiksinti içinde buruştu yüzü. Çünkü o, ilaç içmekten hiç hoşlanmazdı:

“İçmeyeceğim!” diye inledi, bitkin sesiyle.

“Beni üzme Horticik” dedi, Ayı Nine. “Haydi, kalk da içiver şu ilacı! Hem benim ilacım çok nefistir! Bal gibi de tatlıdır!”

Horti, Ayı Nine’yi üzmemek istemedi. Güçlkle doğrulup, tadından hoşlanmasa da bir dikmede bir çanak ilacı içti (SYKF, s. 74).

Yazar, MDÜ’de pek de sağlıklı olmayan klorlu suya değinir. Minti, çok susamasına rağmen bu suyu içmeyi istememektedir:

Dilini suya değdirmişti ki, titrercesine başını kaldırdı. Bıyıklarını gerdanına düşürüp kesik kesik öksürerek;

“Miyyuvv!..” diye bağırdı. “Berbat! Susuzluktan öleceğimi bilsem, bir damlasını bile içmem bu acı suyun!”

“Acı su” dediği, klorlu suydı.

Yarı aç, yarı tok, üstelik susuz, gidip minderinin üzerine oturdu. Temizlik hastası denecek kadar titizdi. Klor kokusundan yaşaran gözlerini sildi çabucak (MDÜ, s. 6).

ÜKY’de Cengiz, her sabah yürüyüşe çıkıp sağlıklı kalabilmek için spor yapmaktadır:

“...henüz yürüyüşe çıkmamış olabileceğini düşündüğüm Cengiz ağabeyi arıyorum.” (ÜKY, s. 180).

Sağlıkla olmaya önem verme değeri kimi zaman spor yapmanın gerekliliği kimi zaman da sağlıklı beslenmenin önemine dikkat çekilerek eserlerin dokusuna sindirilmiştir.

6.38. Hoşgörü

Hoşgörü, hayatın her alanında olması gereken elzem bir değerdir. Temelinde farklılıklara saygı duymayı barındıran hoşgörü, sadece insanlar arasında değil devletler arasında da varlığına ihtiyaç duyulan bir kavramdır. İnsanların birbirlerine karşı müsamahalı davranması, toplumsal ilişkilerin kuvvetlenmesini sağlarken toplumsal huzurun oluşmasına da katkı sağlayacaktır.

Gülkız, kraliçe olduktan sonra, kendinden önceki hükümdarların yaptığı gibi kendisine kötülük edenleri cezalandırmaz; aksine onların da doğru yolu bulmalarına yardımcı olur:

Gülkız güngörmüş, devran sürmüş. Çiğ iken pişmiş, ham iken olgunlaşmış. Onca kitap okuyunca, insanın bin türlü hâlden anlar olmuş. Çirkin kızı karşısına alıp da, diğer padişahlar gibi, “ Kırk katır mı, kırk satır mı istersin? ” diyecek değil ya... Dememiş. Dememiş dememesine de, diyeceğini demekten de geri durmamış. Yaptıklarını ,yaşadıklarını kızın önüne dökmüş; “Böyleyken böyle oldu. Yürüyene yol mu dayanır; elbet varacağı yere varır! Yarından tezi yok, karın tokluğuna bir iş bul çalış.

Yeter ki yürümen gereken yolda yürü; el okşamazsa yel okşar!” Deyince, çirkin kız, boyun büküp el etek öpmüş. Gidip bir sürüye baş, çobanlara yoldaş olmuş. Öyle kınalı kuzular, öyle analı kuzular yetiştirmiş ki, görenlerin parmağı ağzında kalmış. Kara yüreği, ak pınarlardan daha ak olmuş. Ne dünyası ıssız kalmış, ne de elin attığı taş yakınına düşmüş (G, s. 30-31).

YTÇ’de Korkmaz, bir gün okuldan gelir ve annesine artık okula gitmek istemediğini anlatır. Annesi, bu durumu büyük bir olgunlukla karşılar ve ona kızmak yerine yanlışını görmesini sağlar. Ayrıca, okumayı bir an önce öğrenebilme konusunda, onu yüreklendirir:

“Okula da gitmek istemiyorum!”

Annem yavaşça yanıma sokuldu... Saçlarımı okşayarak bir öpücük kondurdu yanağıma. Mırıltılı bir sesle;

“Bak minik serçem, artık büyüyorsun...” dedi. “Şunu unutma, yaşam dikensiz gül bahçesi değildir. İnsan büyüdükçe, karşılaştığı güçlükler çoğalır. Güçlükleri yenmeyi başaranların kendilerine olan güveni artar. Eğitim almamış kişiler cahil kaldıkları için, karşılarına çıkan güçlükleri yenmekte zorlanırlar. Düşünsene, okuma-yazma bilmeyen biri internete girebilir mi?.. Kitap okuyabilir mi? Sen, cahil kalmak mı istiyorsun?..” (YTÇ, s. 103).

Hoşgörü değerine, incelenen eserlerde geniş yer verilmediği ayrıca hoşgörülü davranışlar kadar -özellikle ailelerin- hoşgörüsüz tutumlarına da yer verildiği dikkat çekmektedir.

6.39. Alçak Gönüllü Olma

İnsanı güzelleştiren; kibir, kıskançlık gibi kötü duyguların önüne geçen bir özellik olan alçak gönüllülük, TDK Türkçe Sözlük’te şu şekilde tanımlanmaktadır: “Alçak gönüllü olma durumu, mahviyet.” (TDK, 2009, s. 68). SYKF’de filler, güçlü gövdeleriyle yörenin en kuvvetli hayvanları olmalarına rağmen, bu güçlerini diğer canlıları rahatsız etmek için kullanmamaktadırlar:

Güçlüydüler ama, “ En güçlü biziz, önümüze geleni ezeriz!” diye düşünmezlerdi asla. Çok alçakgönüllü, çok da temiz kalpliydiler. Sürüdeki hiçbir fil, bir diğer hayvana yan gözle bakmaz, ona kötülük yapmayı aklının ucundan bile geçirmezdi (SYKF, s. 5).

Sürübaşı Dani, övgülerle karşılaşsa da, tevazu gösterebilen bir karakterdir:

Bazı fillerden övgüler aldığında, utangaç utangaç boynunu bükerek, “Eh işte, filler arasında bir film yalnızca kardeş!” diyerek, kendisinin de böyle düşündüğünü, büyük bir alçakgönüllülikle belli ederdi zaten Dani (SYKF, s. 10).

İncelenen eserlerde, alçak gönüllülük değeri ile ilgili sınırlı sayıda bulguya rastlanılmıştır.

6.40. Bilimsellik

Yaşanılan çağın gerekleri sonucunda vazgeçilmez bir yere sahip olan bilim, olaylar karşısında aklı söz sahibi kılar. Toplumların, ilerleme yolunda göz ardı etmemesi gereken bilimsellik, TDK Türkçe Sözlük’te “ bilimsel olma durumu” (TDK, 2009, s. 270), olarak tanımlanmaktadır.

Asuman’ın kuzeni Cengiz bir sosyologtur, Asuman ile karşılaştıkları zaman psikoloji mastırı için tez hazırlamaktadır. Üniversite tezini hazırlamak için bilgi toplamak amacı ile köye gelmiştir ve zamanın büyük bir kısmını odasına kapanıp tezini hazırlamakla geçirmektedir. Tezinin konusu: Köyün Sosyal Yapısı. Ağırlıklı olarak da köydeki kadın-erkek ilişkileridir.

Cengiz, bilimle ilgilenen biri olarak Asuman’ın da etrafında olup bitenleri sorgulama güdüsünü harekete geçirip belki de onun hayatının en büyük hatasını yapmasına engel olur:

“Tez” ne demek, bilmiyorum. Nurcan abla, öyle herkesin bilmesi gereken sıradan bir şey gibi söyleyince, cahil yerine konmaktan korkup, sordum da. Cengiz ağabey üniversitede okuduğuna göre, bu tez dedikleri şey, ödev anlamına falan gelmeli, diye düşündüm (ÜKY, s. 120).

“Cengiz ağabey gibi iyi birini yakından tanımasaydım, bunların ayırımına varamayacaktım. Belki çevredekilerin etkisinde kalıp, Osman ağabeyime karşı olumlu duygular bile besleyecektim.” (ÜKY, s. 189).

Bilimsellik değerine, çalışma kapsamında incelemeye tabi tutulan eserlerde doğrudan değinilmemekle beraber, bu değer ÜKY’de sınırlı sayıda yer almıştır.

6.41. Misafirperverlik

Türk kültüründe önemli yeri olan misafirlik, misafirden ve misafir ağırlamaktan hoşlanmak anlamlarına gelmekte ve insanlar arasındaki bağları kuvvetlendirmeye yarayan başlıca değerler arasında gelmektedir. İncelenen eserlerde, misafirperverlik değeri üzerinde çok fazla durulmamakla beraber ara ara bu değere değinildiği de görülmektedir. ÜKY’de Asuman’ın annesi, evlerine uğrayan Osman’ın biraz daha oturması için ısrar eder. Bu durumun Asuman’a hissettirdiklerine, şu şekilde değinilir:

“Aman, Osman!” dedi annem, Osman’ın a’sını gazel gibi uzatarak. “Hep böyle yaparsın; ateşe gelmiş gibi.”

Söyledikleri, rol gereği. Annemin rol yeteneği müthiştir. Şimdi, cana yakın teyzeyi oynuyor. Bizim buralarda, evine konuk olmuş kişilere, içinden küfredsen bile, “Ye, iç, kal!” diye ısrar etmek, âdettendir-konukseverlik gereği. Değerini arttırmak istiyorsan, zorunlusundur böyle davranmaya. Yoksa adın hayına çıkar. Biliyor ırgatlık zamanı Osman ağabeyimin kalmayacağını ya, ısrarlarını sürdürüyor annem.

Ben bu ikiyüzlülüktan nefret ediyorum (ÜKY, s. 96).

Sonuç olarak yazar, misafirperverlik duygusunun içten gelen bir duygu olması ve bu konuda yapmacıklıktan uzak durulması gerektiği iletisini vermektedir. Zorla yapılan misafirperver davranışlar bu değere kıymet verildiğinin değil, samimiyetsizliğin bir göstergesi olabilmektedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

VII. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışmasında, eserlerde yer alan değerlerin bir kısmının Türkçe eğitiminde değer aktarımı için yeterli olduğu görülürken bazı değerlerin yeterince işlenmediği tespit edilmiştir. Bu değerler işlenme sıklığına göre tablolastırılmıştır:

Tablo 5. Değerlerin Eserlerdeki Görülme Sıklığı

No	Değerler	Frekans	No	Değerler	Frekans
1	Sakınılması İstenen Davranışlar	10	22	Kadının Toplumdaki Yeri	4
2	Çalışkan Olma,Çaba Gösterme	10	23	Adalet ve Eşitlik	3
3	Sevgi	9	24	Öz Güven	3
4	Cesur Olma	9	25	Duyarlı Olma	3
5	Saygı	7	26	Güven	3
6	Aile Birliğine Verilen Önem	7	27	Dayanışma ve Birliktelik	3
7	Arkadaşlık,Dostluk	7	28	Sabırlı Olma	3
8	Şefkatli ve Merhametli Olma	7	29	Barış	3
9	Umutlu Olma	6	30	Dürüstlük	3
10	Yaşanılan Çağa Eleştiri	6	31	Çağdaş ve Demokratik Olma	2
11	Edebî Bilinç	5	32	Vatanseverlik	2
12	Sağlıklı Olmaya Önem Verme	5	33	Hoşgörü	2
13	Diğerkâmlık	5	34	Komşuluk İlişkileri	1
14	Yardıms severlik	5	35	Geçmişe Duyulan Özlem	1
15	Eğitimin Önemi	5	36	Kendini Tanıma	1
16	Sorumluluk	5	37	Toplumsal İnanışlar	1
17	Başkalarına Zarar Vermeme	4	38	Şehir ve Köy Yaşamı	1
18	Gerçeği Arama	4	39	Alçak gönüllü Olma	1
19	Çevreyi ve Diğer Canlıları Koruma	4	40	Bilimsellik	1
20	Temiz Olma	4	41	Misafirperverlik	1
21	Özgürlük	4			

Özcan'ın, “Toprağa Düşen Tohum” isimli kitabında bulunan “Bostan Korkuluğunun Korkusu” isimli öyküsü dışında, eserlerini mutlu sonla bitirdiği gözlemlenmiştir. Böylece yazar, okurlarına umutlu olma değerinin önemini aktarmaktadır.

Eserlerde etkili şekilde işlenen değerlerin arasında adalet ve eşitlik değeri vardır. “Üstüme Kar Yağıyor” isimli romanda, kadının toplumdaki yerini belirlemede adaletli bir bakış açısının ne denli önemli olduğu anlatılmaktadır. “Gücünü Yitiren Kral” da ise bu kez, haksızlığa uğrayan orman halkı adalet arayışındadır. Özcan, eserlerinde eğitim kurumlarındaki haksızlıklara da değinmiştir. Örneğin “Söyleyemediğim Sözcükler” romanında, Sıla’nın öğretmeni özel ders verdiği öğrenciye tam not verirken; “Yıldız Toplayan Çocuk” isimli kitapta Korkmaz’ın öğretmeni Elçin Hanım, diğer öğrencilerden gizlediği sınav tarihini özel ders verdiği öğrenciye söylemektedir.

Aile değerinin, bireyin yaşamındaki önemine de tesirli bir biçimde değinilmiştir. Anlayışsız ve baskıcı bir ailede yetişen çocukların daha küçük yaşlarda kalplerinin öfke dolduğu görülürken, anlayışlı ailelerin çocuklarının geleceğe daha güvenli bakabildikleri gözlemlenmiştir. “Üstüme Kar Yağıyor” romanında, baskıcı bir ailenin çocuk üzerinde doğuracağı olumsuzluklar, eserde geniş bir şekilde yer almıştır. Özellikle kitabın son bölümünde ana karakterin okumak ile ailesi arasında kalıp sonunda da eğitimi için ailesini terk etmesi bu durum ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Ayrıca eser sonunda görüldüğü üzere, bazı durumlarda çekirdek aileden görülmeyen destek akrabalarından görülebilmektedir. “Tatlım Ödevini Yap” isimli kitaptaki üç öyküde ise anlayışlı ebeveynlerin çocuklarının daha öz güvenli ve geleceğe dair daha umutlu oldukları görülmüştür. Yazar, iki duruma da eserlerinde yer vererek, okurlarına bu zıtlıkları ve etkilerini karşılaştırma imkânı sunmuştur. Özcan, eğitimin sadece okullarda değil ailede olan yönüne de dikkat çekmektedir.

Yazarın eserlerinde yer verdiği ana karakterler, genellikle hayal güçleri geniş olan, meraklı ve sorgulayan tiplerdir. Yazarın, okurlarının da böyle olmasını arzu ettiği sezilmektedir. Zira “Gücünü Yitiren Kral” isimli kitabını ülkedeki tüm meraklı çocuklara ithaf etmiştir. Ayrıca, eserlerdeki ana karakterler hayvanseverdir, çoğu evlerinde kedi beslemektedir.

Eserlerdeki temalar üzerinde, yazarın anne ve eğitimci olmasının etkili olduğu söylenebilir. Özcan’ın eserlerinde, genellikle zorluk yaşayan çocukların yanında babadan ziyade annenin bulunduğu, akraba olarak da ekseriyetle teyzenin yer aldığı dikkat çekmektedir. İncelenen eserlerde, anne bazen ev hanımı, çoğu zaman ise çalışan bir bayandır.

Özcan, okurlarının ufkunu açmak adına kitaplarında, başka eserlerden bölümlere de yer vererek okurlarında edebî bilincin oluşmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca yazar, eserlerinde bazı bölümlerde, Türkçe karşılıkları bulunduğu hâlde kullanılan yabancı kökenli sözcüklere de değinmiştir. Eserlerde, okuyucunun kelime hazinesini genişletebilecek kimi sözcüklere de yer verilmiştir: aymazlık, çevirge, ivedi, teyakkuz, öykünmek, yekinmek... Hatta diğer kitaplarının aksine, “Üstüme Kar Yağıyor” isimli kitabının arka kısmında mini bir sözlük de bulunmaktadır.

Yazarın, özellikle “Toprağa Düşen Tohum”, “Sürüsünü Yitiren Küçük Fil” ve “Minti Düşler Ülkesinde” isimli kitaplarında, insanların düşüncesiz tavırları sonucunda diğer canlıların hayatının ne büyük tehlikelere girdiği görülmektedir. Arkadaş kavramı, eserde kimi zaman sığınılacak bir liman kimi zamanda bir yol gösterici olarak işlenmiştir.

Özcan’ın eserlerinde, ekseriyetle eğitimcilere korku kaynaklı olan bir saygı gösterilmektedir. Yazar, eserlerinde sık sık eğitim sistemini eleştirmektedir. Özcan’ın eserlerinde öğretmenler çoğu zaman hantal, kendini geliştirmeyen, kaba ve acımasız kimselerdir. Yazar özellikle “Yıldız Toplayan Çocuk”, “Tatlım Ödevini Yap”, “Söyleyemediğim Sözcükler” isimli kitaplarında okullardaki eğitimi birçok açıdan eleştirmiştir. Okullardaki eğitimin, özellikle kurallar ve disiplin açısından eleştirildiği görülmektedir. Ancak, bu durum, okurların yaş grupları düşünüldüğünde, eğitim kurumlarına karşı güvensizlik ortamına sebebiyet verme riski de taşımaktadır.

Yazar, özellikle “Gül kız” isimli masal kitabında, kitap okumanın önemine ve faydalarına vurgu yapmıştır. Eserlerde en az komşuluk ilişkileri, geçmişe duyulan özlem, kendini tanıma, toplumsal inanışlar, şehir ve köy yaşamı, alçak gönüllü olma, bilimsellik ve misafirperverlik değerlerine yer verilmiştir.

“Üstüme Kar Yağıyor” isimli romanda, eserin sonunda okumak için de olsa evden kaçması çocukları bu konuda yanlış yönlendirmeye çok müsaittir. Yazarın, bunu okumak uğruna yapılacak bir fedakârlık olarak gösterdiği anlaşılrsa da eserin seslendiği yaş grubunu düşününce bu durumun tehlike arz ettiğini görülmektedir. Ayrıca “Söyleyemediğim Sözcükler” isimli romanda da Sema, aynı şekilde davranmaktadır. Karakterler, aile baskısından dolayı böyle bir karar almak zorunda kalmış olsalar da bu davranışları hitap ettikleri kitle için kötü bir örnek oluşturur mu düşüncesini akıllara getirmektedir. Aynı romanda Zeynep, anne ve babasının kendisine yaşattıklarından

uzaklaşmak istemektedir; ancak kaçmak hayatının daha iyiye gideceği anlamı taşımamaktadır. Aile kurumu, kutsal bir yapıdır. Bu yapıdaki bir aksaklığın, bir çocuğun hayatını derinden etkileyebileceği gözler önüne serilmiştir. Ancak, bu durumun aile birliğine önem verme değeri ile çeliştiğini görülmektedir. Her ne kadar bu eserlerin içerisinde ara ara evden kaçmanın yanlış bir davranış olduğuna vurgu yapılsa da eserlerin hitap ettiği yaş grubu için bu durum biraz riskli olarak görülmüştür.

Sigara ve içki içen kahramanlara sıkça yer verilmesi, sağlıklı olmaya önem verme değeri ile çelişmiş, özellikle içki sahnelerinin ve argo ifadelerin romanlarda bulunması değerler eğitimi açısından eserlere ait olumsuz özellikler olarak tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir:

1.Çalışmada, Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan temalar incelenmiş ancak sadece 5. sınıf ders kitabında “Değerlerimiz” adlı temaya yer verildiği dikkat çekmiştir. Diğer sınıf düzeylerinde de değerler için ayrı bir tema bulundurulabilir.

2.Değerlerimize giderek yabancılaştığımız bu çağda, değerler eğitimi daha fazla önemsenebilir ve “Değerler Eğitimi” adı altında bir ders açılması yoluna gidilebilir.

3.Müfredata eklenecek “Değerler Eğitimi” dersinin yanı sıra değerlerin aktarımı için son derece uygun bir ders olan Türkçe dersinde, öğretim programında değer kazanımına yönelik etkinliklere yer verilebilir.

4.Değerlerin çocuklara aktarımında öğretmen-veli-okul iş birliğine özen gösterilerek, öğrencilere tavsiye edilecek kitaplar konusunda velilerin ön bilgilendirilmesi yoluna gidilebilir.

KAYNAKLAR

Akbaş, O. (2004). Türk Millî Eğitim Sisteminin Dyuşsal Amaçlarının İlköğretim İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü. İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitabevi.

Arslanoğlu, İ. (2005). “Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme”. Felsefe Dünyası Dergisi, 41, 67-44.

Bahar, H. İ. (2005). Sosyoloji. Ankara, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

Bezirci A.ve Göker N. (1993). Türk Dili ve Edebiyatı 3. İstanbul, Gendaş Kültür Yayınları.

Bilkan, A. F. (2005). Çocuk Edebiyatı -Kavram ve Mahiyet- . Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Sayı 104-105, Ağustos - Eylül, s. 10.

Bozkurt, V. (2008). Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar. Bursa, Ekin Yayınevi.

Ciravoğlu, Ö. (2000). Çocuk Edebiyatı. İstanbul, Esin Yayınevi

Cıkla, S. (2005). Tanzimat’tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler. Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, Sayı 104-105, Ağustos - Eylül, s. 94-95.

Dilidüzgün, S. (2004). Çağdaş Çocuk Yazını. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları.

Doğan, İ. (2007). Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları, "İnsan Haklarının Kültürel Temelleri". Ankara, Pegem A Yayıncılık.

- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi. Turkish Studies C.8, S.1, s.1321-1333.
- Enginün, İ. (2007). Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Gökçe, O. (1994). Türk Gençliğinin Sosyal ve Ahlaki Değerleri. Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gökşen, E. N. (1980). Örneklerle Çocuk Edebiyatımız. İstanbul.
- Güleryüz, H. (2006). Yaratıcı Çocuk Edebiyatı. Ankara, PegemA Yayıncılık.
- Güngör, E. (2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Kavcar, C. (1982). Edebiyat ve Eğitim. Ankara, Engin Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2006). Çocuk Edebiyatı. Ankara, Tek Ağaç Yayınevi.
- MEB (2016). Türkçe Dersi Öğretim Programı (5,6,7,8. Sınıflar), Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. (<http://mevzuat.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır.)
- Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2016), Ankara: MEB Yayınları.
- Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2016), Ankara: Dörtel Yayınları.
- Ortaokul 7. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2015), İstanbul: Meram Yayınları.
- Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı (2016), Ankara: Dikey Yayınları.

- Özcan, P. (2001). Söyleyemediğim Sözcükler. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (2003). Toprağa Düşen Tohum. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (2004). Yıldız Toplayan Çocuk. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (2005). Sürüsünü Yitiren Küçük Fil. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (2007). Minti Düşler Ülkesinde. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (2009). Tatlım Ödevini Yap. Ankara, Bilgi Yayınevi.
- Özcan, P. (1998). Gülkız. İstanbul, Bu Yayınevi.
- Özcan, P. (2011). Gücünü Yitiren Kral. İstanbul, Günışığı Kitaplığı.
- Özcan, P. (2011). Üstüme Kar Yağıyor. İstanbul, Günışığı Kitaplığı.
- Özensel, E. (2003). “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer”. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), İstanbul, s. 230-232.
- Özkırımlı, A. (1987). Türk Edebiyatı Ansiklopedisi. Cilt 2, İstanbul, Cem Yayınevi.
- Şirin, M. R. (2006). İlk ve Ortaöğretim Öğrencileri İçin 100 temel Eser İçinde II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- TDK (2016). Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük.(<http://www.tdk.gov.tr> adresinden alınmıştır.)
- TDK (2009). Türkçe Sözlük. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tezcan, M. (1992). Eğitim sosyolojisi. Ankara, Zirve Ofset.

Tural, S. K. (1993). Edebiyat Bilimine Katkılar. Ankara, Ecdâd Yayınları.

Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara, Akçağ Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/program2.aspx?islem=1&kno=247> ,
21.01.2017, 17.50

<http://pakizeozcan.blogspot.com.tr/>, 22.01.2017, 15.04

EKLER

Ek 1: Orjinallik Raporu

PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN

Yazar Melike Yıldırım

Gönderim Tarihi: 15-Eyl-2017 10:34AM (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 847330196
Dosya adı: MEL_KE_YILDIRIM_TEZ-_intihal_2_2.docx (1.24M)
Kelime sayısı: 49287
Karakter sayısı: 324248

Celal YILMAZ

Eğilimsel Yeterliliği

PAKİZE ÖZCAN'IN ESERLERİNİN

ORIJİNALLIK RAPORU

%6

BENZERLİK ENDEKSİ

%5

İNTERNET
KAYNAKLARI

%1

YAYINLAR

%2

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

pakizeozcan.blogspot.com

İnternet Kaynağı

<%1

2

yunusemre.meb.gov.tr

İnternet Kaynağı

<%1

3

Submitted to Konya Necmettin Erbakan
University

Öğrenci Ödevi

<%1

4

gunisigikitapligi.com

İnternet Kaynağı

<%1

5

Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

<%1

6

issuu.com

İnternet Kaynağı

<%1

7

mimesis-dergi.org

İnternet Kaynağı

<%1

8

Submitted to Afyon Kocatepe University

Öğrenci Ödevi

<%1

ÖZ GEÇMİŞ

1988 yılında Elazığ'da doğdum. İlköğrenimimi İzmir Buca Kozağaç İlköğretim Okulunda, lise öğrenimimi ise Elazığ Lisesinde tamamladım. 2008-2012 yılları arasında Elazığ Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümünde öğrenim gördüm. 2012 yılında bölümden mezun oldum. 2012 Eylül ayında Fırat Üniversitesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitime başladım. Aynı yıl Elazığ Alacakaya Halkalı Köyüne Türkçe Öğretmeni olarak atandım. 2013 yılında tayinim Elazığ Kuyulu Ortaokuluna çıktı. Hâlen Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim, aynı zamanda Kuyulu Ortaokulunda Türkçe Öğretmeni olarak görevime devam etmekteyim.